

Quodlibeta bono
in theologia

205

[Erstingen, Conc. Fyner] [1475?]

H^x 9335

2

Opusculum p̄ns qđ appellatum ē quotlibetū statūū hūmāoz v̄nera:
bilis magistri Jacobi carthusien̄s sacreche. p̄fess. hanc ḡtinet tabulā.

De papa & eius cura.

- De prelatis ecclesiay & modo viuendi erga subditos.
- De canonico ingressu ad p̄laturā aliq̄z aut qđ. iūq̄ eccl̄iasticū b̄nficiū
- De laudabili p̄gressu pontificalis dignitatis & celoꝝ p̄latoꝝ.
- De diuino cultu & exhibitione ipsius.
- De statu clericoꝝ secularium.
- De continētia clericorum.
- De remedijs contra m̄continenciam
- De statu & vita religiosoz.
- De abbatibus p̄positis p̄ozibz & alijs in religione p̄sidentibus.

De statu secularium & primo.

- De regibz & nobilibus.
- De iudicibz & eoꝝ honestis adibz.
- De aduocatis & p̄curatoꝝibz & de rephensibilibz ī eoꝝ officijs.
- De consulibus & rectoribz ḡmunitatū.
- De vicjs & enozmitatibz vbiq̄z locoꝝ ḡmunit̄er emergentibus.
- De causis vicioꝝ.
- De statu virginum & viduarum.
- De virginibus voto castitatis astrictis.
- De ḡuzatis.
- De diuicijs & diuitibus.
- De mercatoribus negotatoribus alijsq̄z diuicijs cumulādis insistentibz
& quā piculosus sit status mercatorum.
- De honesto lucro mercatoꝝ. Et regul̄ directiuis īfoꝝ mercatoꝝ.
- De dominis & seruis.
- De peccatis alienis.
- De hospitibus aduicis & passiuis.
- De officio & adū p̄dicatiōis & de circūstancijs debitis que sunt iste
sc̄; quis. quid. quibz. vbi. quādo & quomodo.
- De modo regendi cuiuslibet pastozis animaz.
- De senibus & iuuenibus.
- De modo epilogandi p̄sens opusculum.

Ezechiel sanctus dei propheta etc.
 In sacra visione legitur vidisse librum coram se expansum
 intus et foris scriptum. Et scripte erant in eo lamentationes
 et carmen et ve eiusdem scdo. Qui nimirum liber sacre scrip-
 ture prefert ymaginem secundum beatum gregorium in quo hec
 tria oculis hominum postenduntur speculanda. lamentationes de hominum peccatis
 Carmen de spe glorie consequende. ve de futuris et mis peccatis evitandis. Que
 in quibus tria quam creberrime divina scriptura tam veteris quam noui testamenti com-
 memorat. nescio quis ignorat. Et vtriusque sacra scriptura haberet tot de
 hijs affectuose speculantes quot repiret legentes et audientes. Sed re-
 uera messis multa in sacra scriptura exarata operari vero pauci. lamen-
 tati sunt olim prophetarum oculi irremediabilibus lacrimis super desertione legis
 diuine quo ad vnam progeniem scilicet populum israeliticum preplantis eos datos
 in reprobum sensum tam in fide quo ad idolatriam quam in moribus a iusticia
 deviantes. De quibus vnus scilicet Jeremias sic deplangit dicens. Quis
 dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrimarum et plorabo die
 ac nocte interfectos filie populi mei eiusdem nouo. Et quotiens idem et
 alij sancte legis emulatores. tales lamentabiles lacrimas effuderunt que
 dinumerare et enarrare sufficiat. et si isti vnus gentis peccata tam vis-
 uacibus deflebant lacrimis quis hodie succedendum putat his qui non
 vnus sed plurimum pene totius orbis scilicet et si non fidei sed morum ex-
 orbiantium deflebunt defectum. quod enim regnum punctam gentem aut
 populum dabis michi vbi iura diuine et humane legis inuolata con-
 seruatur. Verus est enim sermo propheticus. ecce tenebre operuerunt ter-
 ram et caligo populos. Cum enim rectum sit iudex obliqui si rectitudi-
 nem diuinarum legum appenderimus ad stateram respectu modorum vi-
 uendi qui pene vbi que hodie inter homines conseruatur. clarissime appa-
 rebit quanta obliquatio inter homines succreuit. nec mirum cum inter partes
 orationis casuales sex. duo solum recti. et quatuor obliqui. Ideoque et si
 licuit patris temporum sanctis ruinas populi israelitici deflere cur non
 etas nostra vti que forte non minus grauata peccatis etiam admittere velit plangentes
 sicut olim sanctus Paulus aliquos corintheorum deflebat dicens.
 Ne itaque cum venero humiliet me deus apud vos et lugiam multos ex
 hijs qui ante peccauerunt et non egerunt penitentiam scilicet corintheorum velle.
 Inter quos plangentes ut vix fatear testimonium michi prohibente conscientia
 mea videar michi vnum velle videre. Cupio enim cum Paulo omnes homines
 esse in visceribus ihesu christi ut omnes in semitis sanctorum patrum recto
 calle ambularent. licet enim non sim nescius prophetarum vulnerum que et
 et quotidie gemitibus et suspirijs cogor deflere ut michi merito dici possit
 medice cura teipsum. tamen etiam meipsum a numero plangendorum excludere

nolo sed inter primos numerari ut ego vna cum ceteris tam de flentibus quam de flendis optati remedij merear quos repiri corde itaque mihi esse video ut de qualitate statuum diversorum contemplatione emendationis et reformationis stilo et si non lenocinate plausu eloquencie veritate tamen quantum valebo satis ornante materia aliquid depingam. et hoc non in cassum ad meipsum et ad alios propagare curavi. putavi enim diuina inspirante clemencia aliquos posse repiri qui errores suos recognoscetes sanitatis remedia amplectentur. non enim abbreviata est manus domini. aggredior autem hoc opus non animo reprehendendi sed informandi persuadendi et emendandi. **I**psa enim turpia per se satis reprehendunt adores dicente **H**oecio de solato philosophico per spicuum inquit est nunquam bonis premia nunquam sceleribus sua deesse supplicia. **S**equitur phemiū opis subsequētes

Azorsurus igitur preconcepta vendico mihi verba prophetica psalme quinto. Cantabo dilecto meo canticum patruelis mee vinee sue. etc. **I**n quo capitulo spiritus sanctus per os prophete quasi iugemiscendo obicit filiis israel vicium ingratitude eos reprehendens. Cur post tot accepta beneficia ibi et alias enumerata debitos fructus facere neglexerunt. Electam quippe vineam eis plantauit que tamen non vvas sed labruscas parturuit. Cominatque eis desolationem et desertationem cui resonant verba Jeremie. Quid inquit iuenerunt in me patres vestri iniquitatis quia elongauerunt se a me et ambulauerunt post vanitatem et vanifaci sunt Jeremie secundo. **N**unquit quis prohibere potuit eum qui licet longe immozis est sanctitatis forte tamen non imparis desiderij et feruoris ut non sibi plandū lugeat non dico super vna tribu sed super ruina multarum nacionum christiano nomine licet frustra glancium qui quidem ostentent nosse deum verbis. factis autem negant. **E**fficacioza enim sunt testimonia opum quam verborum plantauit siquidem dominus ihesus non corruptilibus auro et argento sibi vineam electam imo sanguine suo proprio tanquam agni immaculati ecclesiarum et fidelium vniuersitatem rigans eam doctrina sua salutari miraculis eam decorans exemplaris vite sanctimoniam eam tanquam sepi circūdans **T**ozularumque sue sanctissime passionis ac humilitatis turri in ea fodiens et extruens agricolis prudentissimis spiritu sancto edocis et roboratis non inuide eam excolendam tradidit sanctis scilicet apostolis et doctoribus qui verbo et exemplo lucencium opum insuper et proprii sanguinis effusione vineam sanctam scilicet ecclesiam misticuere et robore rare studerunt. **Q**uorum suauissima merito prerogativa sicut musica in conuiuio vini et sicut opus pigmentarum in omni ore quasi mel indulcabitur. **Q**uid inquit ysaias et ultra debuit facere vinee sue et non fecit ei quasi diceret **N**il restabat amplius faciendum nisi expectare fructum ex ea quem quia non produxit merito maledictionem et penam suorum reatum

luere compellant. auferam sepem eius et erit in direptionem diruam ma-
 ceriam eius et erit in sculcationem et ponam eam desertam ubi supra
 hec quidem de vinea ysrahelici populi per prophetam dicta non dubitatur
 que figuram gessit ecclesie noui testamenti. **Iuxta illud Pauli.** hec omnia
 in figura contingebant illis. **Scripta sunt autem ad correctionem nostram**
 in quos fines seculorum deueniunt primo cor. x. **Et quis rogo**
 est qui si non velit dissimulare quod ampliora mala nostra etas addit quam etas
 priorum temporum. **Et licet illi filij ysrahel suorum scelearum presenserunt iustam**
 penam scilicet decem tribus in captiuitatem medorum et persarum ac assiriorum trans-
 ducti. relique vero due tribus postea in babilonia. nos vero tam ima-
 nes penas nondum in christianitate expti sumus. **Non tamen ideo credere**
 phas est quod iustus iudex peccata uoluntate digna sine uindicta indigna transibit
 secundum id **Pauli ad rom. ij.** secundum duriciam tuam et cor impetens thesau-
 risas tibi iram in die ire et reuelationis iusti iudicij dei qui reddet unis-
 cuique secundum opera sua. reuera felix arbitrium est agi cum illis quos
 deus in presenti tempore non sinit ex sententia agere sed statim uoluntatem ad-
 hibet quam cum alijs quos sinit in profundum peccatorum demergi sine penam
 adiectione ut eos cum dies iudicij aduenit in plenitudine peccatorum
 puniat scilicet **Machabeorum vij.** Magni enim beneficij iudicium est illud.
Hoc autem grandis ire est signum et alludit huic ueritati. **Boetius** plus
 hominibus inquit reorum aduersam quam prosperam potest esse fortunam. **Ma** eni
 semper specie felicitatis blanda mentem. hec semper uera est cum se instabile
 mutatione demonstrat. illa fallit. hec instruit. **Et idem** alibi multo infeli-
 ciores improbi sunt cum iniusta impunitate donati quam iusta uoluntate puni-
 licet paucorum numerus huic fidem accomodat propter executionem intel-
 lectus quem nequeunt ad lucem perspicue ueritatis attollere somniant enim
 illa sola speciem ueritatis habere que sensibus corporalibus apprehendunt
 sed prudentia exitus reum metitur. demonstrat autem retracta series temp-
 ab ortu mundi usque ad nostre etatis tempora quomodo uera est hec sententia.
Orta occidunt omnia et auda senescunt et nihil est ope et manu factum.
 quod non efficiat consumatque uetustas hoc in rebus hoc in moribus hominum
Semper enim rerum principia floridis solida sunt esse fulata coloribus
 processu uero temporis ad constitutum tendunt augmentum. deinde paulatim
 uergunt ad detrimentum hec docuit primorum patriarcharum **Abraham**
ysaac et Jacob preluenda uocatio. **Et in quanta gloria** apud deum eorum
 uita claruit cum deis sacram scripturam legentibus liquet quorum posteritas
 ad tantam collapsa est demencia ut saluatorem omni morte epissima per-
 rimerent. **Sic et in primitiua ecclesia** quanta euulsit in discipulos christi gratia
Nemo puto latere que quantum deferbuit non iam uidentem seu scribendo
 sed magis deflendo exprimur. **Et huius figuram** expressit uisio regis

nabochodonosor a deo ostensa Daniel ij°. Cū statuum vidit cui⁹ cap⁹
ex puro auro erat ⁊ optimo ⁊ pectus ⁊ brachia ex argento venter ⁊
femora ex ere tibeae ferree pedū quedam pars ferrea quedam fictilis In
cui⁹ statue varietate quo ad habitudinem p̄ciuz status ecclesie ⁊ eius
mēbroꝝ potest nō icōuementer designari. Op̄mabile mihi esse videoꝝ
q̄ modernus ecclesiasticoz viroz scatus pro maiori pte vix attingit in
firmam ptem statue que ē fictilis siue terrea eo q̄ terrenis ⁊ trāsitorijs
intendit circa que tota hoīm versatur intentio. Nam testat̄ Jeronim⁹
ecclesia q̄o nata sit ⁊ adulta martirys q̄ coronata cū venerit ad prin
cipis xp̄ianos potencia ⁊ diuicijs maior facta est. virtutib⁹ aut̄ mimos
Sequitur de papa ⁊ ip̄ius cura.

Et ut recto ordine hic stil⁹ se attingat a sanctuario dei necesse
est ut incipiat qd̄ ego intelligo curā romanā ⁊ ip̄am cōcer
nencia. Qua sana ex̄te tāquam sano capite totius corpis
ecclesie mēbra vitali spiritu reuiuiscere dubiū non ē. Qua
etiam languēte quid in corpe potest sanū existere. De ip̄a emm virt⁹
exit ⁊ sanat omnes. nec vero cuiq̄ etiam infimo inter mēbra corporis
formidandum est si ad hui⁹ capitis sanationē remedio oportuno ⁊ sibi
possibili occurrat. Non impiseo inquam sed obsequiose sicut in corpe
corpali tam homis q̄ aīalium irrationalium oīa mēbra cōcurrere non
cessant ut caput sanet̄ nec caput hoc mīsterium refugit sed benigne se
inclinare non erubescat auidum sanitatis. nec iniuriam sibi factā que
rulat̄ sed cum gr̄az actione suscipe non dedignatur. Etiam si sub pedi
bus se inclinare deberet. nec pudeat se etiā fimo aut luto submittere dū
p̄ hec se putet optata sanitate gaudere. neq̄ estimet quis hanc sibi scri
pturam obiciendam. bestia qui montē tetigere lapidabile quia vis facti
enda est in hoc q̄ dicit̄ bestia. ⁊ in hoc q̄ dicit̄ mōtē que omnia quo ad
monitionē fraternā p̄posito p̄nti non obsunt ut diligens lectoz intelligē
potest. cnm ⁊ asina errantē p̄phetam legat̄ corripuisse voce homis lo
quētis. ⁊ Abraham sanctus vxor̄i sue sara iubet̄ volūate parere voce
dñica Gen. x°. Et Paulus Petrum caput ecclesie legat̄ rephendisse
ad Gallatas ij°. Et moyses quotidiano dei fruens alloquio gentilis
hoīs scz ietro loceri sui non abiect̄ p̄silio sed ⁊ accepit benigne ⁊ idēz
acquieuit. Etiam qui eū rephendit vnde ⁊ dicit̄ glosa nō erubuit vir
deo plenus consiliū gentilis. Exodi xvij°. Omnes enī quantū ad hoc
fratres sumus ⁊ vnus corpis mēbra licet vnū alio nobilius dicente
xp̄o. Omnes enim vos fratres estis. Et dixit xp̄s Petro. Si pecas
uert̄ in te frater tuus. Ecce dixit papam habere fratres ⁊ ipsum esse
fratrē alioꝝ nisi quis in tantam p̄riūpe auderet insamam ut vnū hoīēz
quātacūq̄ etiā dignitate p̄fulgentē diceret in pecabilem seu iobliq̄bilē

aut sic natum aut gr̃a confirmatū qđ a p̃stolis scitur denegatū ⁊ añ
 sp̃ssandī missionem ⁊ post eum in passione xp̃i relicto eo omnes fugie
 runt ⁊ post donum sp̃ssandī Paulus legit Petro in faciem restitisse
 quia reprehensibilis erat. Et talis firmior ⁊ sapiencior esset p̃thoplasto
 ⁊ Joanne baptista ī vtero sanctificato sanctior qui dixit ad xp̃m Ego
 a te debeo baptisari inuēs se indigere mūdātōe. nec nō ⁊ vas electōis
 trepidauit arbitrans se nōdum p̃prehendisse s; dixit ne forte alijs p̃ze
 dicans ip̃e reprobus efficiat. quō aut quis ista de se aut de alio p̃barec
 non video ideo ⁊ clauissima ingenia multis laborib; defudauerunt ī ges
 neratib; p̃alijs Cōstāntēsi ⁊ Basiliensi olim celebratis probare volē
 tes fortissimis rationibus autoritatib; ⁊ testimonijs aut ritatib; geres
 raliū p̃alio p̃emere autoritatē p̃fecerunt viderunt ip̃i ne ecclia cas
 tholica ⁊ vniuersalia vni hōī regenda esset a xp̃o p̃missa qui ⁊ errare
 posset ⁊ ex p̃nti alios in errorem adducere cū esset veritabilis liberi ar
 bitrij ⁊ nondum p̃firmati. Et ex post p̃cludere xp̃m post ascensionē
 suam in celum insufficienter sponse sue de p̃uisore p̃uidisse qui eam p̃
 stituere posset ⁊ a legib; ⁊ mandatis datis a xp̃o recedere p̃mitteret
 aut p̃pelleret. nec legimus alicui mortali hōmī tātam assistentiā deum
 esse pollicatā sicut toti ecclie. Ecce inquit vobiscum sum om̃ib; dieb;
 vsq; ad p̃sumationē mūdi. Mat. vi. Nam ⁊ n de regnis p̃ouincijs
 ⁊ om̃ib; p̃nitatib; recta ratio sic decreuit vt si p̃uiscor aut sponse aut
 p̃nitatis institutus a legibus sibi commissis durare voluerit aut sibi
 p̃missam in errorem traducere p̃nitatis et non acquiescat sed abiciat atq;
 deponat secundā p̃siliū cayphe. ⁊ xp̃dicit vt vrus moriaē vt non tota
 gens peat. Esse aut errabilem p̃cabilem ⁊ obliquabilem romanū p̃s
 tificem ⁊ posse scandalizare eccliam. canones p̃tane ⁊ exp̃iēca p̃ri
 orum tempū lucide demonstrat. Cum ergo certo certius stat quēlib;
 hōī; viatorē pu p̃ ex seip̃o esse liberi arbitrij qđ ad vtrq; ē variable
 ⁊ eligere potest bonū ⁊ malū. Nullūq; scđm Galonēnsē sententiā esse
 qui semp faciat bonū ⁊ non peccet. Oportet concedi ⁊ papam esse vnū
 ex hijs posseq; ⁊ deberi fraterne ammonitioni subiectū esse. cui si diu
 a fide publice p̃uincā posset aut eccliam scandalizaret non solū fraēne
 correctiōem sciret se subiectū s; etiā si rebellis ⁊ p̃tinax esse decerneret
 p̃ generale p̃aliū legitime p̃gregatum tanq; p̃ sup̃mū tribunal in ec
 clesia legitime ab officio ⁊ dignitate papali fore dē p̃nēdum tanquam
 caput morbidū. ne totum corpus inficeret qđ deus auertat esset enim
 sal iuuatū ad nihil vtile nisi qđ foras mitteret ⁊ p̃culcaret. Mat. vi
 Est canon notabilis distinctione. xl. Si papa. ⁊ in glosa ibidem. ⁊ xp̃s
 Petrum nomine sathane appellauit volentem licet pie eum auertere a
 passione dicens. vade post me sathana Mat. xvj. ⁊ licet p̃sona romāi

pōtificis subiecta esse posset pluribus defectibus vt alter hōmō nō idō
min⁹ dignitatis officij p̄m̄encia sup̄ singulas ecclesias vicari⁹ xp̄i
potestatis auctoritas sibi in electione sua p̄cessa caput m̄steriale totius
ecclesie ab oib⁹ ecclesie filijs est veneranda & extollenda & omni laude
p̄dicanda sibiq³ sūma reuerencia obediendum dicente xp̄o. **Q**ui vos
sp̄mit me spernit. & qui vos audit me audit a quo vtiq³ leges & iura
& conduntur & interpretant^r quibus totus regiē orbis. **C**ōceditur em̄z
Romanus pōtifex in scrinio pectoris sui omnia iura habere recōdita.
non solū ad alios p̄ ea gubernandos sed etiā p̄ seip̄m se & curiam suam
sc̄dm̄ ip̄a dirigendū vt sibi dici possit legē patere quā tulisti. ne forte
sibi dici valeat. **Q**ui alium doces teip̄m non doces medice cura teip̄m
Nō tamē diffitemur in legibus positius que humano subsunt arbitrio
plura p̄ papam posse statui & reuocari sc̄dm̄ exigēciam causarū p̄ qua
licite tempoz locoꝝ & p̄sonaz diuinis iurib⁹ seruatis illeis. **A**bsit autē
vt singula que in curia romana dicuntur fieri romano pōtifici ascribānt^r
aut a legis zelatoribus approben^t. **I**ncludit enim in se hec curia sicut q̄
libet multitudo tam p̄obos q̄z reprobos tam exptos q̄z inexptos sicut
quotidiana exp̄iencia p̄bat. **Q**uō enim idem fons dulcem & amarā ex
se p̄ducere potest aquā quō curia romana iurū & legum conditrix. ea
rundem presumaretur esse preuaricatrix. vt & mater earundem pre
sumeretur esse preuaricatrix. & mater earundem fieret & sepulcrum
Sed nec sic iusticiam curie commendemus vt abusiones ī ea factas ap
probare videamur quas crebrius opellimur etiam ip̄aciter & dolēter
p̄cipe iformare se velint dicti curiales si omnia facta iudicata disp̄sata
collata postulata p̄cessa m̄dulca p̄uisa in beneficijs dignitatibus electiōi
bus p̄firmationib⁹ p̄sonatib⁹ & officijs ecclesiasticis iurib⁹ & sacris ca:
nomibus sint iformia & non magis repugnācia p̄ciant avariciam s̄m̄
p̄phetam ex calūnia excuciant manus suas ab omni munere deū soluz
habeant p̄ oculis ambulēt in iusticijs & loquant^r veritatem in corde suo
& palpabiliter sentiant quā longe sint a semitis sanctoz pat̄z. o quātis
sudoribus & expensis cupiēnt oīa retroacta sacra ḡalia & nouissime duo
vltia celebrata ī p̄stācia & basilea curiā reformare. s; forte q̄ p̄mi debu
issent se submississe reformatiōi. p̄mi fuerūt ī resistēdo & manū medentis
admittere noluerunt. & p̄pterea pluribus odiosa vident^r concilia q̄a non
sciunt vicia palpare sed pungere vnde vidēt pene spes ablatā de re for
matione curie romane quo ad certos dico. non quo ad omnes non enim
ambigē debemus quin aut nunc sicut olim nō pauca repiendi sunt qui
plangunt super cūctis abhominātionibus & abusionib⁹ que fiunt ī curia
qui licz sint contenti in curia numero nō tamē de merito. **S**up̄ quibus
deus mandat viro qui m̄dutus ē. lineis scilicet sanctis angelis vt signēt

et hanc sup frontes gemecium et dolerium sup cūctis abhominacionibus
 ne cum ceteris interficiantur ezechielis .ix. **N**on solum tales gemē
 tes in curia romana scio posse repiri sed ostendendum est p totum orbem
 tales non de esse q̄s vndio docet diuina q̄s zelus domus dei omedit re
 plentur q̄ amaritudinibz dum opem ferre nō valent lacrimas lacrimis
 addentes viscera diuine pietatis pulsare p eis non cessant lego scripta
 celeberrimoz viroz qui rem subiecerunt oculis in orbe moza; trahētes
 qui magis descendēdo ad sp̄z ip̄is nō peccerunt et aliquoz vulnera
 detegentes ad spem curacionis quoz tamē vulneribz nulla est cicatrix
 obducta. Et siq̄dez vt **Jeremias** vt forsitan paupes sunt et stulti igno
 rantes viam dñi reuera nime sed optimates sunt qui agnouerūt uaz
 dñi et iudicium dei sui et h̄y magis ofregerunt iugum ruperūt vincula
 quia multiplicatae sunt p̄uaticationes eorum ofortate sunt auersiones
 eorum **Jeremie .v.** Si enim scdm sententiā **Jacobi .iiij.** **Q**uāciētī bo
 et non facienti illud peccatum est illi quāto magis scienti et docētī bonum
 et facienti malū damnabilius peccatum est illi. Et vbi eminentia scola sci
 endi et docendi que iusta et recta sunt q̄z in vrbe romana. ibi enī fons
 sapientie decoz et splendor eloquentie. ibi solutio oīm dubioz. ibi tribu
 nal a quo nulli phas est appellare ibi censura sup̄mi terrestris iudicij
 ibi locus ad quem ofluūt p iusticia psequēda omnes obprelli. ibi re
 sidet plenitudo potestatis. ibi potestas clauū ligandi et soluendi que q̄
 bus placet pcedunt et quibz placet auferunt. **C**laudit enim potestas
 illa et nemo aperit. aperit et nemo claudit. **I**bi plena pceditur remissio
 peccatoz in te in quā inclita vrbs romana p̄ciosissima pignora p̄cipuoz
 ap̄toz iudiciū tuoz. in aduentu xp̄i sc̄do. placuit enim diuine benigni
 tati te insignire hoc nobilissimo thesauro. necnō et innumerabiliū marti
 rum quoz p̄ioso sanguine de te dignificauit. **V**nde et celeberrimi noz
 nimis tui fama memoria digna et nūq̄ obliuioni tradendi te in q̄tuoz
 mūdi ptibz p odorem suauissimū. vbiq̄ diuulgauit tibi imperialis sublis
 mitas vltra quā nulla excelsior in terris p̄probat. caput suū inclinare
 humiliter et reuerēter nō erubescit. **E**t hec et multa alia mirifica et mi
 randa priuilegioz et libertatū p̄cellentiā p̄sencia tibi beatissimoz apo
 stolorum pignora peperunt. **D**e quibus vnus de tuis romanis pontifi
 cibus facundissimus **Ileo** papa sic ait. **I**sti sunt viri p quos tibi euang
 gelium xp̄i roma resplenduit. isti sunt patres tui veriq̄ pastores qui
 te regnis celestibz inferendā multo meli⁹ multoq̄ felicius condiderunt
 quā illi. quoz prima studio memoriū tuoz fundamēta sunt locata. isti sūt
 qui te ad hanc gl̄iam p̄uexerūt vt gens sancta popul⁹ electus ciuitas
 sacerdotalis et regna p sacrā beati **Petri** sede; caput orbis effecta laci⁹
 p̄fideres religione diuina quā olim dñatione terrēa. **Q**uāuis enī mul

estet abufio ibidem notata. Cernimus indefinenter auferri ad urbē cō
 fluere pro gratiis expectatiuis reſeruariis dignitatibz pſonatiſ aſ
 alijs officijs obtinendis. Et hos qui burſas piguiores a portant vide
 mus & aliozes dignitates reportare auro pro plūbo ſmutato nec ab
 tenta pſonaz qualitate ſi merita eis ſuffragant licet tenoz bullaz hoc
 ſignificare videat ſed in re paz cernit. Nam modicū ibi dicit ppheta
 pſayas verendum ē ne ſymon ille pditiffimus ſepius in talibz intercur
 rere videat p pacta p ſuentiones & tractus moze emendū & venden
 dum. Et niſi tantum defloremis effuſerit vacuus de urbe remeabit: vñ
 paupertas in curia romana locum raro cernit hēre. etiam ſi bene merita
 & ydonea plus repiat & ſatis mirandum qd ſoli diuites & nobiles potē
 tes in ſeculo dignitatibz & beneficijs extollūt quaſi ipſi ſoli bene meriti
 reputarent. & nulli paupes. etiam ſi dignitate pfulgeant magiſtrali
 ſeu doctorali. ideo cernimus opulentiffimos ep̄at̄ eccleſias & p̄laturas
 grauibz ſubiaceze oneribz debitorū vt vix p menſa ſua quotidiana ſuf
 ficiat eis procuraciones quia qd nō capit xp̄s capit fiſcus. ſed hec ma
 gis ſletibus lugenda ſunt q̄ ſtilo cōmendanda. Et ſi q̄s forte p̄ſcripta
 moleſte ferat hic ſe ſuſpectū reddere videt de fautoria iniquitatis ſpros
 bans ſe non odire vicia que non poſſit pati rephendi nec libera voce
 illud dauidicū poteſt pmereri. Nōne qui oderunt te dñe oderam & ſup
 mimicos tuos tabeſcebam pfecto odio oderā illos mimici facti ſūt mihi
 Conſulendū igit̄ huic inclite romāe curie tam clero quā populo ne p
 tantam adeptam gr̄iam maculā inferat dignitati ſue vt olim Salomon
 ſapientiffimus legiſſe feciſſe & ſiant poſteriora peiora prioribus ne forte
 immūdo eiecto ſpū p peccatū ydolatrie p̄mo ſcepto. i malignus iuenies
 domuz ornata & mūdātam ſcobis p mūdānā aſtuciam & ſciāz vadit
 & aſſumit alios ſeptē ſpūs nequiores ſe & ingreſſi habitant ibi peioribz
 & maioribz crimibz iuolūtēs etiam q̄ prius erat. Quis enim dubitat
 mūdi lumīa quo ad fulgozem ſapientie ſi ad tenebras mortaliffimoz
 vicioz fuerint ſuerſa ex certa ſciencia grauius peccare q̄ olim gen
 tiles deum ignorantes & tamen uſticiam colētes ſola ydolatria peccave
 runt quales erant romani ante xp̄i aduentum vt Machabeoz teſta
 historia p̄mi mach. xij.

De prelatis eccleſiaz.

Nunc ordie pgreſſiuo a ſup̄mis ad media deſcēdēdo ad eos
 iquam qui dati ſunt ad lucem genduz ſtilus ſe reflecat h̄y
 inquam ſunt quos deus tanquam ueros ſpeculatozes ſupra
 iſrahel ſtituit de quibz primus paſtor ait eos exhortando

et dies pauci p̄ amoris magnitudine. Quod certe euidentissima pbat
 experientia cum opulenciores ep̄atus & beneficia piguora plures & suē
 uerūt h̄re amatores. Etiam si populus esset magis n̄ d̄mitus & frō
 colus. & econuerso attenuataz eccliaz vix p̄sset passio iueni etiaz
 si populus esset simplex & disciplinatus. Non enim ab omnibz querē
 illud qd̄ p̄ omnibz est querendū in p̄latris. Que vero sint ista beat⁹
 Bern̄hardus in epla ad archiep̄m senonensem scribens. Sic dicit pu
 ritas cordis q̄ ad ep̄os i duobus p̄sistit. In querēda di ḡtia & p̄ximī
 vtilitate v̄tm omnibus videlicet adibus & dicitis suis ml̄cuera sui m̄
 sed tantum aut dei honorem aut salutez p̄ximoz aut v̄tūq̄ nō p̄p̄riū
 comodū vel honore seculi vel aliud cui p̄iā p̄ter solum h̄ neplacitum
 dei & aīaz salutez. gaudeat p̄fecto iū? & scia sibi & sin̄ emū p̄libeat q̄
 talis sit sed an putas taliū multitudine posse repiri plane non nego
 aliquos s; multo plures de p̄te opposita. Audiat sup̄ hoc Bern̄hardus
 sup̄ cantica sermone septuagesimoccl̄auo. Nō omnes sunt amici sp̄si
 quos hodie sponse hic m̄de assistere cernis & q̄ vt vulgo aiūt ad extra
 here eam vident. pauci admodum sunt qui nō que sua sunt querūt ex
 omnibz caris eius diligunt munera nec p̄sūt p̄ter diligere x̄m quia
 manus d̄d̄r̄t m̄amone. ituere quō m̄cedūt m̄tidi & ornati circū amidi
 varietate tanquam sponsa p̄cedens de thalamo suo. nōne cum repente
 quēpiam taliū p̄cedentem em̄p̄ p̄spexeris sp̄s̄lam putabis q̄; sponse
 custodem. vnde nemo hanc exuberare existimas rez & filuēcam v̄stīū
 splendo. ē mens̄az luxuriam p̄gerē v; soz argēteoz & aureoz nisi de
 bonis sponse. Inde ē q̄ illa pau p̄ iops & nuda relinquit facie miserāda
 Et subdit quem dabis mihi de numero preposito: unū qui non plus in
 uigilet subditoz vacuandis mai subijs q̄; viuis extrpandis. 20. Et
 ut aliquam sūmā in vnā massam colligamus de requisitis ad irēp̄hen
 sibilem possessorem hui⁹ pontificalis dignitate. tr̄ mēbreim cōspicō di
 uisionem ad hanc requisitam primo vt sit et canonicus n̄ gressus scdo
 vt sit et laudabilis p̄gressus. tercio vt sit et s̄sians & n̄ d̄f̄ribit egres
 sus h̄is tribus conditionibus stantibz p̄reus nauta nauem sibi omissā
 p̄sp̄ero euentu ad portum salutis adducat vt et merito dicatur. Euge
 serue bone & fidelis quia sup̄ pau. fu. fi. Intra in gaudiū d̄ni cui p̄mo
 sublato duo sequēda nihil p̄sunt imo nec p̄sunt haberi nec possid. ri
 quia error p̄uus in principijs maximus fit in fine. v̄t de caut̄ssime pro
 tudendum de canonico ingressu quo ad omnia beneficia ecclesiastica de
 quo primo manuducimur ore diu. Qui nō intrat p̄ ostiū i cule cuiū
 ille fur ē & latro Jo. x. Et itēz Gr̄atis accepistis gr̄atis date primū p̄
 hibet ne aliunde ascendaē quo ad intrantes vt pat̄bit. scdm̄ p̄hibet
 ne collatio beneficiorz quo ad p̄uidantes & instruētes corūp̄t primus

quo ad accipientes. scdm quo ad dantes vt omnia gratis fiant nulla corruptione muneris interueniente. Item ad hebreos. v. nemo assumit sibi honorem s; qui vocat a deo tanq; aaron. Et Aug. .xix. de ci. di. locus supior sine quo populus non regit si ita teneat atq; admistret vt decet et indecenter tamē appetit. q; obrem oculū sanctum querit caritas veritatis negocium iustum suscipit necessitas caritatis q; sarcinam si nemo imponit p̄cipiende atq; intuende vacādum est veritati. Si autē ip̄ponitur suscipienda est p̄pter caritatis necessitatem ī qua pondē rāda et subtili auctoritate docet quēlibet hominē vt quātum est in se eligat quilibet oculum sanctum. i. deo et sibi soli vacare ī suauitate spūs et reuocatione interioris hominis nec appetendum est vt ab illa p̄ aliqd̄ negociū seu p̄laturam aliquā abstrahat. Item docet q; si habent potestatem imponēdi hanc sarcinam p̄lature hanc imponat p̄pter necessitatem caritatis. patienter et dolenter suscipiat onus impositum. idē electus in prelaturam cū de consensu requiritur debet respondere nolo volens et volo nolens vt p; in glo. viij. q. i. In scripturis hoc est quātū ē in me nolo s; quātum est in ip̄ponēte volo et ecōuerso vt mixta sit auctoritas uolantis et voluntas suscipientis. Ex quo colligere debemus q; omnis virtuosus prelatus quātum est in eo salua cōbediēcia supior et utilitate cōmissorū semp̄ debet habere aīm ad hoc vt sarcinam hanc deponat et ad āplexū dilecti sponsi in cubiculo secreta aspiraret dicēs illud. Oscule me osculo oris sui qd̄ est querere oculum sanctū sed tamen p̄pter necessitates suire non desistat. alioquī libido dñandi ipsum iudē tenere in p̄latura quod est damnabile. alienū enim uidetur esse a fundamento humilitatis q; aliquis se talem estimet q; nemo sibi similis est qui melius gregi dñico p̄uidere possit q; ip̄a necessitas. igitur et patientia debent cōstringere virtuosum p̄latum vt in cathedra sede it pontificatus non voluptas aut honoz aut libido.

De canonico ingressu.

Et igitur canonicus sit ingressus ad aliquā p̄laturā aut etiā ecclesiasticā qd̄cūq; beneficium cōsideranda est puritas siue incorruptio in intentione quo ad patronos p̄tētes. electores eligētes si ē electia dignitas et p̄uidētes siue istituētes vt et q; ad istituendū vt sit etatis legitime cōpetētis scie et viti hoc nesie. Et hec intēto que soli deo nota est quo ad ecclesiam. et eius iudicium non est obnoxia p̄mis ecclesie que de manifestis iudicat licet non sit sine culpa etiā forte mortali sed hec culpa tollit p̄ penitentiā in confessione etiā sine renūciatione beneficij ad hoc facit cap̄m vltimū de symonia. Est et alia pu

ritas quæ oculis humanis interluceat & hec excludit omnem corruptioem
 munerum scilicet peritum a lingua a manu & ab obsequio non sic accipiendo quod
 omnes preces omnia munera omnia obsequia viderentur canonicum ingressum
Per hoc enim excludemus infinitam multitudinem ut non fieret salua
 omnis caro. Sunt enim multa talium munerum genera que signum preferunt
 gratitudinis captationem benivolentiae amicitiae signa ad quorum
 oblationem non principaliter ferunt intentio nec sunt principalia motiva pre-
 sentandi eligendi aut offerendi dignitates & beneficia ecclesiastica sed
 accidentaliter adveniunt non propter hoc sed voluntarie. Quis enim tam
 inops mentis esset ut propter unam collationem serotinam prandium aut
 quodcumque seruicium aut simplicem precem sententiarum presumere quod quis prin-
 cipaliter motus esset ad offerendum aliquid ecclesiasticum beneficium que pre-
 missa omnia etiam ex socialitate sine spe alio beneficii aliquis alteri esse
 exhibiturus non recte desine sed desine mihi videtur qui sic sapit dum
 tamen hec sine pacto & gratitudine exhibent & stante ydoneitate persone ad quam
 habet respectus & propter quod principaliter conferat quia plura restant
 consideranda in talibus scilicet qualitas persone quantitas muneris locus tempus
 & persona dantis & accipientis. Super quo certius volens informari videtur
 capitulum. Et si quocumque des. imo nec preces pro ydoneo seu digno oblate
 dum offerens aut presentans respectum principaliter non habeat ad preces
 nec sunt preces armate. s. potentia sed ad ydoneitatem eius pro quo fit petitio
 aut pro se aut pro alio non sunt omnino illicite pro se tamen facere preces pro be-
 neficio curato aut pro pluralitate videtur presumptuosum etiam pro alio hoc ipsum
 facere scilicet sicut per glo. ca. tua. d. eta. & q. 1. ord. vñ tamen in coll. ordinum
 sacrorum aut maiorum aut minorum dare salarium pro formatis pro
 lris cera laboribus secundum exigentiam laboris etc. Secundum dispositionem iuris
 est processum tamen moderate scilicet y. aut. 3. gr. pro procuratoribus etiam ordinato-
 rum visitatorum etc. licitum est postulare moderatas expensas etiam a confir-
 matoribus in stallatoribus secundum exigentiam viarum & personarum ut per ca. Cum
 sit romana de con. & cura. Non tamen approbandum est in collationibus or-
 dinum quod ad presbiterium ordinandus plus exponeat pro formatis aut expensis quam
 diaconus & diaconus plus quam subdiaconus cum omnes recipiant spiri-
 tualia quod unum est non maioris precij quam aliud & pares sunt expensae & equi-
 liter ad eas tenentur nisi esset respectus ad maiorem inopiam unius quam
 alterius sic quod recta ratio dicitur esse cum uno misericordius agere quam cum
 alio & hoc simili modo deberet fieri cum presbitero paupe & diacono locu-
 plete ut scilicet plus contribueret quam presbiter scilicet sacerdos. Quia enim ra-
 tione presbiter apostolice deberet dare pro expensis quam diaconus cum par sit labor
 non video nisi ratione aliorum ordinum aut beneficii & hoc indignum videtur
 Quia hic dignitas non attenditur sed procuratio & labor cum ordinato dignitate

vendere non debet s; laborem & expensas postulare potest cum hec iura
 precedant unde etiam in pactum deduci potest qd a iure e processum i pre
 missis concordant decreta duoz generalium scilicet Constantiensis
 & Basiliensis que omnem receptionem & donationem damnant tam in beneficijs
 q; i ordinibus exceptis solis salarijs notariorum scriptorum & registratorum &
 expensarum moderatarum. ideo etiam annatas minuta seruicia primos fructus
 & talia multa quocumq; alio modo titulo seu colore vel nomine appellatur
 pro litteris bullis & sigillis prohibentur exigi aut donari aliqua decernencia
 Alter faciens nullum ius seu titulum acquirere in beneficijs aut ordi
 nibus sic susceptis & insuper penam symoniacorum subiaccere. ac de eadem q
 duobus ostendentibus pro aliquo beneficio aut dignitate dummodo vni eorum ius
 quiritum est in ea & alter non vult cessare ab infestatione eius. primus li
 cite potest obstacula per pecuniam redimere secundum arbitrium. **N**am
 non est licitum antequam sibi ius est acquisitum quia esset symoniacum. **N**am
 sic per pecuniam parat sibi viam ad rem spiritualem obtinendam & symonia
 e. dilectus filius concordat eho. **E**t similiter posset quis non irrationabi
 liter dicere. **S**i alicui esset ius facta de beneficio aut ecclesia modo
 licito & sine pacto sic quod haberet ius canonicum in ea & iuriso vel notari
 nollent sibi super hoc litteras debitas pro expectanti salario decernere sed inno
 deratam exigerent summam florenorum pensando beneficij valorem. **P**ut heu
 sepe contingit & raro aliter quid huc iuriso esset faciendum posset respo
 deri probabiliter quod talis protestationem facere deberet quod non ratione be
 neficij quod iam in manu sua existit tribueret flor. sed solum ratione litterarum &
 iniuste sue vexationis redimende & impedimenta iniusta remouendo. **A**
 ctum enim est secundum omnia iura illi cui ius acquisitum est iure uexationis
 suam redimere. videat autem exigens quo iure tantam summam exigere potest.
 Nam licet littere non sint tanti valoris propter penam laborem pergamenum & ce
 ras; tamen quia iustus eis carere non potest. licite potest emere litteras que sunt
 pui precij pro magno precio quia pati iniuriam non est peccatum s; facere.
 Nam licite possumus uti alterius malicia in bonum meum. sicut dando vsu
 ram non ego sed accipiens peccat. nec promissor seu notarius etc. vendere
 possunt utilitatem litterarum quia non pertinet hoc ad eos nec in eorum potestate est hec
 utilitas. unde quod meum non est vendere non possumus s; laborem meum; li
 cite vendere possumus. sic similiter forte dicendum est de litteris indulgentia
 libus dimissionalibus inuestituris. **E**t forte etiam de annatis & vsupal
 lei dummodo non precedat pactum aut conventio nec ratione consuetudinis
 aut statuti seu iuramenti prestiti ista dentur sed per se qua sibi ius est
 in re acquisitum. pono quod aliquis canonicus electus si in episcopum aut
 prelatum & confirmator eius siue sit papa siue alter episcopus munus conse
 crationis & confirmationis ei noluerit impendere nisi annatas exoluat

aut cautionem debitam desolvendis preket & papa p se sit sfirmatoz
 quod ergo electus faciet. stet populus & ecclia sine pastore longo tēpe
 quis non videat quāta picula ecclesie imineāt viduare papa non vult
 sfirmare sine annatis. Electus non potest administrare in ecclesia scdm
 iura ante sfirmationem sub pena amissionis iuris acquisiti p electione;
 nec potest haberi recursus ad supiozē cum null⁹ sit papa supioz. idēq;
 si quis viam pfatam amplecti videret cum prestatiōe & alijs predictis
 forte posset habere colozē excusationis hoc tamē nō a pprobādo dico s;
 disputando cum sit spēs mala. Et p omnes episcopatus annate solu āē
 & integri fructus seu medij fructus vel byēnales. possēt tamē sub for
 ma meliori papa & epī in collationibus beneficiorū & dignitatum sibi p
 iussonē facē p impositionē scriptionū quo ad subiectas ecclesias & eoz
 p̄latos cui nulla iura sradicunt tocies quociēs esset oportunū. toles
 rabilius enim ferret multitudo qd̄ quedam singulares p̄sone ferre non
 valerent qd̄ & decreta p̄alioz loco annatarū pape sfuluerunt. aut igit
 certe vacantibus quibusdam ecclesijs de collatione spūaliū existentib;
 fructus earundem sibi ad tempus reseruare sine tamē diminutione di
 vine seruitutis aut institutis ad beneficia de nouo post finem p̄mi anni
 & secundi anni & āmi tēcij moderatā taxam imponere scz tērdam vt i
 tribus annis se p̄stare sequētib; sūmā vnius integri anni s̄tribuerēt &
 hoc fieri expediret de p̄sensu oīm quoz interesset. Et hoc decretum in
 synodo prouinciali p̄cluderet sic qd̄ tempē institutionis a nullo aliquis
 exigere nisi sallariū & expensas hoc oīno videre expedire vt omnino
 pur⁹ esset igressus ad dignitates & beneficia ecclesiastica & qd̄ postea
 s̄tribueret & non cederet nisi p̄ subuentione & sustentatione p̄elatoz
 aut pro fabrica ecclesie ornamentis aut p̄ aīa defuncti p̄decessoris nō
 parciendo inter p̄sonas aut p̄ p̄sonis. De statutis vero capituloz aut
 ecclesiaz que artare videntur beneficiādos etiā sub iuramento ad eoz
 s̄seruationem presertim in cōprestatiōib; & s̄tributionib; etiā magne
 sūme pecunie & nisi se iuramento s̄strinxerint ad soluendum mīme ad
 canonicatus & p̄bendas admittunt p̄ut heu pene in omnib; cathedrati
 bus & collegiatis ecclesijs est statutū. etiam si p̄ electionem aut p̄ grāz
 assumi p̄tingat fateoz potius doceri velle quam docere p̄pter multozum
 doctoꝝ positiones varie de hoc opmāciū. Et p̄pter diuinas s̄suetudīes
 & statuta pene oīm ecclesiaz que nullū admittunt nisi solutiōe facta aut
 cautione p̄stita de soluendis. Et hos omnes tam dantes qz̄ exigentes
 p̄cipitare in foueam damnationis videt esse mīme p̄sūptionis p̄serti
 alte dignitatis & sciende viros qui nullas sibi sup hoc faciūt s̄sciēdas
 Item s̄sidero decreta duoz p̄alioz scz s̄stantētib; & Basiliētib; que oēs
 tales s̄suetudines & statuta damnare vidēt & contra facientes p̄mis

subiciunt symoniacorum & decernunt eos iure esse priuatos nec titulum aliquem acquisiuisse. **E**xtendunt etiam penas istas ad ordinum collationem siue confert siue accipit & ad ecclesiarum altarium capellarum consecrationem & totius episcopalis officii administrationem que omnia gratis expendi debent exceptis expensis & salariis notariorum suorum portabilibus tamen & moderatis quod vero sint opiniones doctorum de hac materia reperies in summa **J**oannis ubi distinguitur cautio aut promissio ab institucione petenda aut petitur ante aut post electionem aut honesta aut inhonesta aut in iure expressa aut non. **S**i honesta in iure expressa aut non & post electionem fauere uidentur omnes doctores tali promissione si uero multipliciter variatur. **D**e pecunijs uero soluendis ante electionem non caret nota suspitionis siue implicite siue explicite cautio presteat super quo ex prioribus iudicium relinquo terram enim debet quilibet tam exigentem quam prestantem sententia beati petri ad symonem dicta **A**ctu. viij. **D**onum dei estimasti pecunia possideri. **C**or enim tuum non est rectum coram deo tuo. **E**t dicit **A**ug. **H**ic mis sacrificij qui per septuaginta annos uixerat extinctus est anthiocho uendente sacerdotum iasom de quo habetur ij. **M**acha. iij. **D**onus etiam ab obsequio seruicia honesta & licita maxime spiritualia & sine pacto dummodo persona sit idonea non inducunt symoniacam prauitatem dummodo non habeatur respectus ad talia obsequia principaliter sed ad dignitatem persone & hec sint sine preiudicio aliorum. **D**e statutis tamen istis & oppositionibus pecuniarum tempe collationis beneficiorum & ordinum ac sacramentorum aliorum scripti clarius & extensius in quodam tractatu quem censui appellandum speculum aureum de institutione ad beneficia ecclesiastica & incipit sic inprouide placuit quibusdam.

De laudabili uero progressu pontificali dignitatis & aliorum prelatorum. &c.

Notandum quod non sufficit ad salutem prelatorum canonicum habere ingressum nisi & habeat laudabilem uite honeste progressum ad quem hortatur beatus paulus **A**ctu. xx. **A**tendite inquit uobis & uniuerso gregi in quo uos spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei quam acquisiuit sanguine suo. **E**t de hac honesta conuersatione tota uersatur intentio tercius libri decretalium que est de uita & honestate clericorum. **I**n quo primo occurrit speculandum de nimio excessu quem cernimus in famulis in equitaturis in uestibus in uasorum & ferulorum apparatu & ceteris expensis preter necessarios & quotidianis sumptibus. **E**t quidem de hijs inuariabilem & uniformem regulam constitutuere est impossibile cum quod uni multum est alteri est parum. **S**ciant se demum reus ecclesiasticarum non dominos sed dispensatores. sed reuera querunt iter dispensatores an fidelis quis inueniatur ne caro & sanguis & non pater

celestis nec paupes bursam ecclesiasticam exhaustant nisi cum pcuratoribus
 meritis condignis de quo rationem distictam deo reddere oportebit. de
 quo **H**eribardus ad fulconem scribit. dignum est ut qui altari suis
 de altari viuas non aut ut luxurietis non supbias non de altari tibi frena
 aut calcaria aurea aut sellas dicitas opazes. quicquid preter necessa
 rium vidum et simplicem vestitum de altari retines tuum non est rapina
 est sacrilegius est. **E**t idem ad **H**enricum senonensem archiepiscopum scribens
 dicit. Clamant nudi clamant famelici querunt et dicunt dicite pontifices
 in freno quod facit aux. nobis fame et frigore miserabiliter laborantibus nostrum
 est quod effunditis. nobis crudeliter subtrahitur quod inanimiter expenditis.
Item idem li. iij. de consideratione multa talia in medium adducit in quibus
 heu nimirum excessus estimat licet sub colore necessitatis et ne dignitas
 pontificalis aut prelatore vilescat a multis excusatur. sed videat an iudex
 equissimus hec omnia approbabit non pari passu incedunt modernis tunc
 pontifices sicut olim. Dicit enim in canone **E**piscopus vilem supelle
 dilem et mensam et vidum pauperem habeat et dignitati sue auctoritate
 fide et vite meritis querat. **S**ed dicit apostolus misterium meum honorificabo
 non dicit dominum sed misterium super quo **H**erib. in predicta epistola ad **S**enonensem
 ipsum itaque misterium honorificabitis. non cultu uestitum non equorum fastu non
 amplis edificijs sed ornatis moribus studiis spiritualibus operibus bonis. **P**rima
 quidem videntur honorifica. sed oculo qui non videt abscondita. **M**axime que
 videntur in abscondito nullis apparere fucata coloribus spectabilia. sunt tamen
 nullis condita saporibus preputa tamen nullis eleuata culmine excelsa tamen
 ut castitas caritas humilitas. nulli quidem coloris sunt sed non nulli
 decoris nec mediocri decoris qui diuinos que delectare possunt aspectus
 hec ille. non tamen sum nescius aliter et aliter tempora moderanda secundum lo
 corum et personarum exigenciam seruata qualicumque consuetudine et habitudine
 prouencium ut geramus eis morem suffereunda pro tempore non affectanda
 pro debito semper tendentes ad abstinentium potius quam ad augendum sic enim
 propiciationem dei facilius impetremus.

De diuino cultu secundum quod ad laudabilem processum requiritur.
Et dicitur cultus ut ecclesie suis non defraudetur ab obsequijs et ut
 numerus clericorum ritusque ecclesiasticus in debita forma secundum
 voluntatem docendum integer obseruetur. **H**ic pabulum ubi
 dei populo in ecclesijs debitis temporibus vna cum admistra
 tione sacramentorum non negligat aut pro pontifices pro se aut pro alios ad hoc
 idoneos. hec enim duo scilicet vita exemplaris et doctrina salutaris sunt de neces
 sitate cuiuslibet episcopi in sua dyocesi. teste **H**erib. in sermone lxxvij. super
 cantica. **H**omines solliciti pastores impinguare pecus non cessant bonis re
 ctis que exemplis et suis magis quam alienis. nam si alienis et non suis ignominia

Handwritten notes in brown ink, including a large initial 'H' and some illegible scribbles.

Fragmentary text from the adjacent page, partially cut off by the binding.

ē illis & pecus ista nō proficit. Et post quomō aut in pascua diuinorū
eloquiorū educet greges dñicos pastoz ydeota. s; & si doctus fuerit qui
dem nō aut bonus. verendū est ne nō tam nutriat doctrina vberē q̄z no
ceat vita sterili. temere itaq; & in hac parte onus subit absq; scientia
piterq; vita laudabili hec ille. **A**ccedat etiam ad onus cure pastoralis
censure disciplina scdm q̄ tradit apostolica doctrina. pecantes inquit
coram omnib; argue vt ceteri metū habeāt sine qua omnis polida tenz
dit ad corruptionem que heu hodie non adhibet sceleratis. ideo sine tu
more currit ad vicia. dicit enim **Aug.** Dormitat disciplina seu ite im
punita nequicia. inde nutriunt i clero & i populo plurima vicia scilicet
ocubinat⁹ ebrietates omestationes. ludi taxilloz. vsure. adulteria. &c
Et inter cetera que sane fidei repugnāt maxime in laicis & precipue i
muliereulis. sortilegia. icantationes. diuinationes aruspicia supersticiosa
figmenta. benedictiones. auguria. obseruationes annoz. tempū dieruz
& mensū. que omnia & similia nimis pmissa sunt iualescere que omnia
a doctozib; decernūt esse spēs ydolatrie quoz noxa redundat i caput
pastoz si diligentiā nō fecerint ad extirpandū. non min⁹ incūbit cure
epali puidere solerē de religiosis in ipoz diocesib; vt status ipoz con
seruet scdm pfectiones ab ipis factas vt viuāt i obseruanda regulari
Et qui ab obseruācia collapsi sunt vt ad ipam reducant p reformatōz;
O quā deflenda mōstra cogimur videre in quibusdā religiosis imo irs
religiosis hoc in habitu indecenti i omestationib; i tabernis i curijs re
gum & principū. **D**e quib; tamē postea spēialis erit mentio facienda. s;
vt ait **Bernhardus** tam pastozes q̄z subditi graui obpressi somno ad
nullum dñice ominationis comitruū expgiscunt cum de eis sit scriptū
durissimū iudiciū hys qui p̄sunt fiet **Exiguo** aut pcedit misericordia.
Et potentes potenter tormenta paciēt **Sapīe.** vj. **R**euera meli⁹ mul
tis esset si nati nō fuissent aut pastozes ouū irratiōaliū fuissent q̄z pa
stozes hoīm. quib; grauissime ominationes p pphetaz oracula p̄dicāt
De inquit pastozib; .2c. **Iere.** xxij. & **Ezech.** xxij. & xxxiij. hoc tñ
de pestilentias qui neglecta ouū cura voluptatib; ocio & honorib; sunt
ptenti. **E**t tota ad ista eoz versaē intentio secus de diligentib; quoz
qualitates scribit **Paulus** .j. ad thij. ij & in alijs pluribus locis. **N**ec
enim dignitas pōtificialis legitime potest administrari nisi ab hys qui
hanc nō honorem sed onus putant. quib; venustissimū speculū beatus
Greg. in li^o. de cura pastoralī depmxit qd frequēter ab omnib; ponti
fiabus deberet semp p̄oculis haberi. supessent multa p̄sideranda pasto
ribus ouū xpī sed quis ea enumerare sufficet q̄ magis in quotidiana
expiencia speculamur q̄ i codicib; legimus. **I**nter que sunt excessiue
extorsiones pecuniarum & exactiōes a subditis clericis & laicis tam in

iudicialibus actibus quibus extra iudicialibus nec mixtum multa milia florentinorum
 quibusdam non sufficienter ante compositionem ut praedictum est ita ut etiam
 latissimas possessiones habentes aut sepe aut semper ere alieno sunt
 oppressi civitatibus villis prediis et quod maius est ornamentis ecclesiasti-
 cis et pontificalibus insignibus pignori expositis. Adiciendum etiam hoc
 quod expedire et necessarium est ad legitimum progressum pontificis et aliorum
 prelatorum ut tam in iudicialibus negotiis quam in aliis temporalibus iudiciis
 et gubernandis tales perversos deum timentes ac avaricia odio habentes in-
 stituant qui extra decreta evangelica doctrinam apostolicam et iura cano-
 nica nihil attemptent. In quibus sit iusticia et veritas quia alias hoc sci-
 enti imputaretur quia faciens et sentiens ac prohibere negligens pari peccata
 punietur. Distrahae pauperum clericorum secularium viduarum pupillarum et miserabilium
 personarum probare debent idoneos pontifices ostendat et eorum patere
 debent eisdem ut dicant cum **Job** Ostium meum omni viatori patuit ma-
 xima et preciosissima gemula in fronte et infula sacra pontificis est misere-
 ricordia et clemencia ampliusque ornant aulam pontificis pauperes de mensa
 eius refecti quam nobiles quocumque apice dignitatis insigniti. ipse enim Christus
 ait. **Quod vobis de minimis meis fecistis mihi fecistis** hoc non de regibus nobilibus
 aut divitibus loquitur sed de pauperibus. mediant ergo quem potius suavia
 secum habere velint aut Christum aut nobilem avarum. quocumque utrumque non oportet
 repellere sed hunc tolerari oportet illum vero scilicet pauperem tanquam Christum
 brachiis dilectionis amplecti. Persuaderi mihi video si pontificalis emi-
 nentia in premissis non impigra fuerit inuenta castitate iusticia veritateque
 vallata. nihil damnationis timere habebit. hec autem facile exequetur
 si non dedignatur stipari consilio vireorum prudentium et deum tremencum qui
 tanquam oculi precedant omnes gressus eius. Sicque progressum laudabi-
 lem in suo statu censeat habere et si in hoc vivendi modo credit se non de sedibus
 sed semper profecturum. peccul dubium egressum felicissimum sibi cumulabit.
 sciatque sibi divinum auxilium non de furtivis quo adiuvat omnia sibi prospera
 eventura sunt. **Ma** presentente scia Christi primam querite regnum dei et hec
 omnia adicient vobis. Sed lugemus plangimusque tales paucos respirare
 in nostra etate cum videamus exaltari sanguineos nepotes et cognatos
 episcoporum qui de patrimonio crucifixi ditantem incrassantem et dilatantem pauperi-
 bus abiectis licet idoneis et sapientia preditis. sed non est noscitur de his
 iudicare veniat profecto qui ratione districta; exiget quique dicit redde
 rationem villicationis tue. iam enim vltra non poteris villicare. **Regis-**
mus enim de sanctissimo Leone papa quo post longas et lacrimosas ora-
 tiones sollicitus et trepidus de salute sua responsum accepit ab angelo
 dimissa sibi fore peccata omnia excepto quod de impositione manuum cogita-
 ret. quo rationem de se redderet. **Ma** dicit **Paulus** ad **thymotheum**. **Quia** dico

neini imposueris neq; p̄nicaueris peccatis alienis. i. thp. v. Profecto ino
tescens ep̄m reum fore oim̄ peccatorū illoꝝ quib; min⁹ ydoneis scienter
manus imposuerit ordines aut beneficia p̄ferēdo p̄missa omnia bñ fiāt
si vigilant p̄ se aut p̄ ydoneos viros deum timentes singulas ecclesias
visitare satragit vicia corrigendo ⁊ salutarib; monitis subiectos secun-
dando sc̄m iuris dispositionem.

De statu clericorū seculariū.

Narratione predicta habita de pontificib; in qua plura tacta
sunt que etiam clericos inferiores concernūt libet nūc aliq̄
p̄texere de statu clericorū qui totum orbem impleuerunt ci-
uitates opida fortalicia castra villa atq; curias pallacia atq;
aulas regum ⁊ ep̄orū. nec locus vacat quē ip̄i occupare nō reperiunt hic
ordo sacer clericorū successit in locum septuaginta duorū discipulorū
xp̄i. sicut ep̄atus in locum apostolorū hunc ordinem adinstar leuitici
sacerdotij xp̄us dignificauit ⁊ sibi assistere voluit. Et sup̄ oues suas
scilicet p̄ticulares ex institutione ep̄orū manus ip̄is imponēdū locauit
distinguedo singulos singulis. Si tamē sint curati alias absente mafia
subiecta in q̄o agere possunt nō habent. Et ideo licet habeant om̄es cla-
ues ligandi ⁊ soluendi nō tamē omnes habēt earū vsum vt sunt nō cu-
rati. Nos clericos xp̄us sua mensa fecit dignos. nō solum sacramentali
sed ⁊ sustentatione corporali quia q̄d ad se p̄tinet tribuit eis scilicet decimas
primicias oblationes census ecclesiasticos sibi olim tribu leui nes
gaui dare possessiones hereditarias inter ceteras tribus. sed earum
possessio fuit domis. Nam qui altari deseruit ⁊ de altari iuste om̄um
care debet h̄j in quā sunt sal terze. i. speculum ⁊ condimentū hoim̄ secu-
larium in vita ⁊ doctrina ⁊ hos clericos sibi xp̄us cingulo castitatis
perpetue astringere voluit solemnī professione in sacrorū ordinū susce-
ptione p̄ manū pontificum vt quos quis hoc deifico officio scilicet con-
secrationi corporis sui mancipare voluit. Etiam ab omni concubito alijs li-
cito ip̄os voluit esse imunes ⁊ si a concubito alijs licito sc̄z matrimonio
quātomagis ab omni genere icontinēcie etiam illicito licet ī primitiua
ecclesia cui⁹ adhuc morem greci seruāt ad hoc nō instruebant nec hoc
sine sp̄ssandī inspiratione credimus factū. Tunc enim viri ecclesiastici
possessionib; non erant p̄diti sed in om̄um viuētes. Etiam vinculo
matrimoniali ligati maiori sanctitate pollebant q̄z hodie sine matrimo-
nio ⁊ cum possessionib;. Neq; tunc ad p̄p̄inos consanguines filios ⁊
nepotes poterant bona ecclesie deuolui que non habebant. sicut hodie
proculdubio filij sacerdotū ⁊ nepotes exhaurire vident oia ad ecclesias

ptinencia successoribus eorum scilicet ecclesiarum rectoribus nil relidis que
 tamen adhuc heu sepius fieri videmus ad decenciam clericalis ordinis.
Quedam sunt que respiciunt deum quedam que proximum quedam que per
 tinent ad seipsum. **Q**uo ad deum pertinent orationes et sacrificia quo ad orationes sunt
 horae canonicæ studiose et devote persoluede studiose quantum ad integritatem
 devote quo ad attentionem. quarum horarum omissio scienter et voluntarie ob
 ligat ad mortale propter ecclesie statutum ut patet per capitula dolentes
 et presbiteri de cele. missa. ubi in ca. Dolentes. precipit sub pena suspen
 sionis facilliter omittens deo et proximo iniuriam facit quia beneficium datur
 propter officium et stipendia datur propter militiam. **E**tiam quia per temporalibus
 non refundit spiritualia et animas fundatorum defraudat eorum suffragiis. nec
 per alium potest quis facere horarum solutionem si est sanus. **E**tiam si nihil
 precipit de beneficio si titulum sibi retinet aut est in sacris. **R**atio est quia
 horae canonicæ sunt annexae clericali dignitati ob memoriam dominice passionis
 cui obligatus est sacerdos aut in sacris constitutus. cum in sortem domini
 vocatus sit a quo et nomen recepit quia clericos sortem dicitur. **E**t quia horae
 canonicæ cernunt propriam personam ideo non per alium solui possunt. **C**um etiam
 papa pluribus occupatus et in quo residet plenitudo potestatis per se sol
 vit easdem. **E**t licet solutio horarum per alium quo ad rem solutam idem
 esset tamen quo ad solventem et debitorem non est idem. **C**um deus acceptat
 rem solutam propter soluentem non econverso. quia minus curat debitum
 quam debitorem cuius contrarium fit in solutione hominibus faciendum. **Q**uia isti
 a quocumque fit solutio ratam eam habent quia plus attendunt rem solutam
 quam rem soluentem. **I**tem quia anime fundatorum fraudarentur eorum suffragiis
 et intentio eorum violaretur si non fieret solutio horarum. **Q**uo autem ad sacrifici
 um pertinet ad clericos presbiteros. **O**blatio hostie salutaris in celebrati
 onibus missarum tam per vivos quam per defunctis. ad hoc. n. officium assumpti sunt
 in ecclesia ad representandum dominicam passionem. **A**li equum officium gra
 tis suscepissent quia et iniuriam facerent deo et ecclesie. **S**ed de frequen
 tatione aut raritate non est determinatio certa sed secundum dispositionem
 celebrantis et voluntatem beneficii instituentis et populi cui presidet
 exigentiam. hoc oportet limitari dummodo tamen digne accedat et salua
 reuerenda tanti sacramenti. **D**icitur enim ad hebreos. v. **O**mnis potestatem
 ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in hijs que sunt ad deum ut
 offerat dona et sacrificia pro peccatis. **S**i quo ad proximum pertinet ad ordinem
 clericalem si tamen sit presbiter aut curatus ut pabulum verbi dei populo
 sibi commisso aut pro se aut per alium admistret propter quod et stipendia per
 cipit. ne sit sicut mutus canis non valens latrare. in quorum reprehensione
 beatus Gregorius in omel. quadam loquitur. **Q**uid nos o passiones agimus
 qui et mercedem persequimur et tamen operari nequaquam sumus et fructum

qui ppe sancte ecclesie instipendio quotidiano p̄cipimus. Sed tamē p̄
eterna ecclesia mīme ī predicatione laboramus pensamus cui⁹ damna-
tionis sit sine labore hic p̄cipe mercedem laboris. Ecce ex oblatione fide-
lium viuimus sed nū quid p̄ aīabus fidelium laboramus illa in nostruz
stipendium sumim⁹ que p̄ redimendis peccatis suis fideles obtulerunt.
nec tamen contra peccata eadem vel oīonis studio vel p̄dicationis vt di-
gnum est insudamus. Et post pauca debemus pensare qđ nobis dicit
vos estis sal terz. Si igit sal sumus condire mētes fidelīū debem⁹ qđ
p̄fecto p̄dimentū ille veraciter p̄ximo ip̄endit qui p̄dicationis ver-
bum non subtrahit. sed ne solis verbis p̄dicationis clerici sint p̄tenti
debent ⁊ verbis addere viuendi exempla vt quod docent verbis ope-
ribus ostendant. ⁊ qđ ore p̄dicāt factibile sint in ope. vnde dicit ibidem
Greg. Tunc vere alijs recte p̄dicamus si dicta rebus ostendim⁹ ne
dicatur nobis **Medice cura teipm** Et **Jero.** Ne p̄fundant opa tua
sermonem tuū. Admonet etiam idem greg. dicens in eadem omel. Cū
clericum videmus admonēdus est quatinus sic viuat vt exemplū vite
secularib⁹ p̄beant. ne si quid in illo iuste deprehendit ex eius vicio īp̄a
religionis n̄re estimatio graueē. ⁊ hec testari debent eius tonsura habi-
tus incessus loquela cibus lectio p̄pundio ⁊ cetera sancte p̄uersationis
exempla ad seculariū vitam p̄dēdū. De tercio quo ad seipm̄ vltra p̄e-
missa ⁊ sup̄ ea requirēt p̄tencia corp̄is sui in castitate. 2c.

De p̄tencia clericorū ⁊ remedijs p̄tra incōtinēciam. 2c.

Dignissimū est vt qui filius virginitatis tractare sumere ⁊ alijs
tradere debent sicut corde sic ⁊ ope p̄tenciā seruent p̄petue
castitatis. ne dum extraordinarie castitatis iura trāsgre-
diendo sed etiam ordinarie sc̄ legitimi matrimonij legales
sacerdotes. Et si ex lege dñi virginem ducere licitū habuissent tamē
instante eorū officio quoad in templo ministrare deberent toto illo tempe
ad vxores p̄hibebant accedere. Et que p̄p̄atio sacramentorū veteris ⁊
noui testamenti. mūdammū inquit qui fertis vasa dñi ⁊ si de panib⁹ p̄-
p̄ositionis in tēplo oblati n̄ erat licitū nisi mūdīs vesci vt p̄. i. i. i. e.
xxi. Quātomī⁹ licitum censet sacerdotibus noui testamenti sorde icō-
tinēcie sedatis sacra corp̄is ⁊ sanguinis sacramenta p̄p̄e ⁊ tradere.
Clericus laborans in incontinēcia sacrilegij reus est quia aufert deo
qđ dei est ⁊ votum solemniter oblatum sc̄ corpus suū. Nē p̄ciosissimū
deo aufert sc̄ aīam suam quā ex sanguine suo redemit. Item quia de
dei familia est eo qđ viuū a eius est ⁊ abo dei vescitur quia stipendijs ec-
clesiasticis ⁊ deo magis grauat hoc peccatum. Item ex sciēcia ⁊ doctrīa

eius grauaē culpa. Item dicitur populum ipse nāq̄ orōmibus suis pro
 culpis aliorum deberet delendis intercedere sed p̄ se auget culpam. ideo
 deo fit odiosus. Etiam quia sacerdos p̄ prophetam angelus nūcupatur.
Malab. xv. Unde quāto digniori nomie censeat si legitime et innocēter
 puerfetur tanto sediozi nomie bapt. sandus est si a vera vita se elōgat
 vnde talis merito dyabolus est noīandus scđm illud xpi. Vos ex p̄re
 diabolo estis et p̄ris v̄ri opa vultis facere. Et licet tantis sordidissimis
 crimibus heu multi inficiunt tamē nō nim̄ hec incōtinentia inter cle-
 ricos habet studichissimos cultores et pauosissimos penitentes. Nam ī
 quibusdam p̄uincijs ista labe mualuit vt etiam erubescenciam amisit
 et pene totum orbem infect vt pene ablata sit spes curacionis. nec core-
 ctionem admittere volunt multitudīne consuetudine et potencia se arma-
 tes quasi pro lege defendentes. Canones quidem et romani pontifices et
 sacra decreta generalium concilioꝝ seuerissimas penas et censuras etiam
 formidabiles angelis contra scubimarios ediderunt maxime publicos
 Etiam vsq̄ ad beneficiorū priuationem incarcerationem et inhabilitatōz
 oīm beneficiorū sed peccati tam p̄ne late et ipas ferentes pari voto cons-
 temnūtur. hec enī damnabilia sunt etiam laicis scđm doctrinam aposto-
 licam. fornicatio autem et omnis imūdicia aut auaricia nec nemiētur
 in vobis. sicut decet sanctos aut turpido aut stultiloquiū aut scurilis-
 tas que ad rem non p̄tinet. **Ad eph. v.** Ecclesia quidem p̄ sacra cōcilia
 ex consensu et pari voto oīm latinoꝝ statuit in sacris certimibz et iōcā
 exceptis grecis. Sed forte ptunc amplior viguit feruor castitatis ī cle-
 ricis q̄ n̄ris tempibz. Sed reuera op̄mabile mibi est si hodie a primo
 vellet aliq̄d concilium seu papa clericos artare ad votum cōtinentie cuz
 magna difficultate consensum oīm obtineret maxime quia p̄tencia nō ē
 de essencia sacroz ordinū. Et dubitare mibi videt si exp̄dret nō p̄t
 dignitatem ordinū sed p̄pter multitudinem transgressoz. Clerabilis
 forte videri posset aliquibz vt sacerdotēs licite vna legitima vterētur
 vxore q̄ pluribus illegitime et cum grandi scandalo secularū et graui
 peccato. Nam si m̄rimoniū esset eis p̄missum cessaret peccatū. Nam nō
 est peccatum nisi quia prohibitum est. ideo enī ecclesia tolerat meretrices.
 quia dicit **Aug.** Tolle meretrices de ecclesia et replebis oīa libidimibz
 et si tolerat illud q̄d de se est illicitum p̄pter maiora crimīa deuitanda
 quāto magis posset de illicito licitum facere p̄hibitionem remouēdo. s̄
 forte diceret p̄pter aliquoz incōtinentiā nō expedit nec decet tollere de
 p̄ni ecclesia tam p̄osuz p̄tēdie coronā. Ad hoc forte alter posset respō-
 dere illud euāgeliū. qui potest capere capiat tamē de hoc nil loquor asser-
 tiue s̄ disputatiue alioꝝ supioꝝ iudicio hoc relinquēs. Sed ex q̄ dicta
 doctoz ad hoc inclinari vident q̄ nullus missā notozij fornicatoris debz

missis interesse notozij fornicarij. Intelligendū puto ceteris pibus. n. qui nō tenent de iure prochiali ecclie interesse. & nō de curato celebrantibus nec ius ad inter essendum habentibus & quoz ipi nō sunt prohibiti & hoc est in criminis de translatione quo ad celebrantem ut p talem dicitur ad penitentiam quertant. nā ad sacramētū p̄ceptū seu i. reuerentiam. Cum etiam hereticus scismaticus depositus & degradatus celebrantes si sint rite consecrati conficiant p̄ter caraderem indubilē eis imp̄ssum. Et notozius fornicator ille ē censendus qui p̄p̄riam p̄fessionem aut euidentiam facti aut p̄ iudiciōem iuris sit talis. seu etiam qui mulierem suspectam de incontinēcia aut filios eius publice circa se fouē comprobatur. &c.

De remedijs incontinēcie sūt aliqua deo donāte speculanda.

EX quo morbum mortifex ostendimus. Equū videtur ut & antidotum quātum possumus afferamus & layci quidē cōiugati remediū suū habent scilicet sacramētū matrimonij q̄ non tam ī officium q̄ in remediū ē ab ecclia institutū. sed clerici eodem mo. bo laborantes hoc remedio uti nō possūt quia hoc remediū nō oburauerūt. sed sunt alia remedia multo salubriora q̄ bus vitam uti vellent efficaciter & secō curarentur. hec ip̄a remedia quādam videntē ingerere acerbicatem sicut p̄cio amara sed sana. nec mix q̄ iste morbus sit difficilioris curacōis & maioris ibestōis. **N**ā multiplicia habet fomenta sc̄z a domestico hoste sc̄z carne a diabolo ab alimentis corpis a p̄ximo a sensibus exterioribz & interioribz que oīa melināt carnem ad incontinēciam quia in exordio p̄p̄agationis a libidine morboza p̄ fomitem peccati conceptus est. vnd non solū apostoli ant dotū sed etiam **H**aliens huic ē necessariū ex quo natura infecta est p̄ maxie in causa & causat & augmentū sumit a rebz naturalibz & qualitatibus primis. **A**dde etiam q̄ aīa secum hostem domesticum p̄orat qui eum ī flāmat. **P**rimū ergo & principale remediū est oīo p̄p̄ria & aliorum deuotoz ad deū p̄recta in sacre hostie oblatōe qd̄ multos a tali mo. bo legitur in vitis patz & tollationibz patz curasse hoc remedio ī oībz temptationibz. primo uti expedit ut ait plato in t̄ly. **I**n minimis inquit rebus diuinū p̄sidiū implorari debet. **I**nuocandū inquit **I**stocci⁹ rex oīm p̄rem quo p̄termisso nullum rite fundat exordiu & heritat x̄ps ad hoc petite & accipietis. **E**t alibi **Q**uecūq̄ orantes p̄petis credite. q̄a accipietis. **E**t quāto hoc pestis piculiosior quia mortal & carnī suauior apparet. tanto attentior debet esse & importunior p̄ctio. nec oīa alia remedia sine illo efficiaciā non habent. **S**ecūm est ex quo heu in mult

Seneca lib. 5.

Lucius 1° 1820

*2. Lepo a val. gje
et speculanda*

tis est consuetudo & habitus requisitus p̄ frequētem actum necesse est
ut iste habitus corrūpat̄ p̄ cessationem ab actu. quia eadem sunt prin-
cipia generatiōis & corruptionis & omnis res p̄ quascūq; cās ḡnatur
& p̄ easdem dissoluē. **Ex** regula iuris licet enī cōsuetudo censeā quasi
altera natura. facilius tamen vincat̄ cōsuetudo q̄ natura. **Oportz** igit̄
cōsuetudinem p̄rariā p̄tra consuetudinem generare nec hoc credatur
impossibile dūmodo homo facit diligēciam ac deponit molliciem viri-
liter agens & in domo confidens dicente **Hoecio**. Diligēcia cuiuslibz
opis obtusitas pmollitur. **Et** ut hec contraria cōsuetudo nō nimis im-
possibilis videat̄. **Alia** remedia & amīcula afferant̄. **Tercium** igit̄ est
ut hostis interficiat̄ in semine ne crescere pmittat̄. **Nullus** enī inconti-
nēcie actus est qui in instanti ad exteriora procedit nisi prius p̄ interiora
serpat p̄ delectationem & suggestionem quo p̄cepto mox hostis dum ad
huc debilis est ne viresumat capite truncandus est scilicet resistendo
ad alia se conuertendo aut orando legendo scribendo aut manibz aliq̄d
laborando scz ocum tollendo. **Nam** dicit poeta. **O**cia si tollas p̄ ire cu-
pidinis art̄. **Cui** recordat̄ **Iero**. **Semp** aliquid opis facto ut te dia-
bolus occupatum inueniat. **Nam** & ocū ānumeraēnter causas; odos
mitaz; & eorum peccatōz. **Ezech** xvi. **Quartū** remediū est fuga muli-
erum quo ad aspectum auditum tactū odoratum inuestiū & etiam mu-
nusculez quozūcūq; ab eis aut ad eas directōz plena est scriptura tā
doctōz quā & phōz de hoc remedio & nisi quis hoc remediū apposu-
erit gratis in alijs laborabit. **Dicit** n. **Iero**. **absencia** mulieris castitatis
collocat arma. **Testes** sunt **Dauid** **Salomon** **Samson** nec quia p̄sant̄
guinee sūt. ideo non sunt timēde. quia dicit **Aug**. **Que** cum sorore mea
sunt sorores mee nō sunt significās visitātes sorores nec excidat a me-
morā q̄ **Amon** sororē suā; **thamar** deflorauit sic sepe exp̄cia docuit de
incestu p̄sanguineoz. **Et** filie **loth** imp̄gnate fuerunt p̄ patrem ipsorū
Iero. aut ait. **Non** terant ostiolum tuū pedes muliez **Aug**. i epla ad
circēsem archidiaconū grauē inimicū sortita ē castitas cui nō resistens
dum sed potius admissio ut dicit̄ equo ab eo longius fugiēduz; **Preuis**
sermo asper & rigidus cum huiusmodi habend⁹ est. nec minus ideo ca-
uēde sunt quia bone indolis & pie p̄uersationis cōprobāt̄. **Quāto** nāq;
melioris fame tanto citius alliciūt quia sub aspectu pietatis se sup̄pōit
fiscus impie libidinis. **expto** crede frater **expt⁹** loquor corā deo nō mē
cēs cedros libani & gregum arietes sub hac peste cecidisse repi. **De** q̄
rum casu certe non nim⁹ suspectus erā q̄ de **Ieronimi** & **Ambrosij** im-
pudica turpitudine hec **Aug**. **Mulier** in scriptura igni scorpiōni leoni
serpenti & alijs nocius bestijs equipatur. **Et** sicut fuga muliez vtilis-
sima & necessaria ē cuiuslibet continere cupienti sic a corde & memoria &

3.
in raris actibz.

fuga mulierum

a fantasia totaliter ē p̄ sp̄m abiciēda ut nullus patiatur de ea. etiam
 mētionē fieri. sicut in collationibus p̄m p̄res sancti volebant q̄ etiaz
 materie de mulieribus in biblia silencio p̄merent̄ p̄pter imperfectos audi
 entes. 2°. **Quintū** remediū ē sobrius abusus exclusis delicatis supfluis
 & inflāmatiuis abis & potibz scilicet vino forti aut qui habent acutos
 sarpores aut qui sunt multi nuerimēti calidi & humidi s; qui declinant ad
 frigiditatem & siccitatem scdm̄ p̄siliū medicoꝝ quia isti nō multiplicāt
 materiā spermaticā que si multiplicat̄ auget incontinēciā vñd̄ ieiunia
 & abstinecie & vigilie sunt p̄motiua castitatis. Et dicit quidā. saphir⁹
 & smaragdus reddūt hoīem castum & p̄tinētem. ideo etiam fleubotomia
 & exercicia forata balnea multa venationes lapidum p̄iectiones ludozū
 sp̄es cure & sollicitudines graues belloꝝ exercicia studijs līāꝝ vehe
 menter opam dare scribere legere fortiter laborare exercitiū supiorū
 mēbroꝝ scz brachioꝝ & pectoraliū. p̄ talia em; exercicia supfluitates
 ī mēbris supioribz p̄sumūnt. mēbris vero inferioribz admīstrari debent
 vnguenta vel amplastra que declināt ad frigiditatem & siccitatem. vñd̄
 dimmutio materie spermaticę & frigiditas & siccitas ualēt ad castitatis
 p̄seruationē. ideo dicit **Jerom⁹** Ama studia scripturaz & carnis vi
 dia nō amabis. **San⁹** q̄ nutrices infantū cum desistūt nutrire tūc ma
 teria lactis in ip̄is exiccat̄ nec plus p̄tunc nutrire sufficiunt. Sic cessa
 cio ab actu venereoz exiccationē facit sp̄matis. ideo senes & pueri sūt
 ad castitatem inclinati. in senibz exiccat̄. In pueris ad augmentum cor
 poris attrahitur & p̄sumit̄ materia. vsus agm̄ casti laudabilis. est absti
 nere a vino & a frequētationē feminaz multum prodest ad castitatem.
Venter enim mero estuans scdm̄ **Jerom⁹** facile spumat in libidinē. **Di⁹**
 .n. sapiēs in eccl̄iastico. vinū & mulieres faciunt apostatate sapientes
Et Jerom⁹. Sine vino friget venus. i. luxuria **Et** idēz itēz **Tēpta** mēta
 clericoꝝ sunt frequētes accessus mulieꝝ. **Sextum** remediū est etiā na
 turale scilicet q̄ cum quis se sentit temptari mox ad aquā frigidam re
 currat & vsq; ad collum stet in ea vsq; ad totius corpis infrigidatōez
 ac saltem mēbra genitalia in aqua frigida teneat. **Eadem** de causa quia
 p̄traria contrarijs curant̄ ex quo ex calefactione causat̄ tunc econtra
 p̄ infrigidationem curat̄. **Septimū** est corpis penalitas adhibita tempe
 ptationis. sicut sanctus benedict⁹ fecisse legiē q̄ tempe sue grandis
 temptacionis vestibz exutis se nudum in medio vepriū vrticarum & spi
 naz iuoluit ita ut totus vulneratus exiret & sic voluptatem traxit
 in dolorem. **Et** quia hoc paucoꝝ ē ideo guilhelm⁹ p̄sienf̄ dicit de quo
 dam ep̄o qui in se & in alijs docebat fieri q̄dam instrumentum ferreū
 quū sed miro modo pungit̄ in cutis sine effusione sanguinis aut mutila
 tione quo ut docuit insurgente temptacione que pena non durat & post

5
 Sobrius ab

7. Lascivitas

pulchra iocunda delectabilia videntur non ex natura sed errore opinandi
 sunt existimata. In futuro autem vera firma et perpetua existere dubium
 non est. Decimum remedium est consideratio diuine p[ro]uidentie qui iudex strictis
 finibus omnium ventur[us] est. Quis enim tam impotens rom[anus] ut adulterium audeat
 admittere in p[re]sencia sponsi mariti et iudicis vindicatus loquitur de hoc. **Ho-**
ecius in fine de solatio[n]e Magna inquit vobis indicata est si dissimulare
 non vultis necessitas p[ro]bitatis cum ante oculos agatis iudicis cuncta cer-
 nentis. Sunt et alia p[ro]uidentie remedia. s. aspa vestis durus lectus. fuga
 omnis mollicie. assumptio vilitatum. Et quicquid corpori et carni blandiri
 potest repudiare. sic enim caro domat[ur] p[er] spiritum ut etiam quicquid contendit pe-
 rire ductore[m] suum nec p[ro]uo labore opus est longo tempe[re] infecta curare co-
 suetudinem. non ergo refugiat medicinam qui aspirat ad sanitatem. s. heu
 non omnes clerici regulas sibi p[re]fixas p[re]seruat. Dicit enim **Joh. Crisostomus**. multi
 sunt sacerdotes et pauci sacerdotum multi nomine pauci ope videte ergo quo
 sedeat[ur] super cathedram Quia cathedra non facit sacerdotem sed sacerdos
 cathedram. nec locus sanctificat hominem s. homo locus. Non omnis sacerdos
 sanctus s. omnis sanctus sacerdos. Et **Jeronimus** non est facile stare in loco
Petri et Pauli. nec tenere cathedram regnandum cum christo quia non
 sanctorum filii sunt qui tenent loca sanctorum s. qui exercent opera eorum. Olim
 erant lignei calices et aurei sacerdotes modo res versa in contrarium
 non inficiamur sacerdotes in obsequiis ecclesiarum deputatos frequentare
 sacrosancta misteria passionis christi in quotidianis celebrationibus missarum.
 Sed non ideo aliquod est gloriosum quod fit s. qualiter fit. vtnam multi tam
 solliciti essent in emendationibus morum sicut in frequentationibus missarum quam
 primum p[re]cedere deberet ut secundum dignum sequeretur. Quotidianarum
 celebrationem nullam certum sequi emendationem s. hodie malus cras
 peior et frigidior. Cum tamen in naturalibus si ab ipso sumptum nullum generari au-
 gmentum in puero non esset bonum signum. vnde est illud **Augustini** quoti-
 die sumere eucharistiam nec laudo nec vitupo quia et male et bene fieri
 potest. Et quidem in facie hominum secularium videtur p[re]tendere quamdam formam
 sanctitatis quotidiana celebratio sed longe aliter iudicat deus qui cor-
 dis inspector est. vnde seculares dicere possunt de sacerdotibus continue
 celebrantibus. Illud quod rex **Cirus** dixit ad **Danielem** eiusdem. xiiij.
Nonne tibi videtur bel deus viuens an non vides quanta comedat et bibat
 quotidie. s. celebrans. Sed **Daniel**. s. vir spiritualis potest respondere ar-
 ridens. ne erres. Rex iste enim intrinsecus luteus est et forinsecus erubescit
 s. vicinis plenus licet exterius splendet neque comedit aliquid neque bibit
 s. spiritualiter manducando verendum heu ne sicut dicit **Heribardus** sa-
 crosancta passionis insignia christi trahant in mercatum s. quod ideo frequen-
 ter a multis sumantur ut inde non solum viuunt sed et voluptatibus et deliciis

10
 consp. in p[ro]f. etia.

etia. read.

in ual. f. uo.

N.

vacent ut ideo euangelisent ut manducet non eouerso qd damnable
esse nemo qui dubicat videntes sacramentis aut pdicatiōibz eo sine quo
suto: vti cozeo & pānida lana & faber ferro qd certe expimur in mē
tis qā resignato officio vna cū stipēdio mox cessat celebratio & fit sicut
populus fit & sacerdos de quibz si quis scire desiderat qualis sit status
aliquoz clericoz legat sermonē **H**erihardi sup euangelio. **E**cce nos
reliquimus oīa zc. & ibi repiet quozūdam vicia clericoz auaricia; am
bitonem voluptatem taceo de inocētia. **E**t quidem popul⁹ vulgaris
veneratiōem impendit clericis ppter officū hoc dignissimū & sacramē
tum diuinissimū sed si attendas mores aliqz pestilēticos merito patēat
derisiōm vulgariū. **N**eo sicut recte pisces capit vnde nutriunt hoīes
ipm vero se corrūpit sic & seculares p̄cipiūt grām deuotiōis ex cele
bratiōibus sed forte aliqui sacerdotes adu celebrantes iram dei sibi ac
cumulant & qd vni est cibus salutaris alteri existit venenū. vnde dicit
deus p̄ Jeremiā **Q**uid est qd dilectus meus in doma mea facit scelera
multa. **N**ūqd carnes sancte auferent a te malicias tuas in quibz ḡhata
es **Jere. xi.** **Q**ue verba dei magis admiranda sunt & metuenda qz ex
ponenda nec hec que dicta sunt de pueris reoz quenda esse volo ad
virtuosos quoz adhuc multa milia sibi deus reseruauit nec genua cu
ruata sūt ante baal sicut tempe **E**lie pphete. vnde dicit **H**erihard⁹ si
sanctus ē & mīme sibi oscius hoz o gratulamur ei doleatqz ip̄e nobiscū
in pluribus paucos inueniri. nec enī reuelamus occulta dedecoris nec
parietem fodimus ut abhomiācio maior appareat. **S**ed orandū est ut
& qui boni sunt in bono p̄seuerent & amplius p̄ficiāt. **S**i vero mali a
malo resipiscāt dicentes hāc oratiōem beati **G**regozij ī quadā **O**melia
super illo euangelio designauit dñs deus qui nos pastores in populo
vocari voluisti presta quesumus ut hoc qd humano ore diamur ī tuis
oculis esse valeamus. **A**men.

Capitulum. ix. de religiosis.

Dost pdicta de clericoz ordīe **N**ūc stilus se reflectat ad sta
tum religiosoz ut que digna veneratione & que rephensio
one merito sunt videamus & tam cōmediā tam tragediam
eorum scripto depingamus. h̄j sunt filij p̄phaz circa iorda
nis fluenta habitantes heremi & solitudis cultores deo & sibi soli vi
uentes tumultus seculariū negocioz declinātes ut soli deo placere var
lerent. h̄j tribus vinculis sanctis se colligauerunt scilicet obediētia
castitate & voluntaria paup̄tate que si p̄ aliquem eorum soluta fierent
mox ad infernum ruerent si penitētia cōdigna nō subsequerēt **Q**uis

illos dignis laudū p̄conijs nō p̄sequeretur. dūmodo ī limitibz paternis
 repaularent ⁊ quō non digm̄ pena dicerent qui relido azepto sancto
 p̄posito primā fidem irritant facientes. **Ad** vomitū reuertēren ē meli⁹
 reuera erat eis ad aratrū manū nō mittere q̄ postmodū retro querti
Nam ⁊ si primo peccatores postea merito p̄uaticatores dicerēt habēt
 religiosi singuli metā eis p̄fixā quā semp̄ aspicientes suos actus dirigē
 valent scz sanctorū patrū regulas scdm̄ quas ī m̄cio p̄fessionū suarū
 vitā quersationēqz suā dirigere pollicent. **Sed** dixit xp̄pus scribis ⁊
 phariseis. **N**ōne moyses dedit vobis legē ⁊ nemo ex vobis custodiuit
 legē vide ne ⁊ hoc tempe hec verba pluribz ⁊ si nō oībus possent dici
Cōsidero nāqz hanc sanctā plātationē viuificaz religionū a q̄bus oriz
 ginem duxit sp̄s sancto irrigate illasqz p̄ vniuersum orbem sparsim col
 locauit. sicut olim leuite in vr̄ibz diuisi erant vt ⁊ doctrina essent cōs
 p̄piciu. **E**t in viūēdi mō alijs secularibz lucernā p̄ferre possent. s; forte
 p̄spiciū est videre in multis lucernā hanc nō dicam obfuscata s; pene
 extindā vt in multis vestigia sanctorū patrū cognosci valeant vt
 diā possit vox quidē vox **Jacob** est. manus aut̄ manus esau sūt illud
Iaac ⁊ **Jacob** plangēs filiū suū ioseph quasi mortuū dicebat. **T**ūica
 quidē filij mei est sed fera pessima deuorauit filiū meum. ⁊ habitus ⁊ tō
 sūra aliqua adhuc apparent sed filius ioseph. ⁊ viuacitas religionis ex
 tincta cernit. **Sed** vt hec veritas attestēt dicat nobis testes veritatis
Heribardus ad quid tendere debet intentio n̄ra si veri monachi esse cu
 piamus. **A**it. n. ad monachos **Alpen** in ep̄la inter cetera. ordo noster
 ē abiectio humilitas voluntaria paupertas obediencia pax gaudiū ī sp̄s
 sancto **O**rdō n̄r ē esse sub magistro sub abbate sub regula sub disciplina
Ordō n̄r ē studere silencio exerceri ieiunijs oīoibz ope manū. **E**t sup̄
 oīa excellēdōrem viam tenere que ē caritas hec ille. **E**speculeē quilibz
 se in hoc speculo qui nomie monachi se insigniri gaudet talisqz iudicari
 debet coram deo si has p̄prietates sibi quērire putat. non se palpat nec
 blandiat nec verbis p̄ rebo vtat. **N**ō enī iudicabimur scdm̄ menciētē
 appellationē noīm apud seculares s; scdm̄ rez veritatē coram dō. mūdo
 enī mortu⁹ censerī debet monachus. **S**i dignus tali nomie cupit iues
 mri quo ad cupiditates voluptates dignitates humanas laudes. **A**tte
 stante beato **G**regozio qui ī quadā omel̄ sic dicit. **C**um monachum vi
 demus admonēdus ē vt reuerenciā sui habitus in actu in locutione ī co
 gitatione sua semp̄ circūspiciat vt ea que mūdi sūt p̄fecte deserat ⁊ qd̄
 ostēdit humanis oculis habitu hoc ante dei oculos moribz p̄tendat hec
 ille hoc nō solum de solis mōachis appellari solitis loquē. sed ⁊ de oībz
 religiosis qui p̄fessione ⁊ habitu se a mūdo ostendūt segregatos licet
 diuersis institutis militare p̄gnoscerēt. **Q**ue si in eis radicata essent nō

te non eccl̄ia...
 sicut p̄dicatores...
 quod certe...
 cessat celebrare...
 desiderat...
 non sup̄ euangelio...
 vna clericos...
 quidem populi...
 hoc dignissimi...
 p̄fessiones...
 capite vnde...
 in ḡm deuotionis...
 celebrant...
 vultu veni...
 in terra mea...
 bias tuas...
 a lūre ⁊...
 non quōdā...
 referunt...
 vnde dicit...
 n̄r a dicit...
 mus occulta...
 erant. **Sed**...
 phisat. **S**i...
 regosqz ī...
 nos p̄fessionem...
 mano que...

tot & tantas cernebant difformitates in ipis in tabernis in curijs nobiliū
in nudis in plateis in comestationibus in mollicie & p̄ciositate vestiū in
eq̄taturis & alijs innumerabilibus vanitatibus de quibus beatus **Isidorus**
Dus in suo **Apologetico** pleni⁹ testat̄. **Taceo** de vicio damnabili p̄prie
tatis quod heu in pluribus domiat̄. **De** humili obedientia p̄strata in multis
que ē quasi viculū oīm obseruāciarū nō est iam nisi forte apud paucos
dicere. **Domine** quid me vis facere sed magis versum ē i opposita; qua
litate ita vt oporteat presidentem dicere quid vis vt facias tibi sicut
illi ceco dixit x̄ps. **Recenseam** p̄ristoz pat̄z obedientias etiam vsq̄
quasi ad impossibilia & difficilima. **Et** lugeamus q̄ hec p̄ciosissima vir
tus sic n̄ris etatibus elongata ē a terra & tamē necessaria est si salutis
viam apprehendere velimus. **Olim** steriles stipices a patribus iubebant̄.
scz disciplinis irrigari. **Etiam** aqua a remotis locis apportata & cū gau
dio mandatum susceperunt. **Hestie** etiam idomice p̄pter p̄ceptum obe
dientie p̄sse sunt adducā tāquā agnelli & aqua liquida se calcabile sine
p̄iculo calcantū p̄buit p̄pter obedientie p̄ceptum subtestatur **Grego
rius** de beati **Benedicti** discipulo. **Et** quidā pater filiū suū ad p̄ceptū
abbatis nō veritus est ad aquā & ad fornacē ignitam p̄icere. **Et** multa
alia legimus obedientie insignia. **N̄ra** verō obedientia p̄mptissima est
in p̄speris pigra vero in leuissimis aut aliquāter aduersis. **Legimus**
in p̄tibus egipti cum adhuc floruit virtus obedientie cum impabatur
discipulis a sanctis p̄tibus aliq̄d etiā grauissimū mox omnes certatim
se offerebant vnus p̄ alio vestimādo ad op⁹ & alter alteri p̄ripe studiuit
laborem. **Cū** vere pua leuiusq̄ fuerant impata segm⁹ accurrebat. **Si
mix** maiorem mercedem & gr̄am se merituos p̄ grandibus nō dubitan
tes. sed hec & alia miranda & imitatione ac memoria digna legimus.
in codicibus sed nō videm⁹ in hoīb⁹. ibi tunc cernebant̄ in homibus non
legebant̄ in codicibus. **Regie** in reuelationibus brigitte q̄ x̄ps adē dixit
quō p̄ duo offenderet̄ in ecclesia. **Primo** p̄pter irreuerentiā sacramen
torum. **Secundo** p̄pter impfectionem religiosoz. **Expedie** p̄inde specu
lari que sint cause tante mercedis n̄ris tempib⁹. **Si** dixerim⁹ q̄ absentia
gr̄e diuine vix quidem fateri possumus. sed vltius p̄grediendū que
sit causa absencie diuine gr̄e. **Nūquid** iualida est aut abbreviata mā⁹
dñi desipit qui sic sapit diuineq̄ pietati blasphemā irrogat. **Simile** ē
si queratur cur oculus clausus radium solarem non videt qui sol oīb⁹
capacibus sui lumis splēdozem non subtrahit. **Est** ergo proculdubio i
nobis hui⁹ mercedis causa querēda. **Hanc** ego merito baptisoz p̄prium &
p̄riuatuz cuiusq̄ amorē quo homo seipm̄ nimis caripendit & dignificat
in oculis suis p̄prijis se esse alicui⁹ momēti estimās se ulipendi nō finēs
de quo amore x̄ps. **Joh. xij.** dicit **Qui** amat aīam suam p̄det eam & qui

odit animam suam in hoc mūdo in vitam eternam custodit eam. **Per**
 aīam suam intelligit vitam aīalem voluptuosam sibi soli accedēda hō
 amoris odiū ē salutifer de quo amore symon de cassya sic dicit. **Amor**
 improbos sui oēni bonitatē extenuat uelut oīni malefāciōi et corrupcor
 virtutum vīta diuidit. diuisa vey nō sinit. f. dem nemī seruat. hic ty
 rannos facit in ciuitatibz seditionē excitat ī vrbibz ptnacias ī regnis
 scandala semiat in sanctis cenobijs et monasticis vīris. **Regulares** ir
 regulat nescit ferre iniuriam facere eam optime nouit. denegat peten
 tibus indulgētia qđ ē pūe vult esse pprum. qđ ē pprum nūqz in pūe
 deducit. nō nisi pprys vtilitatibz gaudet. omnes nihilipendit sibi tenēs
 omnia. alijs nescit imptri. **In** iudicijs puerit iusticiam non causat ho
 nestum otentionibus deseruit vt appareat singularis sibi placens non
 curat alijs displicere pcul pellit paciētia humilitatem oīonem abstine
 ciam vigiltas execrat. omnes odit labores pter illos qui suū pagūt finē
 subici nescit regulari nō vult qui p eo dicē pprus quia omnia sibi ap
 propriat grē nihil erubuit. **Ipe** sibi dñs seruus et prelatus subdit⁹ di
 scipulus et magister. **Ad** nihil aliud nisi ad seipm et ad suū pprū como
 dum vacat et oīa sue pprie voluntati aptat aduersa crucem reputat et
 tormenta consilijs acquiescere non nouit nisi sibi placitis nō placita im
 pugnas in crimibz. **In** crimibus sibi abieciōis ad velamīa executionis
 recurres. iustus se in oibus arbierans. se laudas alias iculpās. 2c. hec
 ille. **Ecce** quā venenosa herba ē iste amor pprus. **Ideo paul⁹.** v. eby. iij
 inter vicia ibi enumerata que ī nouissimis diebz dicit futura. **Hoc** vi
 cium primo tanquaz reginam vicioz in fronte plocavit dicens. **Hoc**
 aut scito qđ in nouissimis diebus instabunt tempa piculosa. **Et** erunt
 homies seipos amātes cupidi elati supbi 2c. **Et** enumerat quatuordecz
 vicia que tanqz venenata proles ex illa mīre vipera generant. **Et** nisi
 studiosissime hec radix fuerit extirpata de corde religiosi nūqz fructus
 pfectionis ex eo sunt sperandi. **Vnde** duo video esse necessaria cuilibet
 religioso festinanti ad tronū salomonis scz in quo verus pacificus rex
 scz xps sibi sedem collocare delectabit que describunt cāteoz. iij. scilicet
Ascensum purpureū et reclinatiū aureū. **Per** ascensum purpureū
 intelligo remotionem ab amore pprio. cui⁹ ppretus est semp ad trēa
 festinare. quia enim dñs ihs in purpura illusus est ac vilipensus quaz
 ipe etiam vilipendit sui ottemptum ampledēs et quasi seipm despiciens
 pprum amorem abiecit. idō ascensu dicitē purpureus quia a terra ele
 uatus et ideo illusus. **Sz** tamen purpura quasi preciosus amor sui vul
 gari estimatione est reputatus. **Vel** etiam ideo quia in oculis diuinis
 muleū nobilis est odiū se ottemptus illius ppry amoris. **Nā** innumerabi
 les inducit et est radix oīm bonoz. sicut oppositum ei⁹ ē radix oīm ma

lorum **S**ecundum necessarium ē religioso ad pfectionē tendenti reclina-
toriu aureum scz conculcatis oibus terrenis imo & seipō. Quomiaz ab
negare seipm est illius qui vult uenire post xpm ē iocunditas & iugis
mentis suauitas qua cor hominis ungento deuotionis pungitur semper
fruens gaudio spūali. **E**tiam in pegrinatione hui⁹ seculi dicens. **I**llud
cor meū & caro exultauerunt in deum vnum & hoc merito dicē reclina-
toriu. nā quis quasi fatigatus ē seu nauseat labores abstinentiam uel
quecūq; dura & afflictiua quasi destitutus omni solatio humano tūc re-
currat ad hoc aureū reclinatoriu & mox repausabit & rfocllabit ī mēte
& omnino reflorescere incipit. **D**emūt enī in mente eius meditatioēs ce-
lestiū gaudioꝝ de dei pulcritudine sapiēcia bonitate de pulcritudine ce-
lestis ciuitatis. **E**t de redundancia oīm bonoꝝ ita vt potēt de torrente
voluptatis & dicat. **Q**nā magna multitudo dulcedinis tue quā abscon-
disti timentibus te. nec veniat alicui ī dubiū quī si quis renūciat amori
pprio qđ dabit sibi hoc aureū reclinatoriu iuxta illud pphete. **R**enuit
consolari aīa mea memor fui dei & delectatus sum **U**nde talis hylaris
semp est in mente sua & cum delectatione pūolat ad omnia iniūda & oīa
suauia sibi videntē. **D**icit etiā ecclīastic⁹. **S**ecura mens quasi iuge con-
uiuū & veritas dictoꝝ magis expiēdo qđ docendo sentatur hoc reclina-
toriu est illud centuplum qđ dñs omnia relinquētibus ppter se pmis-
sit hic in presenti scz delice caritatis grā oīcie regnū dei qđ intra nos ē
scz gaudium ī spūsancto & supat omnē sensum & huic quicquid ī mūdo
pcepiscitur nō potest compari. **N**ec vndio docēs nos de omnibus quā
exptus nouit. inexptus ignorat. hec virtus ex alto prodit que & an-
dream fecit amplecti cruceim laurenū videre carnificem. stephanum
in morte pro lapidantibz flectere genua & orare. hec **H**eribard⁹. **E**t
quia hec taz sublimia & rara sūt ī religiosis. ideo ad vanitates & inania
colloquia & mūdi solacia fit recursus & spūalia sūt odiosa & obediēcia
onerosa. **I**nde tepidas in psalmodya chorus horret tedet laboris tibi cō-
uētualis insipidi uidēt spūalia qđ egress⁹ extra claustra petūt ad of-
ficia aspiraēt cū seclariis colloqā dlectat hri ī colloqis raro aliqđ spūali-
bus tractāt s; nuge rūozes seclares d rīgibz pncipibz ags vias & tōc⁹
mūdi negocia citius ad monasteria qđ ad aulas regum pferunt **U**nd
sequūtur deformationes religionū & ipa labunt obseruancia regulari
qđ heu qđ verum sit plangendum magis est qđ pferendum. licet nuper
ex diuina inspiratione multa monasteria ordinis sancti **B**enedicti & ca-
nomicarum regularium & speratur etiam ordinū mendicantiū in qbus
dam puincijs se reformationi submiserunt & ad semitas sanctorū pōꝝ
sunt regressi pro quo trinitas sit in eterna benedicta. nec maniter hāc
obseruanciam amplexati sunt cum vt experientia docet pspiora eis

arriident tempa. deo eis coopante & incrementa tam in temporalibus quā in
 spūalibus dietim assumūt & tamē ante reformationis assumptionē pas
 sibiliter in omnibus defecerunt sicut adhuc nō reformati paciuntē. sicut &
 in augmento personarū tam merito quā numero legimus duplicē apostasiā
 in religiosis. **Unā** corporis pfugam a loco. aliā cordis p auersionē mētis
 a regularibus statutis. etiam corpore non translato. **Prima** semp̄ p̄suppo
 nit scđam & prima rarioz ē quā scđa qui a prima habet verecundiā & pe
 nam publice annexam quas secunda nō habet. ideo scđa crebrior & piculo
 sior quā prima quia p penā reducē prima sed nō scđa que latet hōm̄ in
 sed non deum. **Nam** homo videt in facie. deus autē in corde. ambe tamē
 sunt damnabiles. absit enī ut qui locum mutat nō aīn ingrediēs clau
 strum habitu exteriori solo translatus viuēs in claustrō eisdem cupidi
 tatibus quibus vixit in seculo quā talis iudicio diuino monach⁹ deputē
 sicut didum fuit **Terentio** p̄ter lras seculares **Ciceronian⁹** es non
 xpianus. **Regunē** filij israhel corde reuersi in egiptuz. & **Heribard⁹**
 plures auertuntē ab apostasia corporis p̄pter pudorem sed tempore fiunt
 apostate cordis. **Unde** fit eis claustrū sicut viuō sepultura. hec autem
 laxatio mentis dissolutio & auersio i religiosis ut mihi p̄sueri videoz
 ex duobus causari solet. **Primo** ex admissione rudium & discipulorū ad re
 ligiones qui male sūt nati male habituati aut male educati. hī grauiē
 sunt ad bonā p̄suetudinem inducendi. dicit enī p̄lus vi. pollut. cor. **Ex**
 optima materia bene disposita optimū fit. compesitū siue a natura siue
 ab arte. **Unde** caute p̄siderandum quales sunt admittendi. hec certe do
 cet crebra exp̄ientia. **Secundo** etiam si bene dispositi sunt tamen ex
 admixtione puerorum viciant. **Videmus** enī ut dicit **Moeci⁹** **Conū**
 liquorem i vase fetido infusū corrumpi. **Un̄** versus. **Principiū morbi**
est sedis sana misceri. **Et** dicit p̄pheta. **Mouate** vobis neuale & nolite
 serere sup sp̄ias vnd̄ eradicandi. **Primo** sūt imp̄obine vta cuius mor
 bida totum gregem ptammet. **Adde** & tertium scilicet negligētia cor
 redionis. p̄mittuntē enī in igr̄essu ad libitum viuere & sic habitū malū
 acq̄rūt quā quōd noua testa capit mueterata sapit. **Ad** dicit sapiēs. **Qui**
 parat virge odit filium suū. **Ne** sūt potissime cause corruptionis rei
 gularis discipline in claustris. **Unde** legimus quēdam fuisse in seculo
 qui ob remediū anime sue p̄ponebat se ad heremū transferre quē mat̄
 sua p̄hibere intendebat. **Cui** ille respondit. **Volo** saluare animā meam.
 ingressus heremū negligenter vixit tādē. mater mortua fuit & ducta
 ad infirmi loca postea filius languere cepit & sicut mortu⁹ deduc⁹ fuit
 ad locum supplicij quē mater videns & cognoscēs ait. **O** fili quid huc
 venisti ad locum infirmi vbi sunt verba tua volo saluare aīam meā tan
 dem deo mi fante anima redijt ad corpus et recordatus confusionis &

verecundie ex verbis matris et penarum visax asperitā et oibus in
 audiam elegit penitenciam cunctis mirantibz. **Q**ui ei dixerunt qz cor
 poris suo pceret. ille respondit. **O** si tantum pudorem et erubescenciam
 concepti ex uerbis matris mee quid fier cum coraz deo et angelis et toto
 mundo confusionem passurus sum sicqz in artissima penitencia vitam fi
 niuit. **N**ō enim semp ad heremū seu claustrū venisse laudabile est sed
 in claustro regulariter vixisse. tepida enī vita ī mōasterijs quersancū
 deo solet vomitum puocare sensus ē **Bernhardi**. Ego illā religionē
 puto excellenciozem in qua hec signa repiunt. **P**rimo maior abdicatio
 tempaliū et minor sollicitudo. **S**ecūdo vbi frequēciozes et efficacozes
 visitationes fiūt. **T**ercio vbi excessus ipune nō sinūt et succrescēcia
 vicia statim in ortu suo ne dilatenē sollicitate succidunē. **Q**uarto vbi cre
 brior habet collatio de spūalibz in colloquijs. **Q**uinto vbi emulatozes spi
 ritualium magis fouent et pueri magis repudiant et odiunt. **S**exto
 vbi in cura aīaz quo ad electionem p̄latoz habet oculus magis ad lic
 teratos et spūales qz ad expienciā tempaliū habentes. **S**eptimo vbi a
 secularium conuersatione et frequēcia se magis elongare student et dō
 et sibi soli vacare magis aspirant. **I**deo audiam⁹ beatū **Bernharduz**
 in sermone de quersione sc; **Pauli** **C**auete inquit ne quilibet parua re
 putet quālibet pua scienter delinquētibz quiccare. **N**emo dicat in corde
 suo leuia sūt ista. nō curo corrigere ista. non est magnū si ī hīs maneā
 venialibus misqz peccatis. hoc est enī dilectissimi in penitencia hec blas
 phemia irremissibilis blasphemia in spūsanctum. hic **Bernhardus**.
 vere memorie emendanda auctoritas et nulla obliuione delenda quia ē
 vñū genus peccandi ex contemptu sc; nolle penitere et ē deum ihonorare
Et vt ego arbitror si sancta religio vbiqz in ecclesia esset reformata om̄s
 seculares et tota ecclesia in melius pficeret et multe plage diuine indi
 gnationis ab ecclesia tollerent. **O**raones enī sanctorū et exempla viuēdi
 semp vniuersum orbem diffunderent et quasi flumina paradisi vniuersam
 terram irrigarent. ideo consulendū esse oibus principibus nobilibz et
 prelatiis consulibus cōmunicatibus vt opa darent ad reformationē re
 ligiosorum quilibet in sua ditione .

De abbatibus prepositis prioribus et alijs et in religionē p̄sidentibus.

Nos inquā quemo quos deus suos colfecit et constituit re
 ctiores et magistros oues suas spūales et dilectissimas vobis
 emendando a quibus etiam ip̄e easdem requisiturus est tē
 pore suo qz si vna ex eis p̄ vestram negligenciā perierit erit
 aīa vestra p̄ illa. vos inquā vt v̄bis venerabilis iudith vtatur **Estis**

p̄biri in populis et ex
 modo illis in quibus penite
 Ma enī deo cura est de auro
 mas ne erigatur a vobis et
 inquit cor de manu vestra et
 inuentione dignissima sc; qz
 p̄re lacrimolis vobis cura
 inquit qz tunc et p̄sidentibus
 cadentem sicut reddunt. **A**
 dicitur si p̄senti laquei
 dicitur: v̄s p̄senti negligētia
 sequunt colligunt et tunc
 et vocare sequi p̄sidentem
 v̄s tunc et tunc dicitur
 v̄s v̄s sapientia linguam
 folibus et quibus multa p̄
 dicitur in illigens curā a
 me p̄sidentem et tunc qz cum
 neura m̄d. sicut est nota v̄s
 dea p̄sidentem p̄sidentem
 et tunc a multo qz cura. a
 expiētia. **D**icitur enī t
 raro aut nūqz tunc p̄sidentem
 p̄sidentem **H**ec p̄sidentem
 de abbatibus emendanda. **C**e
 quod dicit et sicut dicit qz
 qz dicitur et arduum tunc
 verbis. **E**t post p̄sidentem
 laum om̄qz sibi p̄sidentem
 sicut et tunc tunc p̄sidentem
 regibus de quibus et ratione
 sicut tunc tunc p̄sidentem
 tunc. **D**icitur quēta regibus
 bere fratru. si sicut tunc tunc
 om̄ domo redditur est
 quod clausus tunc tunc p̄sidentem
 et tunc p̄sidentem sicut tunc
 meā multa confusio et si
 tunc tunc tunc tunc tunc
 Quod tunc nō tunc tunc

p̄sbiteri in populo dei & ex vobis tendet aīa illoꝝ. **A**d eloquiū vestruz
 in corda illoꝝ erigite pensate p̄ciositatem thesauri vobis a deo p̄missi.
Nō enī deo cura est de auro aut asinis. s; de aīabus. **P**asce iquit oves
 meas ne exiget a vobis ratio p̄ncipaliter nisi de aīabus. **S**anguinez
 inquit eaz de manu vestra req̄rāt. **D**etur fides vni abbati celeberrimo
 imitationeq; dignissimo scz. **H**eribardo qui ī sermone de aduentu dñi
 pene lacrimosis vocibus curam sibi impositam deploꝝat dicens. **I**longe
 inquit grauiori & piculosoꝝi debito tenēē asiridi qui p̄ multas aīabus
 rationem sunt reddituri. **Q**uid ego infelix quo me vertam si tantam
 thesaurū si p̄ciosū depositū illud qđ sibi xp̄s sanguine p̄prio can⁹ ra
 dicauit. contigerit negligenc⁹ custodire. **S**i stillantem in cruce de mī
 sanguinē colligissem esset qđ repositus coram me in vase vitreo quem
 & portare sepius oporteret. **Q**uid animi habiturus essem in disci
 mine tanto & certe id seruādum accepi pro quo mercatoꝝ nō ip̄rudēs
 ip̄a utiq; sapientia sanguinem suū dedit. **S**ed habeo thesaurum ī vasis
 fictilibus & quibus multa plura q̄ vitreis inimere picula vident. per
 thesaurum intelligens curā aīaz. **E**t addit. **A**ccedit sane ad sollicitudi
 nis pondus & timor qđ cum & meam & p̄ximi s̄sciaz seruare recesse sit
 neutra mihi satis est nota vbiq; abissus ē inscrutabilis. **H**ec ille. **S**ed
 heu pauca sunt paris sensus cum **H**eribardo **N**ihil facilius nil uilius
 estimat a multis q̄ cura aīaz qđ certe p̄bare possunt ex q̄tdiana
 exp̄ientia. **V**idemus enī totum diem occupari circa curam tempaliuz
 raro aut nūq̄ temp⁹ patere de salute animaz. **A**ccedat ad p̄posui n̄ri
 p̄bationem **B**eatus prim⁹ regule institutoꝝ benedictus qui inter cetera
 de abbatum onere dicit. **O**missis semp̄ debet abbas quid cū. memisse
 quid dicat & scire debet. q̄a cui plus p̄mittat ab eo pl⁹ exigit. **S**ciatq;
 q̄z difficilem & arduam rem suscepit regere animas & multoꝝ seruire
 moribus. **E**t post pauca ante omnia ne dissimulans aut p̄pendēs sa
 lutem animaz sibi p̄missaz non plus gerat sollicitudinē de reb; trans
 itoꝝis & terrenis atq; caducis. **S**ed sen p̄ cogitet q̄a animas suscepit
 regēdas de quibus & rationē redditurus est post consolationem & con
 silium annectit formidoloso passioꝝne anxietas rei familiaris eum op̄ri
 mat. **P**rimū querite regnum dei. &c. **E**t post quātum sub cura sua hab
 bere fratru se scierit numez. **A**gnoscat p̄ certo q̄a in die iudicij ip̄az
 oīm domino redditurus est rationē sine dubio addita & sue aīe. nescio
 quid clarius terribilius qđ dici potest. **H**oc timore **H**eribardus vnus
 ex̄eis pauefactus sup cantica se indignum estians hoc titulo ait & si ad
 meā multa confusionem & si ad grande periculum mihi sup cathedram
 moysi sedes. cui⁹ tamen mihi non vendico vitam. nec exp̄ioꝝ graciaz
Quid tamē nō cathedre non defertur quomā occupata est ab indigno.

sicut & confusio re
 & dilectissimis vobis
 in requiritur est et
 dignitas ante mi
 auditur. **E**lis

ecce si iste colūne p̄tue miscūt p̄f̄ sarcinā cure pastorat̄ q̄d faciūt v̄gul
ta tenera. si gigātes gemūt sub aq̄s q̄d locuste faciēs. reuera loc⁹ scūs
ē vt dicit deus ad moysen. ideo tollendū est calciamentum pedum idest
exuenda affectio omnis temporalium ⁊ nudanda est mens ad speculanda
celestia nec dubit. idū q̄d dicit de abbate pari modo sciendū est ⁊. de
ceteris prelatis religiosorū. licet enī nomē mutātū sit par tamen est of
ficiū. Considero igit̄ quatuor rephensibilia in presidentibus. nō tamē
spero omnib⁹ sed heu pluribus. **Prīmū** ignorācia sandarū scripturarū
quibus greges dñi essent pascendi. **Vnde benedictus ait.** Oportet abba
tem doctum esse lege diuina vt sciat vnde p̄ferat noua ⁊ vetera. Et p
osee p̄phetam. quia repulisti scienciam repellam te ne sacerdotio funga
ris mihi oblita es legis dei tui obliuiscar filiorum tuorū ⁊ ego eius dem
iij. **Que** ignorācia quāta sit in multis presidentib⁹ clarius sole patet.
Secundum est q̄ ex ignorācia oritur ⁊ nimia occupatio ⁊ sollicitudo
circa terrena. mens enī diuinis lectiōibus figurata temporalibus se cu
ris inmergit. **Tercium** est negligēcia circa curā animarū que heu nihil
curant. **Dicit s̄perihard⁹.** Aina perit ⁊ est qui querit eam aīa perit
ne est qui recogitet. **Quartum** est dissimulatio correptionis in subditis
beniuoli enī omnes volumus videri a subditis. ido vicia ⁊ negligēcie
nō rephenduntur. ideo verendum ne pena p̄similis multos apprehen
dat in futura vita que heli sūmū sacerdotē ad inferni claustra d̄traxit
Cui dictum est magis honorasti filios tuos q̄ me. i. **Re. ij.** Adde ⁊ qui
tum q̄d mai⁹ est h̄is omnib⁹ sc̄z exemplum vite regularis cōtra illud
in oībus tēp̄m prebe exēplū bonorū i doctrina integritate in grauitate
nec mix̄ p̄be q̄ vbi d̄ficiat uita q̄ etiā d̄sit correctō. nā dicit **bilhard⁹.** nō
fidēter reprehendit i q̄ irrephensibilem nō esse confidit. **Habent** ipsi p̄
fidentes metam eis prefixam regulas sandorum patrum secundū quas
se suosq̄ dirigere polliciti sunt. **Etiam** solēni professione ne errare va
leant ⁊ ne suas ad libitum extendant sup subiectos voluntates prout
s̄perihardus tradidit limitibus obediēcie dicente benedictō. **Cuilibet**
abbati precipue vt hāc regulam in omnib⁹ conseruet de cui⁹ obser
uancia etiā sine dubitatione deo redditurus est ratiōem. **Cominatiōes**
etiā angelis formidandas deus facit p̄ ezechielem p̄phetam. **De** spe
culatione qui viderit gladiū venientem ⁊ non cednerit buccina nec au
nūciauerit populo sanguis inquit eius sup eo erit ⁊ sanguinem ei⁹ sc̄z
populi de manu speculatoris requiram eiusdem. **xxxiij.** **Decreuit** enī
deus veritatem hui⁹ didi ioseph ad fratres suos. non videbitis faciem
meā nisi adduxeritis fratrem v̄r̄m mīmū vobiscū. **Gen. xxxxiij.** quos
hec comitrua a somno nō excitant nō dormiūt sed mortui sunt. **In** p̄is
euigilaturi quos ambitio mortali somno depressit nec peribunt greges

dñici ppter mercedem pastozum saltē illi quos p̄sciuit & p̄destinavit ip̄o
 pollicente. **E**cce ego ipse pascam greges meas & nemo rapiat eas de
 manu mea. **E**t ut mihi sentire uideoz inter omnes mūdi status non est
 repibilis aliquis minus tutus ad consequēdā salutem q̄z status specul
 atorū & curatoz. **C**um tamē ut clare liquere potest pene tot⁹ mūd⁹
 in hunc statum aspiret. ideo patet cecitas hoīm qui uoluntarie se peris
 culo offerunt cum salus multo leuius acquiri potest ī statu subiectōis
 q̄z prelacionis. **A**tendenda essent abicōsis patibula ad q̄ iussi sūt suspē
 di principes filioz israhel contra solem ppter peccata subiectoz que nō
 cohibuerunt. **U**nde legitur de quodā abbate qui moriturus p̄curauit
 sibi substitui auūculum suū mortuo abbate auūculus quodā temp̄e ad
 fontem quendā pfundum accedens audiuit uocem ymua lacrimabilez
 plangentem. **R**equisitus quis esset. **R**espondit animā abbatis d̄fūdi
 se esse. ibiqz grauissime torqueri in ignibus eo q̄ carnaliter motus pro
 curauerat eum sibi substituere in abbatem. **Q**ui nepos dixit que modo
 posset hoc fieri q̄ in fonte ardorem posset suscipere. **A**nima respōdit
 petens ut afferret candelabrū cuprēū stans retro altare & p̄iceret in
 fōtē qd̄ cū factū eēt. mox ita p̄a doē liq̄factū ē ad istar cere ī camīo ar
 dēt & sic buty ī olla feruēt. q̄ uiso nepos inū d̄auit dignitati abbaci
 ali & penitentiā suscepit. nec apli⁹ uox fuit de fonte audita. **E**cce mer
 ces ambitionis merces iōrdinate p̄motionis & negligentis p̄uozis.
Tales utiqz sunt qui p̄ mīmo damno tempali declinādo aut pro lucro
 p̄uo acquirendo fratres suos non uerent exponere ad picula animaz
 scz ad monasteria monialium pro cura aīaz ad villas ad alodia ibi cō
 morando ubi sunt puelle. mulieres cum quibus sub ecclēz t̄do q̄qz cō
 tingit dormire. qd̄ **J**erolim⁹ dissuadet. **U**nde contingit aliqui qd̄ si. b. eoz
 dem lecto quod dictu nephas est quēmant. maxime iuuenes & adulescē
 tes fratres. mentoz si non expiēcia p̄bauit ueritatem. **U**nd guilhel
 mus p̄sienfis doctoz conclusiue determinat in tractatu de uirtutibus. si q̄s
 abbas siue maior in religione mādaret alicui fratri qui sciret se carne
 lubricum & mollē sibiqz imminere piculum anime si conuersarēt cū sexu
 femino ut officium sumat extra claustrum ubi uersimiliter t̄met se nō
 posse p̄tinere a peccato talis frater nō tenet nec debz obedire ī hoc p̄lato
 suo. sed debet humiliter exponere suam infirmitatem & petere prelatus
 ut reuocet mandatum & significet hoc suo p̄ ep̄o. aut uisitatoz & mis
 nuat appellatione. aut pot̄ debet pati sententiā exōnicationis aut aliaz
 penam corpalem q̄z anime sue decrementum pati. nec potestas prelati
 ad hoc preceptum se extendit quā recepit in edificationem & modo ī des
 tructionem. nec ille frater facit contra obediēciam a se emissam quia
 oportet magis deo obedire q̄z homibus. **E**t licet prelatus a p̄te nō p̄r

hic sermo gratus erit deo sapiente eis intellectum et infundente gustum
nec mix de pau pculo cum et deus ad Ezechielem loquitur populus tuus
non vult audire te quia non vult audire me. Ecce sub compendio per
strinxit stilus incultus deo aspirante statum magnatorum in ecclesia per
quos totus populus regi gubernari et manu teneri debet. In his qui
ad animarum salutem pertinere videntur quibus tradite sunt claves regni
celorum qui etiam lux mundi a christo sunt appellati scilicet papa cum curia sua
episcopi clerici et religiosi cum pastozibus eorum qui tanquam splendor firma
menti fulgere debent vita et ad iusticiam multos erudire doctrina sicut
stelle impetuas eternitatis Danielis. xij. Nunc eodem spiritu ducente et
facies vertenda est ad inferiores status scilicet seculares in illum finem ut
possimus scrutari aliqua que in eis sunt reprehensibilia. Et que com
mendabilia prima declinanda secunda amplectenda et augenda etc.

De statu secularium. et primo de regibus et nobilibus.

Dicendum est iste status in duas partes. quidam enim sunt qui
regendis populis prosunt et hoc in estimatione dicuntur nobi
les licet reuera multi a nobilitate degenerent ut sunt impe
ratores reges principes duces marchiones lantgravi ba
rones comites milites et alij aut a parentibus nati aut a si piori bus sic cre
ati. Alij vulgariter ignobiles aut non aliqua nobilitate insigniti. Et qui
libet illozum aut sunt salariati et recipientes puma supendia a subiectis
ad eos gubernandum aut propria industria sibi vidum acquirunt sunt non
nulla nobilitate fulgentes et tamen salariata de pumi recipiunt et iudices
consules civitatum et alij administratores rei publice. Et sunt nec nobis
les nec salariati ut negatiatores mechanici. quos agricole piscatores
De quibus omnibus et eorum quolibet quo ad licita seu illicita vel mas
liciam vel bonitatem aliqua sunt dicenda. habet enim quilibet aliquod
obiectum circa quod secundum habitudinem suam versatur. Et quolibet huius
regulas secundum quas dirigi et regi debeat quas regulas si servat laudas
bile est. si autem ab ea deviat iam in vicium trahitur et iure reprehenditur
Et si etiam nobilitate vulgi estimatione et naturali sanguine insignitur
titulus nobilitatis mentis. et e converso licet natura quidem aliquis non
nobilis est. Et tamen si virtute animi eque ea que ad nobilem spectant
agit scilicet per fortitudinem magnanimitatem potenciam prudentiam vere
nobilis censeri meretur. Nam secundum philosophum. y. politicorum. Nihil aliud
quam virtus et malicia determinat liberos et servum nobilem et ignobilem. huius
enim omnis nobilitas principia ortus sui a virtute qua aliquis bene vult
sunt actus notabiles exercendo propter quos actus meruerunt prelia pphs

Qua vera nobilitas

13

origo nobilitatis

q's primus adit

stanti sint obsequia

*primi amittit illorum
fimeant iudicium*

discant sapiam

et eos gubernare propter quod et populus ei stipendia deputavit ut pacificam vitam ducere possent ab hostibus. Et post hoc filii eorum heredes facti sunt penitus successores et sic continuando semper usque ad tempora nostra et usque ad finem mundi. Nullus enim a seipso natus est nobilis sed a nobilibus penitus qui ignobiliter quidem nati sunt. sed propter actus probitatis nobilitati sunt una cum heredibus. quia natura omnes equales genuit sed virtus unum alteri preposuit. Ideo nemroth primo subiecit populum propter quod dicebat venator robustus et bellator fortissimus qui non vere nobilis fuit sed propter victorias nobilitatis sibi nomen acquisiuit ut primo in imperio domini in regno assino. De quo habet Genes. c. x. Sic ergo originaliter stipendia regum et aliorum nobilium habent ortum a populis ad eos prestandum. Ideo Jo. baptista consilia prebens militibus se requirentibus et dicentibus. quid faciemus et nos. Respondit Iohes. Memine concudatis et violenter aliquid extorqueatis neque calumias factas sed contenti estote stipendiis vestris. Luca. ij. Et quod istis dixit omnibus regibus et principibus dixit qui stipendiis populorum sustentantur. Exinde iam progrediamur speculando que sunt reprehensibilia in illa specie. An forte dicere velimus quod hee regule apud omnes nobiles fuerint. Requiritur sanctitates pueri monasteria mercatores agricole et omnes viatores et testificabunt quia multa omnia per principes acceptant unde spolia unde icedia unde rapine incarcerationi captivati omnibus bonis eorum defraudati. Nisi qui a secundum ysaiam principes tui infideles socii furum magis raptores quam protectores provinciarum. nec legibus ducti volunt sed ipsi sibi leges esse volunt a nullo regi omne quodlibet licere putant eis. ideo possumus iter cetera aliqua reprehensibilia in ipsis speculari. Et ut ista limpidius videre valeamus aciem mentis intendamus ad veteres reges principes ac nobiles manu ducente nos sacra scriptura. solitum est enim et regulare quod cuilibet speciet tam in naturalibus quam in moralibus annexe sunt aliquae proprietates tam virtuosae quam viciose magis tamen viciose quibus naturam corrupta solet inclinare secundum habitudinem status sui in finem preintentionum. horum tamen et res sublimes seculares personas ad proprietates virtuosas sacra scriptura attendas hoc quod generaliter ad opposita solite sunt inclinari. Scribitur enim sapientia. vj. Audite reges et intelligite et discite iudices finem terre prebete aures vos qui continetis multitudines et placetis vobis in tribus nationum. quoniam data est vobis a deo potestas et virtus ab altissimo qui in terrogabit opera vestra et cogitationes scrutabitur. 2c. In q. c. Salomon reprehendit nobiles et reges iudices negligentes dicens. Neque custoditis legem iusticie neque secundum voluntatem dei ambulastis terret etiam de districto dei iudicio dicens. est durissimum iudicium hijs qui presunt fieri. Etiam hortatur ut discant sapiam. Ad vos inquit. O reges sunt hijs

omnes ma ve die
omnibus et super
reges et regum
omne concupiscentia
suo honorat
don De qua dicit
facere Sed dicit
vere a malo cultu
non potest
pessima que est
effusa ad hunc
omnibus
locum i potest
vere a malo potest
no non est
improvisus
fieri hoc vel hoc
tam rationem
comparat
valere
speculationem
distans quanta
no populus cum
tus quod potest
veneris vult
quod in
fines in
sibi libere
et dicit
dicit ad modum
no concupiscentia
propter hunc
et sic pollet
achab et alij
maxime dicitur
Ocha regis
hunc elatione
fide dicitur
et hunc cu
cognoscere

sermiones mei ut discatis sapienciam et non excedatis. et postea si delecta
 mini sedibus et septis. **O** reges populi diligite sapienciam ut impetuum
 regnetis. diligite lumen sapiencie omnes qui preestis populis. Et pre-
 misit concupiscencia sapiencie deducit ad regnum perpetuum hec illi. **N**on
 autem hortatur ad sapienciam huius mundi que secundum apostolum est stulticia apud
 deum. De qua dicitur. Sapiences sunt ut faciant mala bene autem nesciunt
 facere. Sed de qua dicitur. **I**ncitium sapiencie timor domini. Et hec est rece-
 dere a malo cuius dilectio custodia legum est. Et reuera non posset Sa-
 lomom potentes huius seculi ad aliquid excellenciam hortari quam ad sa-
 pienciam que est principale dorum si uis sancti in qua includunt omnia ne-
 cessaria ad statum bene regendi imo que ad salutem sunt necessaria.
Non enim ambicio non avaricia non iniusticia non pompa uedicarent sibi
 locum in potentibus si solum sapiencie possiderent uirtutem. hec enim uicia
 ultra alia in potentibus sibi uindicare locum consueuerunt. **T**este ipsissi-
 mo nerone qui omnium stultissimus quanta mala egerit tempore sui in felissimi
 imperij. **D**ioecius li. de solatione phie narrat. **N**iam per riaz gemetricem
 scindi fecit ut locum ceptionis sue in quo iacuerat posset speculari. **D**r-
 tem romanam in quatuor partibus incendi fecit et per septem dies incendium
 continuari iussit ut qualis ignis troyane ciuitatis fuisset cognoscere
 ualeret. **S**enatum urbis rome occidi fecit. **M**agistrum suum Senecam et
 preceptorem ut mortem quam uellet eligeret fecit et occidit. **E**cce nephan-
 dissimus quanta mala fecit propter sapiencie defectum. **G**emit ergo me-
 rito populus cum iniquus datur potestas. **E**t si clarius speculari uelis
 mus quod periticia uicia in potentibus locum habere consueuerunt recenseamus
 ueteres uerissimas hystorias et liquide hec comprobabimus. **P**rimo
 quid in **A**lexandro magno rege macedonum in nabochodonosor rege as-
 sirioum reprehendimus nisi inuicissimam ambitionem cui etiam totum mundum
 sibi subungere non erubuerunt ut ueteres prestant hystorie. i. mach. i.
 et **D**amek. i. **S**i de avaricia et inuicissima inuicibili cupiditate scire dele-
 ctant ad medium ueniat. **I**mpyissimus achas rex israel qui toto suo regno
 non contentus etiam uicem vineam fidelis sui famuli. **N**aboth situit et
 propter hanc sibi usurpandam ipsam ad consilium impyissime ierabel occidit
 et sic possedit. iij. **R**e. xxj. **S**i de iniusticia queremus testimonium idem
 achas et alij innumerabiles reges assirioum egipcioum medoum et persarum
 maxime damnate memorie anthiochus nobilis sunt testes de quibus libri
Macha. regum et palipp. copiosissime testantur. **S**imiliter de pompa super-
 bia elatione testes sunt nabachodonosor balthasar reges assirioum ut hy-
 storia danielis testatur. **Q**uarto et quinto **I**ncantur quod primus a regno suo
 exclusus cum feris et bestiis in siluis femi abo per septem annos utebatur donec
 cognosceret quod excelsus dominaret in regno hominum. **E**t quid dicam de gen-

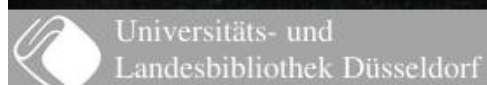
uicia potentium.
exple Menonij regis.
sine lege omni libet.

ambicio Alexandri. Naboch.

auaricia Achaz.

inuidia anthiochi.

Pompa Nabuch. Balthas.

18.
periali regum

intra modum

causas horum

explor

tibus regibus cum etiam de regibus filiorum israel legem et prophetas habentibus numero quadraginta solus tres. scilicet dauid ezechyas et iospas excipiuntur. reliqui omnes peccatum commiserunt ut habet ecclesiastici. xlviij unde predicta vicia et alia multa familiariter inherere regibus nobilibus et potentibus consueverunt pene a principio mundi licet tamen pauci ab hijs legantur excipi. **N**unquid putandum est tempora nostra esse meliora aut forte vicij magis repleta. **S**peculemur omnia regna mundi terras ac puincias. **N**unquid non cernimus ubique gladios seueritatis rapinas incendia spolia et si non vno tempore tamen quocumque tempore licebit pauperibus ab illis respirare. **E**t iterum postmodicum grauiora bella expectare. **E**t vnde hoc nisi sicut testatur **Jacobus** in canonica sua. unde inquit bella et lites in vobis nonne ex concupiscentijs vestris que militant in membris vestris. **Jaco. iij.** **E**t quidem non ambiendum quod quibuslibet se putat iustam causam fouere et licenter se putat omnia agere. **S**ed dicit christus per dauid **C**um accipo tempus ego iusticias iudicabo quoniam erunt praua indirecta et tribunal illud terribile ante quod omnes ascribimur. **I**nfallibilem feret sententiam huiusmodi exempli gratia. **T**ragediam quamdam exponam in qua clare apparebit quod insatiabili flagrent cupiditate quidam potentes etiam in nostra etate. **Q**uidam potentissimus rex suo regno non contentus moliebatur et mitebat inuadere. **A**liud regnum suasionem suorum procerum qui ingressi preteritum regni cum confusione multa iniuria fatigati licet suffracinati magna equitatura ac apparatu gentis ingressi vacui tamen cogebantur ad propria reuerti non obtento quod optabant et spoliati rebus appertatis post aliquod annos prioribus contumelijs acceptis nondum satis eruditi aliud regnum potentissimum acceptare cupiebant quo ingresso et multis bellis attemptatis multo sanguine fusio caedibus et claudibus incurrentibus ipse rex vna cum exercitu grandi et procerum suorum inumerabili multitudine prostrati succubuerunt corporibus heu in deserto iacentibus ita ut non erant qui sepelirent. **C**uius tamen regis sic prostrati progentor diuine memorie suo regno nobilissimo contentus tanquam prudentissimus et toti orbi celeberrimus in pace maxima et honore diem suum clausit extremum et qui iudicis testimonium prebuit et hec scripsit super preteritis nomibus regis et regnorum causa reuerencie et honestatis. **N**ec igitur dixi **N**e nostra tempora crederentur immunia ab ambitione et auaricia imo firmiter puto **S**i alter esset mundus a presenti distinctus hominibus hodie uiuentibus non esset sufficiens ad infinitam ambitionem faciendam quibus dei voce prophetica. **ve qui conuugitis domum ad domum et agrum ad agrum copulatis usque ad terminum loci. nunquid vos soli habitatis in terra in arribus meis sunt hec dicit dominus ysaie. v.** **E**t simili modo addit. **Ve qui addere cupitis regnum regno quod plus est quam domum ad domum. Deus enim**

qui regnat et esset regum
 re vno solus huiusmodi
 de vno altero de frumento al
 vicinas et conuicium in
 indigentibus libenter subda
 nulli dubium qui reges pr
 dominia a quibus impio al
 ferre et manu manere ab h
 volumus ne forte ipse p
 centur grauiora et regum
 sine dubio subditus lepus e
 vna deus sic loquitur in
 plerique gentes et quod
 vniuersi diuidentes ut conu
 ve clerice et religiose
 motus et agrotio. vno de
 facti canes vniuersi
 vno de hijs reges populis
 pueri et proceres et dng
 rati in huiusmodi
 rati a pro in libro polle
Sed sic in eadem vni
 vera sunt in cyprus qui
 licet in huiusmodi vno
 vera lacrima. **Q**uonia
 et caros lacrima
 inuolui sic dicitur
 tamen procerum et clau
 vniuersi regibus
 scorum **S**ic dicitur
 lupi rapientes procerum
 et ante letanda iustia
 sterna in diuini cultu ho
 vno principis et regi
 na regibus parum
 ve habet **S**ic dicitur
 sed et dicitur procerum
 sufficere possunt procer
 ferre hodie est dicitur
 to ipsa necessaria ab h

qui regnat et transfert atque constituit diuersa in diuersas personas parte
 ne vnus solus supbiat sicut patet est dona sua in diuersis puincijs illi
 de vno alteri de frumento alteri de speciebus diuersis auro argento .2c.
 vt caritas et comunicatio inter hoies seruetur et vnus alterius misterio
 indigens sibi inuicem studeant subministrare propter caritatis obseruationem
 nulli dubium qui reges principes et nobiles habentes sub se temporalia
 dominia a quibus stipendia sumunt et tributa iure nature tenent eos de
 fendere et manu tenere ab hostibus vt pacificam et quietam vitam agant
 videamus ne forte ipsi pro se qui debent esse defensores ipsorum suorum effi
 ciantur grauios raptosque illi a quibus eos debent defendere hoc
 sine dubio subditi sepius expiunt. **Vnde dicit Anselm. li. de similitudinis**
mbus deus sic se habet in ecclesia sicut pater familias in domo in qua tri
plex genus existit. quidam nutriendos vt oues scilicet laborantes vt boues
tercij defendentes vt canes vigilantes. sic deus quosdam habet orantes
vt clericos et religiosos. scilicet laborantes populum laicalem mecha
nicos et agriculos. tercio defendentes scilicet reges et principes ac prelatos
sicut si canes oues deuorarent et boues lacerarent nonne puerfus esset
ordo. Sic si reges populum quem defendere tenent spoliarent officium suum
per se exequerentur et digni essent morte sicut canes. In simili casu mu
tati in lupos merito morte essent digni inter pollicias quatuor descriptas
a pho in libro polliciorum. Dicit tyrannum pessimum et regnum optimum.
Sed secundum eundem ubi vnus virtuosus principem verendum ne regna
versa sint in tyrannos qui non querunt nisi que sua sunt non omnium vt
licitatem subiectorum. vnde Aug. dicit regna remota iusticia quod sunt nisi
vera latrocinia. Gemitus enim pauperum pupillorum monasteriorum cuius
et ceterorum laicorum testantur quate sunt oppressiones exactiones inditiones
inuirosas seuuaciones stationes inuentiones quotidiane precipue ecclesiasticarum
personarum et claustralium vt vix eis sit licitum respirare et ex
tensi redditus monasteriorum cedunt in utilitatem principum non religio
sozum. Nam dicit ezechiel. xxij. Principes eius in medio illius quasi
lupi rapientes preadam ad effundendum sanguinem et ad perdendas animas
et auare sedanda lucra. Olim pietas principum dotauit largissime mona
steria in diuinum cultum hodie filij exhauriunt fundatas paternas pietates
vtque principibus et regibus gentium qui sacerdotibus ydolorum d'chelau
nis regalibus prouisiones fecerunt eos de omnium puentu sustentantes
vt habet Gen. xlvij. et daniel. xiiij. Hodie vero non solum nihil datur
sed et data prius auferunt ita vt vix ligumina et viliora claustralibus
sufficere possint precosioribus in fiscum nobilium deputatis. Nec de
fendere hodie est claustrales et clerum sed spoliare quoniam vnquam fit restitu
tio ipsis necessaria ad salutem. nec dubitare debent principes et alij tem

N. Dignitas regna
 in hoc contextu fing.

N

tenentur iustitiam seruare
 et in quiete reos rebus suis

B

portalia domina habentes qui equissimo iudicio redditori sunt rationem
de omnibus iuste acquisitis rapinis ex actionibus oppressiombus iniquis
necnon et de damnis subditis ipsorum per alios illatis quos ipsi tenebatur de
fensare si neglexerunt eos pro posse ab iniurijs tueri. Si enim David rex
aquam allatam sub piculo militum suorum de medio castrorum hostilium metu
erat bibere in grandi sua siti sed libabat eam domino. **1. Re. xxij.** **Ab**
raham de iustissimo bello nulla spolia percipere decrevit. **Gen. xij.** Quid
estimandum est de ceteris iniustis oppressiombus per nobiles multos nostris
temporibus tyrannice attemptatis olim ysaias pueritatem principum israel
aspere reprehendens dixit **Audite verbum domini principes iudomorum**
percipite aures legem dei vestri populi gomorre ysaias .i. **Et pro causa**
subiungit. Omnes diligunt munera sequuntur retributiones pupillo non
iudicant. Et causa vidue non ingreditur ad eos. Deinde penam adiungit
heu consolabor in hostibus meis et vindicabor de inimicis meis. scilicet
cum dolore iustam penam infligendo. Et si hodie iste propheta viveret
fortassis non dissimilia geminaret odium veritatis propendendo et aliud
regibus et nobilibus tam filiorum israelque ceterorum non defuisse quod tunc ho-
die satis reprehensibile iudicatur. scilicet odire veritatem nec posse pati
quod veritas per viros prudentes ipsis dicatur sed magis placencia adula-
toria et leuia huius testes sunt pene omnes reges filiorum israel paucis
exceptis quorum temporibus prophete sancti vixerunt qui oraculis suis cona-
bantur erudire reges et eos corripuerunt ideo multos ex eis occiderunt
scilicet Jeremiam ysaiam ezechielem et ceteros incarcerauerunt et de regno
ipsorum expulerunt ut regum et palam testatur hystoria. Cuius etiam me-
minit christus Math. xxij. Ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et
scribas. et quodque verum sit nostris temporibus. scilicet quis sapientem vellet ex-
piri induat spiritum Elie et elizei at fine et se recipiat ad aulam alicuius
regis seu principis ut ait zelo dei et veritatem quam corde sentit. ore non ta-
ceat. Et exprobetur quod non omedat modicum salis in aula regali sed dicetur
sibi. recede a nobis scientiam uiarum tuarum nolumus. sed si quis spiritum
ezabel induerit que dixit ad Achab. et grandis auctoritatis es et bene
iregis regnum israel. 1. Re. xxj. hic aliter nobiliter et amabilis estimatur.
Alter vero palpare nesciens. audit quod sanctus. Micheas propheta au-
diuit ab Achab. ego odi eum quia non prophetat mihi bona sed semper
mala. 1. Re. xxj. Unde legitur quod quidam talis palpatum cuiusdam pho-
lera vescenti dixit si regi adulari velles talibus oleribus non visceris
cui phus dixit si tu hijs oleribus vesci velles regi non adulareris. unde
quidam legitur dixisse. In nullo deficiunt potentes preterquam in uno
ut cum requireretur In quo respondit non habent qui eis veritatem
dicant. omni ergo criminum sunt participes qui arguere possent et non faciunt

*reges o voluerit sibi
dici veritatem sic
sunt alia et nota.*

N.

de laudant et coram
solum est in quibus
em parit as res dignas
dicitur vult est parit
rea moseam reformar
et aliam qui res moseam
obort
bonos fructus et spem
ficio. Non tam ad
fructus ad quos tunc
fidem moseam parit
gras tunc reditus
reformationem parit

Capitulum

Sicut mihi videtur
de veritate
obis videtur
rebus videtur
secundum potestatem
cognat moysi quod
xvij. quod omni
veritas et quod omne
tunc moyses tunc omnia
parit quod ad compe
miam veritatem et ad
parit debent omni
tunc veritate quod
li. v. q. de veritate
quod ad veritatem quod
veritas loquentem
bonum est utrumque
sine accipere pro
labatur moysi ut pro
parit pro a veritate
parit ut moysi
tunc Gen. xxij. q.
sine veritatem
Quod tunc in talis

sed laudant & consulunt aut certe tacendo consentiunt. hinc ergo pen-
 sandum est in quibus piculis hi sunt qui sunt in sublimitate constituti. neque
 enim potestas eos dignos facit sed magis ostendit indignos ut dicitur
Isa. lxxv. unde elia potest quod rara avis sit que in arce dignitatis consti-
 tuta innocentiam conseruat & consequens paucorum salus speranda.
 est & alium qui nec medicinam admittere dignantur tunc & talibus piculis
 obnoxii. **Proo non immerito Paulus ad thymo.** hoc. tal. ut pro oibz ora-
 tiones fiant & specialiter pro regibus & omnibus qui in sublimitate sunt con-
 stituti. **Non tamen desperandum est** quia dicitur sibi aliquos de multis re-
 seruauit ad quos hunc sermonem extendi nolo qui pro defensione suorum
 fideliter militant pacem & utilitatem communem procurare satagentes qui &
 certis causis redditus tributa & procuraciones postulare possunt causa
 defensionis dumtaxat. **Cum omnes non sufficere videntur.**

*potentia et veritas
gloriosa est*

Non de bonis boni dicuntur

Capitulum de iudiciis.

Sentire mihi videtur redum ordinem. pressequi post predicta
 de iudiciis annexere materiam cum omnibus predictis sta-
 tibus iudicialia potestas quomodo videatur. **Et utnam in ex-**
 ecutione iusticie omnes essent tam prompti quod iudici sunt in af-
 fectione potestatis pro quorum iudicium directione audiatur consilium iethro
 cognati moysi quia iste eius consilio audito atque iuravit. unde dicitur **Exo. di-**
xvij. **puer de omni plebe viros potentes & timentes in quibus sit**
veritas & qui oderint auariciam. **Et postea** subditur quibus au-
 ditus moyses fecit omnia que ille suggererat in quo consilio iudiciose
 tangit quatuor ad competentem iudicem requisita. scilicet potentiam dei tim-
 morem veritatem & auariciam odio habentem. **Et si aliqua harum con-**
ditionum defuerit minus redum procedere videtur iudicium. Tanguntur
 etiam conditiones que sunt iusti iudicis in causa. **Cum etiam de sen. & re.**
li. vi. s. q. defit eis fauor odium timor preces & precium. **Primo potentia re-**
quiritur ad iudicem quia virtus coactiua pueros arceat & malos quos
 verba sapientum compescere non valent alias si non esset vis coactiua iudicis
 brutum esset iudicium. **Timor dei** dirigit iudicem ut iustas ferat sententiam
 sine acceptione personarum. **veritas iudiciis necessaria est** ne in pre-
 labatur inquam vni parti plus fauor quam alteri. **odium auaricia ne pro munera**
corruptus a iusticia declinet fauor uxoris istigauit principem exercitum
pharaonis ut iniquam feret sententiam contra ioseph ut eum in carceres
raret Gen. xxxix. **Protra ipulit dauid ut contra misibosech ad instantiam**
sybe iniustam feret sententiam bonis suis eum spoliando. ij. Reg. xvi.
Odium fuit in causa quod achab rex israel prohetam micheam iussit in car-

Quatuor requiruntur ad bonos

1° potentia

*2° timor dei
3° veritas
4° vitio auaricia*

*passiones male prestantes
Fauor iudicium
ira.
odium*

*... ad iudicium...
... potestas...
... timor...
... veritas...
... odium...
... iusticia...*

erat in illa ciuitate. s. q. munera dare non habuit iudici et ueniebat ad eum
 dicens. **V**indica me de aduersario meo et nolebat per multum tempus.
Post hec autem dixit intra se. et si deum non timeo nec homines reueor
 tamen quia molesta est mihi hec uidua uindicabo illam ne in nouissimo ue
 mens suggillet me. **E**t ille erat iudex iniquitatis qui propter periculi te
 morem ob iusticie amore; iusticia fecit uidue paupcule etiam suum muerib;
Pena in quorum iudicium.

Pena etiam grauissima terrere debet iudices tam seculares quam ecclesi
 asticos ut iustum habeant modum procedendi in iudicijs que pena ec
 clesiastico est. **S**i per gratiam aut per sorde. i. per iram odium timorem fauore
 iniustam ferant sententiam in grauissime parte ipso facto suspensi sunt ab
 officio per annum. **E**t nihilominus per se ad interesse teneatur s. dan na
 omnia restituendo quo ad ecclesiam. nec penitere possunt nisi lesis per
 eos satis fecerint cum effectu. **E**t nihilominus si durante suspensione se di
 uinis ingesserint sunt irregulares non nisi per summum pontificem at soluendi
 ut disposuit caplm. **C**um eterni et de sen. et re. li. vi. **Q**uo ad deum mor
 taliter peccantes iura ciuilia habent penas suas aut abscisionem lingue
 aut infiscationem omnium rerum suarum aut etiam extremam mortis supplicium
Unde legitur de quodam rege qui iudicem a se constitutum et iniuste iu
 dicantem excoziari precepit et cutem istam supduxit cuidam selle. **I**n qua
 sella quilibet iudicem a se constitutum primo iussit sedere ob memoriā scelerati
 illius iudicis et ut quilibet sibi a simili pena caueret. **S**icte repimus de quo
 dam rege qui legem statuerat de stupratore ut ab oculis priuari
 deberet. **I**n quo stupro cum filius regis esset de pher sus precepit ut fieret
 executio legis etiam in filio suo petentibus omnibus ne hoc fieret suc
 cesuro sibi in regno filio. ne sua sententia effectu careret ipse sibi unum
 oculum et filio etiam unum iussit erui ut sic duo oculi licet in duabus per
 sonis eruerent. **E**cce quanta iusticia etiam in ydolatriis repta legem quanto
 magis in christiano. **D**ebet enim iudices secundum per h. v. eth. se habere ad mo
 dum plures regule que mollis est quo ad mansuetudinem et pietatem
 tamen inflexibilis quo ad iusticie equitatem que semper recto ordine res
 licita nature sue proprie tendit deorsum. nec iudici licet ferre sententiam se
 cundum priuatam suam. s. noticiam quam quicquid habet de re quia in actu iudicandi
 iudex gerit personam publicam non priuatam quia dicit **Aug.** sup psal. **N**o
 nus iudex nisi arbitrio suo facit. s. secundum leges et iura pronunciat. nec tunc
 facit contra conscientiam si aliter pronunciat publice secundum allegata coram
 se quam ipse priuatim nouit quia debet sibi formare conscientiam non ex pri
 uata priuata conscientia sed secundum ea que in publico iudicio sciri possunt
 quia hoc ad publicam auctoritatem pertinet ut iudex que sibi innotescunt ut
 publice persone. vnde dicit christus. **S**icut audio iudico **Gen.** est beati tho.

exple

zelus loqueris

N. ste

scdm allegata iudicanda
 i. scdm legem suam

scda scde .q. lxviij . arti . ij . Sed an iudex penam a iure aut lege decre-
tam potest licite relaxare . **R**espōdet idē eadem . q . arti . iij . **Q** duo sūt
consideranda circa iudicem . vñū qđ ipse est iudex inter adozem & reum .
aliud qđ ipse nō fert sententiā iudicij quasi ex ppria sed quasi ex publica
potestate . duplici autem ratione impeditur iudex ne reum a pena absol-
uere possit . pmo ex pte act^o accusatoris ad cui^o ius qñqz ptinet vt re^o
punit . s . ppter aliquā iniuriā in ipm cōmissam cui^o relaxatio non est
in arbitrio alic^o iudicis quia quilibet iudex tenet ius suū reddere vni-
cuiqz . **A**lio mō impeditur ratione rei publice cui^o potestate fungitur ad
cuius bonū ptinet qđ malefactores puniunt . **S**ed tamen quantū ad hoc
differt inter inferiores iudices & supmū iudicem . s . principem . **C**ui est
plenarie potestas publice concessa iudex enim inferior non habet po-
testatem absolnendi a pena contra leges a supioze sibi impositas . vnde
sup illud **Jo . xix .** Non haberes in me potestatem nisi tibi data esset des-
sup dicit **Aug .** Talem deus dederat pilato potestatem vt esset sub ces-
saris potestate . ne ei oīno liberum esset accusatum absoluere . s . pnceps
qui habet plenariam potestatem in re publica . **S**i ille qui passus est in-
iuriam velit eaz remittere potest reū licite absoluere . **S**i hoc publice
vtilitati viderit non esse nociuū . ideo nō expedit pntati vt malefacta pu-
niuntur ad hoc qđ peccatum vitet vnde deus . xij . **P**ost penaz seductoris
subditur vt omnis israel audiens timeat & nequaqz ultra faciat quisqz
hui^o rei simile . **E**t paul^o dicit peccātes coram omnibus corripere vt ceteri
metū habeant nocet etiā relaxatio pene psone cui illata est iniuria que
recōpensationē accipit p quā adā restitutionē honoris in pena iniuriātis
hec ille debent etiā in humano iudicio in foro contencioso scurrere per-
sone distmte . s . actor vel fama loco actoris re^o testis vel alia pbatōnū
gñā & iudex nō suspectus ptibus alias mīme sufficiens esset iudicium
& cū hoc p spicax testiu vlt instrumtoz pbatō fm iocrogatoria data p
altaz pte . **Q**ue qā in pdemnatione susanne defecerunt . ideo iniusta fuit
sententia . **E**t p **D**amielem reformata quo ad debitā testiu examinatiōe
quia senes falsum tulerunt testimoniu sine examinatione . **E**tiam qā ibi
idē erant accusatores & testes qđ est illicitum & erant testes inferendo
testimoniu singulares . **S**ed de expensis & penis in iudicij an iudices
possunt expensas a ptibus exigere & penas indidas pro se reseruare
Michae . iij . dicit pncipes ei^o i muneribz iudicabant & sacerdotes in
mercede docebant & pphete ei^o in pecuniā diuinabant . **S**up quo dicit
Iero . si qđ de pncipibz iudbaē iudicare qđ erat rectū vdebat sniaz &
i mueribz iudicabat . **S**acerdotes qđ non docebant populū nisi accepto
precio . **C**um dicitur gratis accepistis gratis date . **N**llū vero pecuniaz
preferentes deo vendebant grām domini **E**t hoc non licet fm heinricū

bene examinare rem
et testes

de gandauo. s. mun^o accipe rōe iudicij. s. q^o mun^o ponat merces p^oter
 quā vel principaliter uel secundario exerceat iudiciū. q̄a hec ē potestas
 spūalis & nō cadit sub p̄cio & omittit symonia. sicut nec licz emere nec
 vendere iudiciariam potestatem. Deo symon damnat a petro Act. viij
 Et Jason sumū sacerdotū ab anthiocho rege pro pecunia sibi vsurpa
 uit. ij. Mach. iij. Alio modo contingit mun^o in iudicando accipere tanq̄
 laboris sui premiū ad vite sustentationem & hoc nō reputat illicituz cū
 dign^o sit opari^o mercede sua. Et qui altari deseruiūt de altare licite vi
 uere habent sed hoc differenter. Quibusdam enim iudicibus p^o consti
 tuentes supiores sufficienter est pro officio exequēdo p̄sum. Et isti
 min^o licite recipiunt duplicatas expensas. s. a si priorib^o & a partib^o. Et
 ut videtur tenent ad restitutionem quia ratio hoc non patet ut quis p^o
 eodem labore binū recipiat salarium. Et tales sunt iudices ordinarij q̄
 bus prouisum extitit vel etiam iudices secularēs quibus de summo po
 pulo sunt redditus deputati Alij sunt quibus non est p̄sum aut mi
 nus sufficienter ut sunt iudices d^o leg^oti ad certū tempus & inter cer
 tas p̄sonas si eguerint aut extra loca sua p̄ fiscali contingit possunt a
 p̄tib^o moderatas & sub portabiles expensas exigere equales tamen
 ab utroq̄ tanq̄ p^o sportulis. nisi ratio sua fert ab vno plus q̄ ab alio
 p̄pter mopiā potulandū imo etiā penas impositas pecuniaras iustas
 tamen si indiguerint possunt pro se imburse licet mala sit sp̄s p̄ter
 suspicionem. honestius tamen facerent si eas paupibus aut ad vsuz ecc
 clestasticuz deputarent. Et dicit Henricus de gandauo q^o etiam si iu
 dex non sic indigens & accipit pecuniam ratione p̄ne a d̄linquentibus
 p̄pter emendationem & vertat eam in vsus p̄rios non tamē p̄ter ne
 cessarios seu ad fastum putat hoc esse licitum. Sollaria tamen notari
 orum pro lris laborib^o cera & gameno nulla uira p̄p̄e prohibent sic q̄d
 sine moderata sc̄dm exigenciāz p̄dictōz. Et licet auctoritas iudiciaria
 vendi vel emi aut conueniri non potest p̄ pecunia ānua p̄ter vicū sym
 omie tamē supior potest alicui cōmittere officium iudicandi vice sui
 & deputare sibi certam annuā pensionem pro sustentatione in isto offi
 cio Et de hac ānua pensione possunt conuenire inter se & pascisci sc̄dm
 laborem quātitatem & familie sustentatiōem. Et si quid sup esset de red
 ditibus ad dictum officium spectantibus principalis instituens posset li
 cite sibi retinere nō mixtis inter se contractibus ut patet p̄ capitulū ad
 questiones de rerum p̄mutatione. ¶ Unuscula tamen in esculentis aut
 poculentis non animo corripendi iudicibus que nō credunt posse mu
 tare mentē iudicis a iusticia non p̄hibent dari & accipi tamē sine pacto
¶ Quā circūspectos oportet esse iudices in exāminatione causaz in rece
 ptione munerū in excludendis fauoribus s̄anguineoz aut potentium

q^o salij recipere p̄t

*esculentis suscipere p̄t
 q^o t̄ o p̄t p̄ter se sc̄dm*

plonaz. Et quicūq; sentiret se quis fauozatū aut mentem suam nimis
inclinatam alicui pti cōsulte ageret vt pro illa vice p aliez iudicaret.
quia nimis difficile ē sententiam contrariam ferre contra inclinationes;
Vnde & Heribardus loquē in li. de consideratione de quodam legato
noīz Martinus. Cui quidē ep̄us florentinus etiam indigenti equū do
nauit. postea legatus pcepit eū ep̄m cām habituz tractandum corā le
gato mox reddidit ep̄o equū suū dicens. Decepisti me inquit nesciebā
tibi iminere negotium tolle equū tuū ecce in stabulo est & eade; hora re
signauit ei equū amputans a se omnē suspicionem fauozis. Et de alijs
duobus similibus casibus statim ī sequēti anēdit qui similiter munera
oblata tanquā venena respuerunt. 2c.

De aduocatis & procuratoribus & medicis.

Oportune vt arbiteroz post materiaz de iudicib; se offert ma
teria de aduocatis & procuratoribus qui iudicibus causis
& p̄tib; litigantibus assistere & patrocinare solent. In qu
bus etiam non pauca reprehensibilia concurrere solent nōnulla etiam
cōmēdabilia de quibus aliqua sunt speculanda non quidā scdm materiā
iuristarum que in iure canonico sub certis titulis videri habent. Sed
quo ad sc̄olam theologoz que de moribus iuriosis aut uiciosis uide
re habent & iudicare. Inter que uiciosa sunt calumnie suppressio veritat
is suggestio falsitatis piuria mendacia causaz neglectio collusio infide
litas fraudis iniuria cupiditas ad exhauriendum bursas clientū suoz
dispendiosa causarum progiatio in grauamen p̄cium ppter p̄rū lucrū
florenozum instrumētorum voluntaria productio & earūdem falsificatio
& alie innumerabiles machinatioēs que quotidie ofingūē ita vt noua
iura vix talibus mederi possint. Et sup hoc causarum iniustaz volun
taria assumptio & defensio in alterius p̄tis grauamē & iacturam in sup
& friuolarum appellationū interpositio cōiuciationes discordie mentiū
exultatio de iniuriosa victoria p̄tis sue inter q̄ multa sunt peccata mor
talia & pene omnia si scienter & voluntarie admittant. ideo nisi valde
caute tales ī officijs suis se reuerint non dubiū ē eos multis periculis
quo ad oficiam subiacere non tamen diffidendū; quī si pura eoz
fuerit intentio. Et secundum regulas iuris & eaz dispositionem se cō
formauerint licetum eoz officiū; existit. Que vero sunt iste regule re
mitto t̄les ad d̄nos canonistas tamē scdm theologos sūt dilectio dei &
p̄ximi iuris naturalis dictamen. Qd̄ tibi non vis fieri. 2c. Dictamen
rede rationis & put sapiēs determinabit vbi alia regula non potest co
gnosci subuēto & ofētio pauperū & iusticie executio ne iusticia piclitrē

Regula

*Catena vitiōzū
aduocatorum.*

See regulā ipsi sequāte

et quis de iudicio aut malis
principales causas dicitur
penis fallam iure erigere
pugibus in dicitibus cau
in terra opibus infensio
vixere necessitatem nec ab
hic enim tunc quibus scdm
necessitatem tunc dicitur vi
libi autem in p̄cipue app
aliam plonam iure quidam
necur ex necessitate subuen
labore est h̄ facit illa cum
tum est de moris. Acqui
tre & solis casus p̄cipue
est de necessitate solis temp
tore. Vnde Aug. li. 1. de dicit
dele non possit h̄s possit
ri vobis quibus vix. vix
guntur. Symonā ē h̄o sc̄o
plone ab ofētijs aduocato
tioā vt furo m̄o furo. h̄ ip
bium qua volentibus sunt
intānes. Non enim dicitur vt
iustiam cōmūto ofētijs
ofētijs aduocato. Sic motu
tam ignorancia vix are
q̄ p̄stac ip̄dicitum nec h̄
multa qua dicit q̄ p̄cipue
mentis. Sic nec hoc cum
consilium aduocatum h̄o
sunt laboras. Et dicitur h̄o
facere h̄o & cōmūto h̄o
non m̄o h̄o h̄o h̄o h̄o
uocant. Si autem ignoran
tum est vltim exculcar
exculcar dicitur h̄o h̄o
qua dicitur exculcar
sicut h̄o h̄o h̄o h̄o h̄o
est vltim & p̄cipue h̄o
dicitur vltim & p̄cipue h̄o

et ne quis de iniusticia aut malicia comoduz reportet. **H**ec debent esse
 principales cause aduocancium et procuratorum licet secundario com-
 petens salarium iuste exigere potest. **E**t quidam secundum thomam patrociniū
 pauperibus in defensionibus causarum non semper tenent aduocati sicut nec
 in ceteris opibus misericordie semper quilibet tenet occurrere. **S**ed cum
 vident necessitatem nec alterū super esse qui velit aut possit succurrere
Sic enim tenet quilibet secundum illud. i. **Jo. ij.** Qui vident fratrem suū
 necessitatem habere et clauerit viscera sua ab eo quō caritas dei manet in
 illo. **S**i autem in prompto appareat quō et aliter subueniri possit per
 aliam personam magis diuitiam aut maiorem facultatem habentem non te-
 netur ex necessitate subuenire indigenti. ita quod non faciendo peccet quous
 laudabile est si faciat salua tamen propria necessitate. **E**t hoc etiam dicitur
 dum est de medicis. **A**lioquin oportet tales omnia alia negocia premit-
 tere et solis causis pauperum et infirmorum iuuandis intendere. **N**on enim
 est de necessitate salutis semper cum proprio damno aliorum in contumacia suc-
 currere. **U**nde **Aug. li. i. de doctrina christiana** sic dicit. **C**um omnibus pro-
 desse non possis hijs potissime consulendum est qui pro loco et tempo-
 rē velud quarūlibet rerum oportunitate bene considerat tibi quadam sorte iū-
 guntur. **S**ententia est thomae secunda secunde. q. lxxi. arti. i. **A**rcent tamē multe
 persone ab officijs aduocacie et procuratorum ut patet in q. vij. c. dā. propter ip-
 seā ut surdi muti furci et imbeciles. **A**lij propter infirmitatem ut in dā. p. s.
 biteri quia utilioribus sunt obligati et clerici in iudicio seculari etiam etiam
 infames. **N**on enim decet ut alterius iusticie patronus existat qui in seipso
 iusticiam contempnit. possunt tamē pro se ipsis vel personis diuitis ut
 officio aduocati. **S**ic monachus in causa monasterij si abbas iusserit.
Item ignorantia iuris arcere debet aliquem a patrocinando in causis.
 quā prestat impedimentum. nec liceat alicui alteri cooperari in causa sciēter
 iniusta. quia dicitur. **ij. pal. p. xix.** **I**mpio f. b. s. auxiliuz et iterco irā dñi
 merzbars. **S**ic nec licetum est alicui cooperari ad aliqd malū faciendū
 consulendum adiuuandum seu consensendum quia consilians et cooperans
 sunt facientes. **E**t **Paulus** dicit ad ro. i. **D**igni sunt morte non solū qui
 faciunt sed et consensientes facientibus. **N**ec omnes tales ad restitutio-
 nem tenentur eius damni quod contra iusticiam per eius auxilium altera pars
 incurrit. **S**i autem ignoranter quis iniustam causam defendit putans
 eam esse iustam excusatur a peccato secundum modum quo ignorantia
 excusare dicitur sed si est inuincibilis nec scire potuit faciens diligenciam
 quā debuit totaliter excusatur. si crassa aut supbia non excusetur. **E**t dicit
 sanctus **tho. q. predicta arti. ij.** **S**i aduocatus in principio credidit causam
 esse iustam et postea in processu appareat iniusta non debet causam pro-
 dere ut si aliam partem iuuat vel secreta sue cause alteri parti reuelet. pē

M. p. d. tenentur in breuibus
 p. p. p.

tamen & debet causam deserere & illum cui⁹ causam agit ad cedendum
inducere siue ad componendum sine aduersarij damno. Et sicut licitum e
insidijs ut in bello iusto ut patet in Josue & ex insidijs agere ea que fa
cere debet prudenter occultando non tamen licet militi falsitatem frau
dulenter facere quia hosti etiam est fides seruanda sicut tullius dicit li.
1. de offi. Sic etiam aduocato defendente causam iustam licet prudenter
occultare ea quibus impediri posset ei⁹ processus n̄ aut h̄ aliq̄ ffitate ut

De salarijs aduocatorum. 2c.

Sed de precio aduocatorum & procuratorum & eius quantitate dicit
Aug. ad macedoniu^m Aduocatus vendit licite iustum patro
nium & iurispitus verum consilium licet iudex nō debet v̄
dere iustum iudicium nec testis verum testimoniu^m. Et poit
beatus thomas rationem quia ea que quis nō tenet alteri exhibere iuste
potest eorum exhibitione recōpensationem accipere & talis est aduocat⁹
Et similis ratio est de medico opem ferente infirmo ad sanandum & de
alijs similibus psonis. nec hoc est contra iusticiam dū moderate accipiāt
considerata psonarū conditione & negotiorū laboris & vsuetudine patrie
Si tamē imoderate aliquid extorquerēt peccant contra iusticiam. vnde
Aug. dicit ad macedoniu^m qui ab hys extorta p̄ imoderatā iprobritatem
repeti solent data p̄ tollerabilem consuetudinem non solent. Deo i hys
regula generalis a nullo dari potest s; recta ratio informata ex p̄dicta
consideratione debet esse regula. & prout sapiens determinabit exclusā
effrenata cupiditate nisi pacto aut sentione voluntaria interueniente
qua pacta sunt seruanda & volenti non fit iniuria. Non enim i omnes
euentum iurispito aut medico licet exigere quantum vult quia forte
p̄ labor necessarius est p̄pter nature fortitudinē que optima medica
est. aut p̄pter cause tractande manifestam iusticiam que velociorem finē
ei imponit. vnde maior consideratio debet esse in labore & consuetudine
patrie quā vtilitate illius cui⁹ causa vel sanitas pcurat quia vtilitas
illa⁹ non forte dependet solum ab aduocato vel medico sed a bene utente
vnde sicut dans vsuram si multū lucrat de pecunia quā accepit ab usu
rario n̄ tenet plus vsurario q̄ pecuniā capitalē sic hic in p̄nti vnd̄ nō
potest vendere illud qd suū non est sed labores p̄rios bene potest quis
vendere & non reprehendendum puto. Si etiam considerata medici habi
tudine si sit doctoz aut expertus q̄ p̄pter iusticiam distributuā amplius
sibi debet q̄ simplici bacculario aut min⁹ experto. sicut videm⁹ in q̄libet
architectonico op⁹ artis dirigente qui p̄ferē in mercede alijs plus labor
rantibus manualiter & minus doctis. Sic etiā de aduocato doctore qui

totū dirigit negotium p̄dicās in studio et speculatione p̄ fortes yma-
 ginationes et occultas cogitationes. etiam si sit sublimis p̄sona p̄ qua
 fit sollicitudo expedit statui suo et magnificendie vt se non conformet
 statui inferiori. Et aduocatus siue medicus in p̄dicis suis rō ponūt
 aliq̄d sp̄uale pro p̄cio licet sciēcia sit sp̄ualis tamen vsus ei⁹ nō ē spi-
 rituale sed opus corpale q̄d licite cadit sub p̄cio. Alioquī nulli artfici
 liceret de arte sua lucrari. **De** aut̄ aduocatus imūnis sit a peccato. **Pr-**
 mo requiritur sciēcia iuris p̄ quā causam dirigat. secundo q̄ vtatur
 hac scia op̄as sc̄dm eā. t̄cio ut diligēciā sibi possibile n̄ omittat. et tūc se
 curus erit etiam si causa ruat dūmodo sc̄dm testimoniuū consciencie cre-
 didit se fouisse iustā causā q̄a p̄licitatio cause ex multis cau salijs eue-
 nire potest tam ex p̄te iudicis quā ex p̄te testium seu instrumentoz̄ q̄
 aduocato imputari non debent nec possūt. **De** medico vero similiter iste
 condiciones requirunt vt sit imūnis ab homicidio si infirmus moriat̄.
Et addit̄ quarta ne sit irregularis vt sciēcia cum non remordeat d̄
 aliquibus istis tribus vel alijs quia si contra consciēciam ageret cele-
 brando edificaret ad iehennam. **Ponūt**ur hec in decretali ad aures de
 etate et qualitate ordinā. ex p̄tos scio nō latere q̄ insatiabilis sitis vigi-
 in quibusdam aduocati officio fungentibus p̄curatoribz̄ atq̄ medicis.
Deo enī omne studium impendit̄ facultati iudicis. **Deo** frequētatur
 curie pallacia consistoria ḡnalia cōcilia vt thesaurus composit̄. **Deo**
 progant̄ cause exceptiones impet̄ntes p̄ponuntur cause desperat̄ et
 iniquissime defendunt̄ et innumerabiles dolositates excogitant̄ emūtur
 lites mouent̄ etiā litigare nolent̄. **De** quaz̄ machinationibus bern̄s
 hardus de p̄sideratione plura ponit. **Nō** inquit sunt q̄ linguas suas do-
 cuerunt loqui mendacium largissime p̄missiones possimi exhibitores
 blandissimi aduatores mordacissimi detractores simplicissimi s̄tatores
 et malignissimi proditores. **Sic** iunt lites ac insligant ad eas nec p̄ce-
 curant imo lites pacem estimāt. **Vnde** dicit **Aug.** li. de operibus mo-
 nachoz̄um. **Deum** testem inuoco q̄ malle p̄ singulos dies manibz̄ alijs
 quid opari q̄ tumultuosaz̄ causaz̄ p̄plexitates pati. **Et** abro. disp̄e
 dijs litum carerenon mediocre lucrum ē. **Deo** diuino iudicio tales sepe
 puniuntur p̄ destitutionem loquele aut etiam rationis ante finem vite et
 merito vt p̄ que peccauerunt p̄ hec et torquent̄. **De** alio legit̄ q̄ lingua
 eius intumuit in infirmitate et amonicus vt confiteret̄ et sacramēta per-
 cipet p̄pter mortis piculum instans. **Ille** appellans a manifesto graua-
 mine expirauit. **Et** quidam aduocatus moriens enormiter linguā p̄rā
 extraxit. **Item** alter aduocat⁹ egrotans admonit⁹ vt eucharistiam p̄ci-
 peret ait. **Judicemus** prius utrū rectum est astantes dixerunt rectum
 quibus ip̄e ait non est rectum quia cōpares mihi estis non potestis me

Qua regna et
 duales et nō
 immanis sit in
 fici.

Exple

judicare & sic expirauit. **N**eo vix inuenitur aliq̄ causa tam iusta quā
inuenit defensores pro pecunia cum tamen medici considerantes alic̄
incurabilem infirmitatem nolunt se incommittere pro pecunia de ei⁹ cu
ratione. **N**em alter aduocatus dixit quidam paup̄i patrociniū postus
lāti causa tua siue iusta siue iniusta sit est in manu mea dūmodo tanta
sūma pecunie ponat̄ in bursa mea. **N**egimus in vita sanctorū **C**osme &
Damiani qui piissimi in arte medicine erant q̄ omnes gratis sine pec
cunia curabant. **A**d sanctum damianū quedam egra mulier palladia no
mme ueniens que omnia que habebat in medicos exposuit petiuit eum
ut eaz sanaret mox sc̄; damianus eā sanauit. **M**ulier quedā munuscula
obtulit sc̄; damiano qui noluit recipere tandem mulier aduocauit eum sa
cramentis fortissimis ut reciperet victus importunitate mulieris r̄cepit
cum comperisset scilicet **C**osmas frater ei⁹ indignat⁹ precepit ne cor
pus eius cum suo corpore sepeliret̄. **M**oxt sequenti dñs apens cosme ex
culauit fratres; suū q̄ p̄pter reuerentiā iuramenti & deuotionem mu
lieris recepisset. ideo sibi indulsit sed tales medici hodie rari sūt q̄ pau
perum sicut diuitum curam habent. **S**ed ubi locupletiores sciunt dilis
gencius accedere q̄sueuerunt non p̄pter ihesum tantum sed p̄pter deū
hui⁹ seculi. s. māmonā. r. pecuniā lege decretalem tua nos de homicidio
de quodā monacho chirurgico qui quādā mulierez a tumore gutturis
curauit consulens eidemne aduētum iret ne moreret̄ que neglecto cō
silio eius mortua est papa requisit⁹ dixit non eū esse sine culpa alienū
officiū usurpando. **S**i tamē perit⁹ erat & diligentiam fecit post p̄ adā
p̄itenciam misericorditer potuit cum eo dispensare ut diuina celebra
ret alias non. 2c.

De consulibus & rectoribz cōmunitatum.

Nunc p̄grediendo ulterius speculādū est aliquid de hīs qui
sunt q̄munitatibus in ciuitatibz opidis castris atq; uillis que
in talibz sunt lugenda tanquā offensa oculorum diuine maiestatis
Et certe non pauca se offerunt subtilibz speculanti h
non omnibz videntur. **E**t multa crimina ī talibz uetustissimis temp̄ibz
sic sunt continuata & a p̄decessoribz ad posteros propagata ut etiam p
lege defendunt̄ nec r̄phēsores admittāt. **S**icut olim de sc̄ domitis tra
dit sacra scriptura **Gen. xix.** **U**nde **Aug.** in ench. **D**e peccatis hoīm q̄
sola in uisitata exhorrescimus. uisitata uero pro quibus diluendis san
guis xp̄i effusus est quāuis tam magna sint ut omnino p̄tra se claudi
faciūt regnū sepe dei uident̄ iam tolerare sepe tolerando nō nllā facē
cogimur atq; utinam **O** domine non omnia que poterimus prohibere
faciam⁹ & pax ante hūc latendit. peccata quāuis magna & horreda

cū in consuetudinē venerint aut pua aut nulla esse credant vsq̄ a deo
 q̄ non solum occultanda s̄ & predicanda aut diffamāda videātur qm̄
 sicut scriptum est laudatur peccator in desiderijs anime sue talis ī d̄ms
 libris clamor vocatur. Clamor inquit sodomoz & gomorreozum multi
 plicatus est coraz me quia non solum non puniebantur apud eos vlla
 flagicia veruz etiaz vt publice leges frequētabāt hec ille. Et quidem
 scdm̄ plm̄ p̄mo politicoz. **Excellentissimus modus viuēdi est in cōis**
ratibus in qua repunt omnia ad vitam humanā necessaria oēs artes.
 & q̄ bene viuunt scdm̄ uirtutes iter se pacifici & ab hostibus securi mu
 nti intus & extra. Et ideo ciuitas est omunitas p̄fecta scdm̄ naturā ha
 bens oīa sibi ad finem suū necessaria hoc vtz si scz rectores bñ regūt
 bene impant bene consulunt bene iudicant tanquā prudentes potentes
 & gūebonū amantes. hec enim tria. s. prudentia potencia & amor s̄m
 plm̄ in politicis requirunt ad bonos omunitatū rectores. Et ad ciues
 requirunt q̄ bene obediāt obdruerit bene cū obtinent recte in p̄t b̄
 sed putas ne hec omnia in aliqua omunitate repiri posse nisi forte ī illa
 felicissima ciuitate dñi uirtutū ciuitate dei nostri ad quā quotidie suspi
 ram⁹ dicentes. **Adueniat regnum tuū.** Et si in aliqua multitudine sū
 cōitate. peccata p̄ consuetudinē iualuerint ad correctionem illius multu
 tudinis seruandus est modus quē **Aug.** ponit ī ep̄la ad aureliū dicēs
Non asperere quātum existimo non duriter. non mō impicso illa tollunt
magis docendo q̄ iubendo magis monendo q̄ mirando. Sic enī agēdū
 est cum multitudine. **Seueritas** autem exercenda est in peccata pauco
 rum. Et siquid mimamur cum dolore fiat de scripturis ommando vint
 dictā futuram. ne nos ipi in nostra potestate sed deus in nostro sermōe
 timeat. ita prius mouebunt spūales vel spūalibus pximi quozum aus
 toritate v̄ leuissimis quidē sed instantissimis amonitioibz cetera multi
 tudo frangatur hec ille. Et hoc ideo debet fieri ne seditio aut turbatio
 grandis in multitudine oriatur. cui seditioni cedere debet quilibet spiri
 tualis culpa. **Descendendo** igitur ad spūales abusiones in omunitatibz
 primo accipitur omunitate violatio saluati siue sacraz festiuitatū p̄tra
 mandatū dei. **Memento** vt diem sabbati sandifices **Exodi. xx.** Quā
 publice offert hui⁹ mandati transgressio hoc in veduris hoc ī mer
 cancijs hoc in mechamis artibus hoc in placitis negocioz secularium
 que p̄ totam septimanā cessent excepto die dñico aut festiuitatibz sans
 doz. nec diffidendū q̄ pro pace r̄formāda & litibz sopiēdis vbi graue
 scandalū immet licita a iure censetur placitaq̄. **Sed** cessantibus h̄ijs
 causis mīme sunt licita q̄a alio die ferato possunt hec expediri. & sciāt
 se non leuiter peccare qui opam dant istis placitationibus sine dāno dif
 ferabilius. **Maxime** quia multū distrahunt mētem hoīs ne diuinis

Qua bona ciuitas

*tria requirunt ad bonos
 rectores
 et obedia in seibz.*

*1. reprehensibile abufio
 sabbati.*

intendere possit. Ob qđ spēaliter sanctificatio sabbati est instituta euecti
ones cū curribus ad molēdina ad foza ad nūdimas ad nuptias ad loca
etiā remota ad placata & ad alia p̄ta negocia fieri uīd̄mus iōdifferentē
Et forte amplius tunc q̄z alia die que nullatenus licite ualēt excusari
a graui excessu nisi necessitate excusante aut pietate suadente pri^o in
diuinis auditis uenditiōes etiā si iudem^o publice cū expositionibz rerū
mercancialium sicut alia die siue in nūdimis siue in alijs diebz forensibz
quis audibit illos excusare exceptis tamen esculentis & poculentis q̄bz
humana fragilitas illa die carere non ualet sicut i emptiōibz carnū
ouoz auiū aut ceteroz que breui tempe consumi possūt & non requi
rūt lōgā morā in ipoz opatiōe & que alia die forte inueniri n̄ possent
dinis tñ p̄p̄ ista non neglectis legim^o. .ij. **E**sdras xij. qđ esdras. iussit
claudi portas iherusalem & neminē de negociatoribz p̄misit intrare pro
emendis aut uendendis rebus nisi transacto die sabbati nec permisit
alios onerare uino uuis ficubz neq; aliquibz oneribz ut intro ferrent
in iherusalē i die sabbati neq; pisces neq; aliqua uenalia p̄misit iferre
aut uendere i iherusalē. **C**ontraria facientes grauer oburgati sunt
ab eo. **T**ñ non puto existentibz & omozātibz in ciuitatibz tantā factōā
azitudinē in quozānīs necessarijs breuiter emēdis & consumendis.
Deductozes uero ad ciuitates uenalia ligna stramina mercancialia p̄a
nos piper fenū & alia talia non audeo excusare a uiolatione sabbati car
nifices uero & pastozes p̄ncernas thabe narios uina & pot^o & uictu
alia transeūtibz uēdentes nō puto iuoluēdos damnationi qui nō ex aua
ricia sed ad gūe; ualitatē releuādā hec agūt & ad necessitatē sic etiam
de panibz uēdeadis. **T**ñ p̄ elemosinas redimendo eoz negligenciā. **D**e
modo uero seruandi festiuitates & que licet & que nō licet alias recolo
me scripsisse & de micijs festiuitatū & de desitione earūde; plangenduz
est ac lacrimis deflendū qđ nōo curat de diuine legis transgressione qđ
ad sc̄ificationē sabbati s; heu qđ p̄mi d̄berēt eē i correctōe sūt p̄mi i trā
gressiōe sic or. i. **E**sore. ix. mā^o p̄ncipū & magistratuū p̄a fuit i trā
gressiōe. **H**ec autē cura p̄ ipuz m̄cūberet conulibz & redōibz omu
nitatū qui sub certis penis facile haberent remediū apponere oportuū
Ita materia posset dilatari scđm spēm & formaz cuiuslibet ciuitatis.
Secundū rēphensibile i cōsulibz ciuitatū est qđ ipsi uiros spūales & ec
clesiasticos tam religiosos q̄z clericos seculares subicere conant talijs
exactionibz tributis laboribz & serucijs euectiōibz expeditionibz etiaz
in fossatis & liguis portandis p̄ se aut p̄ ipsoz familiam. **E**t qñq; n̄ p̄a
necessitate cogente aut imminente. **E**t quidam p̄ munienda ciuitate im
minente obsidione ciuitatis excusabiles possēt uideri quo cessante gra
uissime culpabiles sunt & peccant mortaliter sic ecclesiasticaz libertatē

2 reprehensibile
in spūalibz
oppressionē ecclesiasticā

suppressentes more pharaonis qui filios israhel seruire cogebat i luto
 & latere. Attamē sacerdotēs & ydoloz cultores liberos esse decernebat
Gen. xlvij. 7. Eldre vij. Et qđ omnibus talibus formidabile debet
 esse. Tales consules & redores gnumtati si gūitati nō desiterint taz
 ipsi qđ fautores ipoz excōicationi se nouerint subiacere & scđm Inno.
 est sententia lata pmissa monitione. sed si tanta foret necessitas ad eam
 releuādam si laicoz non suppetant facultates epi possūt & debent reqri
 p consules qui considerata necessitate aut gnum utilitate possunt cler
 nicis subsidia moderata & honesta indicere. Si tamen epoz ad hoc nō
 sufficeret discretio Roman⁹ pontifex sup hoc cōsulatur. Cui⁹ interest
 gnumibus utilitatibz prouidere. nec tales consules sic clerum grauantēs
 pri⁹ gnumiōni restituātur donec satisfacionem fecerint gpatentem. Fas
 dunt ad hoc duo generalia concilia p duos decretales scilicet nō mī⁹
 & c. aduersus de emunitate ecclesiaruz que bene sunt notāda & ad exes
 cutionem ponēda. Si tamen clerici essent negotatores tunc sicut laici
 ad exactiones uiderent qđ ad hoc obligari utz p capitulū vlt mū de vi
 & ho. clericoz. De imobilibz vero. De quibz antiquā ad ecclesiam dūe
 mrent tributa sunt soluta & erant tributaria tenent soluere sicut pri⁹
 quia res transit cum onere. Sunt canones sup hoc quos silencio per
 transeo nisi de nouo essent priuilegiata. Et licet grauer laici ptra cle
 rum & religiosos in hoc peccant & clerici se eueri non valcant. Nō tñ
 putandum est qđ laici ipone id agant dco p se aut p alios illos seueri⁹
 pumente aut pestilenciā aut caristia scz fame aut gladio aut incendijs
 que sepe in ciuitatibus fieri uidemus quas tres penas p hete crebrius
 gmiati sunt peccātibz saluo diuino iudicio qđ ppassuri sūt qđ mīstros
 dei inuiose molestant. Dicit emm xp̄s qđ vni de hys mīmis meis fe
 cistis mihi fecistis. Et si damnatione cnoxij iudicandi sunt qui sua p
 priā mīstros dei non dederint. **Matth. xxv.** Quanta damnatione digni
 sunt qui etiam ipis sua tulerunt habē de hoc sapie v. Strabunt iusti in
 magna constancia aduersus eos qui se angustiauerūt & qui abstulerūt
 labores illoz. **Et sicut vox martiz clamat ad deū p vindicta. sic vox**
inuste oppressozum. Tertium reprehensibile est acceptio psonarum i cō
 munitatibz contra illud legis diuine. **Non accipies cuiusquā psonam**
ita paupem ut diuitem iudicabis. Ideo differēda est inter acceptioz
 cause & acceptionem psonē. Nam cum quis considerat illā ppteratem
 psonē ppter quā id qđ ei conferē est ei debitum tunc non est acceptio p
 sone s; cause. **Vnde glo. sup illud eph. vi.** Non est psonarum acceptio
 apud deum. **Dicit iudex iustus.** Causas discernit non psonas. Sicut si
 aliquis promouet ad magistrū ppter scienciam. Etiam si sit frater p
 mouentis. Si aut aliquis considerat in eo cui aliquid conferetur non id

3 tunc reprehensibile
 acceptio psonarum

propter quod illud ei tribuit esse ei proportionatum vel debitum sed solum quod est iste homo petrus vel iohannes. Nam est personarum acceptio non cause ut si quis promoueret aliquem quia frater filius aut consanguineus. Ad personam autem refertur quecumque condicio non faciens ad causam propter quam fit dignus hoc dono. Concurrunt tamen quoniam simul causa et persona ut si frater dignus sit beneficio aut magisterio tunc respectus est solum habendus ad causam non ad personam tunc non dicitur acceptio persone sed cause hec vero persone acceptio in iudicijs plurimum solet sibi locum vendicare ratione munerum consanguinitatis promotionis fauoris timoris odij vel amoris aut spe alicuius retributionis. Quocumque talem exprimo personarum acceptio nem in regibus episcopis prelatibus iudicibus consulis rectoribus et vniuersis. Iam quilibet fingit sibi colorem executionis sed deus qui intuetur corda aliter iudicabit. Si pauper non habens dare munera aut amicos postulat quod iuste deberet sibi ministrari non datur sibi audientia. Diues vero potens aut munera apportans mox meretur ingressum et optata obtinebit. etiam si forte iudeus aut perversus fuerit. Et ideo in ciuitatibus fiunt sepius seditiones murmuraciones et quoniam sanguinis effusiones propter iniquitatem administrationum. Quidam etiam per indirectum extorquere solent munera et seruicia preteritantes difficultates excusaciones querentes ut istum cogant ad munera offerenda. Aliter preces non exaudiuntur nec iusticias facturi quod facis appet ex eo quia mox datis muneribus consequuntur quod erat prius denegatum quasi dicerent. Alud exodi. Non apparebis in conspectu meo vacuus pretendentes sibi illud non miserearis in iudicio pauperis. Exodi. xxij. Sed hoc intelligitur scilicet ut iusticia deues pro est paupertatem non ut a paupe extorqueas aliqua ut sibi iusticiam facies. In istis vero et in alijs muneribus aut seruicijs sic per occultas machinationes extortis quilibet accipiens iusto dei iudicio tenetur ad restitutionem omnium acceptorum. etiam a iudeis qui nihil habent nisi de usura nisi iusta sibi ista deberentur pro expensis aut libera voluntate sine aliqua extorsione tribuerentur. Ideo Aristo. in politicis dicit. Omnis policia est bona in qua plures uirtuosi diuantur. pessima in qua plures mali. Prima est aristocraciam. secunda democraciam. primi querunt bonum omnium. secundum proprium. Ubi vero unus solus et bonus principatus dicitur regnum. Et est optima policia pessima uero ubi tyrannus. aliud uero impossibile in ciuitatibus est de iniquitate reum uenaliu et uendibiliu. Interesset enim consilium cuiuslibet manerere rerum uendibiliu certum statuere precium secundum proportionem temporum locorum reum et personarum ut ciuitas non grauaretur et pauperes etiam sibi de hijs prouidere possent et uendentes non minus lucrarentur et alij grauarentur. Et hoc heu raro vel nunquam debite fieri uidemus siue clara sunt non clara uenduntur pistozes uero nec minuunt nec augent de precio panu

quod reprehensibile si non attendant pau. emp. toris

magis tamen agent & hoc vt multi putat. Et ideo sic sicut vulgarter
dicit. Si canibus porciones carniū ad os piciunt mox latrare desinūt
quod intelligentibus satis patet de muneribus consulibus donatis extra illud
propheticum. De qui iustificatus impiū p muneribus & iusticiam iusti au
feris ab eo ysa. x. Item aliud nimis est abusu suū i cōitatibus scz imia
preciositas vestium & ornatu tam viroz quā mulierū vltra statum eoz
Nam & cernuntur tante pompe in quozūda; vestibus q nec militares
aut principes talibus vt consueuerunt & vxores regum & principum
starent ostente imo nec tales regunt vte. Contra id petri. non i veste
preciosa. sicut enim in ecclesia deus diuersos gradus instituit scdm sub
& supra. sic vnicui q gradu sibi conuenientia coaptare voluit hoc est i
locis cibus vestibus & ceteris ne confusio esset in ecclesia. sic etiam cas
rimata sua scz dona spualia diuisit pnt voluit scdm pauli sententiam.
alios apostolos alios euāgelistas. 2c. Alios pastores alios dōdores ad
epb. iij. Cernuntur puerlo ordine quedam mechanicę vxores futozum
tanta preciositate vestiu incedere sicut consulum vxores. & penesice si
militer. Et vna aliā considerans mox sibi cupit adequari in auro mar
gartis sericeis vestibus subductis mardurimis sc bolinis contra illud.
pmi petri. iij. Quarum non sit extrinsecus capillatura aut circūdatio
auri aut indumētū vestimētoꝝ cultus. In quo prohibitoria exheretatioe
quilibet se speculari debet. Ex illa enim supflua cultura multa mala
oriuntē opa misericordie inmutur auaricia & cupiditas accurrendi di
uidias augetur sic q vni vix sibi & vxoribus procurare possunt ad
satiandum eozum desiderium. De prouocatione & irritatione ad inconti
nenciam non licet mihi aliqua dicere sed testificetur cuilibet consciēcia
sua & cor suū scdm illud puer. vij. Ecce mulier occurrit ei ornatu me
reticio prepata ad decipiendas animas. Vnde dicit sanctus Thomas
mulier coniugata licite potest opā dare ad hoc vt viro suo placeat ne p
ctus gremptū in adulteriu; labatur. ideo dicit. i. Cor. vij. Mulier que
nupta est cogitat que mūdi sunt quō placeat viro. Ille autem mulie
res que viros non habent nec volunt habere & sunt in statu non hōdi
non possunt absq; peccato appetere placere viroz aspectibus ad concu
piscendum quia hoc est dare incentiuū peccandi. Et si aliquę hac intē
sione se ornent vt aliquos puocent ad cōcupiscendū mortaliter peccāt
Si autē ex quadam animi leuitate vel etiam vanitate ppter quandam
animi iactanciam non est semp mortale si quę delectat nosse qd nocumētū
attulerit speciositas mulierum respiciat herodyadem que caput Johis
baptiste abstulit bethsabee que dauid homicidam & adulterū fecit Tha
mor que fratri suo amon occasionem incestus prebuit. que troyana; ci
uitatem destruxit. que salomonem sapientissimū ifatuauit. Mulieres

† hęc sunt p̄m̄
hęc sunt vestim̄

banza speciosarum
vestitum mulierū

etiam nullo superueniente ornatu ex fomite peccati multorum corda inficiunt
quantomagis si oleum igni apponatur ut ardeat. **Quid autem de adulterio
incestu et incontinentia veterum dicam** cum etiam nostris temporibus nescio
an aliqua continentia libera sit ab hys vicijs palpare et videre quilibet potest
nec expedit mihi fodere parietem nec necesse est eum fodere. **Cum etiam
ianue apte satis indicant quid de hoc vicio sit sentiendum.** Expediret igitur
ut per rectores civitatum ponere modum hys ornatus secundum habitudinem
cuiuslibet status. **Et pena pecuniaria apponere transgressoribus
irremissibiliter persolvenda ut audio in quibusdam civitatibus praticari.**
**Et si ulterius velimus oculos mentis attollere indubitanter repimus
sacras scriptura testante quod totius mundi incontinentis causam sumpsit ex
pulcritudine mulierum.** Scribitur enim. **Gen. vi. q. ante diluuium viderunt filij
dei seculum filias hominum seculum Capiti quod essent pulchre acceperunt sibi uxores
ex omnibus quas elegerant.** **Et post diluuium factum est propter in
continentiam hominum in quo totus mundus perijt. exceptis octo hominibus ut
patet in eodem capitulo et sequentibus.** **Scimus propter quem finem vestes
homini deputate sunt seculum ad tegendam turpitudinem ut in paradiso ad
et eue ad frigora appellenda et ad calorem servandum.** **Sed ad ornatum de
per se nisi uxoribus maritorum non repimus in scriptura sancta nisi fallor
esse institutas.** **Unde Jacob petiit ad eo vestimentum quo opiri posset
et Paulus ait. habentes alimenta et quibus tegamur hys contenti simus
i. thym. vi.** **Est tamen excellentibus personis vestis pretiosior non prohibita
ne vilescat eorum status dummodo sit moderata prefate veritati testis est
iste. damnate memorie diues epulo qui purpura et bisso fuit vestitus
et propter hoc sepultus est in inferno. Auce. xvi.** **Ubi soluti sunt doctores di
latare materia de vestium habitudine.** **Testis est nihilominus memoria di
gna Susanna de qua scriptura refert quod erat delicata nimis et pulchra
valde. Danielis. xiiij.** **Quo per eius pulcritudinem ipsa remittente duo senes
puerum capti sunt laqueo oculorum suorum.** **Insuper et holofernes princeps mi
licie nabuchodonosor regis et assuerus rex tempore hesdre regine de
quibus hystorie autentice late patent.**

De alijs reprehensibilibus.

Et si velimus ad mentis intendere ad ortum divinam scri
pturarum multas enormitates ipse nobis aperunt olim fuisse
et nunc forte non minus adhuc existere in civitatibus. **Dicit enim
osee. iij. Non est veritas. non est misericordia et non est scientia
dei in terra. male dictum et mendacium et homicidium furtum et adulterium
mundauerunt et sanguis sanguinem tetigit et propter hoc lugebit terra et
infirmitur omnis qui habitat in ea vana prophetia veritatis quod dictum**

ob qm. f. i. i. v. i. k. s.

impossibile est verum non dixisset an forte tēp̄a nostra felicioza sunt
tempib⁹ illoꝝ qđ ego nūme credo. **A**ccedat ⁊ alter testis veritatis da-
uid regius p̄pheta qui contemplatoꝝ veritatis existens longe post fus-
cūra se est fatigatus ait vidi iniquitatem ⁊ contradictionez in ciuitate
die ac nocte circundabat eā sup̄ muros eius iniquitas ⁊ labor in medio
eius ⁊ iniusticia ⁊ nō defect de plateis vsura ⁊ dol⁹. **E**cce nouissima
vicia gūitatum septem ore p̄phético cognouim⁹ ⁊ vtiā uidere ea cuncti
die non cogere mur. **E**t si sanctus p̄pheta talia non p̄phetasset quilibet
sapiens ⁊ emulatoꝝ diuine legis rerum expiēcia docēte compelleretur
sup̄ tēta p̄dicare. **P**rimū ponit iniquitatem ⁊ inegalitatem nō qđ oībo
paria sunt in gūitatis mīstranda sed qđ scđm diuersoꝝ statuū ciuū
p̄porcionabilia cuiuslibet oportet p̄uideri scđm iusticiam nō semp̄ gmu-
tatuam que consistit in quātitate rerum s; scđm iusticiam distribuā
que consistit in p̄porcione p̄sonaz habito respectu ad superioritatem ⁊ in-
ferioritatem. **S**ed queso in qua p̄p̄ta hec equitates seruātur hoc quo
ad p̄motionem dignoꝝ sapientioꝝ ⁊ uiruoꝝ ad regendum gūita-
tes sed heu crebrius expimur qđ scđm fauorē muneꝝ consanguinitatū
libram vadunt tales p̄motiones ut sicut olim quicūq; voluerit implere
manū potestatem habentis optimus principatum. **S**imiliter ⁊ in distri-
butionibus officioꝝ mediocꝝ ⁊ inferioꝝ talia vsurpanē. **S**imiliter ⁊ in
contributionibus ⁊ exactionibus laborib⁹ seruicij⁹ libertatibus ⁊ alijs
gūitatis administrationibus quoz uolunt miserentē ⁊ quos uolunt ag-
grauare non verentē. **S**ed deus qui facit iudicium in iusticiā patientib⁹.
Secundum viciū ponit dauid qđ ex priorī merito sequit̄ est ḡdictio
in ciuib⁹ videntes enim inegalitatem p̄ferri equitati quō non murmu-
rarent contradicerent ⁊ rebellarent p̄sidentibus. **S**icut qui in vinea
a prima hora vsq; ad vesp̄am laborabant murmurabant contra pa-
tr̄familias de inegalitate mercedis causantes sed aliud erat ibi aliud
hic. non n. possunt consules dicere an n̄ licet nobis qđ volumus facere
sicut heu plures faciunt hoc. nō rationē sed placitum sedantes oportet
hāc pauli docēnā sectari. reddite oībo d̄bita cui ebtū ebtū cui uectigal
uectigal. **R**o. xij. **S**cđm. n. p̄sm in politias. **O**is enī p̄p̄ta corūpiē
scđm inegalitatem. vnde dicit. vij. ps̄. qđ seditiones fiunt in ciuitatib⁹
p̄pter inegalitatem aut scđm quantitatē aut scđm p̄porcionem. **T**eo
estimantes se habere equale ⁊ non hūt mouent seditiones vnde muta-
tiones fiunt policiarum. **T**ercū viciū ponit dauid in gūitatis. s. inis-
quitatem vident enim ciues a p̄sidentib⁹ non seruari equalitatem inter
eos audacioꝝ fiūt ad plura vicia sicut dicit p̄ph̄t̄ p̄mo p̄ph̄icoꝝ vno in
conuenienti dato sequit̄ur plura efficiunt̄ inobedientes effrenes rebe-
les ⁊ p̄tempnentes sup̄iores. **Q**ue oīa eis audaciam prestant ad vicia

vicia ciuitatum

13

Iniquitas seu inaequalitas

2. Obcuratio.

Iniquitates et p̄p̄ta

4
Labor in vna die

5
In iustitia

6
Usura

7
Solus et fructus

Impi enim cum in profundū venerit maloz stemptie Et si punire qs
eos temptauerit statim faciunt conpirationem & deinde fit concursus
populi & seditio qd sepe expertum est. Etiam in iclitis ciuitatibz. **Q**uar
cum vicium ponit labor quis ignorat quati excessiui supflui & curiosi
labores fiut in ciuitatibz pro thesauris comportandis p auariciam p mi
miā sollicitudinem. ita vt tota dies imo & nodes incessanter cōsumūē
pro diuicijs aggregandis. Et forte nec festiuis diebus vacant muhi
a talibus occupationibz. Nam scdm phm **A**ppetitus pecunie crescit in
mfinitum. Talis erat ille cuius de quo xps luce. xij. loquit. Qui hoz
rea ampliare voluit & ea implere. Et postea ociose epulari cui dictum
erat. Stultze ac nocte repetent aīam tuam que prepasti cui? erunt. An
forte puū estimare debet tale ac tantum viciū qd etiā a nupcijs rega
libus potens ē excludere. **M**ā n. **M**atth. xxij. **Q**uē me certos iūtatōs ad
nuptias ali? uic i illā suā ali? i negociacōm suā & neglexerūt venire
de hoc tamen postea tractabitur de mercatoribus. **Q**uintū viciū ē in
iusticia contra deum cui? cultui homo deberet insistere quē homines ses
pūs in sūitatibus suis occupationibz postponūt contra pximū quem
p iniusticiam offendunt. **N**ā iusticia tribuit vnicuiq; qd suū ē. Et d hoc
postea de dolo & fraude videbit. Et quis hodie inter innumerabiles ho
mines repit qui hanc regulam iuris naturalis innoxie conseruat. qd
tibi non vis fieri alteri ne facias & alterum affirmatiuū. **Q**uod vultis
vt faciant vobis hoīes hoc facite eis. **S**extū viciū ponit a dauid in q;
uitatibz fieri sez usura. De hoc vicio latus est campus imo latissimus
uis canonicū lex dīna lex euāgelica qd tantē efficacie est vt nullo nūq;
tempe fuerit licita & semp restitutionū obnoxia. **N**ec peccatū dimitti
potest nisi prius sufficienti restitutione premissa. Et quātum hoc vi
ciū sordet & stinuat non solū in iudeis sed & in xpianis. Et forte aliqñ
tolerabili? est apud iudeos qz apud xpianos. nouerūt illi qui practicāt
tam in confessionibz qz in actiombz hūanis quanta pena digni sunt pub
lica vsurarij canones sacri nō tacuerūt. ita etiam vt ecclesiastica sepul
tura non sint digni. Etiam si restitutionem pmittant in extremis pro
ut tradit libro. vj. decretalū. nisi actualiter fuerit restitutio subsecuta
luce meridiana clarus est quātū hoc viciū viget in sūitatibz i nego
ciatoribz emptoribz veditoibz quāta arte & subtilitate colorat vt spe
ciem habere iudeat honestatis. **S**z licz lutū quocūq; colore resplicat
etiā aureo nō ppter illud desinit esse vile lutum vt dicit **Boeci** de con
solatu phico. **S**eptimū & vltimū viciū pōit a dauid dol? & fraus que
designat palliatam iusticiam. sed reuera sunt plena veneno Et quanto
se palliant tanto sunt min? curabiles habentes speciez pietatis virtutē
aut ei? abnegātes. vñ tollerabilior ē manifest? hostis qz fraudulēt?

am? hoc viciū quātū
pūit pccūm pū
fructuosa & dicitur
vt vīc mātūm cū sū
vniū qū sū pūmō sū
fiduciam quā cōmō fr
fructuosa mōdē & u
Tore. rē. **Q**uī viciū
cōtēdōm expūit. Et
cōtēdōm expūit & dicit
fūctōm de quibz dicit
pūctōm dicit qūm cū
viciū pūmō dicitur
Est. xvi. **D**icit qū
tādus que ex firmam
vaciōm que dicitur
esse pūctō & nullis alijs
viciū & hōtēdōm sū
gūctōm dicitur
omnīa in tēpōe habent
sōlēt fieri in viciōm
Hereticūm. **D**icit
tes scribit glōbōs hōtē
regūm & pūctōm cū
se firmam dicitur
viciū sūctō & firmam
dicitur. **S**ic dicitur ac
babūlar regō in vna m
gūctō. Et rex cum sūctō
pūctōm qū dicitur tam
capū & regō cōlō. **N**ā
dicitur dicitur & dicit
& **C**ū mātūm dicitur
in capō. xv. xvij. xvij
Cū mātūm dicitur
Hereticūm
gūctōm &
nō viciōm
his etiam vicijs

amicus hoc uicium quantum abundat in ciuitatibus. nescio si est explicabile lo-
quitur. pacem cum proximo suo et occulte ei ponit insidias. **Tantum** hec
fraudulencia et dolositas per experientiam inualuit pene apud omnes hoies
ut uix inueniatur cui fidem accomodare quis debeat. Nam dicit **Iere.**
vnu quisq; a proximo suo se custodiat et in omni fratre suo non habeat
fiduciam quia omnis frater supplantans supplantabit et omnis amicus
fraudulenter mcedet et iur fratre suum deridebit et ueritatem non loquitur
Iere. ix. O quam uera sunt ista iam non discimus per heretice oraculo sed
cotidiano experimeto. Et ne predictis uicijs a dauid enumeratis eem
contenti audiamus et altere prophetam **Ezechielem** posteriorem dauid. quod
sentiat de quibusdam que causam prebent multis et enormibus peccatis. In
omnibus. n. ponit quatuor que sodomitas peccare fecerunt. hec sunt in
iquitas sodomie sororis tue. supbia. saturitas panis. abundantia. et ocium
Ezech. xvi. Hec. n. quatuor abundantie consueuerunt in magnis ciui-
tatibus que ex firmitate abundantia et ocio solite sunt supbire. et dicitur
vacare ad que sequitur secundum **Iero.** Obluio dei quia putant precia bona
esse perpetua et nullis alijs indigere. Ex quibus sequuntur alia innumera-
bilis et horrenda uicia scilicet oppressio pauperum eleuatio contra deum negli-
gencia timoris domini qui prope qui dum sibi non putant necessarium tanquam
omnia in copia habentes. Insup et incontnencia que uoluptates sequi
solet sicut in sodomitis patuit. Castitas enim piclitate in dicitur secundum
Herihardum. Unde deus sepius permittit plagas enormes sup ciuita-
tes scilicet gladios hostiles. Incendia pestilencias odia nobilium scilicet
regum et principum qui eos per penam ducant in cognitionem sui. Et que
se firmissimas estimauerunt ad humilitatem reuocant per penas sic ihe-
rusalez supba et firmissima nabuchodonosor uastata est. Sic nimue la-
tissima. Sic babilonia aq; undique et muris firmissimis exaltata tempe-
balthasar regis in una nocte per **Cirum** et **darum** reges perfarat expu-
gnata. Et rex cum suis principibus ocafus **Daniel. v.** Et dicit **plis. ij.**
politicoz quod babilonia tam grandis et latissima fuit ciuitas quod una parte
capta et rege ocalo. Alia parte ciuitatis uix tercio die hoc cognouit quod
ciuitates ditissimas et latissimas deus humiliat propter eorum uicia sicut
et **Tirum** maritima de eorum pulcritudine et opulencia quanta fuerit scribitur
in **ezech. xvi. xxvij. xxvij. capitulis.**

Cause uictorum. 2c.

Ad cognoscendum causas uictorum. Cur sic inualuerunt in omnibus
omnibus et populis Incipiendo et a curia pape et impato-
ris descendendo usque ad uicium minutissimum per omnes totam or-
bis etiam religiosorum episcoporum et aliarum ecclesiasticarum secularium

*propter hoc alia et
uicia et orbis
sequantia.*

gnitas. **P**rimo sciendum qd scdm phm. x. est. In qualibet. n. gnitate mixta sunt boni & mali probi & reprobi. Inter quos sunt quidam bene nati & bene educati a puericia & p naturalia bene dispositi ad uirtutes quidam vero e contrario de mala complexionem & nec bene educati nec bene nati. **P**rimi facilliter sunt ducibiles p leges bonas & iustas & p sermones sapientum ad uias uirtutum & consuetudine harum legum fiut uirtuosi. **A**lij uero non tales sunt. nec sufficit eis sermo sapientum ad bene moraliter uiuendum sed oportet eos timore penarum arcere a prauis actibus & necessitati magis obediunt qz sermonem iactare qz sono. idē oportet legislatores non solum p̄scribere sermones de opibus uirtutū & p eos prouocare ad bonum sed etiam oportet eos penas imponere trasgressoribus ut quē sermo non erudit erudiat flagellum. **E**t sic transgressores qui nolunt obseruācijs legalibus obtemperare amore iusticie saltem assuescere cogant timore pene. **U**nde dicit. **O**bedientes oportet uenerari ut angelos. rebelles flagellare ut asinos. **S**i quis tamē est insanabilis. **D**e eorum societate extirpare. **I**n principio tamen qlibet ante malum habitum acquisitum. stantibus etiam non bonis naturalibus p leges p quaz opationem consuetudo & habitus acquiritur potest de facili natura mala in bonam emutari dūmodo leges non intērupā. qd post malum habitum acquisitum pcurante mala natura difficile ē fieri. **U**nde p obseruanciam legum boni fiunt. **Q**uibus cessantibus natura infeda ppter delectabile exterius statim incorporat sibi morbidas passiones. **I**deo in omni policia & omnitute negligencia legum ē causa uiciorum. **E**tiam scdm phm in policia. legum uero negligencia ideo fit quia p supiores non puniunt legum transgressores sed unusquisqz permittit uiuere scdm appetitū sensualitatis qui est uiciosus. **I**deo u sed^o correctionis a supioribus est causa maloz que fiut ī toto orbe & ī omni gnitate. **N**am neqz presidentes qui corrigere debent p se legum sunt obseruatores. **N**ō nulla policia bene regitur ubi leges non custodiunt nec excessus corriguntur. & **A**ug. dicit ut prius est allegatū dormit at disciplina seuit ipunita nequicia. **D**e alijs rephensibilibus ī ciuitatibus silencio ptransire decreui. ut nā pmissa ab eis exularent.

De statu virginū & uidiuarum

Quod predicta libet aliqua tangere de hijs que in ecclesia nō infimū statū gerere scriptura sancta declarat scilicet fructū centesimū quo ad uirgines sexagesimū quo ad uidas que duo genera frequēter legunt sibi sociata. **D**icit. n. paulus i. cor. viij. **M**ulier que inupta est. uidua & uirgo cogitat que domini

sunt ut sic sancta & corpe & spū. **I**n qua auctoritate paulus tēgit finalē
 intentionem & regulam quā hec duo genera speculari debent scilicet co:
 gitare que dñi sunt & mundi ac pure esse corpe & anima. **N**on solum
 ab incontinentia corporis sed & mentis. **E**t non solum mentis sed & se se:
 gregare a strepitu secularum turbarum & adionū mūdānarū quantū
 corporis necessitas permittit. **H**ic enim possunt & non alias speculari
 que dñi sunt. mens. n. inherens tumultibus secularibus impediē i spe:
 culatione domini sicut aqua mota non suscipit nec remittit clare faces
 meuentis. **H**abent uirgines speculum virginitatis xpi matrem mariam
Habent uidue speculum purissimā annam uiduam que interesse meruit
 presentatiōi xpi in templo a pentibus die purificationis eius luce .ij.
Ubi describitur stat⁹ sanctarū uiduarū que & meruit dici & hecissa ha:
 bens inuiditate octogintaquatuor annos obsecrationibus seruiens die
 ac nocte n̄ discedens de templo simul & ieiunys vacans. **D**e q̄bo uiduis
 & earū statu sup eodem euāgelio tractant doctores magras uirtutes vi:
 duarum. **I**bi potest qui uelit requirere & inuenire hic p me n̄ iserēda
Alio etiam loco paulus habitudinem uiduarum describit uidua inquit
 eligat non min⁹ sexaginta annorū que fuerit unū viri vxor in opibus
 bonis testimoniū habens si filios educauerit si hospicio r̄cepit si p̄des san:
 ctorum lauit si tribulationem patientibus submisit si omne opus
 bonū subsecuta est. i. ad thym. v. **H**ec omnes conditiones debent esse in
 uiduis que iuiduitate uoluerint aut uouerint p̄manere. **S**ec⁹ de ado:
 lescencioribus uiduis. **D**e quibus mox in sequētib⁹ d̄terminat eas d̄s
 docens ut ibidem sequē. **Q**uibus sanctis uiduis omnis curiositas an:
 nulozum uestium calciamentorū anguloꝝ pepuloꝝ cum amore contempla:
 cendi secularibus debet damnosa uideri nulli nisi deo placere cupientes
 & decorē mūdiale m̄ quē prius uirius extērius p̄tendebāt sponso suo xpo
 interi⁹ debent exhibere cui soli desiderant placere si saltem uere uidue
 cupiūt esse & n̄ fide. **Q**uas paulus distinguit **I**ubens eas honorari p̄
 ethimotheū ep̄m dicentem. **U**iduas honora que uere uidue sunt. **E**cce
 quāta dignitas earū que iubent ab apostolo honorari p̄ ep̄os. **D**einde di:
 stinguit iterum inter eas **Q**uedā enim sunt que filios & nepotes ha:
 bent discant inquit primū domū suam bene regere & mutuā viceꝝ red:
 dere pentibus. hoc enim acceptū est coram deo. **Q**ue aut uere uidua ē
 dissolata. i. nō habens domū familiam aut filios speret in domio & istet
 obsecrationibus & oꝛoibus & phibens eā a delicijs corporalib⁹ scz ciboꝝ
 & uestiū dicit. **Q**ue aut in delicijs uiuit mortua est. i. occasione mortis
 habet scz gr̄e de faali ruutura in peccatum p̄pter fragilitatem sexus fe:
 minis ubi supra. **Q**ue doctrina tam clara est ut expositione non egeat
 vtnā haberet executores aut executrices. **S**ed heu plures uidemus

Deo ipsi attendenda

Specula Virg. et uiduar

uirtutes uiduarū

si quilibet...
 ar quos sunt...
 bene dispositio...
 nec bene educat...
 pro bonas & iustas...
 utudine harum legum...
 de eis sermo...
 amore penap...
 sermum iudare...
 rmones de opibus...
 uti eos penas...
 ue flagellum...
 obtempere amore...
 dicit. **O**becurans oportet...
 alios. **H**ic quis tamē...
 in principio...
 cum non dōmō...
 uis acquirunt...
 leges non...
 mala natura...
 uirtus...
 uis...
 quae hūi...
 re debere...
 ubi leges...
 prius est...
 rephendibilibus...
 exalare.

reme...
 a lūda...
 raximū...
 e libi...
 a virgo...

de alio genere viduarum de quibus in eodem capitulo scribit quas iuxta
paulus deuterium dicens. **A**dolefcentes vero viduas deuterium. **C**um enim lux
uritate fuerint scilicet frangendo continentiam vidualem in christo nubere
volunt licitum putant habere habentes damnationem sed pro violatōe
voti qua primam fidem de continentia irritam fecerunt luxurando. siml
autem et otiose discunt arcuire domus scilicet spectacula secularia et non
solum otiose sed et verbose et curiose loquentes que non oportet hic ponunt
tria reprehensibilia in adolescentioribus viduis scilicet otiositas uerbositas et cu
riositas que in sacra scriptura arguuntur. **P**rimam multam maliciam docuit
otiositas. **N**am ut dictum est fuit unum de quatuor in sodomitis. **E**t dicit
poeta r es age tutus eris. **S**ecundum in multiloquio non deerit peccatum ma
xime de mulieribus cuius eloquium quasi ignis exardescit et exardescere
facit in viris. **T**ertium curiositas que fuit in illo qui ad cenam uocatus
quique iuga bonum emit et curiositas vicio insistebat que in quibus sensibus
exerceat. **I**deo cenam neglexit non potuit impedimentum quod a tali beneficio re
tardat. hijs viduis consilium datur saltem si non se voto castitatis obseruare
erunt ut nubant et filios percipiant ut matres familias fiant ne occasione
dictam ullam dent aduersario maledicti gratia ne alios scandalisent aut
occasionem maledicendi prebeant. **A**dde etiam id quod idem dicit in cor.
vij. **D**ico autem non nuptis et uirginibus et viduis. bonum est illis si sic
permanserint sed in continentia ponentes se pro exemplo sicut et ego quod si se
non continent et non continere proponant aut non valent nubant. melius
est enim nubere quam uiri scilicet in libidine extra matrimonium quasi dicat.
melius est quod homo minus bonum habeat quam quod malum incurrat priora dicta
de viduis super se uorum habentibus castitatis magis oueniunt. **D**e alijs autem
siue uirginibus siue viduis adhuc nubere cupientibus non est necessaria
tanta arctitudo uiuendi sicut paulus distinguit sed ornare se possunt mo
derate non causa concupiscendi sed ne sint odiose nuptices possunt in
licite si quid in corpore est difforme tegere sed supducere alienam pulcri
tudinem ut in criminibus alax aut fucatis coloribus et unguentis nime licitum
sciunt eis dem. **N**ec enim iezabel legit fecisse que precipitata legit et pedi
bus equorum conculcata et a canibus deuorata. **iij. Re. ix.** **M**ax de hijs ui
diuis atque uirginibus potestatem sui corporis habentibus dicit paulus in cor.
vij. **D**e uirginibus preceptum domini non habeo sed ad continentiam castitatis
seruandam sed consilium deo scilicet continendi. **E**xistimo autem hoc bonum
esse sed continenter uiuere propter instantem necessitatem sed ad euitandum
occupatiōem circa necessaria presentis uite et post. **D**olo autem uos sine sol
licitudine esse que est in hijs que sunt matrimonio iuncti per quam impes
diuntur a spiritualibus exercitijs que sunt excellentiora.

*tria in uidijs
uirtutum*

De uirginibus autem
seruandam sicut in cor.
vij. **D**ico autem non nuptis
et uirginibus et viduis.
bonum est illis si sic
permanserint sed in
continentia ponentes se
pro exemplo sicut et ego
quod si se non continerent
et non continere
proponant aut non
valent nubant. melius
est enim nubere quam
uiri scilicet in libidine
extra matrimonium
quasi dicat melius est
quod homo minus bonum
habeat quam quod malum
incurrat priora dicta
de uirginibus siue
uiduis adhuc nubere
cupientibus non est
necessaria tanta
arctitudo uiuendi
sicut paulus distinguit
sed ornare se possunt
moderate non causa
concupiscendi sed ne
sint odiose nuptices
possunt in licite si
quid in corpore est
difforme tegere sed
supducere alienam
pulcritudinem ut in
criminibus alax aut
fucatis coloribus et
unguentis nime licitum
sciunt eis dem. **N**ec
enim iezabel legit
fecisse que precipitata
legit et pedibus
equorum conculcata
et a canibus deuorata.
iij. Re. ix. **M**ax
de hijs uirginibus
atque uiduis
potestatem sui
corporis habentibus
dicit paulus in cor.
vij. **D**e uirginibus
preceptum domini
non habeo sed ad
continentiam
castitatis seruandam
sed consilium deo
scilicet continendi.
Existimo autem hoc
bonum esse sed
continenter uiuere
propter instantem
necessitatem sed ad
euitandum
occupatiōem circa
necessaria presentis
uite et post. **D**olo
autem uos sine
sollicitudine esse
que est in hijs que
sunt matrimonio
iuncti per quam
impediuntur a
spiritualibus
exercitijs que sunt
excellentiora.

De virginibus.

DE virginibus autem que se voto castitatis astrinxerunt. Sciendum quod secundum thomam quarto secundum iniaz di. xxxij. Sic diffinitur **virginitas**. Est in carne corruptibili in corruptionis perpetua et firma et immobilis meditatio. In meditatio ponitur tanquam formale castitatis. In corruptio autem tanquam obiectum siue materia sed caro corruptibilis ponitur tanquam subiectum de terminatum. Quanta autem laude digna est hec castitas deo promissa et perpetua voluntas ab omni concubitu et delectatione venerea abstinendi possumus elicere ex multis.

Primo quia primi pentes in paradiso uirgines permanserunt. sed eieci de paradiso mox inuentura sunt passi. Et si non peccassent semper ut creditur in paradiso permansissent usque ad translationem in patriam. Et licet propter peccationem genuissent tamen sine peccati delectatione sicut et in alio opere merito fuissent delectati sine erubescencia ac si cibo usi fuissent ut tractari solet secundo iniaz. nec ratio fuisset absorpta in tali actu sicut post peccatum. Ideo formale castitatis semper mansisset licet materiale scilicet integritas carnis fuisset ablata. Item patet dignitas castitatis ex hoc quod natura dedit homini eam scilicet integritatem. Et opus nature est opus intelligentie non errantis sed dei secundum philosophos hoc constat quia non nisi per violentiam carnis et nature auferitur virginitas per claustrum pudoris apertionem. Item natura que semper tendit ad bonum indidit homini virginitatem.

Item patet ex hoc quod dei filius ingressus per humanitatem in hunc mundum uirginem in matrem elegit. Hoc est pro hoc deo castitatis sibi fore gratissimum et nec ingrediens thalamum uirginalem nec egrediens florem auferre uirginitatis voluit matri. Item quia uirgines angelis quo ad hoc sunt equales sicut christus ait qui non rubent nec in bene erunt sicut angeli in celo imo excellentiores sunt angelis quia quod angelus habet ex natura hoc uirgo mere est per gratiam. et cognata est angelis uirginitas. Item excellentissimi sanctorum se uirginitati applicuerunt ut **Jeremias** in utero sanctificatus. **Io. baptista** **Io. euangelista** qui ob meritum castitatis a deo excellentius meruit honorari in cena super pedes eius et re cibando. In cruce christi commendatam sibi matrem dominum accipiendo. In figura acquile limpidius de dei verbo speculari. Et quod hijs excellentior est tanto ardore efferebatur futura filij dei genitrix in amore castitatis ut per angelum nuntiato sibi conceptu et pro dei filij. tacito tamen adhuc modo scripti et pariendi mox suspectam habuit sue castitatis piclitate nec sensum decreuit dandum angelo a deo missio nisi apuisset sibi modum pariendi non amisso flore uirginitatis ut clare per in angelica salutatione plane hesitans an mater dei filij cum piclitate castitatis uellet fieri. An care

semper diuina gratia. Oportet concedi quod spiritualis partus in mente sacerdotum
 sit prestancior carnali prescripto spirituali propter quod enim unumquodque tale et
 ipsum magis tale exprimo posteriori. possit multa adhuc adduci de pre
 eminencia virginis super sacramento matrimonii que hic silencio peraleo
 Dicit henricus de grandaio a principio seculi semper castitas virginum
 preferenda fuit castitate conjugali licet tempore necessitatis propter propaga
 tionem generis humani quo ad actum fuit oppositum seruatum etiam
 a sanctis. ideo patres veteris testamenti castitatem celeberrimam habebant in
 habitu et affectu. Castitatem vero nuptialem in usu ut dicit Aug. de
 bono conjugali. Vbi dicit mihi inquit videtur hoc tempore solos eos qui se
 non continent. qui continent viuere non valent conjugari oportere quod
 et apostolus sentit. Et si se non continent nubant. Sed inquit noui quod
 homines murrerent si ad bonum continentiae admonerentur. Et dicunt si quidem
 omnes velint ab omni concubitu continere. unde subsisteret genus hu
 manum. Et respondet Aug. vnam omnes hoc vellent de corde puro et
 conscientia bona et fide non fida multo citius ciuitas dei compleretur et
 acceleraretur terminus seculi. Et numerus predestinatorum haberet fi
 nem modo. n. matrimonium magis est in reuerentia quam in officium christo
 nato et multiplicatis fidelibus. quod olim fuit in officium et in remedium usque
 ad christi aduentum in carne.

Sequitur de coniugatis.

Dicit materiam de hijs qui celebem ducunt vitam ut sint vir
 gines et vidue liber aliqua interserere de inferiori statu scilicet
 coniugatorum licet. n. iste status absolute consideratus sit in
 ferior tamen quo ad singulares personas non est impossibile
 quod aliqui coniugate multo perfectiores esse possunt quo ad deum quam aliqui
 virgines propter amplitudinem caritatis. In qua consistit perfectio vite
 humane. In comparatione enim personarum non oportet unum solum considerare
 sed multa. Nam secundum Aug. inter abraham et ysaac quis dubitat primum
 preferri secundo et tamen abraham tres habuisse legitur uxores ysaac vero
 vnam solam. igitur de excellentiori est sumenda ratio comparationis.
 Coniugati legem habent ab apostolo prefixam honorabilem nubium et thro
 rus immaculatus ad ebreos xij. Primum quo ad ingressum matrimonii. se
 cundum quo ad progressum usque in finem. Tria vero sunt que honestant
 matrimonium scilicet fides facta inter duas personas legitimas. ples. i. solum de
 siderium ad prolificandum ad diuinum honorem. Sacramentum scilicet inse
 parabilitatis durante vita alterius coniugum. In quibus coniugatis aliqua
 sunt consideranda. primo quomodo se adiuucent habeant. secundo quo ad dome
 sticam curam. tertio quo ad familiam et domum suam. hec tria scilicet sunt

*ob charitatem singularem
 sepe preferunt virginibus*

primo
Concordia.

esse in domibz iugatorz. **P**rimo quo ad mutuam societatem. **R**equis
ritur qd sibiinuicem sint consencientes sine discordia. **M**ulier subdita
viro sicut lex dicit **Gen. ij.** Sub viri potestate eris non quasi ancilla
sed quasi socia sicut **Adam** dixit mulier quā dedisti mihi sociam **Bo de**
latere viri i. de media pte corpis facta est. **N**on de pede ne sit nimis vil
Non de capite ne nimis eleuetur & supbiat aut domineē viro harum
conditiones describunt in duobus sanctis coniugatis sc; zacharia & eli
zabeth **Muce. i.** Erant inquit ambo iusti ante deum incedentes in omibz
mandatis & iustificationibus dñi. **D**icit Ambo ppter mutuā dilectionē
quasi vna caro quia dicit **Ada;** **R**elinquet homo p̄rem & matrē & ad
heredit sc; dilectione vxori sue sc; inseparabiliter. **E**t erant duo in carne
vna. i. in vna prole vnienē vel in vna carne quia mulier corpis p̄p̄ri
non hz potestatem sed vir. & econuerso. vel in vna. i. in animo vno sibi
p̄federati vel ppter sacramentum incarnationis xp̄i qd p̄ matrimoniu
significatur in qua deitas & humanitas vnita sunt i vna p̄sona filij dei
ad epl̄. v. **D**einde d̄r iusti. **I**n quo representatur vita coniugū virtuosa
que ad honestatem eoz requiritur quo ad se. quo ad deū. quo ad proximū
recedentes cuiuslibet qd sibi debetur. **T**alis erat iobias cū āna. vxore ab
dicantes a se omnia illicite acquisita & opibus misericordie feruenter i
sistentes sc; elemosinis & sepulchris d̄functorz & subuētiōibus indigē
ciū sicut inmutatiōe pecunie gratis gabelo thobye. i. 2. iij. **T**alis **Ab**
raham & loth ioachim erant quoz vita in sacrascriptura describitur
virtuosa. dicit etiā incedentes **I**n omibz mandatis & iustificationibz dñi
In quo fundamentalis xp̄iane vite p̄fectio cōsistit dicente xp̄o. **S**i vis
ad vitā ingredi serua mandata dei. **E**t addit sine querela sc; cōcordiē
iuuētes qd ante omnia necessarium est coniugatis quo ad seiplos car
nephis sit eos separe abinuicē. **E**t si discorditer iuuerent amariozem
morte vitā ducerent semp p̄pugnantes rixantes & bellantes. **I**n alijs
omnibus socialitatibus subueniē eis remedio separtionis nullo alio cō
cuzrentē. **H**ic vero mīme quia a sacramētis ecclesie iure sepanē duoz
ciati. **E**tia; sine querela quo ad vicinos. **O**portet enī sanctos testimonū
habere ab hīs qui foris sunt nā eozū mutuā societatem probat d̄simi
tio matrimonij ex quarto sententiā. **E**st viri et mulieris coniunctio ma
ritalis inter legitimas p̄sonas indiuiduā uite consuetudinē retinentes
In qua descripsiōe tangit̄ cauā formalis sc; coniunctio determinatū sub
iectū sc; inter legitimas p̄sonas. **E**t qd sit in dissolubile cum dicit mdi
uiduā uite. 2c. hanc dissolutionem solent causare duo effectus inter eos
sc; in muliere que nō vult subiecta uiro esse. **M**edeo vasti regina abiecta
fuit de regno suo p̄ assuerum regez & hester electa ad regnū hester. i.
Secundo causatur dissolutio quia viri amari & offensiuū sunt p̄ uxores

eas contemnētes. **D**eo in veteri lege divorciū fuit pmissū a moysē ad
 vitandum vxozicidiū interuente odio inter eos quod hodie censet
 illicitum vt patet deut. xxiiij. **N**ec duo sunt rephensibilia inter coniu
 gatos. **Q**ue duo hortat sanctus paulus dicēs. **M**ulieres subdite estote
 vris sicut oportet ī domo. quo ad primū. vris diligite vxozes vestras
 & nolite amari esse ad illas. **Q**uo ad scdm ad collocē. ij. **N**on sic **A**b
 raham & sara fuerunt. quia abraham eam sorozē. & sara appellauit eū
 dnm suū. **Gen.** xvij. **Et.** i. pe. ij. **S**ic enim aliqñ inquit sancte muliēs
 ornabant se subiecte ppris vris sicut sara obediebat abrahe dnm
 eū vocans. **D**eo pmittit vt se ornent decenter ne sint vris odiose. **S**z
 quantum ad scdm & tertium scz quo ad curaz domesticā & familiam &
 domū regendū dicit paulus. i. thymo. v. **S**i quis suozum & maxie do
 mesticoz curam non habet fidem negauit & est infideli deterior. primo
 igitur cura debita & diligens est filijs a pētibus ipendenda sicut tho
 bias & ioachim fecerunt quos ab infanta deum timere docuerunt. **E**t
 secundū legem viuere. nec desit eis disciplina. quia dicit scripta. **Q**ui
 pcat virge odit filium suū. **N**am p hoc pētes dō sunt rationem reddi
 turi & iura filioz pētibus merito imputā vt patz de heli. sūmo sacer
 dote scdm enī psm in. viij. et. h. **F**ilij a pētibus tria popiūt scz esse nu
 trimentū & doctrinā. **D**einde etiā sit cura conjugats de domestica fami
 lia vt sint honesti bonis moribus iformati & imaculatā tam domū qz fa
 miliam seruent. **E**t si aliqs secus facere de familia agnuerint mox eos
 a se excludant quia sicut de ppter bonoz pnciam pspertatem cōcedit
 & ī fortuna aufert. ita ppter maloz pnciam suā grām aufere psueuit. **D**e
 primo habet **Gen.** xxxix. **D**e ioseph vbi dicit. **B**enedixitqz dominus
 domui egyptij ppter ioseph & multiplicauit tā in edibz qz in agris cun
 ctam substantiam eius. **legit** in dyalogo gregoriij qz ppter negligēciam
 correctionis pentum filius quiqz annoz a demonibz raptus fuit & dam
 natus iudens in sinu patris in aures venientes & ipm rapientes. **N**ec
 legimus qz **I**saphat rex in se bonus. tamen quia iuxit se puerfo regi
 se. **N**oram p amicitā. **D**e deo voce pphetica grauter fuit correptus. ij.
 palipon. xix. **M**odo post hoc non incōsulte mihi suaderi videar vt etiā
 de actu matrimoniali aliqua interferam ad cognoscendum an ille actus
 aliqñ mortale sit peccatum & hoc scire expedit quia multos notum est
 errare in hoc actu. **E**t si aliqñ de hoc actu publice coram populo loqui
 necesse sit aut in confessione causa mformationis consulo vt p vba de
 cencia & honesta que ex sacra scriptura fundamentum hnt exprimant
 scz actus matrimonialis redditio debiti peticio debiti que sic in vulgari
 consueuerunt exprimi eliche begattüge. eliche vuerck bezalunge der
 schulds forderungē der schulds peticio. vel ex actio debiti. begerung. der

2
nutriment filios

4
tri. a filij a parent. Sab.

3
curat familiam in domo

*bonesta pueritas
matrimonialina*

schuld. Et si aliquñ necesse sit fieri mēdōz mēbroz genitaliū dñ raro & non nisi occulte ppter fedicitatem & cordis puritatem exprimantur sicut scriptura dicit mēbra genitalia dñe geberliche glider oder gelidmasse Sic n. peritissimi predicatorēs & confessores ea vulgarisare p̄sueuerūt Doctrīne de debiti redditione.

De actu igitur isto pponam aliquas sūmarias p̄pōes scdm cōmunē doctrinam doctoz sup quarto snia p̄ de hoc trāncium. Quarum prima est redditiō debiti vere vel int̄p̄tatiue scz p̄ signa aliq̄ verbo vel facto tempe congruenti postulata siue a uiro siue a muliere. non credit̄ esse peccatum nec veniale nec mortale p̄bat̄. quia ille est actus iusticie que; tenetur alter coniugū reddere ex obligatione imo est p̄cepti dicente paulo vxoz i uir debitu; reddat. Similiter & vxoz uiro. i. corinth. vij. imo potest esse meritorius debitis conditionibus seruatis. Etiam si fit a petente non causa plis sed causa uitande fornicatiōis i alio. Hoc dico quantū ad reddentem. sed petentem causa fornicatiōis uitande non excusant doctores a veniali licet a mortali excusari potest vt post dicit̄. Et dicit̄ tempe congruenti ppter vnā p̄pōem sequentē. Secūda p̄pōitō Actus m̄rimomalis tā quo ad erigē. ē q̄z quo ad reddentē dūmodo fit causa prolis generande nullū credit̄ esse peccatū p̄bat̄ p̄ pe. d. tba. quia ille actus tali intentione fit recta ratione sup debitam materiā & honestatur p̄ bonū coniugi ut ē sacramentū igit̄ est etiā meritorius patet p̄ p̄ceptū dei in abraham & saram in zacharia & elizabet̄ & i osee p̄p̄ba eiusdem. i. Tercia p̄pō petitiō reddendi debitū causa fornicatiōis uitande in se non est sine veniali peccato p̄bat̄ p̄ sanctū Tho. & bo. ven. & pe. de tba. in scripto. iij. di. xxxi. Et ratio est quia ibi est aliqua supfluitas & indecencia carnis. nec ad hoc ē matrimonium institutū nisi scdm indulgenciā que ē de peccatis uenialibus. Ideo dicit̄ paul. i. corinth. vij. p̄p̄ fornicationem scz uitandam non omittere vnūquisq; vxozem suam habeat & vnaqueq; uirum suū habeat. Et postea addit. hoc autem dico scdm indulgenciā non scdm impiū. Quarta p̄pō cognoscens vxozem suam aut econuerso vxoz uirū suū p̄pter solā delectationē aliqñ peccat mortaliter aliqñ venialiter p̄bat̄ p̄ sanctū Tho. di. predicta. Quia si delectatio queratur ultra honestatē matrimonij & ultra limites eiusdem scilicet non attendens qd vxoz eius sit sed solū qd mulier est. Post pat̄ facere cū alia si non esset vxoz non cognoscens eam ut coniugem s; ut mulierē peccat mortaliter cū legitima & tal̄ dicit̄ ardent̄ amator vxozis & talis ē adulter. vñd dicit̄ Iero. Ardent̄ amator vxozis ē adulter & hoc quidē exterius non iudicat̄ nisi per signa meretricalia. ido dicit̄ Iero. & allegatur p̄ magistrū i textu uoluptates que de meretrice amplexib; capiunt̄ i vxoze damnande sunt. Quinta p̄pō Act̄ m̄rimomali

ppter solam delectationem habens consistendam in limitibus m̄rimoni
 vt scz talis delectatio non quereſ in alia q̄ in conuige sub certa tamen
 honestate potest esse veniale. Dicit tamen vlc̄ de argentina cui con
 ſenciēdū puto etiā ad ille si intra limites matrimonij manserit si ex mi
 nimate libidinis exercetur p̄ciua ē mortale peccatū. Cū aliqui hoies
 notabilr iurā abbreviant & iures corumpāt vt i palisim & epilenſpā
 & cecitatem oculoꝝ cadāt aut lepra; & attemptāt i naturales ad iuēt:
 ones que turpes sunt & enozmes vt a mortali culpa excusari non p̄nt
 Sexta p̄posito reddere debitum diebus festiuis ex actus nō ē semp
 mortale secundum doctores licet grauius peccat ipse p̄tens illa die q̄
 alia si sola delectatione petat. Si non petat timens de lubrico carnis mi
 nus peccat non tamen abs q̄ veniali peccato q̄ illis diebus festiuis spi
 ritualibus vacandum est & mens deprimitur. Reddere tamen cum do
 lore & exhortatione alterius ad continēciam nullum putant doctores pe
 catum. Sic etiam petere die festo. Doctores dicunt non esse mortale s;
 graue veniale nisi fieret contra conscienciā vel ex contemptu diei festi
 quo ad petentem put nazrat Grego. in dyalogo de q̄dā muliere nocte
 a viro suo cogitata que ad processionem sequētis diei se igesserat que
 fuit arrepta a dyabolo. quia diuinitas se ingesserat contra conscienciā
 vt dicit sanctus tho. & bonaven. Septima p̄o. Oēstruozum naſaliū
 nec licet petere nec reddere debitum ex leuitico. xx. Qui copert cū mu
 liere influxu menstruo. 2c Ambo interficiē. C̄o ratio ē maxima cor
 ruptio mulieris que etiam speculum aspiciendo ipm inficit & semē viri
 inficitur & proles defectuosa generatur scz leprosa aut alias defectuosa.
 vt dicit Jero. sup illud ysa. quasi p̄anus menstruate omnes iusticie n̄re
 ideo est contra bonum proles. Si vero est fluxus menstruoꝝ continu
 & inaturalis tunc & reddendum est & petendum quia vt dicūt naſales
 Non fit tunc conceptus. & ideo tunc est in remediū n̄ in officiū. & dicit
 sanctus thomas. non semp est mortale quādo uir accedit ad uxorem im
 pregnatam siue grauidam. nisi forte esset piculum proles in abozsu.
 Si vero timetur piculum proles non potest exigi neq; reddi sine moz
 tali Quia sc̄m p̄. de t̄ba. Si m̄rimoniū ē est magis institutū i officiū
 proles generande q̄ in remediū. post ptum vero ante ingressum scilic;
 pro purificatione si mulier purificata est a corruptionib; & smotionib;
 que sunt in mulieribus aliquāto tempe post ptum reddendum ē debituz
 si petē ppter fornicatione; iutandam uiri. Si autē nondū est purificata
 ab illis non debet exigi. Sed de infirmis dicendum exigere aut reddē
 nemo cogit neq; debet nisi st̄ate corpis p̄prij sanitate aut proles. nec etiā
 mulier tenetur reddere debitū viro infirmo postulante si credit ex hoc
 virum infirmari quia non debet ei consentire contra suū bonū; & qd. cō

expla

7

voluntati. Et ideo non debet seruare votum sed agere penitentiam de illicito voto sed si vxor cōsenserit viro de voto emittendo et dederit licenciam vouendi continētia an potest reuocare illā licenciam. **R**espō. pe. de tba. aut vxor dedit licenciam continendi in facie ecclesie quasi in iudicio et tunc non potest reuocare aut dedit priuatim et tunc ante vsu licencie potest reuocare postea non. Et dicit sanctus tho. **A**lter coniugum non peccat dissenciens voto quia nō dissentit vt bonū illi⁹ impediatur sed ne sibi preiudicium genere. Tamen si p̄tinere potest sine grauamine videtur q̄ peccet alterius bonū impediens sine rationabili causa. Sed quid sciendū est de osculis aspectu tactu amplexibus cōiugum mutuo ex delectatione an illa sint mortalia aut venialia. **A**d hoc saluo saniori iudicio videtur respondendum eodem modo quo dictum ē de actu matrimoniali scz si talia sunt intra fines matrimonij vt si nullo modo talia faceret cum alia. Sed vt vxor est et si non fuerit nimis ardoz concupiscencie scdm q̄ dictum est in duabus autoritatibus **J**eromimi i quarta pp̄oe. Tunc non trahunt in aliud genus peccati et credunt vbi alia. **S**im vero alia sūt mortalia nā et ysaac legit iocasse cum rebecca vxore sua **Gen. xxvi.** Deo xps dicit **Matth. v.** Qui viderit mulierem scz extraneā ad concupiscendum eam. 2c. iā mechatus est eam in corde suo non dicit vxorem. Timendum tamen ē q̄ hec autoritas **J**eromimi locum habet in pluribus scz voluptatibus que de meretricum amplexibus capiuntur in vxore damnande sunt quia sunt inflāmatue et irritatue et prebent incentiua carni. Nam talia in alijs ex libidine facta sunt mortalia sicut dicit thomas.

De diuitijs et diuitibus.

Quia iugati ardentem insistere solite sunt ad thesaurizandum diuitias pro se et heredibus suis. **N**o recto ordine filius se dirigit ad tractandum de diuitijs et diuitibus. Que sint reprehensibilia aut que tollerabilia in eis et hoc p̄ presu p̄posito habere volo q̄ nomie diuitiarum abundantiam et supfluitatem significare volo. **N**on n̄ reputandi sunt diuites reprehensibiliter qui scdm exigenciam sui status in rerum temporalium substantia habent p̄uisionē competentem etiam si vltra quicq̄ extranea necessitas postulat possidere uideantur in cautelam futurorum p̄pter tpm̄ inequalitatem. nec hoc consistit in aliquo inuisibili sed in quadam latitudine graduū dū modo recte racōm nō fiat p̄udicium p̄ excellencie cupiditatem et put sapiens determinauerit. **I**n hys sicut in alijs moralibus vbi non potest certum mediū inueniri nisi scdm prudencie uirtutem. **A**c eundem igitē

q̄ sacrascriptura diuersis locis recensita multum videt̄ terrere diuites hui⁹ seculi. Nam dicit̄ Math. xix. Amen dico vobis. quia diues difficile intrabit regnum celorum. **Item** dico vobis. Facilius est camelus p̄ foramen acus transire q̄ diuitem intrare regnum celorum. **Item** ante hoc predixerat de adolescente qui multas possessiones habens audiens a domino de via perfectionis et sequela xpi. Tristis abiit et non ualens xpm sequi. **Et** ue vobis diuitibus qui habetis consolationem vestram. **Et** Iaco. v. Non innumerabiles homines retardant non solum a via perfectionis p̄ diuidias sed etiam a via salutis. sicut claret de diuite epuloe qui voluptatibus vestium et epulaz resolutus sepultus fuit in inferno. **Iuce. xvi.** Non vix aut raro diuice possunt possideri sine peccato dicente sapiente. Si fueris diues non eris in muinis a peccato ecclesiastica. xi. **Et Seneca** Impossibile aut difficile est diuicias otubino non corrumpi. ideo in faloz solu in vno loco legit̄. **Beatus** diues scz ecclesiastica. xxxi. **Beatus** atus diues qui inuentus est sine macula qui post aux non abiit nec sperauit in pecunie thesauris et quia paucus est numerus talium. **Ideo** subiungit. **Quis** est hic et laudabimus eum. et licet legamus aliquos veteris testamenti diuites fuisse in possessione argenti et auri vt abraham sed hij terrena acceperant in p̄missionibz. **Secus** in noua lege. tamen si bene tractant̄ scdm̄ Ambrosiu etiam sunt instrumenta virtutis et p̄ saluatore diuicie copant̄ **Iuce. viij.** **Quia** non sine labore copant̄ non sine sollicitudine possidentur non sine magno dolore amittunt̄. **Non** salomon puer. iij. ait. Diuicias ne dederis mihi. tribue tantum vidui meo necessaria. **Et** causam subiugit. ne forte faciatus illiciar ad neganduz et dicam quis est dñs p̄ hoc insinuans q̄ diuicie obliuisci faciunt deum et pfidenciam tribuunt in se testat̄ hoc dauid **Ecce** homo qui non posuit deum adiutorem suum sed sperauit in multitudine diuiciaz suaz et p̄ualuit in vanitate sua. hoc familiare esse diuitibus sciens apostolus amonuit tibi motheu dicens. diuitibus hui⁹ seculi p̄cipe ne scz alta sapes q̄ ad supbia que solet esse comes diuiciaz. **Nec** sperare in certo diuiciarum quasi spem in illis ponens sed in dño. i. ad thymo. vlt. **Et** in eodem capitulo premisit dicens. **Qui** volunt diuites fieri madunt in temptatione et in laqueu diaboli et in desideria multa inutilia et nociua que mergunt hoies in iteru et pditionem. **Ecce** picula diuiciaz. **Quibus** non obstantibz pene totus mundus instat p̄ aggregandis diuicijs. ne dum laici sed heu et clerici. **De** quibus dicit **Sapiens.** vnus est et secundum non habet et tamen laborare non cessat p̄ diuicijs. ideo consideranda sunt aliqua reprehensibilia circa diuicias. **Primo** qm̄ iniuste acquirunt̄ scz p̄ rapias mendacia usura puurie dolositates. et put fecit ille villicus iniquitatis qui domino suo infidelis fecit sibi amicos de manona iniquitatis. **Iuce. xvi**

Scdm reprehensibile est qd cum nimio amore possidentur put dictum e
 de adolescente qui tristis a domino abscessit **Matth. xix.** & **Luce. xvij.**
 & de diuite auaro **Luce. xij.** Tercio inutiliter expendendo vt patet de
 filio prodigo qui substantiam suam cum meretricibus consumpsit **Luce**
xv. De istis tribus generibus diuitum plenus est mundus. Item res
 reprehensibile est qd nimia sollicitudo adhibetur ad diuitias na p illam sol
 licitudinem suffocatur semē verbi dei **Luce. vij.** Et prohibetur a xpo
Matth. vi. Nolite solliciti esse dicētes. Quid manducabimus aut quid
 bibemus. vnde talis sollicitudo circa rerum temporalium pusionem fm
 sanctum tho. scda scde. q. lv. articulo vi. Potest esse illicita tripliciter
Primo si temporalia tanquā finem queramus. Vnde **Aug. li.** de opibus
 monachorū. Cum dñs dicit Nolite solliciti esse &c. Hoc dicit vt nō ita
 moueant & ppter ista faciant quicqd in euangelyi predicatione facē ui
 bentur. **Secundo** modo potest esse illicita ppter superfluū studium quod
 apponitur ad temporalia acquirenda. Et ppter hoc a spūalibus retrahā
 saltem alias debitis. **Deo** dicit **Luce. vij.** sollicitudo suffocat verbū dei.
Tercio est illicita ppter timorē deficiendi in temporalibus Et quia nimio
 confidentia habetur de diuina prouidencia cum tamen deus hoī maiora
 pstitit scz animā & corpus qz temporalia. Item qd animalibus & plantis sine
 eorum sollicitudine puidet. Etiam quia gentiles de hīs sollicitant quibz
 xpiani similes esse non debent. **Matth. vi.** Item reprehensibile est in diui
 tibus mentis elatio que cōcomitari solet diuites. vnde. i. eth. Omnis pe
 cuniosus superbus. Faciunt enim diuitie confidentiam in corde possidētis
 quasi nullius egeat. **Inde** sequē tumor mentis. Vnde in **Apocali p. ij.**
 dicit angelo laodicie ecclesie. Tu dicis quia diues sum & loci pletatus
 & nullius egeo & nescis quia tu miser es & miserabilis paup & cecus &
 nudus **Apo. ij.** Hoc cernim⁹ cottidie. Si hodie quis paup ē humili
 videtur quia scdm **Leonem** papam. familiaris solet esse pauprati hu
 militas. Si cras dicatur statim nec dignā loqui illis cum quibz hodie
 familiariter est cōuersatus. Vnde dicit metrista dū quid putoz solenni
 voce salutor. Sed re cessante fit vox ferialis vt ante Sic fit de hoibz
 tam de diuitibus qz de eorum honoribz. Item reprehensibile ē in diuitibz
 tenacitas & i misericordia in paupes. Ideo in die iudicij diuitibus talibz
 bus in pperaturus est dñs Esuriui & nō dedistis mihi manducaē. &c.
Alia n. principalis causa damnationis illi⁹ diuitis epulonis fuit quia
 paupi lazaro fuit imisericors. **luce. xvi.** ut postea ab eo spulsus fuit
 mendicare guttam aque licet frustra. Cui in vita noluit vnā micaz
 de mensa diuitis cadentem gnumcare. Scdm. n. **Ambrosiū** copia rerū
 temporalium data est a deo diuitibus non ppter seipos sed ppter paupes
 Et **Jeromim⁹** aliena rape conuicitur qui supflua retinere conat. Et

talis certe sine caritate esse per **J**oannem comprobatur. Dicit enim qui habu-
erit substantiam huius mundi et viderit fratrem suum necesse habere et clau-
serit viscera sua ab eo quoniam caritas dei manet in illo. i. ioh. ij. **N**em res
prehensibile est in diuitibus vestium pompositas corporis voluptas in ci-
bis et alijs corporalibus delectationibus. Nam hec solent sequi pluralitates
diuitiarum ut patet in illo diuite de quo sepe mentio est facta qui induebat
purpura et bisso et epulabatur cotidie splendide. **N**isi enim superfluitas
diuitias habuisset. **N**estas voluptates sibi non adhibuisset quod hodie plu-
cerm non per experientiam quam discimus per scientiam ut patet in nuptijs in con-
uiujs in superflua familia diuitum in preciosis vestibus et in delicatis epus-
lationibus. **N**em reprehensibile est in eis contemptus informationis et fra-
terne ammonitionis. **Q**uis enim audeat talem diuitem secure corripere aut
caritate ammonere de suis defectibus. **H**abent enim pene omnes morbum
quem greca appellat. **N**oli me tangere et iste est maximus defectus cum
infirmus designatur medicum admittere imo abicit eum et contemnit.
Dicunt enim tales sicut in **J**ob habetur. **R**ecede a nobis sciam uiam tuam
nolumus. **S**ic olim sanctus **A**mos propheta repulsus fuit ne prophetam suam
a deo commissam ministraret **J**eroboam regi israel ut per amos. vij. **E**t di-
cit **J**ero. super eodem propheta. **G**rande est peccatum odisse corripientem ma-
xime si te non odio sed amore corripiat. uident enim omnes blandiri diuitibus
et potentibus et loquuntur eis placencia ut etiam eorum malefacta beatificet
sera in ysai. ij. **P**opule meus qui te beatificant ipsi te decipiunt et uiam
gressuum tuorum dissipant. **N**em reprehensibile est in diuitibus nimia auaricia
et cupiditas que est radix omnium malorum secundum paulum. **S**olet autem
auaricia sic describi. **E**st immoderatus amor habendi. **E**t per paulum sepius
anumeratur auaricia inter peccata mortalia ut per **R**om. i. **U**bi dicitur re-
pletos omnium iniquitate malicia fornicatione auaricia. etc. **E**t alias notat
eam per dolorem seruitutem. **U**nde dicit sanctus **tho**. **S**i amor diuitiarum
intantum crescit quod preferatur caritati aut deo scilicet plus amans pecunias
quam deum et finem constituens in diuitijs. **E**t propter amorem pecuniarum
non vereatur facere contra caritatem dei et proximi sic est mortale. **S**i
vero immoderatio amoris infra hoc sistit ut scilicet homo quantum diuitias su-
perflue amet non tamen preferat earum amorem diuino amori ut scilicet propter di-
uitias non uelit aliquid facere contra amorem dei et proximi sic est ueniale.
Et primo modo accipiendo anumeratur auaricia inter mortalia per
apostolum. **S**ed pauca hoc discernunt de excellencia illius vel istius amoris
circa diuitias. **P**ro omniter auaricia dicitur ex suo genere esse mortale
propter nimiam mentis adhesionem ad amorem pecunie quo ad acquisitionem
et quo ad amissionem si nimis auarus est in acquirendo propter perhas et ne-
perhas decipiendo fraudando mendacando peiorando et etiam nimis striscando

in amissione vsq̄ ad furorem animi aut insanie mentis & infirmitatem
Hec n. & similia sunt signa imoderati amoris etiam si ppter eius acqui-
 sitionem aut pditionem nō timet homo pecare mortaliter vt p̄senciēdo
 malide alterius aut laudando iniquitatem aut adulando alicui mustie
 aut consilium puersum alicui dando ppter diuicias adquirendas aut al-
 terz calumniando. & mustie accusando ppter diuicias. **Et** hec auaricia p̄
 apue patet i vsurarijs furbus latrombus & rex iniquaz possessoribz
Apue etiam clarissime in iuda traditore xpi qui ppter triginta argen-
 teos xpm tradidit postponēs xpi amorem amori triginta argenteoz
Qui etiam ante traditionem actuale i suo pectore sibi soli p̄scio fuit pec-
 cator mortalis licet homies latuit. **Sic** timendū hodie mille sunt ho-
 mines mortaliter peccantes occulte in sola volūate licet non possūt p̄
 bari p̄ exteriora signa. **Et** hoc est in genere auaricie luxurie & sūbie
Unde expedit vt homo seipm exploret pensans quātum quod amet &
 in quibus simbus sua voluntas consistat non se palpano nec blandis-
 endo sibi de ope non impleto q̄a nullū est op̄ peccati mortalis quī etiā
 ante opis p̄fectionem potest esse mortale i sola plena & p̄fecta volūate
 quia prius sunt mortalia in corde q̄z i ope sicut i radice xpo dicēte. **De**
 corde exeūt cogitationes male homicidia adulteria. 2c. **Mat̄. xv.** &
 si inde exeūt tunc prius intra fuerunt quā prius concipiunt in volun-
 tate p̄ sensum q̄z exeūt p̄ opus. **Sed** heu homies iux̄ confitent̄ de ope
De cogitationibus & voluntatibz nihil pensant. **Et** non debet credi
 impossibile q̄ aliquñ decies fit plenū peccatum mortale in corde sola volū-
 tate antequā semel procedit ad op̄ vt in luxuria qui viderit mulierē
 ad occupis. eam. 2c. qd̄ centies fieri potest in corde & forte nūq̄ potest
 procedere ad opus exterius & tamen qd̄libet illoz est peccatum mortale
Deo diuites solent multas occasiones peccatorum imo & multa peccata
 sequi. **Primo** luxuria. **Deo** **Iero.** dicit venter mero est uanis facile spu-
 mar in libidinem. **Item** ocium qd̄ est sentina multoz peccatoz. **Item** am-
 bicio uidemus eni; sepius diuites pmoueri ad altitudines etiā aliquid
 dantes munera vt pmoueanē. **Item** corrupe solent iudices p̄ munera
 vt iniqua sententia pro eis feratur. **Item** crapula vt patet i diuite epu-
 lone. **Item** accidia & obliuio dei ppter spem & confidentiam in diuicijs.
Deo etiam verbum dei & sacerdotalis dignitas p̄ eos frequenter con-
 tempnē. rariu enī diuites verbū dei audiunt q̄z paupes. quia scriptū
 est paupes euangelizanē. **Et** p̄ ysaiā euangelizare paupibus misit me
Item difficile est aīm non in fixu h̄re ad diuicias habenti eas. **Deo** da-
 uid monet dicens diuicie si affluant nolite cor a pponere. **Quod** patet i
 amissione eaz quō homies grauiter contristant̄. **Et** non bonū signū
 salutis putat̄ continue in diuicijs p̄speritatem habere. **Et** nullas infeli-

citates expiri vt patet in legenda beati Ambrosij. De quodam diuitē & uoluptuoso qui post recessum ambrosij cum omni domo sua precipitatus fuit in infernum. Vnde non est cautum magnis diuicijs mori. Et viri quāto pfectiores esse cupiunt tanto se elongare a diuicijs student vtz in primitiua ecclesia & hodie in bene reformatis religiōis. 2c.

Sequē de negotatoribz & mercatoribz.

Dist materiā de diuitibus oportune se offert materia de hijs qui vt frequēter insistant diuicijs cumulandis vt sunt negotatores mercatores insitiores penestici & ceteri tales opā dantes emptiombus & venditiombus rez quoz quanta sit diligētia & fraudes arcūuentiōes dolositates infimite cottidie cogimur audire & uidere & cottidie noue astucie iuueniunt ppter insatiabilem sitim pecuniaz qui scdm pbm crescit in infinitū. De fraude igitur quid sit prius paz speculandū & illa tria scz astucia dolus & fraus sepe occurere solent & p vno accipiunt. S; ppre scdm sanctū Thomā astucia dicitur quādo aliquis ad finē aliquē consequēdū vel bonū vel malū vtiē non veris vijs sed simulatis & appetibus & non existētibz. Vnd dicit apłus. ij. cor. iij. Abdicamus occulta dedecoris non ambulantes i astucia neq; adulterantes verbū dei. & talis est peccatū & p̄tinet ad prudentiam carnis. Dolus etiā p̄tinet ad astucia sed differēter quia astucia ad excogitandū simlitas vias ad aliquem finē. Dolus vero ad exequendū istas vias. Et ideo dolus est quedā executio astucie. & ista aliqui contingunt in verbis aliqui in factis ad decipiēdū p̄mū. Fraus vero p̄tinet ad executionē astucie scdm q̄ deceptio sit pfecta. Vnde Job. xij. nūq; decipiet homo vestris fraudulencijs. & talia sunt contra veritates aut uite aut doctrine aut iusticie. **N**eō cōputat̄ in eis grauiā p̄c̄a. enumerant̄ quedā negocia p. c. j. Ne clerici vel mo. nego. secula. 2c. Que clericis & monachis oīno sunt prohibita & illiata. Primo quicquid plus iusto. homo appetit turpe lucz est. munera iniusta accipe vel etiā dare pro aliquo seculari questu precio aliquē conducere stentiones lites vlrixas amare. i placitis secularibus disputare. excepta defensiōe orphanoz aut iuduaz gductozes aut pcuratores esse secularium rerum turpibus verbis vel factis eē ioculatozē vel iocū secularē diligere. alias amare. Ornatū inconuenientē p posse suo querere i delicijs viuē velle gulam & ebrietatē sequi pondera iniusta vel mensuras habere negociū iniustū exercere canes vel aues sequi ad venādum quibuslibet causis supfluis interesse talia & similia mīstris altaris dñi & monachis oīno interdiciunt. Ex concilio magūano. & hoc est q̄ Paulus dicit. Nemo

militās deo implicat se negocijs secularibus. ij. t. hy. ij. Innumerabilia
 peccata sequi solent negociatores et mercatores. Unde dicit ecclesiastici
 .xxvi. Difficile exiit negocians a negligencia et non iustificatur caupo
 a peccatis labiorum. Et licet negotiatio in se aliquando licita esse potest propter
 subuentionem necessariorum in diuersis terris cum vna deficit in hijs in
 quibus alia abundat. Sed ab usibus et fraudibus impleuerunt tales merca-
 tores ut hodie multi peiores sunt quam raptores et usurarij. Deo im-
 malū est in eis vendere carius et uilius emere quam res iusto precio valet.
In hoc faciūt contra legem nature. Quid tibi non uis fieri. etc. Et contra
 caritatem proximi. Et hoc uere est in omnibus mercatoribus qui emunt ut
 econuerso vendant. Secus de hijs qui pro suo esu emunt. **Idem Aug.**
 li. de trinitate recitat de quodam propheta qui quocumque multitudinem hominum
 pollicitus est eis dicere quicquid haberent in cordibus suis. Dices uilius
 emere et carius vendere. Iustum uero precium est quoniam merces et res uen-
 denda equatur pro ut uenit in usum hominum secundum omnium estimationem secundum
 locorum et personarum estimationem. ita ut non reperiat notabilis inequalitas
 inter illa. Et aliquis qui non indigeret re illa uel pecunia indifferenter
 se haberet ad acceptandum alterum illo modo sine fraude et dolo fieri
 potest tamen res aliquando uendi carius quam est empta. Primo modo si pretium
 rei mutatum est in uno tempore magis quam in alio. Secundo modo quoniam ex-
 meliorant. Tercio modo si sumptus fecit pro se aut familiam suam in eodem
 loco aut transferendo de loco ad locum sub periculo. Quarto modo si alius
 fecit sibi rem uenalem quam tunc non intendebat uendere sed ad tempus
 conseruare ut carius tunc venderet. et sic pro interesse suo potest carius
 vendere quam tunc etiam in eodem loco emi solet. Non tamen potest quis
 vendere rem carius quam valet. ex illa causa potest emptor multum lucrari si
 venditor in nullo leditur. si alias esset uenditurus rem illam. **Secundum** quod ille lu-
 cratur hoc est ex industria lucrantis non ex industria uendentis. Unde
 quod suum non est nemo vendere potest. **Seneca** est sancte the. scda scda
 .q. lx. xvij. arti. i. Secundum malum in mercatoribus est frequentatio menda-
 ciorum. Unde dicit sapiens. potior est fur quam assiduitas uiri mendacis.
 quam frequenter fiant mendacia in talibus testes sunt conscientie ementium
 et uidentium. assertue dicit uendens tanta pecunia mihi a pretereuntibus
 est oblata si accipere uoluisset ego met carius emi quam tu uis emere. Et
 forte utrumque mentitur. Tercium malum est purrare contra illud non assu-
 mens nomen dei in uanum. Et non solum nomen dei in uanum assumit sine pur-
 rario sed et deum in testem inuocat ad suum mendacium. Et uix aliquis
 contractus notabilis fieri potest sine mendacio et iuramento. Quartum
 reprehensibile est pro iniustitia; et hoc equipatur uero furto sed diuersa et
 iniusta pondera et mensuras habere tam in rebus ponderabilibus quam mensur-

tabilibus ut in pipe vno scz vendē ad. minora & emere ad maiora aut
qñ non plenas mensuras & pondera tribuit ut caupones in vim mēsur
ris & ceruſiam cum spuma aut ī mensuratione pām trahere cū vlnis
& pducere pannū aut qui res ponderabiles madefaciūt cū aqua aut in
loas humidis locant ut lanaz & crocū in cellarijs aut miscēt bona cū
malis sponte ut ī pipe & zmbere ut oculi emētis obfuscati clare vas
lozem rez conspicere non valeant aut in primo tactu panmi bonā spēm
panmi tribuūt. in medio vero uiliozem aut etiam ut ī conmis aut sacas
aliqua vendentes sub & supra melioza locant. **In** medio aut uilioza ut
in allecibus & piscibz fieri solet. **Et** tamen de p̄cio ppter hoc nihil sub
trahunt. **N**icet enim rei uicium vendende de necessitate non est dicen
dum emptori tamē de p̄cio defalcandū est ut fiat eq̄litas ut dicit sand^s
thomas. **I**tem grauter peccant qui equos aut asinos iueteratos aut
alia huiusmodi sophisticant p̄ in piguationem aut ornatū aliquē in fre
nis aut alias apponūt aut claudicantes p̄ nō claudicantibz uendunt ut
dicit puer. xj. **S**tatera dolosa abhominabilis ē apud deū & pondus
equū uoluntas eius & **Heuē. xix. Ego** dommus deus uester. **S**olite
īquū aliqd̄ facē in iudicio & iusticia & p̄dere & statera & mēsurā iusta
& equa sint pondera. **I**ustus modus equusq̄ sextarius & **Deut. xxv.**
Non habebis in sacculo diuersa pondera maius & min⁹ nō erit ī domo
tua maior & minor modius pondus habebis iustum & modus equalis
erit & verus inter uos ut multo uiuas tempe sup̄ terram. **Et** hī om̄s
quicquid contra iusticiam taliter adquisierint tenētur ad restitutionē
nec poterunt absolui in foro consciencie nisi p̄mittant iustam restituti
onem. **Q**uintū malum ē q̄ ppter termini progationē carius uendunt
quā p̄tunc currit iustū p̄cium qd̄ ē vna inter spēs usure uere licet pal
leatur diuersis coloribus. **D**e hīs tamē spēsibus in alio tractatulo de re
stitutionibus recolo me laus scripsisse hoc verum nisi quis pro ī def
mnao p̄cio uenderet ad futurū tempus solutionis dūmō ratione dubij
excusaretur. **N**ec constare posset an plus uel minus tempe solutionis
esset ualiturū put disponūt plura capitula de usuris scz squestus in ci
uitate & nauigant. neq̄ hī se excusare ualent sicut gūiter sunt gsueti.
Ego sic rem iustificatam emi putans eam esse meliozem nec damificari
debeo. igit̄ etiam alteri sic uendere uolo. **N**ec excusatio miq̄uissima est
Non enim ideo debeo p̄ximū meū innocentem damificare. licz ego ab
alio iniquo sum dāmicatus. sicut non debeo alteri furari si alter me spo
liauit. sed debeo damnū meum retorquere in delinquentē & negligēcie
mee imputandum est q̄ in prouisus feci & intentare causam cōtra deas
p̄tētem ut restituat de p̄cio iniuste p̄cepto. **I**tem aliud malū est cum
uendens aliq̄ rem ostendit emētū meliozē & tempe solutionis peiozem

reddic sicut scriptores faciunt bonam scripturam ostēdentes & peiorē
 scribentes. Sicut p̄m̄c̄erne tabernarij de vino optimo in principio pos-
 nūt. deinde qđ d̄terius est & tamen sub eodem precio homines fallētes.
Item soliti sunt ementes vitupare rem venalem & eam vilipendere ut
 vendens diminuāt de precio. & hoc faciunt contra p̄p̄riam conscienciam
 scientes esse bonam. Unde sapiens malū ē malū ē dicit oīs emēs & cuz
 emerit postea glatur. **I**tem contractus sepe fieri solent p̄ sophisticata
 verba aut signa varijs modis. Et res etiam sophisticatas vendūt ali-
 ter exterius q̄ interius apparentes. **I**tem p̄cipuū malū est qđ mer-
 catores raro festa celebrant tam intinere q̄ ex nudimis suas mercans
 cyas exercentes. Etiam si non exponūt eas venales. nihilom̄ emūt
 & vendunt. Ex quibus mentes eoz occupant que diebus festiuis des-
 berent intente esse diuina obsequijs. Et ecclesiaz uisitacionibz & audi-
 tione uerbi dei. Et dicit **H**enricus de Gandauo. Cū pauci sint mers-
 catores qui cum tanto studio equitatis seruande vendant & emant sū-
 me piculosa est emptiois & venditionis negociatio. Et inter alia pes-
 riculosa que solent quibz allegari. **N**egotiatio ē una q̄ uix absq̄ graui
 culpa exerceri scz cura rei familiaris milicia mercatio procuratio admi-
 nistratio. Et **I**deo papa dicit difficile ē inter vendentis & ementis q̄ cōs-
 mercium non interuenire peccatum. oīstz. addit aduocationem. Sed &
 septimū nō omittas scz ep̄i officium si p̄fundozie agat. **I**deo dicit **J**oh̄.
Cris̄. sup̄ illo **M**ath̄. xxi. Eiciebat ementes & vendentes de templo si-
 gnificans inquit qđ homo mercator nūquā potest deo placere. Et ideo
 nullus xp̄ian⁹ debet esse mercator aut si uoluerit esse mercator p̄ciat
 de ecclesia. Sed hoc scđm̄ sanctū thomā intelligit. Si finem vltimū con-
 stituat in amore pecunie qđ ut p̄ximū solet esse in mercatoribz vel s̄m̄
Henricum de gaudauo ratione imie cupiditatis multiplicande pecus-
 niam. Si uero lucrum ordinet ad necessarios vsus seruato medio eq̄-
 litatis inter rem emptam & precium sine fraude potest esse sine peccato
 Unde scđm̄ **C**ris̄. Qui compat rem ut illam omnino imutatam carius
 vendat q̄ emat. **N**on etiendus ē de ecclesia. **N**ulla autem mutatio potest
 fieri ratione substance sue. ratione loci. ratione tempis. & rōe ementis
 quocūqz horz modoz fit potest aliter vendi quā ē emptā sine peccato.
 ut si res est meliorata. si trāslata est de loco ad locum. si sumptus fecit
 aut labores. si tempus mutatu est. **I**tem. Ex hoc p̄cium variari p̄t etiam
 breui tempe. sicut **C**ris̄. ponit. exemplū de fabro ferrū emente & ex eo
 facit babatum aut securim & illa carius uēdit q̄ emit ferrum. Sic sibi
 modo re aliquo modo mutata p̄ dictas conditiones carius vendi potest
 etiam si estimationē humana precū rei mutatu est re nō mutata ut si i-
 dustriosus emit aliquē equū cari⁹ aut uēdit q̄ primo emit & alter m̄

pitus in equis etiā habet equos venales. Ille scōs pro eodem p̄cio p̄
vendere equos suos sicut ille exptus quia vere estimare potest equos
iam factos esse p̄ciosos. et ante omnia put mouet paulus dicens neq̄
arcūemiat in negotio quis fratrem suū qm̄ vindex est de hys domin⁹
sed solum habeat respectus ad mutationē factā. etiā si emptor aut vēdi
tor ignorat. ideo multū esse piculosam negotiationē om̄s sapientes cla
mant. licet regule possent dari de quibus posset stare negociacio sine
peccato sed eas seruare pauci valēt. Ideo magis dissuadenda esset hys
qui ea carere possēt q̄ suadenda maxie penitentib⁹. **T**este Leone papa
Vtilius inquit est dispendia rerū pati q̄ piculis negotiationis astrigi
Vnde si sanctorū hystozias et scripturas authenticas recensere velim⁹
paucos repimus inter sanctos istis negotiationibus intēdisse aut opā
deuisse. Sed retractos fuisse vt **M**atheū zacheum. contra vero legis
mus gentiles instēdisse talibus vt patz de ysmabelitis quoz cameli por
tabāt aromata resinā et stactē ī egiptū **G**en. xxvij. et d̄ thyro et sy
done ciuitatibus maritimis maximis negotiationibus itentis quibus p̄
pheta ezechiel predicabat iteritū et subuersionē vt patz ezechiel. xxvi
et duobus sequētibus capitulis. et dicit psal. Quomā non cognouit litte
raturam glōsā. et negotiationē. **H**ierobo in potencias dñi. vnde vbiq̄ vi
detur dissuadere Sed sanctorū patrū occupationes legitimus fuisse circa
oues nutriendas agros colēdos et vineas plantandas pisces capiēdos
Vbi expectabatur fructus a deo sine deceptione proximi vt patet in ab
raham ysaac et iacob. et aplos que requirunt laborē et post ponūt oculos
ideo hec regula prima a deo data adeo prothoplasto debet semp ante oculos
reuolui. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. **G**en. ij. et puer.
ultimo. Dicē panē ociosam nō comedit. **I**da suspectus debet uideri cui
libet panis ociosus qui caruit labore in atquirēdo. et aplos rephendit a:
ues thessalonicenses ponēs se in exemplum et dicēs Ipsi scitis quē ad
modum opteat imitari non quomā in quiete fuim⁹ iter vos neq̄ gra
tis manducauim⁹ panē ab aliquo sed in labore ac vaticatiōe nocte ac
die opantes ne quē vestz grauarem⁹. Et excusat se ne forte dicerēt
eū non habuisse potestatem gratis apud eos manducasse p̄pter opus
predicationis. vnde dicit non quasi non habuerimus potestatem sed vt
nos metiplos formā darem⁹ vobis ad imitandum nos. **M**am et cum
essemus apud vos. hoc denūciabamus vobis quomiam si quis nō vult
opari nec manducet. **A**udiuim⁹ enī inter vos quosdā ambulare ī q̄ete
nihil opantes sed curiose agentes scz et ociose. **H**ys autē qui eius mōi
sunt denūciam⁹ et obsecramus in dño ihu xp̄o cum silencio opātes pa
nem suū scz p̄prio labore adquisitū manducēt de laborib⁹ manuū suarū
vuentes. ij. ad thes. vlt. **D**er hoc nō excludunt filij aut heredes q̄ de

patrimonio suorum penum licite vivere possunt. sed moderate et sobrie
Contra quod multos attemptare videmus dilapidantes bona paterna in luxu-
 rijs et giuuijs admittar prodiga illius adolescentis. luce. xv. **N**on consu-
 lendum est penibus ut non supercedentem hereditatem transmittant
 ad posterum sed moderatam ut etiam filij cogantur laborare. **A**lioquin etiam
 penes rei existunt in peccatis filiorum occasiones eis prebentis ocij et
 voluptatibus quibus multis se inuoluunt criminibus quod sepius exprimur pu-
 tantes se bene facturos hereditibus sed gladium furiosis prebent quo se in-
 ficiant. **E**x quibus colligitur multum periculosa esse negotiatio. **P**rimo ex
 hoc quod ignorat valor rerum et quanti estimandi sint labores cure et pericula.
In quorum estimatione quilibet sibi merito debet esse suspectus ut puta
 iudex in propria causa. **E**t in hoc magis periculose stant qui vendunt res apud
 multos inuenibiles uenales quia talium facilius est estimatio et homines
 non sunt artati ad unum. **S**i quis vero haberet rem venalem aut offi-
 cium aut laborem non inuenibilem apud alios ut sunt medici aduocati no-
 tarij apotecarij. **H**ic debet esse cautus ne propter necessitatem hominum
 indigentium exigat vendat aut recipiat ultra rei aut laboris valorem.
Sed forte diceret quis. **Q**uomodo se talis gerere debet ne excedat. **A**d
 hoc in omnium potest responderi de omni precio aut labore quantum valet
 ut respectus habeat ad consuetudinem loci istius aut loci uicinis aut
 proprii laboris aut sumptuum habitum aut tempus et maxime iurorum pru-
 dencium aut sapientum qui hec habent estimare secundum rectam rationem ne in me-
 sam suam cupiditatem extendat propter alterius indigentiam. **N**am uti-
 litatem exinde secuturam uendere non potest cum illa non sit sua ut etiam
 prius tactum est. **S**ecundo periculosa est negotiatio propter diffidentiam de
 proximis que surgit ex cautelis et fraudibus omni die contingentibus propter
 quod vendentes multo carius rem exhibent quam valet et ementes minus offe-
 runt iuxta medietatem. **T**ercio mendacia multa falsa interueniunt. **T**ercio
 propter inordinatum timorem damni et lucrum et desiderium excessiuum ac affe-
 ctiuum cito res vendendi. **E**x quibus oritur consuetudo laudandi uendenda
 et uicupandi emenda que sic occupat mentem contrahentium tempore
 contractus ut nullus respectus habeat ad deum aut ad iustitiam seu pro-
 ximi damnum. **Q**uarto est nimia sollicitudo que sic mentem angustat ut
 raro potest haberi recollectio ad deum aut ad ea que propriam respiciunt
 anime salutem. **I**nde multa necessaria salutis omittuntur. **N**on varia et con-
 tinua occupatio circa temporalia bona et circa auariciam et etiam auaros cum
 quibus homo querelatur a quibus homo discit auariciam astucias fraudes
 sicut conuersari cum mulieribus ornatis de facili discit luxuriam et per-
 dit continentiam. **I**tem raritas pure intentionis est in negotiatoribus quia
 pauci sunt qui recte intendunt utilitatem proximorum que tamen intentio

ē de necessitate merendi siue actualis siue habitualis. Om̄s enī que sua
sunt querunt in hoc non que dei & proximi. Sum̄ em̄ omnes mēbra
vnius corp̄is sc̄; ecclesie sc̄dm̄ ap̄lm̄. Ideo necesse est si mereri aliqd̄ ve
lim̄ ut intendam̄ ad alioꝝ vtilitatem sc̄dm̄ illud Pauli Non querēs
qd̄ mihi vtile est sed magis aliꝝ. forte quereret quis. ex quo tam pictosa
est ars mercationis cur homīes sic auide eam amplectent̄. Et q̄s esset
modus se regendi in ip̄a homī eā innocenter seruare volēt̄. Ad p̄mū
dico quia auaricia maxime hodie uiget in homīb̄ sc̄dm̄ illud **Jeremie**
a maximo vsq̄ ad mīmū omnes auariciam sequūtur. Et hec ars solet
multos in breui ditare. Item quia timor dñi heu recessit a pl̄ib̄ hoīb̄
sic q̄ non timent peccare. Item quia cōsuetudo & m̄ltitudo hoīm faciūt
non horrere peccata. Item voluptates & amor p̄ciositatis tam ī cibis
q̄ in vestibus in familia & in sup̄pelledili & ī omni abūdancia reꝝ. Cuz
enī vna penestica aut instrix pua aut uilia habens v̄dere vult equari
in abis vestib̄ angulis deauratis varijs subduozijs. Etā serceis pe
pulis p̄ciosis vxori vni⁹ militis aut vxor consulis vnius vult equari
uxori vni⁹ comitis aut baronis aut quod maius est vni regine vt sepe
cernē ē in magis diuitiis. Quomodo non oportet fraudari m̄teri
peiorare in emptionib̄ & ī venditionib̄ ut talia possit lucrari & mari
tus etiā cōquisitis laboribus uix potest vxoris cupiditatib̄ satisfacē
Et hinc est q̄ pene om̄es sup̄bie auaricie & voluptatis morbo laborāt
& intantū excecant̄ q̄ credunt ita esse debere & quasi pro lege obfuāc
ex inlicita consuetudine. Cū tamē nulla consuetudo possit excusare in
hīs que sunt contra rectāz rationē sed solū indifferētibus neq̄ iudicio
meo & alioꝝ recte scienciā vnquā potest recta ratio hec docē q̄ tāta
p̄ciositas margaritarū ī crinalibus & iā p̄noiat̄ potest esse licita ī infi
mis que uix repibilis est in sup̄mis. Excusant qui velint & reddunt dō
de hoc rationē. In talib̄ multa dissimulant̄. nec r̄putant̄ tā mala sicut
reuera sunt. Ideo sp̄s sanctus in eccl̄ia in sp̄ualib̄ & secularib̄ varios
status ordinauit ut quilibet statū suū conseruet sc̄dm̄ decenciā. sic in ce
lesti **H**erarchia inter ordines angelozum diuersos status instituit queꝝ
quia prim⁹ angelus excedere cupiēs abiectus fuit. Sic ī corp̄e hūano
diuersa mēbra vnum alio nobilius natura ordinauit ut unū se non sup
ponat alijs. Si sic seruareē inter homīes multa uicia & lites āputarēē
Item quia raro ad populū fit de hoc rephensio seu informatio p̄ p̄redi
catores quia forte non esset audiencia & irritarent̄ consuetudinar̄ in
talibus aut quia palpanē hodie uicia non rephendunt̄. Et si vnus zes
latoꝝ uirtuteꝝ cupet de hoc loqui. Aliꝝ adulatoꝝ populoz ac diuitū
tenerent̄ sibi oppositum & fieret scisma qd̄ crebrius exptum est cū tñ
veritas non vult poni sub modio sed sup̄ candelabrū. Et si tales nolūt

sub spe venie consequēde audire veritatem audituri sunt eam cū tūore
 pene subsecuturē. vnde quedam penestica audita est dixisse ad os p̄riū
Tu os libenter vteris delicatis cibis et potibus. Oportet q̄ et mēaris
 scz mēcēdo fraudando et iurando. si etiā addidisset. sed oportet te gra
 uiter et eternaliter in igne puniri nisi condignā egeris penitentiā. **H**
 tunc huius fuit oblita. **Ex isto eliciē q̄** hī qui mercantias suas afferunt
 vel has portant de loco ad locum sub piculo et expensis ac laboribus in
 immoti sunt piculo q̄ illi qui cotidie resident in vno loco in quo emūt
 vendunt licet tamen frustratim carius successiue vendere possunt q̄
 in cumulo emerūt p̄ter labores sumptus et opas quas impendunt con
 seruando sedendo et temptando de emptorū aduentu alia sua negligēdo
Sed ad scdm scilicet quō posset mercator se regere vt salutem cōsequi
 posset ex quo non legim⁹ eā oīno phibitā sed a doctorib⁹ pmissam res
 sponderi possit. primo q̄ talis intentionē firmā debet habere nūquā sci
 enter plus d̄bito recipe aut min⁹ dare et semp̄ patum aīm habere ut
 restituat aut suppleat qd̄ maius aut min⁹ fuit. **S**i fuerit debite m̄fors
 marus de inequalitate precij aut mercis. **I**tem diligēciam sibi possibilē
 semp̄ faciat vt sollicite p̄quirat verā et omniū rerū estimatiōem a prus
 dentibus et q̄ non sit primus emens vel vendens sed alios p̄mittat et
 auctoret quātum et pro quanto vendiderint vel emerint. **E**t exinde iu
 stum potest cape fundamētū estimatiōis rerū. **I**tem q̄ cum timore lu
 crum recipiat suam rem vendendo scdm nobilitatem grauitatem et vti
 litatem cure et laboris industrie sumptuū quos et quas contingit eū ha
 bere vel habuisse nec non scdm magnitudinem multitudinem et p̄ciosi
 tatem rerum in quib⁹ seruit aut m̄strat hoīb⁹. **I**tem q̄ non mtantum
 negociatiōis sue intendat vt negligat ea que salutis sue sunt et que sūt
 de preceptis dei aut statutis ecclie. **I**tem q̄ p̄osse maneat circa veris
 tatem verborū et dolum fraudem dicitur ponēs rem vendendā in ocul
 emptoris dicens si placet emat aut non emat sicut rem videt nil s̄las
 torie agēs. **I**tem q̄ nō icendat caristiā iducē s̄ sue et aliorū vtilitati des
 seruire. **I**tem q̄ victum statui suo p̄porcionatum querat et eo sit cons
 tencus et semp̄ quātum in eo ē aliquid de precio omniū minuat p̄ter se
 curitatem consciencie quia securius est puū damnū ī temporalibus susti
 nere q̄ in aīa et sciencia ali qd̄ peccatū ommittere hec et hīs similia sunt
 signa boni mercatoris. **E**t si quis iniūnis velit esse ab omni iniūsticia.
Et conscienciā suā pure seruare disponat q̄ fiat in publica audiencia
 populi p̄clamatio. **S**i quis esset in omni populo qui putaret se lesum
 in puo vel magno p̄ eum ratione sue mercationis veniat et doceat de
 hoc p̄ certas p̄bationes et habebit restitutionem plenā scdm iusticiam
 hoc remediū docet **Jo. an.** et ceteri doctores iuris canonici de usurarijs

Et hoc documentum sumptū ē ex euāgelio de zacheo qui quadruplū se pmiserat restituere si quē defraudasset **Luc. xix.** **Audarem?** tales si multos tales inuenirem? s; forte terra nostra non multos tales solet pturire aues cozuos uidelicet albos ut cignos apud deū tamē nihil est impossibile. vnde metuendū est illud didū oziemis sup libz numeri. **Ti** mendū est inquit xpianis ne eo mō intrent in regnū celoz q̄ filij israel intrauerunt in terram pmissionis quia de sex centis tribus milibz quibz gentis & quinquaginta solum duo intrauerūt in terram pmissionis ut patet numeri. ij. **Et** eadem. xiiij. **Dicat** etiam spūs scz p os dauid **De** intraturis regnū quales esse debeant. innocens inquit manibus & mūdo corde. **Qui** non accepit in vano aīam suā nec iurauit in dolo pxio suo. **Et** alibi qui ingreditur sine macula & opat iusticiam. **Qui** loquit veritatem in corde suo qui non egit dolū in lingua scz nec fecit proximo scz malū & obprobriū non accepit aduersus pximos suos. ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus. timentes autem dñm glificant **Qui** iurat pximo suo & non decepit qui pecuniā suā non dedit ad usuram & munera sup innocentem non accepit. **Ecce** si dabis mihi multos tales vere pnūciabo multos ciues iherusalem celestis futuros.

De dominis & seruis.

Sim^o ex doctrina aristotilis q̄ domi^o & seru^o correlatiua sunt que posita se ponūt & pempta se p̄munt habent enim mutuā inter se condependenciam **Vnde** necesse ē aliqua esse que ad dñm respectu serui & aliqua que ad seruū respectu dñi p̄tinent tria in quā sunt quo ad primū. tria quo ad scdm **Quo** ad primū p̄ceptū p̄ciū & disciplina **Quo** ad scdm obediencia fidelitas & prudentia. fundamentū primi trahim^o ex auctoritate scrip̄e eccl̄iasticā xxxij. **Cibaria** virga & onus asino. p̄cis disciplina & opus seruo p̄ p̄cepto pomē on^o scilicet mundū p̄ p̄cio cibaria p̄ uirga disciplina hec sunt que dñs seruo tenet m̄strare s; alio nomie pro disciplina erudicio siue m̄formacio. **Quoz** triū si aliq̄ defuerit nō p̄fecte impat dñs suo. habet enim tria dñs ut suus ei offidū debitū impleat. **Primo** on^o ne vacet ocio & inutilis fiat dño. **Scdo** ut in onere subsistere valeat. **Et** hoc est p̄cium siue alimentum. **Tercio** ut prudenter se i officio gerat. et hoc est disciplina siue eruditio. tenet enim quilibet legitim^o domin^o seruos suos a malis cohercere & rationem reddere de vicijis serui **Dicente** scriptura vnicuiq̄ mandauit domin^o de pxio suo eccl̄iasticā xvij. **Seru^o** vero scdm aristotilem primo politicoz est organū aīatū actiuū sepatum alterius homo existēs scz pprius dñi quia sicut organū

corporis humani obedit ad iussionem rationis. Sic seruus a corpore dñi
 sepatus obtemperet domino. **Deo** sicut idem dicit dñs principat suo
 principatu disposito. Sicut membra hominis rationem non habentia autoris
 tatem resistendi. Ad istos ista etiam tria p̄tinēt respectu dñi vt dictum
 est. scz obediencia fidelitas et prudencia quoz triū si aliqd defuerit immo
 legitime officiu suū exequet. **De primo** dicit x̄ps. **Quid** vocatis me dñe
 domine. et non facitis que dico scz iussionibus non obediēdo. **De duobz**
 alijs dicit x̄pus **Matth. xxiiij.** **Quis** putas ē fidel seru⁹ et prudēs etc.
Primo facit seruū promptū ad opus scz obediencia. **Secundum** q̄ hoc
 opus sit vtile dño scz fidelitas. **Cuius** contrarium fecit iullicus ille miq̄
 tatis in euangelio. **Tertium** dirigit p̄missa duo scz prudencia. **Si** n.
 fidelis non est dño fallit dñm. **Si** prudens non est fallit et damnū infert
 domino. quozum amboz scz dñi et serui officiu paulus declarat dicens.
Serui obedite dñis carnalibus cū timore et tremore in simplicitate cor
 dis vestri sicut x̄po non ad oculum seruientes quasi homibz placentes
 sed vt serui x̄pi facientes volūtatem dei ex animo cū bona volūtate sci
 entes etiam q̄ vnusquisq̄ q̄dcūq̄ fecerit bonum hoc percipiet a dño siue
 seru⁹ siue domi⁹. et vos dñi eadē facite illis remittentes iniurias. **Sci**
 tes quia et illoz et vester dñs est in celis et p̄sonaz acceptio non ē ap̄
 deum ad eph. vi. **In** quo dicto pauli magna relucet de dñna p̄tinens
 ad vtrūq̄. ex fidei seruiicio seru sibi duplex premium debetur scz a deo
 eternū et dño suo tempale quia qui fideliter dño suo terreno seruit dño
 x̄po seruit. ideo dicit vt serui x̄pi facientes volūtatez dei ex animo. **Itē**
 excludit quedam uicia seruoꝝ. primo simulationē aut simulatā seruitutē
 i p̄senciam dominoꝝ. **Cum** dicit non ad oculū seruientes. i. i absēda
 sicut in p̄sencia eis seruientes. **Item** coactam seruitutem excludit p̄
 hoc q̄ dicit cum bona volūtate. **Item** excludit fraudem et dolum in ser
 uicio cum dicit in simplicitate cordis vestri. **Item** excludit pigritiam
 et inerciam cū dicit sicut domio et non homibus domino deo seruendū
 est cū a laicitate. **Reprimet** etiam tumozē dominoꝝ quem sup seruos
 habere consueverunt vilipendentes eos. **Cum** dicit illoz et vester dñs
 est in celis. quasi diceret. vos omnes habetis vnū dominū. ideo cōserui
 estis et non debetis alterutrū supponere quia non est acceptio p̄sonarū
 apud deum. **Sed** scdm merita cuiuslibet ip̄e iudicabit siue sit seru⁹ suū
 domi⁹. **Si** n. non discernit seruus a domio nisi scdm merita que q̄nc̄
 plus abundant in seruo q̄ in domio et erūt ibi primi forte nouissimi et
 econuerso. **Vindictam** etiā reprimet dominoꝝ quā seruis reddere cons
 ueuerunt si aliquas negligēdas omittere cōtingit. **Cum** dicit remie
 tentes iniurias scz vobis a seruis factas. talis vtrq̄ seru⁹ fuit **Ioseph**
 filius iacob quē fratres sui uendiderūt ex inuidia i egyptum. **De** quo

scribit **Gen. xxxix.** Emit eū putiphar enueh⁹ pharaōis princeps ex
eratus vir egipcus de manu hysmelitaz a qbus poudus erat fuitq
dominus cum eo ⁊ erat vir in cunctis pspere agens. 2c. Et postea ut
pzepositus gubernabat creditam sibi domū ⁊ vniuersa que tradita ei
fuerant. **Benedixitq** domui egipcyace ppter ioseph 2c. **Nec** quidquā
aliud nouerat nisi panem quo vescebat. **Ecce** pspertas totus domus
ppter fidelem seruū. Et fiducia dommi ad seruū ⁊ fidelitas serui ad do:
mmū suū. hic nō frustra queri potest ad quantū se extendere posset au
toritas impandi dommi ad seruū ⁊ voluntas obtempani serui ad do:
mmū. **Ad** hoc forte responderi potest. **Si** est hu⁹ limitat⁹ ad aliquam
certam curam ⁊ laborem tempe conuentioms ad placitū dommi sub de
terminato pzeao stabitur conuentiom. **Si** vero ad quecūq seruicia ⁊
labores itez stabit forme. **Sic** tamē q nec dominus nec hu⁹ faciunt p
iudicium mandatis supzemi domini scilicet xpi. **Alio** quī recuerant ad
sententiā pncipis apostolorū. **Obedire** oportet deo magis q̄ hominib
Actū. v. **Und** sequit⁹ q̄ quo ad sanctificationē sabbati ambo sint ascripti
Aliter tamē ⁊ aliter scdm distinctionem vtriusq̄. **Ma**z si opa pure ser
uilia i agriculturalura vedura fossione terraz sordidis negocijs ⁊ ceēis
similib⁹ p̄aperent seruo mīme se ad hoc dare deberet. **Si** aut cogere⁹
ad hoc p̄ violenciam tam minoris culpe esset aut nulli⁹ hui⁹ fundamē
tum habet. **Exodi. xx.** **Memento** ut diem sabbati sanctifices. sex dieb
opaberis ⁊ facies omnia opa tua. septimo autē die sabbati domi dei tui
non facies omne opus tuū ⁊ filius tuus ⁊ filia tua seruus tuus ⁊ ancilla
tua. iumentū tuū ⁊ aduena que intra portas tuas est. **In** hys tamen
que domestica cura requirit non puto tantā vim faciendā ut tibi lecti
sternijs ⁊ ceteris vsibus que requirunt ad vsum viuendi ista die. nec
quo ad legē matrimonij seruus est subiectus domio quo nim⁹ possz cō
trahere matrimonū. **Etiam** nesciente aut contradicente dommo quia
matrimonū est de lege naturali. hui⁹ aut de lege positua que nō p̄
p̄iudicare legi naturali. sicut omadere ⁊ bibere nō sunt phibenda suo
Sentencia est elhōme in scripto quarta distmctiōe. xxxvi. **Sed** an ad sa
eros potest pmoueri seru⁹. respondetur scdm sanctū thomā q̄ nō. **Nō**
quia in susceptione ordinum mancipat quis diuinis seruicijs. **Et** quia
nullus potest dare alteri qd suū non est. huius aut sui potestatem nō h
igiē non potest pmoueri. **Ma**z scdm bonauenturā. **Ordo** ē sacramentus
honestatis ⁊ dignitatis cui contraria ē seruitus ratione ignobilitatis. si
tamen pmoueretur suscipet ordinem sed actū impedit. **Sicut** etiam de
hys qui sunt ratiocinijs obligati. **Et** si sciente dommo ⁊ non reclamāte
pmoueretur eo ipse ingenu⁹ efficeretur ⁊ esset liber a seruitute. **Si**
aut dommo nesciente tunc epi scopus ⁊ presentans ⁊ ordmans tenent

domino pro seruo in duplum p precio serui si sciunt ipsum esse seruū
 Alias si seruus habet peculeū debet seipm redimere. alias si redigitur
 in seruitutem honestam domini sui non obstante q̄ ordinez exequi non
 posset. ne domino fieret iniuria. **Hec Tho. in. iij. di. xxv.** Non i me
 rito hic queri potest an domi⁹ seruū habens culpabilis sit de malefactis
 serui sui vt culpa sui redundet in culpam domini. **Et an teneatur dñs**
 reus siue quo ad p̄scienciam siue quo ad restitutionē d̄ iniquitatibz sui
Hic responderi potest q̄ culpa quelibet suos solū tenet adores. nisi in
 quātum culpa vnius p̄nexionem habet ad alium vel quo ad p̄ceptum
 seu quo ad consensum ante factum vel post scdm illud pauli. **Necq̄ ḡuis**
 caueritis peccatis alienis cuius fundamentum ponē i lege diuina. aīa
 que peccauerit ip̄a moriet̄. filius non portabit iniquitatem patris nec
 pater filij. **Ezechielis. xvij.** **Potest ergo primo domi⁹ culpā serui i**
 se retorquere si ex p̄cepto dñi fu⁹ op⁹ culpabile facit ⁊ tūc maioris
 culpe est domi⁹. quia cām p̄stitit culpe q̄z seruus. ⁊ teneē ad omnia
 tam quo ad se q̄z quo ad seruū quo ad conscienciā q̄z ⁊ ad restitutionez
 si tamen domi⁹ certaz noticiā habuit de iniquitate op̄is antequā illud
 fieret. **Si vero ignorabat opus iniur dū suo esse contra deum ⁊ p̄tra**
 iusticiam tunc excusatur eo mō quo ignorantia solet excusare. scilicet
 si est inuincibilis tūc ex toto excusat vt adhibita om̄i possibili diligēcia
 ⁊ non potuit scire iā non ip̄urat sed excusat **Si vero ignorantia fuit**
 crassa ⁊ sup̄ina non facta diligēcia ad sciendū iam culpa euz iuoluit
 Seru⁹ tamen plus excusat̄ in tale esset opus criminiosuz q̄ prima fac
 cie se ostendēt non faciendū. **Et tunc seruus deberet meminisse huius sen**
 tencie petri. **Obedire oportet deo magis q̄z hominibz.** **In dubijs tñ seru⁹**
 p̄pter obediēciam iudicē excusari. nec forte teneē ad tam subtilem dili
 gēciam in iquirendo sicut tñs dūmodo intento serui fundata sit in ti
 more dei sic q̄ nullo modo facere vellet si sciret esse contra voluntatez
 dei nec amoze nec timore dñi sui. **Si vero domi⁹ non p̄cepit seruo**
 opus iniquū seu criminiosum s; tamen postq̄z factū fuit ratū habuit ⁊ cō
 sensit. **Tam quo ad conscienciā reus teneē quia faciens ⁊ consentiens**
 pari pena puniuntur **Et dicit Paulus ad Ro. i.** digni sunt morte nō so
 lum qui ea agunt s; ⁊ qui consentiunt facientibz. **Et hoc p̄ter p̄placen**
 diam iniqui op̄is qd̄ quilibet odio debet habere. **Non tamē p̄to q̄ te**
 neatur ad aliquā restitutionem faciendā nisi quātum venerat ad ipsuz
 aut si p̄cipauit aliquid de bonis iniuste acquisitis. **Et concordat reḡla**
 iuris li. vi. rathabitio retrahitur ⁊ mandato debet compari hcc veruz
 si nomie tuo sit factum. **Nā dicit de sen. excō. li. vi. ca.** cum quis ratuz
 quis habere non potest q̄ nomie suo non sit factū hoc forte verum quo
 ad penas posituas s; quo ad p̄scienciam ⁊ forum dei om̄is iniquitas

debet cuiuslibet displicere. Nam dicit spūssand⁹. Qui diligit iniquitatē
odit animā suam. ideo redarguendum est omne opus p̄rauū scđm doctri
nam pauli autem magis redarguite hic apicitur nobis ostiū ad tractā
dum aliquid de peccatis alienis.

De peccatis alienis.

Ideo dicuntur aliena nō quia nō imputant̄ alicui tanquā p̄
pria. Sed quia exordiu sumūt ab alio & duoluūtur ab alio
in alium p̄ cōcomitanciā. Et continē in hīs metris Iussio
consiliū consensus palpo recursus. participans mutus non
obstans non manifestans. Et sunt numero nouē quoz expositio & no
ticia & differentia ac gradus multū est vtilis & necessaria confessoribz
& animaz pastoribz & cuiuslibet pure consciencie uiro. Et expositio eoz
est scđm sanctū tho. albertū & gualbert. talis. Primo iussio. i. qui p̄cipit
peccatum fieri ille peccat mortaliter si tale ē op⁹ qđ sit de genere peccati
mortalis vt adulteriū furtum rapina verberatio clerici vel alter⁹ salu
tem iniuriosa. Et intellige quādo ex sua iussione secutū est opus scilicet
ablatio rei vel nomie suo factum scz quia amicus dñs. &c. Et post factū
ratiū habuit etiam si prius non iussit alias non scz si non ex sua iussioe
vel non nomine suo. Sed alias etiam iste fuisse. facturus absqz iussioe
scilicet p̄prio motu tunc non tantum reputat̄ licet quo ad cōsensum nō
sit sine culpa. Ratio hui⁹ dicti est quia ista iussio est causa principalis
ex quo procedit hoc opus. Ideo magis imputat̄ p̄cipiēti qz exequēti
licet & exequēs etiam peccat vt dictū est nisi excuset̄ p̄ ignorantiam.
Et talis iubens teneē ad restitutionem & satisfactionem integram si ex
equēs non satisfacit. Si vero exequēs satisfacit mandans non tenetur
restituere quia iniuriam passus non potest idem debitum bis exigere.
& plus tenetur mandans restituere qz exigens quia est principalis cā
peccati. Teneē tamē in foro consciencie grauiorē penitenciam subire qz
exequēs. & si exequēs non satisfacit iniuriā passo scz restituendo & ve
niam ab eo petendo. Ad qđ oīno teneē scđm legem euangelij si offers
munus tuū. &c. vade prius reconciliari fratri tuo. Tunc mandans tes
netur ad utrūqz quia in duobus peccauit. scilicet auferendo rem alci⁹
& caritatem fraternam uiolando igitur etiam ad ista duo teneē si vere
vult penitere. hoc tamē intelligo si ille qui passus est iniuriā scit illuz
iussisse & esse causam sui damni. Alioquin si ignorat hoc tunc credo qđ
non tenetur veniam petere s; solum in corde suo sibi reconciliare. Cui⁹
ratio est quia nullus teneē culpam suam occultam alteri patefacere nisi
in confessione p̄pter scandalum vitandum. Nam alterius culpā. null⁹

debet publicare occultam quātomim? p̄p̄iam ex fundamento caritatis
 Sicut dicimus ex fundamento doctorū q̄ mulier adultera sed occulta
 accusata a viro suo de adulterio q̄d non potest p̄ testes probare coram
 iudice non tenetur adulterium nec etiam debet confiteri publice. Etia
 si sibi p̄ iudicem est indidum iuramentum & p̄stitū p̄ eā q̄ velit fateri
 veritatem. Cui⁹ ratio est quia iudex peccat cogendo eam dicere veri-
 tatem de occultis quia non spectat ad publicum iudicium nec ad ecclesis-
 am de occultis iudicare vel scrutinium facere. Deo excedit talis iudex
 metas iudicij sui. Nam ecclia cui⁹ ip̄e gerit vices solū iudicat de ma-
 nifestis. excepto si publica fama laboraret contra mulierem de adulterio
 & esset suspecta. de hoc crimine hec est sententia sancti thome. Et sicut
 dico de isto crimine sic de omnibus alijs. Secundum peccatum est maluz
 consilium dare alteri ad aliquod viciosum opus tunc ille consulens tene-
 tam ad restitutionem q̄z ad reatum peccati tam quo ad forum sciēcie
 quo ad forū ecclie. Si est publicum vt dictū est de primo hoc tamen ve-
 rum q̄n ex hoc est vel p̄babiliter credit̄ damnu secutum tunc enim te-
 netur in solidum. Si vero alias non p̄pter consilium illius processum ē
 ad opus sed etiam p̄prio motu factū fuisset opus quo ad consciendā te-
 netur reus coram deo quia quantū in se fuit fecit & amplius facere nō
 potuit sed quo ad ecclesiā ad alia non tene-
 In istis duobus casibus si
 p̄cipiens & consulens re existente integra & adhuc in nullo processuz ē
 ad opus reuocauerint tam iussionē q̄z consilium apud illum qui esset
 facturuz opus iussuz aut consultuz sic q̄ ad noticiam eius deuenta
 fuit reuocatio. Et iste non minus procedit ad opus iam non imputat̄
 factum illi qui prius iussit seu consuluit & iam ille ex p̄prio motu fact.
 quia eadem sunt principia resolutionis & compositionis scz voluntas
 & reuocatio voluntatis. Tum quo ad forum sciēcie ille reuocans est
 reus si prius iussit aut consuluit plena voluntate licet opus nō fuerit
 subsecutum sicut dicimus de quolibet alio peccato mortali vel veniali in
 sola voluntate interius commisso teste xp̄o qui inquit viderit mulierem
 ad concupiscendum iam eam mechatus est in corde suo scz plena volun-
 tate etiam sine ope subsecuto. Math. v. Tercium peccatum est p̄sensus
 in opus viciosum. & intelligit̄ consensus copationis. Si n̄ tantum co-
 oparet̄ q̄ sine eo opus illud fieri non potest si sic damnu tene-
 oīno in
 solidum sicut principalis. Si aut̄ sine eo fuisset factum restituat q̄z tuz
 nocuit p̄ se aut p̄ suos aut quātum de rebus illis habuit vel expendit
 hoc verum quātū ad forū iudiciale nihilomi⁹ si non fuit cōsensus co-
 opationis sed approbationis & delectationis occulte etiā ignorāte actore
 vtiq̄ non est sine culpa quo ad p̄sciendam cum placuit sibi illud op⁹ vi-
 ciosum & deo contrariū. Nam quilibet fidelis tene-
 voluntatem suā cō-

formare diuine voluntati que semper est contraria peccato put determinat
doctores in fine primi sententiarum. Et hec confirmatio deficit in con
fessente etiam occulto et nil coopante ad opus. Et ut prius didum est
facientem et confitentem par pena pstringit. Et ista tria peccata sacra
scriptura nobis prefert in impiissimo rege israel achab. iij. **Re. xxi.**
Hic enim rex concupiuit vineam naboth israelite qui eam sibi denegauit
tamquam hereditatem patris sui siue quo ad gratis dandum aut vedan
dum. Et intantum appetiuit eam ut propter carenciam eius egrotare ui
deretur. Accessit iezabel uxor eius maledicta promisit sibi eam procuran
dam et consilio pessimo nico procurauit lapidationem Naboth inocetus
quo occiso Achab possedit seu magis occupauit vineam. Ecce hic mul
tiplices persone omnes ree in occisione unius et in rapina scilicet lapidat
res manibus sententiam ferentes iniquam consilium prestantes et post
factum suo nomine ratum habentes. **D**eo dixit helpas ad achab. **O**disti in
sup et possidisti. iij. **Re. xxi.** Nam secundum dispositionem iuris quatuor
modis committitur homicidium scilicet facto precepto consilio et defensione
i. defendendo homicidam suis uerbis ab illis qui uolebant ipsum retrahere
vel impedire. l. di. **S**i quis uiduam **Q**uis dubitat saulum fuisse reum
in lapidatione stephani licet non manu tamen cooperatione in custodia ue
stimentorum et consensu. **Q**uartum est palpo. i. adulator laudans raptor
rem uel alium maleficum quasi strennuum et si ex hac adulatione damnum
secutum est tamen in solidum. **S**i uero non ex hoc sed alias post factum ui
ciosum opus laudauit sciens esse uiciosum mortaliter peccauit pro con
sensu et fortificationem peccatoris ad similia facienda. **Q**uot tales repe
riendi essent in curijs principum prelatorum et aliorum potentum scilicet solus
diuitum iudicum. **D**ucamus ne multi reperiendi essent in aulis eorum qui ue
ricitatem quam sentiuunt sine timore exprimere auderent. **D**ucto non diu aula
eos contineret ut patet in **J**ohanne baptista qui decollatus fuit propter ueritatem
annunciatam herodi unde consulendum esset cuilibet uitam innocentem du
cere cupienti ut pedes suos ab aulis retraheret nisi sciret se sic con
stantem quam nullis fauoribus timoribus a ueritate posset deflecti. unde secundum
sanctum **T**homas secunda secunda **A**dulatio tripliciter potest esse peccatum mortale
Uno modo ratione materie ut cum quis laudat peccatum alicuius quia
hoc est contra deum et contra iusticiam ac dilectionem. **A**tem contra di
lectionem proximi quem in peccato fouet. **S**ecundo ratione intentionis cum
quis adulatur alicui ut fraudulenter ei noceat corporaliter uel spiritualiter
Tertio pro occasione sicut cuius laus adulatores fit alteri occasio peccandi
Si tamen preter intentionem adulantis et tunc considerandum est utrum
sit occasio data uel accepta uel qualis ruina sequatur scilicet uenialis uel
mortalis et secundum hoc iudicandum. **S**i autem quis ex sola auuiditate

delectandi vel ad euitandū aliqd malū vt psequendū aliqd necessitatis
alicui adulari non est contra caritatem nec mortale sed veniale velle
tamen placere hominibus ppter caritatem nutriendam vel vt eis pficē
spūaliter possit laudabile ē sicut **Paulus** ait. i. cor. iij. p omnia oibz
placeo sed ppter manem gloriā vel ppter lucz vel etiam in mal' esset
peccatum quia dicit **psal'** **Deus** dissipauit ossa eoz qui hominibz placēt
Quintum viciū est recursus. i. receptator. **Ma;** qui receptat latrōes
aut fures et eos tuetur vel rem raptam celat dolose vel excusat ita
q' impeditur restitutio in solidū; tenere ē quia talis prestat patrociniū
peccatori et fouet eum i delictis suis scdm illud. **Tu** si videbas furē cur
rebas cum eo et cum adulteris portionem tuam ponebas. **Et** in illo pe
cato et precedenti sunt omnes qui excusant māifesta peccata laudando
ea nec corripiendo fouēdo res inique acquisite et celando eas. **Sextū**
est pccipans scz qui in re aut lucro iniquo et damno alteri se pccipē
reddit. **Et** tantum tenet quātum pccipauit si n̄ fuit causa totū raptū
et non dubiū quim peccauit mortaliter. **Etiam** si puū quid pcepit ptra
voluntatem cni istius rei. **Si** scienter hoc fecit secus si ignorāter. **Septi-**
timū est mutus. i. qui furum videt fieri et dolose tacet cum posset im
pedire. **Hic** aut nō tenet restituere nisi ex officio ad hoc tenere ē. **Hic**
videtur locū habere correctio fraterna cū talis mutus videns aliu; pe
care et posset eum a peccato retrahere tacet aut timore aut amore. vñ
correctio fraterna scdm sanctum tho. in quarto. **Est** amonitio fratris
de emendatiōe delictoz ex fraterna caritate procedens. **Et** scdm aug⁹
et sanctum thomam cadit sub precepto in certis casibz scdm illud eccl.
xvij. vnicuiqz mandauit deus de proximo suo et pmuticē sollicita debent
esse mēbra tam corpis mistici scz ecclie qz etiā corpis humāi. **Et** quia
hoc est pceptum affirmatiuū. ideo nō p semp sed p certo tempe et loco
obligat scz quādo delinquēs occurrit et comode corrigi potest et speratē
emendatio et non est alter cui emendatio incūbit ex officio. **Vide** igitē
q' in quibz casibus excusatur quis a correctioe fraterna. **Prim⁹** si q's
est et credit incorrigibilis. vnde **Jerō.** frustra mti et nihil aliud qz odiū
querere extreme demencie est. i. si non est spes emendationis. **Secundo**
quē est defectus pbationis dū criminaliter agitur. **Tercio** quādo prelato
ut iudicā iā nocum est crimen. **Quarto** quando quis meliori aut eque
opi bono occupatus est vt religiosi in claustro quibus pro correctioe
facienda exire nō licet. **Quinto** quādo potestas aut multitudo i culpa
ē ne scisma in plebe fiat et ne in peius labant quia difficile corriguntur
Vnde quibz meritoze omittitur correctio fraterna vt scdm sanctū aug.
p̄mo de ciuitate dei. quādo timetur pbabiliter ne alter in peius labatur
et tunc est officium caritatis omittere. **Secundo** omittitur cum peccato

mortalis qui credit probabiliter fratrem suum posse a peccato retrahere et hoc omittit propter commodum temporale aut amorem carnalem aut timorem offensionis humane postponens salutem anime terrenis rebus quia perit ordo caritatis. tertio peccat veniale omittens quando homo fit tardior ad corrigendum propter vitandum incommodum et assequendum aliquid temporale commodum. non tamen sic quin si constaret sibi quod posset eum retrahere a mortali hoc non omitteret propter commodum temporale ut patet per Augustinum. i. de ciuitate dei. Secus vero est de correptione puta est actus iusticie que pertinet ad prelatos. de quibus dicit Paulus peccantes scilicet publice coram omnibus argue ut ceteri metum habeant. Quartum est non obstans. id est qui posset obistere et non facit et maxime si pertinet ad officium suum. unde reges principes et alij habentes temporale dominium ab inferioribus tributa et stipendia exigentes obligati sunt ad restituendum damna subditis que per negligentiam temporum prelatorum eis inferunt si saltem eis fuerit nunciatum et dummodo resistere possunt. Sed enim tributa eis prestant ut subditos defendant et si tributa non sufficiunt teneantur subditis contribuere. Sic tamen quod non superflue in pompis expendant stipendia eis assignata. Sententia est beati thome. Primum tamen puto intelligendum quando casus oportuno occurrit quod posset obistere. Non enim teneat quis per plateas currere et obistere velle omnibus peccatis. Et quando potest sine suo damno obistere et non obistere non enim teneat cum damno proprio resistere damno alieno nisi damnum esset anime. scilicet ut anima alterius saluaretur. damnum temporale proprium debere philipendere. hoc enim exigeret ordo caritatis ut ponit exemplum Augustinus de iuramento ne alter fieret puerus si vellet iniustum prestare iuramentum ego potius deberem damnum temporale sustinere et ab eo non exigere iuramentum si ego scirem eum iniustum prestare iuramentum. Nonum est non manifestare. id est quando quis scit ubi res rapta sit vel furtiva et de hoc interrogatur et non indicat. Et hoc potest multas habere conditiones quia vitandum ibi est scandalum et maius periculum quam immere possit si indicaret scilicet homicidium vel irregularitas seditio et alia multa sunt discretionem. Sed si nullum est periculum aliud et ipse malivole celaret nec indicaret tunc esset alienum peccatum. non tamen teneat talis ad restitutionem nisi ex officio hoc teneatur. sicut de principibus dictum et de custodiis rerum et de depositariis. Et si ille pro latrocinio celat quia cupit princeps esse lucri vel aliquid precium inde percipit tamen credendum est omnes esse pares in culpa qui in predictis generibus delinquant. Nam diverse sunt conditiones in excessibus que aliquando grauius aliquando minus excessus. sicut de adulatoribus aut celantibus vel non obstantibus prudens et discretus confessor cognoscere debet huiusmodi veritas patet ex capitulo sicut dignum de homicidio in quo ponuntur consideranda quantitas reat

qualitas etas scia sexus conditio locus tempus. Et scdm hoc culpa & penitencia est inuigenda et intentio facti. In isto capitulo ponit distinctio p crimine homicidij perpetrati in ecclesia canthuariensi p eos qui occiderunt sanctum thomam canthuariensem archiepm. Et in eodem capitulo ponit fundamentalis distinctio homicidij quot modis contingit & de penis & cēsuris & dispēsationibus eius in glosa ibidez. **Bernhardi** que hic omitto causa breuitatis & ipnencie ad materiam presentem. Ex hoc sequit qd domini tenētur seruos suos cohercē a crimibus i seruitio eorum & pentes filios. ne penam hely sacerdotis incurrant scilicet se & illos danmādo vt patet. i. **Re. iiij.** **Mā** dicit ppheta dauid. **Nō** habitabit in medio domus mee qui facit supbiam. 2c. **Supbo** oculo & insatiabili corde cum hoc nō edebam imo omnia peccata seruoꝝ & filioꝝ que sciendo smittunt. **Scientibus** domis & pentibus ipis imputatur quia dicitur in prescripto capitulo sicut dignum non caret scrupulo societatis occulte qui manifesto factiozi non desinit obuare. **Et dñ puer.** xxij. **Qui** potuit hominē liberare a morte & non liberauit eū occidit & dicit defensione cōmitti aliqd crimen quādo q̄s pculsioꝝ opem ferrz si p alioꝝum violentiā impediretur vt patet ibidem.

De hospitibus actiuis & passiuis.

Inter innumerabiles modos quibus hoīes vite necessaria acquirūt est quidem utiqz necessarius & utilis si fm iustas regulas exerceat scilicet recipe ad hospiciū homines extraneos aut etiam intraneos & eis vite necessaria ministrat. Et hoc potest contingere dupliciter scilicet aut oīno gratuito p̄p̄t̄ deū pure sine refusione sumptuū aut p̄cioꝝ. De quibz scriptura sancta laudabilē predicat de multis sandoz exemplis mericum taliū & premiuz multiphater extollendo. **Mā** & inter hec opa misericordie a x̄p̄o i iudicio smemorando scriptura non tacuit. **Matth. xxv.** **Hospes** eram & collegistis me se reputans in suis mimis mēbris susceptum eterna gla remunerandos de quibus scriptura exempla multiplicia ponit de **Abraham** & **Noch.** **Qui** p̄pter amorem hospitalitatis etiam in foribus sedisse leguntur captantes horam ne aliquis hospirandus preteriret. vñ & ambo angelos hospicio suscipere meruerunt. sicut patet **Gen. xvij.** & **xix.** capitulis. **Cuius** etiā memit paulus ad hebreos. **xij.** **Dicens** caritas fraternitatis maneat in uobis & hospitalitatem nolite obliuisci. p hanc enim placuerunt quidam angelis hospicio receptis p̄ter quoz etiam tuitionem pacem & comodum loth maluit duas filias stupro exponere dūmodo illi illesi fuissent conseruati a sodomitis culmibus. **Gr.**

gressi inquit sūt sub vmbra culmīs mei. **Gen. xix.** In q̄ vt dicit **Aug.**
Non elegit culpam sed mente turbatus dixit. **O**b zelum hospitū dās
exemplum omnibz vt sciremus quāto studio insistere debeamus in ho-
spitibus colligendis & eos a noxijs p̄seruandis. **A**lij vero sunt hospi-
tes adiu. i. hospicio recipientes. **N**on quidem omnino gratuito eis ne-
cessaria vice ministrando sed victum in istis querendo. **N**ō enī ē semp
de necessitate salutis quoslibet etiam diuites gratis colligere & nihil ab
eis recipere. **P**auces & pegrinos in certo casu esset de necessitate salutis
eos recipiendo scz dum uull^o alter occurreret qui eos recipere uellz aut
posset & ipse abūdaret. **E**t in casu extreme necessitatis vt dicit **Amb.**
paſce fame morietem si non pauisti occidisti. **E**t si tales scz repuntur
non indigentes licitum est ab eis competens & iustum precū postulare
nec hoc opus vacat ab ope pietatis dūmodo non principaliter itendat
precium seu merces ab homibus sed p̄pter caritatem fraternam & cuz
hoc non gratis opas suas impendant in familia iu uensilibus laboribus
& fatigijs & negligencia aliorum quibus necessaria acquirere possent
Sicut dicimus de seruentibus altaribz & ecclesiasticis misterijs depu-
tatis non inquit alligabis os boui trituranti licet alia ratio est de spiri-
tualibus & alia de temporalibus. **A**ttamen etiam si principalē finem sta-
tueret p̄pter uice necessaria adquirenda adhuc talem hospitalitatē ser-
uare non iudicare n̄ esse peccatum ceteris rebus sed opus iusticie sicut
aliud genus mercandi. **N**on enim tenetur quis habentibus sua impen-
dere cum damno p̄prio. locupletari enim nemo debet cum iactura alē^o
secundum canonicas. **A**d uidendum autem de modo licito in hac hospi-
talitate cum plures timentur excedere regulas possibiles in huiusmōi
negotio minus excessuos sūptus & preda postulando tam de cibo potu
pabulo & alijs requisitis. **E**t quidem seorsum computando & estimādo
quālibet rem uideri possit excedere precium postulatū ipis ministratis
Sed simul omnia computando scz familiā requisitā suppellectilia uasa
lectisteria curas labores fatigationes cōseruationes rerum opa & im-
pensas. talia multa que concurrūt ligna d̄coctiones imundicie &c forte
non aut uie equarentur precium & ministerium impensum. **R**egulas
igitur ponere sup hijs determinatas non puto arde; aliquā sufficere p̄p̄
sui uariabilitatem secundum tempoz & locozum ac p̄sonaz qualitātē
quia in vno loco minoris precij sunt que requirunt in alio v̄o maioris
Et puto etiam propter hoc in vniuerso pene orbe. nullum super hoc
fore statutum certum. quia uidemus nullam fieri conuentionē hospitū
adiuoz ad passiuos ante ingressum hospitalitatis. **S**ed ponit̄ tota ex-
actio & precium in arbitrio recipientis nō recepti. **S**ed tamē magna;
inequalitatem exprimur sepius in talibus vt aliquis pro duobus ouis

compellitur solue tatum quatum alter pro quatuor ferculis. s. carmū
 seu piscium quod qui vidit testimonū phibet. Et scimus verum esse
 testimonū eius. Etiam denūcians hoc prius hospiti ne causare haberet
 de cibis amissis quos utiq; ipse pro se et familia et alijs reseruauit. Et
 aliter hospes duplum precium postulat pro simplicia aut potu aut dno
 comparato. Ideo parum videmus eos de tali hospitalitate dicari et
 pompisari in vidu vestib; tam ppris q; filiorum. Et si tales in agris
 aut vineis seu alijs exeracijs laborarent vix mediam aut terciā ptem
 diuidaz sibi adquirere possēt. Et hij memoriter retinēt sententiā illi⁹
 archienclanij. No. ij. Omnis homo primo bonū vinū pomit deinde quod
 deterius est precio tamen mīme mutato et ideo inequaliter. Et quis ta
 les auderet excusare de auaricia de iniusticia de dolo fraude ac iniuria.
 quomodo isti complent hoc pceptū Diliges proximū tuū sicut teipm
 et qd tibi nō vis fieri alteri ne feceris et quicquid vultis qd faciēt vob;

hoies hoc facite eis. Videant igitē tales ne qd hoies nō audeant iudicāe
 deus occulto iudicio iudicabit. **M**ōc videmus aliquē tales mala morte
 pire aut p grandia incendia aut captuationes aut alijs modis aut in
 rebus aut in corpe picitari aut p furta qd seipus exptum existit. Et
 diceret que esset regula dirigens in hys hominez ne peccaret. Ad hoc
 forte nec ego nec alter possem regulam iuauabilem dare sed p̄suetudo
 ciuitatis aut patre. Sed nec ista est vsq; quaq; sectanda quia cōtra iu
 sticiam nulla consuetudo habet locum. Sed magis censerī debet corrup
 tela nisi esset rationalis et p̄scripta. **P**uto tamen hanc regulam re
 fidere in discretione viroz p̄udencū qui adus morales habent modis
 care et in p̄pria discretione dicente sibi. **N**e qd nimis. pensando singula
 que et quatum constane et vt sibi et familie pro vidu cottidiano sufficē
 possēt sine damno vtensiliuz rez vestium et habitationis. Et vt sapiēs
 determinabit et maxime de consilio discreti sui p̄laci et confessoris. Et
 quicquid illi de consilio dēterminauerint ex discretione rationis hoc ipse
 sibi licitum putare debet. **N**on existendo iudex in p̄pris causis tāquā
 sibi suspectus. quia fauor p̄prius et comodū subuertere consuevit iudi
 cium. **P**arsiciant tales hospites imoderate exigentes ab hospitib; pas
 sius supra condignum furibus raptorib; et quasi latronibus qui aliēa
 sibi vsurpant et tenet ad restitutionē imo ampli⁹ q; fures quia timeēt
 qd raro de hoc confiteātur nec habent conscienciā de restitutione et a fu
 ribus exigitur restitutio cogito furto et puniūtur. hij vero nec pun
 iūtur publice nec aliquis audeat petere restitutionem. **I**deo tales picu
 losius peccant. **O**bligant etiam dicti hospites adini ipis passiuis dē
 tione a violencia p̄posse suo vt patuit de iusto loth ac de mura p̄puls
 landa. **Gen. xix.** vbi dixit Ingressi sunt sub vmbra culminis mei. et. ij.

Matth. ij. Non sanū consiliū est petere hospicia potentioꝝ in ciuitatibꝝ
Item de rebus hospitem apud eos depositis obligantē iure depositi
sicut de proprijs sine fraude atqꝫ dolo. Et tenent de damnis reruꝝ si que
apud eos deponuntur enuclata sunt iura sup hys de deposito. **I**tem nō
credendi sunt esse imunes a criminū participatione si que sciēter p̄mittūt
apud eos in hospicio perpetrari scz ludo aleaz & taxilloꝝ aut icōtinēcia
& ludis alijs illicitis & ab ecclesia prohibitis torneamentis duellationibꝝ
hastiludijs & choꝝis saltem moꝝdinatis gestulationibus spectaculis io
culacionibꝝ exercitijs in nigromācia alchimija saltem deceptoria In can
tationibus carminationibus diuinationibus & alijs p̄stigijs ac demonū
fallacijs veneficis phycōmica arte. Et alijs quocūqꝫ noīe appellare p̄nt
que recte & sane doctrine aduersantē. Et que bonis moꝝibus & fidei xp̄i
ane non sunt conformes. & non solum isti hospites abstinere ab hys ne
cessē habent si velint saluari. **S**ed etiam quilibet bonus catholicus taz
abstinere in se debet q̄ etiam domū suam & familiā tenetur ab hys pre
seruare imaculatam alias censetur reus & consciens. **I**gitur pari p̄ca
debet puniri sicut faciens. vnde nec adulteria furta aut aliqua alia cri
mina scienter quis debet fouere vt publicaz meretricū ingressus aut
cohabitationes earundem. si hec & talia multa p̄scnderent ab habitato
ribꝝ xp̄ianoz multa crimina prohiberentur. **S**ed heu auaricia hoim
multa talia admittit quasi deus nō esset potens p̄ licita media suos nu
trire fideles. q̄t vero habitationes domus & regna flagellata sunt p̄p̄
crimina inhabitanciuꝝ peccatoꝝ. **T**estis pharao est. **Gen. xij.** vbi dicit
flagellauit autem do nm⁹ pharaonem & domū eius plagis magnis p̄p̄
saraj uxorem abraham. quia eam adulterari voluit. **S**imiliter & abi
melech regē **Jerare.** cui a deo dictum est. **En moneris p̄pter mulierē**
quā tulisti. ecce p̄pter peccatum inhabitancium peccatoꝝ qui sola volun
tate pecauerunt deus plagas est cōminatus docemur ī scriptura sacra
quomodo crebris deus indignatus est toti congregationi p̄pter pecca
tum vnius donec ipse fuit punitus vt patet in achioꝝ. **Josue. vij.** **S**ic
ecōtra deus p̄pter penitentiam alicui⁹ vel aliquoꝝ bonoꝝ peccat & p̄
speritatem dedit multis cohabitancibus vt p̄; **Gen. xxxix.** **D**e ioseph
vbi scribitur. **B**enedixitqꝫ deus domui egipcie p̄pter ioseph & multipli
cauit eam in edibus q̄ in agris cūctamqꝫ substantiam eius. vnd saluber
rimū consiliū est scōm dictum dei. maleficos non paciarijs viuere s; ex
cludendo peccatoꝝ de medio bonoꝝ & auferes maluz de medio tui. naz
dixit ad filios israhel de achioꝝ qui tulerat de anathemate **Josue. vij.** non
ero ultra vobiscum donec coneratis eum qui hui⁹ sceleris re⁹ est.
Unde notandum depositeoꝝ est qui rem depōit ad alium depositarius
est apud quem res depōit ad fideles manus p̄mus est hospes passiu⁹

secundus hospes actiuus. tenetur autem de culpa depositarius si se ob-
tulit deposito. secundo si mercedem recepit pro custodia. tertio si conuē-
cōe faciāt iter se. Itē si cā dpositarij res pēs ipm dposita sit. Itē si morā
fecit in restituyendo. Item de dolo tenet. s. qui psumit qd nō fecit diligē-
ciam circa depositum sicut in suis. sicut si res sue salue sint dpositae nō
apparent. Item si scienter accepit res depositas in hys locum habz re-
stitutio. totum habetur de deposito capitulo. ij. in textu et i glo. ij. 2c.

Sequitur de officio et adu predicationis.

Quoniam supfluum iudicauit post predicta subiungere aliqua de offi-
cio et adu predicationis quod quidem officium sanctum esse quis
negare potest. Et suis quibus debet sic stipatum circumstan-
cijs. Omne enim officium in ecclesia militante siue ecclesiastica
iherarchia licet in se consideratum sit inter carismata diuina sputandum
que numerantur ab apostolo ad eph. iij. Et tamen non recto ordine ad-
ministrantur iam quanto insignius fuisse si ordinem suum seruasset tatio igno-
bilis erit si ordinem suum amisit ut patet de lucifero. Hoc autem officium
multum necessarium est in ecclesiastica iherarchia sicut sal in cibo et panis
ad nutriendum. Olim deus legem suam cordibus sanctorum inspirauit ante
aduentum suum. Deinde scripsit in codicibus tempe moysi et prophetarum.
Post hoc uia uoce predicauit et post hoc iterum libris apostolorum
et euangelistarum est in scripta que usque hodie manent et plurificata est per
epositiones doctorum. Nam uero frangit et distribuit fidelibus manna bono-
rum predicatorum. Ita plures frangentes quam populi abiuuunt hinc abo salutaris
Ideo uidemus sepius fructuum huius sancti seminis non plurificari et raro
tantum quantum deberent. Cuius ratio est quia debitus ordo seminandi
non seruatur. Ad quem ordinem primo requiritur qui debent et possunt
esse seminatores. Secundo quid debent seminare. tertio quibus. quarto
ubi. quinto quando. sexto quomodo. Que sunt circumstantie actionum mora-
lium ipsas actiones vestientes ut fiant fructuose. Et quoniam uidemus
hunc ordinem sepe confundi. Ideo et illud quod sequitur confundit. Cur-
ritur ad cathedras ab impitis elinguiibus non uocatis uita et moribus
corruptis infamibus docentes quod non didicerunt. fabule ueniunt ad me-
dium magis risus quam plandus queruntur rumores nouitatum proclamati-
ones ad aures fatuorum produciunt ut in tabernis et diuinijs dissolutiones
et tachmationes frequentare ualeant inde uilescit status clericalis et
nisi hoc diuinitimum officium sacre misse. et agnus iste sanctissimus pa-
scalis qui manibus conficitur et tradatur sacerdotum uulgo reuerentiaz
incuteret parumquid aduertere dignitas sacerdotalis. Cum fere ho-

die impleta est propheta sicut populus sic et sacerdos hoc apparet in ludis
spectaculis quibus utinam et non in choreis. In nuptiis in vestibus cle-
ricali dignitati non aptis. Et quid necesse est me singula percurrere cum
dicere possim cuilibet scire volenti palpa et vide quia caro et sanguis
in clericali dignitate pene spiritum absorbit ut cum spiritu ceperint
nunc carne consumantur. Et tanta horum carnaliter viuencium est mul-
tudo ut si quis sacerdotum extra hanc legem bestialem sobrie pie et de-
uote se regere voluerit mox derisioni patrat et extra synagogam eiciat
quasi legi omnium repugnans. sed non ad insipientiam sibi qui quicquid audi-
turus est cum alijs innocenter viuencibus illud sapientie. v. **M**os insensati
vitam illorum estimabamus in sana et finem illorum sine honore. Ecce quomodo
computati sunt inter filios dei hijs sunt quos aliquando habuimus in derisu
et in similitudinem in properij. 2c. **P**rimo sciendum quod quantum spectat
ad salutem hominis cuiuslibet singularis principaliter ad hoc tendere debet
et necesse est ut propriam suam salutem procuret mores suos et conuersationes
in via dei secundum diuina precepta instituens hoc exigit rectus ordo cari-
tatis que a seipso incipit dicente scriptura Misereere anime tue placens
deo ecclesiastici. iij. Et christo dicente. Quid proficit homo si lucretur totum
mundum seipsum perdat et anime sue detrimentum faciat. sed forte et alios se
vult lucrificare bene si potest. sed nihilominus sibi prius prouideat quam alijs alio-
quin dicetur sibi. medice cura teipsum. Et illud Pauli. Qui alium doces
teipsum non doces. **A**ug. etiam. xix. de ci. dei. Hunc ordinem esse docet di-
cens. **O**ciū sanctū querit caritas ueritatis. s. quo sibi quisque vacare et
deo desiderat negocium iustum suscipere. s. si imponit a superiore necessitatis
caritas quam sarcinam se; prelature aut predicationis si nullus imponat per-
cipiente acq. intuende vacandum est ueritati. **S**i autem imponit a superiore su-
scipienda est propter caritatis necessitatem. Et idem ostendit **A**ug. super
psal. **D**ir languosus non dirigetur in terram. **Q**ualis debet esse homo dei
ut optet magis audire quam dicere sicut scriptum est. **S**ic autem omnis homo
velox ad audiendum tardus ad loquendum. Et si fieri potest hoc optet
non habere necessitatem loquendi et dicendi et docendi loquimur nos ho-
die ad vos ut aliquid doceamus vos. quanto melius si omnes scirent et
nemo doceret alterum sed omnes audirent unum illum cui dicitur. **A**u-
ditui meo dabis gaudium et leticiam. et postea gaudium taciturnitatis unum
quisque in voluntate habeat uocem doctrine in necessitate. **Q**uomodo enim
opus est uoce doctrine quando pateris indoctum quando pateris impium
si semper te delectat docere semper uis habere impium quem doceas. **S**i autem
beniuolus es et uis omnes doctos esse non uis semper habere quos doceas
non erit in voluntate exercitium uel probatio doctrine tue sed in necessitate
gaudendum tibi sit in auditione dei necessitas tibi sit in locutione tua et

non eris uir linguosus ne ñ dirigaris i Era quare loqui vis audire ñ vis
 hec **Aug.** Ex quibus omnibus luce clarius constat qd op^o p^odicatōis
 debet miugi ex necessitate non queri ex voluntate qui ex volūtate p^o
 querit op^o predicatōis aut p^osumptuosus iudicatur quia reputat se
 iam talem qui ope prius impleuit qd predicare intendit. Nam pri^o ē
 implendum ope & post predicandum iuxta illud. **Cepit Iesus facere**
 & docere aut aliquid querit in p^odicatōe scz mulcere aures hoīm aut
 fauores aut famā aut laudem hoīm seu lucrum tempale. **O**ime enī cre
 dendum est qd ille querat alioz salutem recta intentione p^o p^odicatōem
 qui p^onam suā negligit querē in opatione. sicut naturaliter quis aliēa
 damna postponit p^oris & p^ona lucra prius querit recto ordine qz ali
 ena. **E**t ē snia **Johis Cris.** Primo igitur opus & officiu p^odicatōis
 requirit auctoritatem **Juxta illud Ro. x.** **Q**uomodo vero predicabūe
 nisi mittant scdm lram vel a deo vel ab alio vice eius. **S**up quo dicit
 glo. **Q**ui predicat non missus non predicator sed p^osumptor est & ip^o.
Unde a xpo apostoli sunt missi dicente. **E**untes docete omnes gen
 tes & illi vltimus alios & sic demceps vsqz ad nra tempa p^o romāos pō
 tifices ad archiepos & ab istis ad epōs & ab istis vsqz ad ifimū pleba^o
 & a plebans ad presbiteros nō curatos qui etiā p^o eos assūmi possunt
 si sunt pdonei. **N**am dignitati sacerdotali saltem sine cura nō est anexa
 potestas predicandi ad libitum ipsorum ex quo non sunt curati. lic; bo
 hemoz error sanxit oppositū neqz religiosus ut sit p^ona auctoritate pub
 lice p^o seculum aut ciuitates discuzrendo licere iudico predicare nisi de
 licentia romani pontificis sicut indultum est fratribus mendicantibus
 cum conditombus in p^ouilegijs eoz expressis. **S**ecus in priuatis eoz
 locis p^o verba exhortationis accedente populo. **D**e consuetudine alieñ
 scienti loci ordinario & p^o hoc ratum habente nec prohibente. sicut sancti
 heremite ad ventantibus ad eos populis verbum exhortationis offe
 rebant nisi aliud ex necessitate aut pmissione epōz aut eozundem uica
 riorum consuetudo obtineret. & hoc clare inuit hystoria aduū ap^oroz
 vbi de **Paulo** & de **Barnaba** dicit qd venientes antiochia spnagogā
 die sabbatoz sederūt. s. non p^odicantes donec miserunt princeps syna
 goge ad eos dicentes viri fratres si quis est in vobis sermo exhorta
 tionis ad plebem dicite quasi sine auctoritate nolentes predicare **A**duū
 xij. **E**t qui asserit se missū doceat de mittente vt disponit. c. **C**um ex i
 uncto de hereticis. **A**liud tñ est ex officio sibi inuncto predicare aliud
 superogatoie. **E**x inuncto sūt quibz dant stipendia & capiunt solaria
 quotidiana aut quibus cura incūbit aiaz qui pabuluz diuini verbi te
 nentur ministrare aut p se aut p alios pdoneos quia non est de natū oibz
 donū predicatōis. sufficit enim qd p alios facit nisi mercia & pigricia

accusaret quos & ego non auderem excusare. cum beneficia dantur propter officia non econuerso. & frustra accepta beneficia ubi non sequitur executio officij. In quibus utique voce prophetica damnae cecitas & mutitas psalms. lvi. Speculatores eius ceci omnes nescientes uniuersi canes muti non valentes latrare. Excusari tamen aliquantulum possunt propter impedimenta ratione executionis suorum officiorum dummodo alias diligentes sint & suppleant in alijs quod ipsis deest in verbo dei. Unde hec vox predicatorum inuicem sumpsit a christo deinde deriuata ad apostolos a quibus successiue ad alios episcopos etc. Et in medio terre scilicet ierosolimis primo optuit euangelij ueritate declarari ut patet luc. vl. & actus. i. Deinde ad alias mundi partes. scilicet orientem meridiem & post hoc ad occidentes. scilicet Petro ad arcem romani imperij uocato ut lira testatur discipulum suum sanctum Gaumianum ad franciam misit. scilicet ad senonensem ciuitatem & alios discipulos usque ad finem terre habitabilis Et Paulus se facit ad hispanias uel profici sci Ro. xv. Cur autem in iherusalem lux ueritatis cepit primo predicari. Ratio quia est in medio terre habitabilis ut a medio ad extrema usque fieret progressus. Item ut daretur fiducia penitentie gentibus cum istis qui christum crucifixerunt predicata est penitencia si uellent de tanta execrabili facinora ut nullus hesitaret de enormitate suorum excessuum. Item ut misericordia christi claresceret toti orbi. Item ut uidei nimis essent excusabiles si penitere nollent. Item ut ibi primo benignitas dei ostenderetur ubi postea eius rigorosa iusticia in die iudicij superuentura esset. predicatores uero habent uelut officium in ecclesiastica ierarchia secundum ordinem enumeratum a Paulo ad eph. iij. ubi ait. Dedit quosdam quidem apostolos quosdam autem prophetas alios euangelistas. alios uero pastores & doctores. Item predicatores ad illuminationem sanctorum. Cognitio qui debent predicare restat uidere qua intentione hoc faciant. Debet enim oculus simplex esse in quolibet opere meritorio alias totum tenebrosum erit secundum christi doctrinam hec autem intentio debet esse caritas dei & proximi ut honor dei & edificatio proximi principaliter querantur exclusis omnibus alijs. sed fauore fama lucro temporalis ne secundum apostolum adulteretur uerbis dei sed in sinceritate & manifestatione ueritatis loquendo. Scimus enim quod fetida & corrupta retia odiosa sunt piscibus nec libenter in ea intrant pisces sic & in presenti. Unde timendum quod ideo sepe pius fructus adquiritur tam quo ad predicantes quam ad audientes propter impuram intentionem quia non omnes querunt que dei sunt in predicatione. non tamen ideo a fidelibus aspernandum est bonum semen si admisteretur ab imundo satore quia colligitur rosa de spina. Et christus phariseorum & scribarum doctrinam super cathedram moysi sedentium approbat & ad audiendum & exequendum inuitat dicens. Que dicunt facite que autem faciunt facere nolite. ne

Paulus prohibere decreuit illos qui uerbum ueritatis de xpo predi-
 cauerunt non sincere. Nam dicit ad philipen. 1°. **Q**uidam ppter inuis-
 diam & contentionem. quidam ex contentione xpm annunciant non sin-
 cere estimantes se pressuram suscitare uiculis meis. **Q**uid. n. du oimod
 siue per occasionem siue per ueritatem xps annuncietur in hoc gaudio
 & gaudebo. **E**t si p puerlos etia sinistra semen iacet. est tamen dei semen
 non ipsoz licet p ipsoz semiatutur sicut non spernendus est salubris cibus
 licet in uasis uilibus & contemptibilibus offerat. **E**x pmissis sequitur
 qd quantum est in beniuolo predicatore semp debet optare ut p alium ma-
 gis ydoneum predicari debet uerbum dei qm ipse est. **S**i talis potest ad
 manu haberi ubi maior laus dei & utilitas proximi potest adqri si recta
 eius fuerit intentio & non recurua fuerit ad ppriam utilitatem. vnd &
Moses sanctus aliquociens se excusare uidebat a missione dei ad phar-
 raonem p lingue impedimentum & p alia ut patet **E**xodi. vii. **S**imiliter
 & optauit ut omnibz daret deus spm suum & omnes pphetare possent utz
 numer. xi. **E**x quo patet qd beniuolus debet esse uerus pdicato: humilis
 & mansuetus exclusa inuidia & appetitu pprie laudis. ideo & sanctus **V**a-
 lerius epus yponens pcesso: sancti **Aug**ustini considerans se forte mi-
 serum esse in uerbo dei & facienda cessit epatui & pmouit beatu **Aug**
 magis ydoneuz. **C**erte hoc rarum hodie cernit. ideo timendum qd in plu-
 ribus desit recta intentio. **D**icit. n. **P**aulus omnes que sua sunt querit
 non que ihu xpi. ideo in figura oim predicatoz dicit **J**. vii. **E**x post
 resurrectionem xpi septem discipuli piscabant & nihil prebiderunt do-
 nec xps in litore eis apparuit. **E**t quesuit an pulmentarium scz pisces
 haberent. **R**esponderunt non tunc dixit eis ihu mittite in dexteram nauigij
 rethe & in emetis & obediens ceperunt pisces & traxerunt rethe ad
 terram plenum magnis piscibus scz centum quinquaginta tribus. piscas-
 tores sunt predicatoris qui sine xpi uirtute nihil prebunt nec pficere
 possunt. pisces sunt fideles. rethe est uerbu: dei. dextera est recta inten-
 tio predicatoris. **S**inistra uero est puerua intentio. **N**am dicit i puer-
 uias que a dexteris sunt nouit dominus. puerse aut sunt que a sinistris
 unde mmus pficiunt qui ppter lucrum & uanam glam predicant. ideo etia
 alibi dicit xps. **C**uz facis elemosinam nescias sinistra tua qd faciat dexte-
 tua scdm **Aug**. r. alienetur intentio cupiditatis ab ope caritatis. p tñ
 etiam sanctis euenire qd licet opus inchoauerint p rectam intentionem
 tamen in opis executione se ingerat uana gloria aut sinistra intentio. sic
 & aplos hoc non fuit impossibile ut dicit sanctus thomas. **E**t de sancto
Merit. legitur contigisse qui dixit cogitationi sue ppter te non incepi pre-
 dicare nec ppter te dimittam ideo abstimenda est in talibus cogitatio.
 non euangelij predicatio interu penda qa aliud est inchoare & ptnuare

sinistra intentioe aliud a latere aduenire & abstinere. **Sed forte dicere**
quis si alteri magis ydoneo cedere & locum dare debeo quid ego adu-
sum. **Nam** unde alias viua non habeo. **Ad hoc forte** responsum est prius
quia oculum sanctum querere & gustare quam suavis est dominus deo & sibi vacare
aut alijs iustis opibus intendere ne utilitas proximorum per eum impediat
que per magis ydoneum adquiret. **Non enim** dixit moyses. **Si** omnes prophetent
mea fama & potentia decrescit minus reputabor a filiis israel & principa-
tum amittam. ideo etiam petit sibi associari alios qui onus populi secum
portarent & ipse non solus graueretur ut in eodem ca. **Et dicit greg.**
sup eodem dicto quis det ut omnes prophetent & de exoneratione pia mens pa-
storum quia non propriam gloriam sed auctoris querit ab omnibus vult ut
uari in eo quod agit. **Fidelis** enim predicator optat si fieri potest ut veritatem
quam solus loqui non sufficit cunctorum ora sonent. **Potest tamen Clemens**
rationari ut si est necessaria veritas in fide & moribus predicanda illo tempore quod forte
alio tempore non habet locum. **Et magis ydoneo** postulat ut ei cedat per inferiorem &
locus decur. teneat et in inferiori cedere alijs credo quod offerre se et non tenere.
Uterius videndum est de vita bona que requiritur ad bonum predicatorum.
Nam qui tali priuatus est plus destruit moribus & exemplis quam construit
sermonibus. **Nam** dicit Iero. non confundant opera tua sermonem tuum
Et Gregorius cuius uerba de pictura restat ut sermo contemnat. **Quo**
pacto docet christi humilitatem qui per se sequitur superbiam. **Quo** pacto docet
christi in inuentione qui sequitur inuidiam. ut legitur quod quidam frater pres-
dicans de asello in quo christus intravit ierusalem insidebat. post amonem
& post sermonem visus est solemniter equum sibi preparare ad equitandum.
Cui quedam matrona dixit talis ne frater fuit asellus de quo predicasti
qualis est tuus iste caballus. **Et** reuera estimo quod propter nullam aliam causam
hodie sic vilipenditur dei verbum quam propter pueria exempla sacerdotum.
Aliter enim docetur. & aliter in uita multorum cernitur. **Vnde Boetius** in
de disciplina scoliarum. **Nulla** res magis perniciosa discipulo quam uita ma-
gistri contumeliosa. **in** uita enim sepius confundi uidemus ex fetido uase
quia uas fetidum liquoris inuisum confundit. unde exhortatur paulus. si
delem discipulum chymotheum episcopum dicentem. sollicita cura te ipsum probabilem
exhibendo operum inconfusibilem recte tractantem uerbum ueritatis.
Sal enim debet esse uita predicatoris populo sicut aliud sal materiale omni-
bus ut factum doceant quod uerbo predicant & factibile fiat opere quod docet
sermone. uidemus multos libros pro sciencia adquirendos reuoluere ut
lingua sit habilis sermo splendidus & rethoricis ornatus coloribus. sed
paucos putamus insistere ut mores proprii in melius reformentur & uita
propria corrigatur contra illud **Pauli**. **In** omnibus exhibeamus nos met-
ipsum sicut dei ministros in multa paciencia in tribulationibus in necessitatibus

in angustijs i laboribus vigilijs in ieiunijs .ij. cor. vi. Et idcirco in sancta
 nascentis ecclesie qua sancti apłi et eius discipuli vitam moribus et sermo
 nibus predicabant. ideo totum mundum post se traxerunt quod quam rarum
 sit hodie nemo est qui ambigat. Deinde videndum quid sit predicandum et
 certum est quod euangelium secundum christi doctrinam predicat inquit euange
 lium. Et per hoc intelliguntur omnia que ad fidem spem et caritatem
 pertinent ad virtutes et ad vitia vitanda et quecumque aliquam reductionem
 possunt habere ad bonos mores instruendos siue fuerint naturalia mo
 ralia et artificialia. Nam et hoc fecisse christum et apostolicos legimus. posuit
 enim similitudines de naturalibus ut de semine et eius fructu de piscati
 one de laborantibus in vinea de emptione margaritarum de maturacione
 arborum de aubus. etc. **O**ltra que ponitur in serie euangelistarum.
 et **Paulus** de stellis. Sicut stella a stella differt claritate ita de resurre
 ctione mortuorum et de semine mortificato in terra et postea viuificato
 unde proportionate similitudines non sunt alienande a predicatione sed
 fabule mendose ludicra puerilia gestus non honesti et alia figurata ridi
 culosa extranea debent esse aliena a predicatione euangelij. quia deus me
 daco nostro non indiget. **T**hytum enim beatus **Paulus** dicens Tu
 autem loquere que decent sanam doctrinam. Et alibi .ij. thimo. .iiij. ca.
Erit tempus cum sanam doctrinam non suscipiebunt homines sed ad sua
 desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus et a veritate
 quidem auditum auertent ad fabulas autem conuertentur. Debet esse
 in doctrina pietas ex parte docentis. ex parte doctrine veritas. ex parte
 modi docendi oportunitas. ex parte finis utilitas. pietas facit doctores
 affici in docendo. et per consequens documentum eius magis infigi. **G**ra
 dius enim auditur cum doctor afficit in docendo. tunc enim auditor affi
 citur in audiendo ut dicit **Augustinus**. Et ad tria debet attendere predi
 cator secundum **Augustinum** ut doceat quo ad igno:antes delectet quo ad
 fastidiosos et flectat quo ad pertinaces et duos. **H**ecio hilaritas vultus
 affabilitas sermons et mater oportunitas secundum audiendum con
 ditione ornant predicationem. et rescienda sunt superflua et ad compen
 dum omnia restringenda secundum quod in vitibus videmus psalmitis in
 fructuosos nimios et superfluos abscendi ut fructuosus amplior spaciosi
 tas relinquatur. paucorum enim fecunditas sterili multitudi auferet
 Sicut longe vtilius est iuxta apostolum pauca scilicet verba docere quam
 multa in breui confusa proferre ut sitis audiendi refidat in audientibus
 et non usque ad saturitatem aut fastidium proponatur. sicut in sumptione
 cibi corporalis solet a medicis vitis persuaderi. Tunc enim melius diriget
 et avidus desiderat urbanitati studere et curiositati aut eloquij ves

In iustati plus mulcere solet aures: quā cor edificare. Quibus autem debet fieri predicatio exemplo xpi docemur et sanctorum. scilicet omnibus in differentes se offerentibus pauperibus diuitibus potentibus etiam iudis si occurrant non est sermo dei negandus. Nam xps vni soli legitur ps dicasse scilicet mulieri samaritane **Johis. iij.** Item duobus discipulis euntibus a iherusalem in emaus **Luce ultimo.** Quibus et exposuit ea que de ipso scripta erant in lege Moysi et prophetis et psalmis. et sic de singulis quotquot se offerentibus. In quo reprehensibiles sunt qui pauperibus aut paucis dedignantur predicare sed diuitibus potentibus multitudini. Cuius tamen dicat ysaias pauperibus euangelizare misit me et certe hi magis capaces iudicantur quia sunt exempti a magnis passionibus et passionum secutores secundum phm non sunt abiles ad moralem philosophiam. nec timendum est defraudari mercede si non datur lata audientia hominum quia merces computatur secundum laborem docentis et secundum latitudinem caritatis. non secundum multitudinem aut fructum audientium saltem eandem. licet accidentalis possit commensurari secundum audientes. Item videndum quando est sermo exponendus et videtur magis oportuno temporibus festiuis cum populus quietatur est a curis secularibus et magis capacior ad precipiendum. unde lex moysi et prophetarum dicta diebus sabbatorum recitabatur. sicut patet **Luce. ij.** Quando xps mansit in iherusalem in medio doctorum audiens et interrogans illos hoc tamen non semper est de necessitate: si alia causa interuenerit predicandi. Sicut et de loco dicendum magis in templo et in ecclesiis propter reuerentiam loci et presentiam sacramentorum et reliquiarum. nec forte videtur multum expedire ut supra modum frequenter verbum dei. propter assiduitatem enim solet sequi contemptus et vilificatio nisi alia causa se obtulerit ut solitum est fieri in ciuitatibus per quadragesimam et aduentum propter diuotionem captandam. Et ad sacramenti eucharistie preparationem si tamen iudicet ex frequentatione crescere deo et mores in melius reformari ex tunc utique non esset reprehensibilis assiduitas. Sicut dicimus de accessu raro aut crebrius ad eucharistie sacramentum. Nam de pronuntiatione verbi dei aliqua sunt videnda preueniunt hanc pronuntiationem seu publicam traditionem tria necessaria secundum artem rethorice facultatis scilicet inuentio materie dispositio. i. ordinatio eius de. impressio in memoria deinde enuntiatio. Inter que vltimum decorat omnia precedentia que nisi fuerit. s. facundia et eloquentia parum quo ad audientium utilitatem valet cetera. unde tullius questus quid excellit inter precepta eloquentie. Respondit pronuntiatione sunt enim quinque necessaria doctori benignitas vita scientia fama et eloquentia. Beniuolentia ut affectuose dulciter leniter hyla

riter loquatur compassiue. Sic enim sedem sibi vendicat verbum in
 corde audientis sicut procedit de ore docētis. Est enim p̄nūciatio quedā
 modulatio & melodia que sc̄dm ph̄m. viij politicoꝝ multū mentem aus
 dientis afficit atq; a passionibus retrahit secundum conditōem modu
 lantis vnde in ecclesiastico. Musica in luctu importuna narratio. Fama
 etiaz necessaria est p̄pter audientes que attrahit & auctorizat dicta docto
 ris. Deo Paulus in epistola ad hebreos. Non premisit nomen suum
 sicut in ceteris fecit. quia erat in famis apud hebreos quasi destructor
 legis. Et ne nomen pauli in fronte epistole p̄rolatur vtilitatē legentis
 excluderet vt dicit Jeronim⁹. Infamia enim quasi fetor malus alios
 a se expellit. Deo maturitas morum & grauitas cum suauitate solent
 famam p̄turere. Deinde etiam non nimia familiaritas & frequentia
 que uilipensionem solent generare & famā minuere. quia dicit Jeroni⁹.
 R̄d raritate dulce est assiduitate in amaritudine; vertitur. Deo x̄ps
 legitur solum tribus annis predicasse sicut Ioannes baptista. Et ap̄li
 ne eorum predicatio uilis efficeretur de vno loco in alium frequenter
 personas suas transfulerunt dicentes. oportet & nos alijs predicare.
 Sic docet Poedius rectorem scoliarum. q̄ amplius q̄ per tres aut
 quatuor annos non debet in vno loco residere vt eius doctrina non vi
 lescat. sic forte & predicatori expediret facere nisi alia causa specialis
 p̄ductiozem doceret facere moram. primo anno nō plene cognoscitur
 secundo anno amatur. tercio anno vilescere incipit. quarto contemnit.
 Sicut de x̄po qui post tercium annū sue predicationis fuit occisus sic
 & Ioannes baptista. hoc autem dico non semp sit p̄tingere sed nō fore
 impossibile apud plures inueniri. Deo aut̄ a postolorum sanctorum col
 legium paulo tanquam eloquentissimo scribendarū epistolarum p̄cessit
 auctoritatem ad omnes gentes & semmandi uerbū dei in diuersis mūdi
 ptibus quia precellebat alios sciencia & eloquētia & paciencia ac suau
 tate sermonis vt patet in epistolis suis. Filioli inquit mei quos iterum
 p̄turio donec x̄ps formetur in uobis ad Galt. Et alias quō cum lacri
 mis scribebat epistolas. Nunc inquit & flens dicoꝝc. ip̄a enim eloquē
 tia dulcis īcorpat & etiam materiam rudem magis q̄ alter sine eloquē
 tia materiam subtiliozem. Vnde dicit Terentius nihil ē quin male nar
 rando possit deprauari. Et eul⁹ nihil aliud est tam incredibile qd non
 in dicendo fiat probabile. Nihil tam horridum & occultū q̄ nō oratiōe
 splendet. Perapimus quosdam predicatorēs in suis sermonibus
 nihil habere suauitatis humilitatis seu compassionis sed quasi in colle
 gis lectōes legerent in phisicoꝝ aut metheroꝝ lingua sicca frigida &
 arente. Cum sit alter modus legendi in scolis q̄ sermo p̄nunciand⁹

In ecclesijs. Unde eloquētia debet habere maturitatem suauitatem res:
diocritatem & capacitatem. Primū quo ad doctorem. secundum quo ad
vbi p qd doceat. tertium ex pte doctrine. quartū quo ad docēdos. De pmo
dicit Valerius maximus ornamenta eloquētie in pnuātionē apta & cō
uenienti corpis motu consistunt. quibz cum se instruxerint tribus mor
dis agrediuntur homines scilicet aures eoz penetrando oculos demul
cendo animos inuadendo. Suauitas verbi requiritur ad renouandum
desiderium & ad tollendum fastidium. Unde tula maxime varietas de
lectat auditorem. Et quantaliam in optimis cemis hoc sepe nobis accidit
vt cū optimis saciat sumus varietas tamē nobis ex viliozibus grata
fit. Et y. Machab. vltimo. Sicut vinū semp bibere aut aquā pcranū
ē. alterus autē uti delectabile ē ita legentibus si semp sermo exactus sit
non erit gratus. Et oracius. aut prodesse volūt aut delectari poetā. Me
diocritas etiā necessaria est in verbo nec nimis tardū & nimis citū nec
nimis prolixus aut sermo breuis. Unde Seneca Inopia verborū & ex
ilitas nimis mētē auditorem facit. tarditas vero tediosum. Et apulus
dicit volo quinqz verba sensu meo loqui vt alios instruā qz iiooo. ver
borum in lingua. Per quinqz verba intelligūtur quinqz fines. ppter qz
fieri debet omnis doctrina spūalis scilicet verbū instructionis quo ad in
scios & ignaros exortationis quo ad pigros consolationis q ad mestos
& desolatos cōminationis quo ad duos exhortationis q ad bonos. vno
versus. Exortoz consuloz & minor exortoz doceoqz. Vt quinqz verba
scilicet quid credendum. quid faciendum. quid fugiendum. quid appetē
dum. quid timendum. Unde versus. Quid credā faciā fugiā spes
rabo timebo. Et dicit. iiooo. ppter multiplicatē verborum modū ex
cedentiū. Vbi. n. plurima verba ibi frequēter egestas puer. xiiij. Et
puer. x. In multiloquio non de erit peccatum. Capacitas etiā necessa
ria est secundum conditionem auditorum. Nam dicit Paulus Non po
tū vobis loqui tāquam spiritalibz sed quasi carnalibus tanqz puulis
in xpō lac vobis potum dari non escam. Et alias sapiēciam loquimur
inter perfectos. Et ad thes. ij. Facti sumus puuli in medio vestri. sicut
si nutrix foueat filios suos. Unde ex istis modus predicandi pē haberi
ideo spūssandus apostolis per gratiam linguarum cōtulit que tamē grā
in omnibus non eundem modū seruauit sed scdm capacitatem recipiē
tū. Vnicuiqz enim deus sua talenta tradidit scdm ppriam uirtutem scz
recipiendū ut clare cernere ē in quatuor euangelistis & quatuor docto
ribz. Et presertim in epistolis pauli quia ad hebreos eloquētorū stilo
usus ē quā ad gentes in alijs epistolis. quia spūssandus p gratias gratis
datus non semp tollit mobilitatem naturalium donozum. nec dimittit

bonitatem naturalium sed sinit naturam agere motus proprios addendo
 quod non fuit non immuens quod fuit. **Ideo Aug. v. libro confessionum.**
 fastidium inanehē recommendat ultra **Ambro.** de eloquentia dicens **Ex**
perius sum hominibus gratum et iocundum in verbis non tamen ideo sapi
ens quia vultus congruus et decorum eloquii. Sed si de veritate eius
 et ambrosij queritur nulla est comparatio idcirco hereticos in suis sermone
 bus exprimitur dulces suavesque unde omnium attrahere sibi populū cō
 fuerunt iuxta illud **Pauli** per dulces sermones corda seducunt innocēs
 cum. **Nam** aquę furtive dulciores sunt et panis absconditus suavior.
Non tamen ideo verax predicator vitare debet suavitatem sermonis li
cet ea etiam perversus uti consuevit. **Timoris** etiam passio excludenda ē
 a predicante et audacia et libertas animi induenda. **Nam** timor hūcōs
 excitare consuevit qui fantasiaz memoriā et ymaginativam turbare so
 lent et totum corpus minus extra imutatu per timorem et tristitiam ut
patet in vultu et manibus. **Sunt** etiam quatuor vitu pabilia in sermōibz
Primo si sermo est nimis inordinatus nimis ornatus nimis concitatus
De primo dictum est de inimitate propter fastidium. **Solent** enim scdm
Gregorium ubi qui minus sufficiunt cum audiente sumi et magis di
 gerit. **Inordinatus** quādo de vna facultate que est ad propositum ad aliaz
 recursus fit ut de theologia ad splogismos aut dyalectica ad casuales i
 flexiones. **Nimis** ornatus quādo nimie sunt distindōes que memoriā
 confundunt. **Et** intelligentiā exigunt unde faciū quod exigit et phiam
 in pres non in frustra diuidam. **Nimis** ornatus quādo magis insistit
 verborz falens quā sententijs rex. **Sicut** si turpes mulieres colores ad
 vltimos sibi adhibent ut appareāt pulchriores. **Concitatus** nimis est
 qui est nimis velox et pceptus et pconsequēs vitu pabilis quia est in com
 positio. **Nam** scdm senecam pnuatio sicut et vita debet esse composita
 inordinatum autem est in natura quod precipitatur et preperat. **Ne**
 quia non est impressus nec eruditus nec prescisus. **verba** enim phye
 debent poni non proici et p detēti procedere. **Ideo** de xpo legitur didū
Nūqz sic locutus est homo sicut hic loquitur. **Seneca** sūma sūmaz hec
 erit tarde eloquentie te esse iubeo. **Hanc** materiam de modo predican
 di non frustra dixi extendendam licet adhuc multa essent amedenda
Et hoc propter excessiuū errozē multoz qui mox accepto ordine sacer
 dotali conuolare cupiunt ad cathedras volentes esse doctores et mgi
 qui nūquā fuerunt discipuli minime attendentes conditiones boni pre
 dicatoz qui utiqz sibiipsis predicare debent prius quā alijs. **Sicut** nullus
 fons effluit nisi in se prius plenus fuerit. **Et** moyses ad montem prius
 ascendit a deo pcepta pcepturus quā homines doceret. **Et** hoc ideo est

Sequitur de bono Regimie p̄dicatoꝝ.

Dost predictozum decursum libet aliquid speculari de modo regendi cuiuslibet pastoris ammarum sicut rectorum ecclesiarum. Quibus modis obseruatis possit se aliquo modo confidere fore vnum de illis quibus dominus dicit in singulari. Euge serue bone et fidelis quia supra pauca fuisti fidelis supra multa te constituam intra in gaudium domini tui ad hanc viam ostendendam licet multa occurrerent dicenda tamen compendiose me credidi expediens dum cum in alijs locis extensius illa repiantur. locato igitur fundamento de canonico ingressu postquam in ouile ouum quod ante omnia necessarium non dubito per viam resolutionis procedendo p̄so tria ad que specialiter est adies mentis intendenda vt illa debito modo regulentur per curatum vnum quod ad seipsum et ad suos collaterales pertinet. secundum quod et ad deum et ad eius sacramenta spectat. tertium quod ad sibi commissos quorum curam gerit pertinere iudetur. Primum est quod curati qui exemplar aliorum esse debent dicant illud gedeonis. Quod me videntis facere hoc et vos facite. **Iudicū. vij.** et modesta casta sobria et irreprehensibilis sic vita et floridus conuersandi modus vt cum **Ambrosio** veraciter valeat dicere. **Pro** sic inter vos vixi vt me pudeat viuere et mori non timeo hoc est in cottidiano victu abo potu vestre familia et cottidianis collateralibus que omnia debent redolere honestatem et bonam famam vt nullus habeat malum dicere de ipso. Oportet enim sanctos habere testimonium ab hijs etiam qui foris sunt vt non vituperent misterium nostrum. Et seruandam puto hanc doctrinam **Jeronimi** ad talem vnum non terat ostium tuum pedes mulierum. Etiam honestatem saltem frequenter sed magis depute locus earum extra habitationem plebam hoc est in ecclesia quia aliqua alia necesse illud deponerit et hec sententia est **Augustini**. Que cum sorore mea sunt sorores mee non sunt. Facile enim presenciam frequens mulierum maculam infligit. Rectio saltem breuis aut spiritualia colloquia mensam fulciant vt et mens et venter epulentur. Aliena sint verba detractionis scdm quod dicit **Augustinū** habuisse in capite sue mensule scripta hec metra. **Quisquis amat dictis aliorum rodere vitam. Hanc mensam indignam nouerit esse sibi. Iudicra spectacula ioculatores fistulatores et alie vanitates longe sint ab eo audiat et mortalem raro conuua. bene trita sic via a domo curati ad ecclesiam et econuerso. nouerit hanc ecclesiam sponsam sibi sociatam quam quanto crebrius colit et osculatur tanto amplius illum diligit qui eam sibi desponsauit scilicet xpm. paupum egenozum. miseris**

biliumque personarum nouerit se esse puilozem cum omnia bona clericorum
in canones censent esse egenorum canonicarum decantatio aut horarum
persolutio si fieri potest. Semper fiat in presencia sacramenti in ecclesia
ut fiat deuote et studiose secundum uirtu dispositiones et secundum ritum illius
ecclesie cui deo vacante preest honoret ecclesiam. Ipse primo per se in ea
se presentando in exemplum aliorum quod est signum dilectionis. Quia et
sanctus Nicolaus ad pontificalem dignitatem ideo electus nutu diuino
legitur quia primus ante ecclesiam mueniri consueuit. Sic in eo matu-
ritas et grauitas morum que affabilitatem non excludat. uerbum uerax
et ponderosum non garrulum repiatur in eo. ideo sic multificus et paucus
loquus. id est multa faciens et pauca loquens. hec enim amicitia fides et fama
bona perire consueuerunt personas infames nouerit sibi esse excludendas
qui enim talium contubernio delectatur contra hec similem infamiam cum
pueris enim non pueris. Sic procuret sibi associare personas bone fame
sapientes mudas que speculum alijs uiuendi prebere possunt. hec est
sententia apostolica. nec tamen huiusmodi cibum sumere debet ne centa-
mimet fama eius. sobrio ritum utatur non curans thesaurizare post mor-
tem uiua enim hostia ante mortem eius per se data preponderat de cupla
post mortem testamenta. tunc enim dat que sua non sunt sed thesaurum
suum reponat uiuum in celo premittens ibi ubi fures non furabuntur
nec uermes corrodere ualent secundum illud. dispersit dedit pauperibus iusticia
eius non augetur in seculum seculi. Sicut sanctus Augustinus et alij legunt
fecisse nullum testamentum post mortem. addidisse sed christum heredem bonorum
suorum dimisisse. id est pauperes. sed hoc rarum esse uidemus. gaudeat plus
auiculis decodis dum ad mensam portantur palatum reficientibus quam de
uiuis itauea cantantibus aures de mulcibus canticulos nobilibus cu-
nosus reassignet. plus enim auferunt quam conferunt. non enim decem est sa-
cerdotem dei in talibus delectari uanis cuius peccatoris inhabitator solus
est deus. agnum pascalem sacramentum uidelicet eucharistie sepius gaudeat
manducare purisque manibus illum contractare dicens illud canticum. O scu-
letur me osculo oris sui. omne studium suum ad hoc intendat ut opera et ex-
ercitia eius dei honorem et proximorum redolent utilitatem. abluat crebris
cor suum per puram cordis gratitudinem et salubrem confessionem memorans illud
psalme. Quidam qui fertis uasa domini sepiat domum suam ueritate iusti-
cia pietate et castitate et regat illas amplitudine caritatis. hec sint reco-
gnata quo ad seipsum. Odo quo ad ecclesiam et ad bonam consistenciam
uidentur ista requiri ex quo est domus dei quam decet sanctitudo. In qua
sacramenta et sanctorum reliquie continentur necesse est ut nihil desit eorum que
decorem domus dei redolent scilicet horis competentibus campanarum

pullatio tanquā que sunt signa magni regis vasa sacramētorum pura
 atq; mūda scilic; eucharistie baptis mi & sacre vndionis libroꝝ missaliū
 pallarium ornatuū vestium sacraꝝ calicū & omniū requisitorū copia
 pura honesta per omnia & munda que tāto regi digna sunt ī misterio
 exhibenda. **N**is enim sordidis & maculosis existentibus deprehendit
 negligētia pastoris lampades quoq; & lumina ad orādum dei tēplū
 laudes quoq; diuine secundum decēciam status & fundatiōem primor
 diales; nīme negligantur sermonesq; diuini temporibus statutis fiat co
 ram populo copiosa ppositio. **M**inistri quoq; ecclesie competentes & di
 ligentes qui omnem suppleant defectum prouideantur. **C**ustodia quoq;
 eorum que in ecclesia conseruantur non negligatur primosq; & vltios
 in ecclesia decet esse pastores & ministros eiusdem. **Q**uātoq; pductiore
 moram in ecclesia fecerint ac orauerint pluresq; missarum sollemnia
 in ea celebrata fuerint atq; hore de cātate tanto gaudium angelis dei
 amplius cumulatur merces ministris & presertim pastor nō est dubiū
 retribuenda. hec oīa in figura tabernaculi testimoniū & in templo dñi ī
 iherusalem olim in vmbra pcesserunt. nūc in emimēaori templo vbi v^o
 templi dñi personaliter & pscēcialiter & essentialiter continē n. sacras
 mento in veritate exhibetur. **Q**uibus sic dispositis puto bonā habitu di
 nem posse argu in templo vt vere dici possit. **D**omine dilexi decoreꝝ do
 mus tue. 2c. placitationibus fabulis discursibus & illicitis ritibus peni
 tus exclusis. **N**am dicē oratoriū ppre quia dcmus mea dcm^o orōnis
 vocabit vt dicit xps. emptioibus. veditioibus negociationibus emmo
 remotis ne fiat sicut spelunca latronū. **C**lamoribus etiam secularū pe
 nitus ex ea resecatis. **S**itq; decēte ornata passionis xpi insignijs yma
 gibus atq; picturis autēntias dei & s. nctorum que sunt libri laycorū
 ingressus porcorum canū & aliarum bestiarū & aīaliū imurdx tam ab
 ecclesia q̄ a amiterijs arceant mūdaq; & ornata oīa pseruēt. **A**lia q; hic
 non expressa rationi tñ psona ac scripturis sanctis & sanctorū exemplis
 pformia a templo dei non sint aliena. **A**d terciū vō. s. ad bonā p̄sistēciaꝝ
 populi pmissi & aīax salutē pmissax acueud^o ē oculus p̄sidiōis que
 tam care xpo estimate sūt vt aīa; suā pro hīs ponē nō formidaret q̄
 aīax curā oēs sancti p̄posse refugē decreuerūt & hūeros suos submittē
 nō nisi p̄puli voluerūt. res vō hodie versa est in oppositā qualitātē cū
 cumulatim hodie tā a dcdis q̄ ab idoāis cathedra q̄rē dignitatis. **R**e
 uera euident signū ē qd nō pensat piculū sed diligitur emolumentum lac
 & lana ouū non tñ fruct^o subditoꝝ s; lucꝝ. p̄ nū & hoc dico a pluribus
 p̄ illud ap̄li. **N**ō quero v̄ra s; vos. nō quero datū s; fructū. **Q**uid aut
 postea sequit in redditione rōis de thalents pmissis hoc exp̄iēcia pro

habitu cū dicez cūlibz reddere rōz utilitacionis tue. hoc sic breuiter traduz
ad cautelā negligēciā n̄ ad r̄phēsiōz uigilāciū pastoz. q̄z ut sp̄o n̄dū
ē numer⁹ finit⁹ q̄ si sollicitate uigilauerit mercede p̄digna n̄ fraudabunt
dicēte paulo ad thym. q̄ bñ mīstrare ualeat bo⁹ gradū sibi acq̄rit. Ad hoc at̄
uidendū quō bñ q̄s mīstrare ualeat aliq̄d ē b̄uiter speculandū h̄ be. gre.
li. de cura pastorali tāq̄z spec̄m clarissim⁹ ocul⁹ calū adouertit q̄ per
t̄pes esset frequēter ituenndū & ad q̄d mitto lectozē. **P**riō igit̄ sollicit⁹
pastoz curā h̄eat de sanctificatiōe sabbati s̄m dei & sacroz canonū p̄cepta
q̄d heu a multis negligenter custodiē dicente deo. memēto. s. nō obliuiscendo
ut diē sabbati sanctifices. auaricia & cupiditas humana s̄ria sūt
frequenter huic p̄cepto & uarias p̄singunt excusatiōes que si om̄s a dō
exceptabūē nō ē mee puritatis explicare. **N**ō tñ infirmari ualeo qm̄ diuē
sas secū patiē fieri aut relaxationes declaratiōes seu dispensatiōes neces
sitate aut ualitate p̄suadente. de c⁹ p̄cepti obseruatiōe alias stilū extensio
rem d̄p̄mxi. & si forte pastor uiderit pplm̄ sibi subiectū mī⁹ itendē huic
p̄cepto faciat diligentiā sibi possibilē monēdo hortādo p̄mōdō & etiā
cū auctoritate superioris si necesse sit p̄ cēsurā eccl̄iasticā p̄p̄cē a d̄m̄is
& sac̄ris excludendo nisi scissurā i pplō timeret & seotionē tūc recursus
ē habēdus ad superiorē ut de remedio p̄uidat oportūo. sc̄do q̄ ic̄tatōs
uenefica b̄ndictiones auguria d̄matōes somnioz it̄p̄ratōes p̄nostica
tiōes & talia p̄stigia & quecūq̄ alia maleficia ioculatiōes taxilloz & ali
az ludoz saltē excessiuos p̄ p̄cunjs seriose p̄hibemē sibi pena caren
cie d̄inoz usurarios etiā & adulteros incestuosos bigamoz legitimoz
diuortōs prohibitiōes illegitima p̄p̄nāz comerca cū iudeis nisi in ne
cessitate aut ualitate & alia q̄ sane doctr̄ine aduersantē. s̄lt̄ eradiceē mes
hozi mō q̄ possit hec. n. oīa sub certis p̄dicōibz decernūē fore crim̄ialia
p̄c̄ta. tercio q̄ semē d̄imi vbi ep̄ibz statutus fructuose & utiliē pplō admi
nistreē p̄cipue s̄ uia. p̄suetudina ut r̄media p̄gruēcia s̄m exigen
ciā morboz apponamē ut fidelis pastor secura p̄sc̄ia ualeat dicē. mūd⁹
ego sū a sanguie oīm ueloz. nō. n. subter ē fugi q̄ mī⁹ anūciarē oē cō
filium dei uobis. **A**ctuum. xx. **I**te q̄ tam sanis q̄ infirmis infantibz & se
nibus fiat sacramentoz quozcūq̄ necessarioz administratio oīm post po
sita tardatione hoc in penitēcia eucharistia baptis̄mo sacra uñctiōe. &
si hec per se non faciunt p̄curent ut fiant p̄ alios diligentes quia om̄ia
pastozibz imputantē que p̄ negligentes mīstros deliciose adimplentur.
Nam non est pastor excusatus si lup⁹ gregem iuadit & pastor igno
rat. **D**eo cauius est ut per se quam per alium faciat. **N**em̄ admo
neatur populus ut diebus dominias & festiuis ad audiendū v̄bū dei &

ad diuinorum celebracionem scilicet missarum et vesperezum concurret ad eccle-
 siam prochialem quia ad hoc secundum iura et ecclesiasticam tradicionem sunt
 astricti maxime ad missas audiendas et debitam reuerenciam ecclesiis et
 earum ministris intendat. **C**onfessiones suas non negligat et sacramenta
 ecclesiastica epe ab ecclesia statuto scilicet ad minus semel in anno recipiat. res
 iunia secundum canones et doctores preseruet. scilicet in quadragesima et in vigilijs
 sanctarum sollempnitatum exceptis pregnatibus. pueris. iuuenibus. in firmis
 debilibus. itinerantibus. et alijs qui secundum saniam doctorum merito preter excusa-
 ri. dies celebres nudare pro non postponat penitencias salutares et cura-
 tuas viciorum confitentibus imponat clauibus sibi commissis discrete et pru-
 dentem vtaem in absoluendo et ligando. **C**auent ne incausibus reuocatis absol-
 uat nisi potestas ei sit processa a superioribus discretis et prudentibus. habeat confes-
 sores confidere possit quod clauibus sibi commissis debite vtaent ne incidant ce-
 suras aut latas aut commatas a iure. **E**xcommunicatos interdictos suspē-
 sos sciens a sacramentis et ab ingressu ecclesie prohibeat tam viuos quam
 defunctos secundum iuris disposicionem. submarios fornicatores duriter arguat
 saltim publicos et eorum contubernia declinet. penitee nolentes nec desistere a
 vicijis proponentes minime absoluat licet penitenciam inungere eis possit secundum
 iura. pietatis tamen visceribus reuerti volentibus minime denegabit. mitis. benignus
 sit in confessionibus audiendis et semper contritis quo ad penitencias in-
 iugendas. **A**d humaniorem partem se inclinare studeat quia facilius est des-
 nimia misericordia quam demerita seueritate vel ferocitate reddere rationem
 nichil ducat negligendum. semper indubijs et scrupulosis periciorum
 consilia requirat et ipsa exequatur. de sensu suo proprio non confidens nisi
 de quibus non estimat dubitandum. **M**ediocri opera frequenter imperdat secum quod pru-
 dentes habeat quantum preter qui quasi oculi sui erunt in agendis. **S**emper
 quod ad deum preces suas dirigat ut ipse qui est principalis omnium pastorem
 sunt oues proprie intellectum illuminare et affectum inflamare suum digne
 ut curam sibi sollicitam sibi commissis impedit ut non mercenarius sed miser-
 alis pastorem veniatur de ipsis quod in die iudicij securam rationem valeat red-
 dere dicens. **E**cce quos dedisti non peridi ex eis quemquam scilicet quan-
 tum in me fuit ut mercedem inde esse sperare valeat dicens domine duo tale
 ta tradidisti michi ecce alia duo lucratus sum. **E**cce mi dilecte pastorem
 sub spendio verborum descripsi tibi sarcinam tuam tripliciter scilicet
 quo ad deum quo ad te et quo ad tibi commissos. **E**t hic funiculus triplex non
 facile rumpatur. **N**olo tamen te hijs meis pauculis fore contentum sed ad salu-
 bres cibos scilicet doctores te remitto volens hec reputari tanquam quedam
 rudimenta primordialia et quasi elementa inducenda ad altiora ut dum in hijs

exercitat⁹ tāquā ī nauitula parua ppe ripam fluminis fueris. postea
in uigilia in alēū ducere ualebis et maiorū pisciū fruct⁹ ad portū salutis
nō tibi sed dño tuo piscari merearis zc sequetur nūc aliud.

De senibz et iuuenibz.

Sicut in vno quoq; hoīe diuersa membra sūt ipa quoq;
nō eūdem actū habent. Sic nō oīa eiusdē passiombz sub
meda sūt ideo nec eisdem remedijs curari hnt vnde vas
electōnis paulus in Apotheca suaz eplaz mltiplica.
studuit hēre et applicare antidota diuersis statib⁹ et mor
bis ogruēcia videlicet epīs pspiteris dyacomibz ouigatis viduis uirgi
nibus dñis seruis zc et sic de alijs inserere suarū eplaz cōportatis Et
inter cetera etiā nō pterijt antidota senoz atq; iuuenū. De quibus in
pñti opusculo adhuc restat aliquid tractandū. expiēcia em docēte et
phica sciēcia tradente alijs et alijs passiombz subiactē et fore inclinatos
expimur iuuenes atq; senes quaz passiōnū quedā tendūt ad vtutes
quedā ad vicia repim⁹ quedā in sacra scriptura in senibus exemplaria
virtutū sic et vicioz. **S**enedute sanctā pmo legim⁹ i abrahā sollicito
custode diuinorū pceptoz **Gen. xxiii.** et isaac filij **Gen. xxvij.** i iacob
quoz tanta pcesserunt merita qd et diuina responsa a deo et promissa
de nascituro filio dei de ipoz pgenie accipe meruerūt legimus de senec
tute sancta dauid qui omnes posteris suis exempla viuendi verbis et
moribus tradiderunt. legimus et de cōmendabili diuite berfellai galaa
dite qui liberalissimus extitit in necessitate dauid cū esset ifuga filij
sui absolon **C**ui cum post mortem absolon dauid obtulisset vt relicta
pria secum iret in iherusalem ibidem pausatūrus et quietūrus. **M**le
recusauit mallens in pria sua mori quā delicijs in aliēna affligi. **D**icēs
ad dauid. **Q**uot sunt dies ānoz vite mee octogenari⁹ sū hodie nunqd
vigē: sensus mei ad discernendū suaue aut amarū. delectare pē seruū.
tuū dñi aut pot⁹. vlt audire possū vocē cātoz aut cātatricum 1). **R**
xix. **P**er hoc tribuēs senibz nūquā obliuioni tradendā querlandi for
mā vt mens eoz intēta sit ad mortis disposicōm magis qz ad uolup
tatis carnis seqūda vestigia que breui tpe essent duratura et mltorū
peccatoz pcuratiua **R**egim⁹ et zachariā scēm et elizabelh q pcesserūt in
dieb; suis de quib; soboles nata est qua inter natos mulierum xpō teste
null⁹ maior surrexit. **R**egim⁹ et symonē scēm qui replet⁹ sū sarcto
rñsum ab eodem spū accepit se nō visurū mortē nisi videret xp̄m dñi
quem et in vlnis suis videre portare et amplecti meruit. **R**egimus et
Annā sanctā viduā que viduitatis et castitatis merito de xpō meruit

prophetizare et testificari. de re p[ro]bis vero semib[us] t[em]p[or]e danielis et alijs t[em]p[or]i-
 bus meli[us] puto silere q[uam] aliquid loqui. et nescio an aliquid pepus sit
 sene i[n] malicia muterato quia p[er]didit erubescēdā que solet a malicia
 retrahere. longam habet expiēciā **I**deo habet arma ad defensionem
 sue nequicie fides ei adhibet[ur] quia reputat[ur] prudens **I**deo facili[us] decipit
Sermones eius recipiuntur q[ua]si demōstracōes iō multos errores se-
 minat **I**tem solent senes alijs p[ro]fici p[ro]pter reuerēciā senectutis **I**n
 illud sapiēcie. iij. **S**enect[us] venerabilis est s[ed] t[ame]n nō diuturna idest rōe
 antiquitatis t[em]p[or]is neq[ue] numero ānoꝝ s[er]putata **S**ed debet esse etas
 senectutis vita i[n] maculata hec omnia vicia clarent i[n] illis duob[us] puer-
 sis semib[us] t[em]p[or]e susanne vt patet danielis. xiiij. **D**istinguūt[ur] hoīs stat[us]
 s[ecundu]m p[ro]p[ri]os i[n] tria t[em]p[or]a. s. augmenti ab infancia vsq[ue] ad ānos. xxiiij. autē
 citra i[n] quo homo crescit i[n] q[ua]ntitate corp[or]is **S**ecūdu[s] status ē ab hoc
 t[em]p[or]e vsq[ue] ad ānū q[ua]nquagesimū aut citra i[n] quo est i[n] quadā quiete sicq[ue]
 nec m[en]tum decrescit neq[ue] augetur **T**erci[us] ē ab āno q[ua]nquagesimo aut
 citra. vsq[ue] i[n] finem i[n] quo incipit p[ar]t[is] decrescere t[ame]n s[ecundu]m magis et min[us]
 et s[ecundu]m s[er]plexiōis bonitātē seu maliciam **E**t eciam s[ecundu]m dietē s[er]uacōnē
Senect[us] s[er]patur elemento infimo scilicet terre que ē frigida. et sicca
 s[ed] q[ui] calor nascit[ur] decrescit et humidū radicale ingrossat[ur] p[er] extraneū
 humidum nutrimentale **S**icut fit i[n] mixtione vini p[er] aquā i[n] quo q[ua]n-
 to plus de aqua infundit[ur] tanto aquosi[us] fit vinū et minus sapidū. **E**t
 sicut senex virtuosus exemplar existit alijs. ad incrementa virtutum
 sic senex viciosus ecōtra vicioꝝ est exemplar. **I**deo talibus s[er]municare
 aut ad publicum eos ponere res est piculosa sicut exēplar viciatū cō-
 fundere solet artificem **A**ristotiles 2° rethoricoꝝ quasdam s[er]dicōnes
 senum sive inclinacōnes exp[re]mit dicens q[uod] sunt frequenter inclinati ad
 auariciā sive illiberalitatē q[ui] natura i[n] eis decrescit vnde intendit recu-
 pare p[er] exteriora quod deficit i[n] interioribus vnde estimant q[uod] totus
 mundus eis deficit ideo alijs vicijs i[n] eis deficientib[us] auaricia ue ne-
 scit. **I**ta sūt formidolosi quia i[n] calore deficient et m[en]ta sūt expti i[n] fausta
 et picula vnde timidi sunt ad aggrediendum aliqua ardua et timor facit
 fugidos et ecōtra frigiditas causat timorē **E**cōtra iuuenes sūt auda-
 ces et s[er]fidentes quia i[n] expti et calidi **I**tem senes sūt pusillanimes atq[ue]
 eristes ecōtra iuuenes a uita q[ui] humiliati sūt indecrescēcia nascē **E**cō-
 tra iuuenes **I**tem magis vite necessaria desiderant q[uam] dignitates et
 honores q[ui] vitā sup[er] omnia amat ex quo mortis memoria est eis quasi
 i[n] p[re]sētia **Q**uod em antiquatur et senescit p[ro]pter interitū ē ait paulus ad
 ebrēos **I**tem magis sunt inclinati ad vtile q[uam] ad honestū q[ui] vtile est eis
 s[er]ferēs et apparet eis magis ad comodū p[ro]pter corporis decrescēciam.
Ideo eciam sūt i[n]erubescitui quia honestū nō carpendūt nec curant.

puipendūt em̄ reputari ideo nō verecundant̄ fabulosi de p̄teritis p̄pter
lōgam exp̄ienciam ⁊ diuinant de futuris p̄pter exp̄ienciam p̄teritorū. Et
sunt difficilis spei quia expti sunt plura mala q̄ bona ⁊ s̄l̄r difficilis
credencie exeadem causa. Item rare sunt ꝑcupiscencie carnales p̄pter
desiccacōm ⁊ caloris defectū ⁊ acute ire p̄pter humorū decrescenciam ⁊
corporis discrasiam. Item sūt suspiciosi p̄pter exp̄ienciam longā ⁊ quia
in se sūt q̄dam pueri ideo eciam alios tales esse putāt hos hortat̄ pau-
lus ꝑ th̄tū dicēs tu loquare sanam doctrinā. Ad senes vt sobrii sint pu-
dici prudentes s̄m̄ infide in dilectōne in paciencia ad th̄tū. ij. Quia
in illis virtutibus senectus solet deficere vt dictum ē in eorū inclinacōi-
b̄. Et mox subiungit doctrinā de am̄is id ē semib̄ m̄liorib̄ dicens an-
similiē in habitu sancto nō criminatrices nō m̄lto v̄mo seruientes bene-
docētes vt prudenciā doceāt quia in oppositis crimib̄ solet vita anuū
sordescere sanctā senectutē rep̄ire ī aliquo m̄tū ē laudabile eorū q̄ au-
uētute habituati sūt ad bonū horū certe mors ꝑciosa ē incōsp̄ctu d̄ni
et dulcis. Licet h̄m̄ p̄m̄ mors senum dulcis esse dicitur in ꝑpacōe iu-
niorū vbi magna est virū naturalū resistencia p̄pter difficultatē sepa-
cionis aīe a corpore ex nat̄ali ꝓnexione sed sanctorū mors dulcedinem
suam sumit a spe gaudiorū futuroꝝ h̄m̄ illud pauli Cupio dissolui et
esse cū x̄po claret hoc in sanctissimo s̄ymeone sene qui x̄pm̄ in v̄l̄nis
suscipiens non diuturnam vitam in corpore sed in pace dimitti petuit
dicēs Nunc dimittis h̄uū tuum d̄ne. Debent em̄ senes dicē illud pau-
li Licet is qui foris est noster homo corrumpitur tamē is qui int̄ est
renouat̄ de die in diē. ij. Cōꝝ iij. Accō quidem corporis in opib̄ ꝑeni-
tencialibus scilicet ieiunijs vigilijs ⁊ corporis castigacōib̄ locū non ꝑ-
habere ī semib̄ ita feruenter sicut ī etate iuuenili ut eciam in infirmit̄. cū
senectus ip̄a et infirmitas pene equipant̄ s̄ q̄ntum deficit in exteriori-
bus tantū debet acrescere in interiorib̄. s. ꝑpunctōib̄ fletib̄ suspirijs
meditacōib̄ dulcib̄ desiderijs celestib̄ diuina dilectōne. Et licet non sit
abilis ad bona ꝑpanda t̄n̄ abst̄inencia a malo nō paruū reputet bonū ut
interior homo renouetur ⁊ floreat cogitando de ꝑximo sup̄ venturo
gaudio et iā sua ꝑuersacō sit in celis dicens Jam non sum de hoc mūdo
hortante nos beato jeronimo sup̄ ionā. eo inquit tenipe quo deficit aīa
nostra et a corporis ꝑpage euellitur n̄ nos debem̄ ad aliud cogitacōnem
nostram diuertere nisi ad eum qui et in corpore et extra corp̄ noster est
d̄ns. Item eciam jeronimus in explanacōne sup̄ amos ꝑphetā dicit Senec-
tus multa bona secū affert et mala. Bona quia nos ab impotentissimis
liberat uoluptatib̄. Gule imponit modum libidinis frangit impetus
auget sapienciam dat maturiora ꝑsilia ⁊ frigestēte corpore dormit cū
ꝑpetua virginitate. natesumittis luxuriā ꝑtemnēs. Cū bersellaij diligit

filio adolescenti maacham et non vult transire iordanē atq; in alienos
 fines exire de suis regionibus. **Q**ue autē putantē senectutis mala ista sūt
 crebre in firmitates pituita molestissima quā alij fleema nuncupāt cali
 gātes oculi accessentes tibi tremētes interdū man^o ad hoc thorcōib;
 aculeis stomachi podogre et cirogre dolorib; sepe torqueēt. **C**um hec
 ita se habeant: in maloz opacione tolerabilius ē sustinere morbos dū;
 mō vna et grauissima dñā carnea libidine patē q̄dem et senectus nō
 nūq; in centua vicioz. **N**ullus q; iuxta sādū martirem aprianū diu
 tut^o ē piculo pximo. **S**ed aliud ē titillare aliud obui voluptatib;
 vbi cum a p̄lo loquit̄ adolescentia que nouit vtrentis corpis necessi
 tates quod nō volo bonū hoc ago s; quod odi malum hoc facio. **D**e
 iuuenib; vero q̄d dicā cū hec etas plena sit passioib; dicēte; sapiēte
 viam viri adolescentis penitus ignoro nam sensualitas non ratio in
 hīs dñatur. **D**icente **Aug^o** de ciuitate dei racō et intelligēcia sopita ē
 in infantibus q̄ nulla sit et ideo excitanda est etatis accessu. **E**t nisi ista
 puero affuerint mira vanitate defluet et varios peccatoz fomites hau
 riet q; pueris exemplis abducitur malis cōsuetudinib; afficitur vos
 lupratibus corrūpitur et p̄auis rez obiectis pueritur. **N**am in eis
 ignorantia et concupiscēcia que sunt p̄cipia omnis infectionis locū hñt
 que sunt ingemite radices oim maloz. **C**onsistit ergo radix virtutum
 in pueris in quatuor p̄ma scz radix est dei specialis et graciosa operacō
Ut patet in **Jeremia** et **Johanne baptista** et alijs. **S**ecunda ē parentū
 sādā puerfacō que in plem sepe solet deriuare scdm qualitātē materie
 et inclinacōm nāalem. **N**icet etiam degnare plem a nobilitate pentū
 nō est impossibile vt patet in **Ezechija** et filio eius manassen. **T**ercia
 ē plis religiosa educacō sicut legim^o de susanna et thobija. **Q**uarta ē
 iuuentutis virtuosa excitacō que quatuor si iuuenib; n̄ defuerint bone
 spei afferre p̄nt fructū. **S**ed lxx libertas iuuenibus concessa et p̄p̄ijs
 facultatib; relicta in re p̄bum sensum eos abducit. **O**bediēcia igitur et
 virga sollicita q; custodia seminaria sūt iuuentutis vtuose et secundū
 p̄hm non parū p̄dest sic vel sic asswescere a iuuentute. **N**ō em̄ dubiū
 est q; etas puerilis plena est delictis. s. mendacijs p̄urijs furtis zc. **E**t
 si p̄mittitur sine resistencia asswescere istis q̄si gnaturalia ei fiunt et
 q̄suetudinaria que postea difficilime curātur. **E**x fomite em̄ peccati
 et ex ignorantia ac concupiscēcia nō muleū differt a bruto vt tōliter
 scdm passiones sensitiuas viuat. **N**ichil vlt̄ paz hñs discrecōis rōmis
 interiois. **V**nde si aliqua spes vtutis posteroi tpe debet hñi oportet
 q; ab exteriori alteri^o racōne regatur vnde videm^o spurios et nāaliū
 defectum patientes q̄bus cura in iuuetute nō est ad habita decozruptis
 esse moribus et vicijs plenos. **L**egim^o in li^o dialogozum beati greg^o

de puero quinquagesimo annorum qui a parentibus male nutritus liber fuit permissus
nomen dei blasphemare in doloribus et aduersis hic pestilencia percussit cepit
blasphemare et uidit malignos tetros spiritus se undique circumdare mauri
inquit uenit me tollere pro absterge pro obsterge quoniam idem demones blasphemam
tem mox ceperunt. Regimus etiam in eodem libro de puero nouem annorum qui
nutricem suam fecundauit et impregnauit ecce in pueris quanta moles
peccatorum si non solcite perscuntur unde dicit sapiens qui parcat uirge
odit filium suum et uocatus narrat de quodam ducto ad mortis supplicium pe
tente a patre sibi osculum et in osculo nasum apputauit patris per hoc arguens
patrem quod ipsum libere uiuere permisit sine cohercione. Deo in causa de ludis
puerorum distinguntur. Quidam sunt grandiuulci idest dolii capaces et
sunt septem annorum in istis cadere potest quodlibet peccatum scilicet mendacia per
iuria furta etc. Quod patet per hoc quia abscondunt furta et negant men
dacia seu perfingunt. Carnalia autem eis non imputantur donec puemant ad pu
bertatis annos qui sunt in masculo quatuordecim annorum. In femina duo
decim annorum. Hoc uerum nisi malicia suppleat etatem micus tamen
puniantur delicta puerozum quam adolescentum ut patet ibidem. etc.

Sequitur conclusio

Adilogandum opusculum patris quod censui appellari quod
libetum statuum humanorum grate menti occurrit lenitu
ua auctoritas beati pauli secunde ad thimo. ij. Que me
rore perfectas mentes propter corrupcionem multorum statuum in ec
clesia et mores pestilenticos solet recreare ne imbaratrum
desperacionis coincidunt exemplares multos uia sinistra incedere in mag
na inque domo non solum sunt uasa aurea et argentea sed et lignea et fictilia
quedam quidem in honorem quedam autem in contumeliam. Et ante mox firmum
fundamentum dei stat habens signaculum hoc agnouit dominus qui sunt eos et
discedat ab iniquitate omnis qui noiat nomen domini. Cui resonat augustinus. Et
si contristamur de multis purgamentis consolamur tamen et de pluribus ornamentis
sic et hodie corda igne diuini amoris accessa uidentia multa offensiu
ua in ecclesia dei fieri que striscunt. Confugere debet ad contemplandum il
los qui sobrie pie iuste que uersant in ecclesia quorum adhuc numerus
minime est finitus christo pollicente. Ecce uobiscum sum usque ad consumacionem
mundi. magnam autem domum reor ecclesiam uniuersalem scilicet mi
litantem et triumphantem nominari et quidem triumphantem post lapsum
luciferi uasa in contumeliam habentem. Nemo audet dicere sed olim
legit habuisse scilicet luciferum et decimam partem omnium spirituum creatorum qui
ceciderunt non seruantes suum principatum qui hodie sunt uasa in contumeliam
scilicet propriam et dei et electorum. Et per se et pueros deum blasphemantes in
centores omnium malorum. Sunt enim secundum apostolum mundi rectores idest perversorum

in mundo et principes harum tenebrarum et spiritalia nequicie in celestibus
In ecclesia vero militate scilicet ecclesiastica hierarchia que sunt uasa aurea
 argentea. **Q**uis presumit discernere interim quod sagena ecclesie cum
 piscibus non dum ad lituseducta fuerit tunc ab omnibus discerneretur qui
 nunc solum ab illo noscuntur qui finxit sigillatim corda omnium et qui in-
 telligit omnia opera hominum cui nuda est abyssus conscientiarum et nuda et aperta
 sunt omnia oculis eius ad hebreos iij. **D**escent quidem scrutatores di-
 uinarum scripturarum tamquam spirituales qui secundum apostolum omnia diiudicant ex-
 ploratis accionibus humanis multa iudicare et diffinire cum diuina mandata
 debent esse et sunt mensure accionum humanarum bene regulatarum et acco-
 nes humane arguuntur meritorie aut demeritorie ex applicacione legum
 diuinarum. **S**ed repmit quolibet etiam exactissimum ab illo iudicio hanc sen-
 tentia applica. **N**olite ante tempus iudicare quod ad usque ueniat dominus
 qui et illuminabit abscondita tenebrarum. **E**t maxime illa sententia. **T**u quis
 es qui iudicas alienum suum. **E**t illa qui stat videat ne cadat. **N**on min-
 edam variabilitas liberi arbitrii hominis cum nunquam in in eodem statu
 permanet ad hunc etiam obscuracionem intellectus humane quam probat opinionum
 diuersitas et sensuum pluralitas. **E**ciam circa eandem et notissimam materi-
 am circa quam etiam plurissimi varia sentire reperiunt. **N**on obstante etiam
 eo quod dicit paulus. **Q**uorundam hominum peccata manifesta sunt precedencia
 ad iudicium scilicet ex euidentia facti scilicet non indigent discussione unde sunt
 punienda scilicet a presidentibus. **Q**uedam autem et subsequuntur id est sic latencia
 ut non aperiuntur quo a tempore fiant unde indigent discussione. **E**t similia facta bona
 manifesta sunt sic quod non indigent probatione. **Q**ue autem aliter se habent et
 que non sunt ita nota abscondi non possunt id est sine examinacone non sunt pre-
 tereunda prima thomam. **Q**uanto. **D**e autem ad aliquam noticiam statuum humanorum
 pertingere valeamus ponamus aliquod nobilia et per ad hanc ex hijs alijs propones
Sciendum igitur secundum sanctum thomam quod totum uniuersum scilicet ueraque
Hierarchia scilicet celestis et ecclesiastica a deo condita est et ab ipso regitur et
 gubernatur ut patet ex fide infallibili dicente. **J**ohanne. **O**mnia per ipsum
 facta sunt. **E**t in principio gen. **I**n principio creauit deus celum et terram. **E**t
Gubernatur uero etiam a deo non fortuito sicut aliqui antiqui dicere
 uoluerunt quia uidemus in rebus naturalibus peruenire semper aliud quod me-
 lius est aut ut in pluribus quod non pertingeret nisi per aliquam prudentiam
 ipse res naturales dirigerentur ad bonum finem quod est gubernare. **D**e
 ordo certus probat in rebus mundi gubernacionem. **S**ic si quis intraret
 domum bene ordinata ex ipsa domus ordinacione penderet ordinato-
 rionem. **I**tem patet gubernacionem mundi ex hoc quia optimi est optima pro-
 ducere. **N**on congruit diuine bonitati quod res productas ad perfectum non pro-
 ducatur. **U**ltima autem perfectio est in consecucionem finis et illa productio in finem est gub-

nacō vñ dicitur Sapie xiiij Tu autē patē gubnas oīa puidēcia et beca
in libro de cōsolacōe **Q**ui ppetua mundū racōne gubernas et non solū
maxima sed etiā mīma queq; diuine gubernacōi subdunt **Q**uia sicut
nihil esse pē nisi sit a deo creatum ita nichil subsistere pē sine dei guber
nacōe quia ad eūdem p̄tinet rem creare et gubernare. Nam dicit aug^o
quāto de ciuitate dei qd deus non solum celum et terram nec solum angelū
et hominem sed vt exigui p̄ceptibilis aīantis viscera nec auis p̄enulā
nec herbe flosculum nec arboris folium sine suarum p̄cium cōuenien
cia dereliquit **N**ec defectus et mala que accidunt in vniuerso obsistunt
diuine gubernacōi et puidencie qz aliter ē de puuloze p̄ticulari aliter
de puuloze vniuersali p̄ticularis em̄ intēdit excludere omnem defectū ab
illo quod subest sue cure quantū pē. Sed vniuersalis p̄mittit aliquē de
fectum accidere in p̄ticulari ordine ad bonum totius vnde corrupcōnes
et defectus in rebus naturalib; dicuntur esse cōtra naturā p̄ticularē **S**z tñ
sūt de intencōne nature vniuersalis inquātū vñ defect^o cedit i bonū
alterius. **V**t natura p̄ticularis semper intendit masculinum gnare sed
vniuersalis etiā femina sic est de deo qui est vltis puuloz **S**i em̄ omnia
mala impedirent multa bona deessent vniuerso **N**ō em̄ esset vita leo
nis si non esset occasio asini. **S**icut et victoria martirium de esset
si non esset pueritas tyrānoz vnde aug^o dicit in enchiridion **D**eus
optim^o nullo mō sineret aliqd malum esse in opib; suis nisi adeo esset
optimus et bonus vt bene faceret de malo vnde si aliqui excidūt ab or
dine p̄ticulari mox cadūt ad ordinē vltimū ideo autem apud deū nihil ē
casuale s; oīa p̄scita **S**icut si duo serui sibi essent occurrētes casualit̄
quo ad eos non tñ quo ad dominum qui scienter sic eos misit ad vnum
locum **I**tem sciendum qd non oīa diuine gubernacōi subduntur in medi
ate quātum ad executōem gubernacōis qz deus et infima p̄ media et
media p̄ sup̄ma gubernat et hoc exigit racō bonitatis sue vt etiā alijs
p̄m̄icet rōnem causalitatis sicut magister discipulos suos non solū sciē
tes facit s; et alios docentes et magistros **E**t hoc est qd dicit **Aug^o** .iij.
libro de trinitate **Q**uemadmodum corpora grossiora et inferiora per
subtiliora et potenciora quodā ordine reguntur ita oīa corpora p̄ sp̄m
vite rōnalem. **E**t sp̄s vite rōnalis desertor atq; peccator p̄ sp̄m vite
rōnalem purū et iustum. **E**t ille p̄ipm̄ deum finis autē gubernacōis
mundi ē bonū efficiēte .s. deus ad cui^o p̄cipacōm et assimilacōm oīa
tendunt igitur assimilari sūmo bono ē finis gubernacōis mundi. **E**st
autem duplex assimilacō dei vna quo ad dei bonitatem quia omnis
creatura bona quia a bono **A**lia quia causa bonoz alioz et hoc in vlti
Sed quo ad p̄ticularia sunt n̄ numerabiles fines et licet in p̄ticularib;
multi cōtingunt defectus atq; mala tamen qcqd est in mundo totum est

ordinatum quamuis ratio ordinis nobis non appareat precipue in quibus-
 dam voluntarijs. cum malis quibus bona et e contrario bonis mala. proueniunt
Sed ratio ordinis scilicet a deo sicut medicus scit quare quibusdam egris
 dat calida quibus frigida quod tamen ignorans artem miratur. **U**nde dicit
 augustinus. in trinitate nihil fit visibiliter et sensibiliter quod non de interiori
 inuisibili intelligibili quod aula summi imperatoris aut iubeatur aut permitta-
 tur secundum ineffabilem iusticiam primorum atque penarum gratiarum et retribucionem
 in ista totius creature amplissima quadam immensa quod re publica. maior
 tamen semper multitudo rerum est in bonis quam in malis. **U**nde dicit thomas
 in naturalibus malum reperitur ut in paucioribus quam in solis in sphaera generabiliu
 et corruptibiliu que est prout quantitatis respectu corporum celestium in
 quibus malum esse non potest. **E**tiam in sphaera inferiorum malum est ut in paucio-
 ribus sicut in monstris que pauca sunt. **N**am cause sequuntur effectus
 suos ut in pluribus. **I**n voluntarijs autem superioribus malum reperitur
 ut in paucioribus in natura angelica quia multo plures permanserunt
 stantes quam erant cadentes. **I**n natura autem humana bonum videtur esse
 ut in paucioribus. **C**uius ratio est corruptio humane nature ex fomito
 peccati quem deus prouidit et prouidit sicut alia mala sed non prohibuit
 ut natura maneret in sua libertate. et motus proprios eam agere sineret
 ut dicit augustinus. **Q**ua libertate subiecta ratio nature depiret. **A**lia ratio
 sumit ex ipsa natura ordinis humane quia in natura humana ipse per
 fectiones scilicet quibus diriguntur opera non sunt innate sed acquisite vel
 infuse. **I**deo philosophus in de anima comparat intellectum humanum tabule rase.
In factibilius vero quorum est ars malum est ut in paucioribus quam ars
 sequitur naturam scilicet philosophorum. **N**atura vero ut dictum est in pauciori-
 bus deficit. **Q**uod autem est dictum de multitudine angelorum creatorum dicit
 sanctus thomas in de diuinitate. in. c. cele. **H**erarchie quod in maxima multitudine sunt
 creati excedentes omnem etiam materialium multitudine. **C**uius ratio est cum
 perfectio rerum sit illud precipue quod deus intendit increacione rerum quanto
 aliqua sunt magis perfecta tanto in maiori excessu sunt creata a deo sicut
 autem in corporibus attendit excessus secundum magnitudinem ita in rebus
 in corporeis potest attendi excessus secundum multitudinem. **V**idemus autem quod corpora
 in corruptibilia que sunt perfecta inter corpora excedunt quasi in propor-
 tionem secundum magnitudinem corpora corruptibilia etc. **N**am tota sphaera actiuorum
 et passiuorum est aliquid modicum respectu corporum celestium unde ratio-
 nabile est quod substantie immateriales excedunt secundum multitudinem substantias
 materiales quasi inconparabiliter. **V**idemus innumerabilitatem stellarum in
 octaua sphaera. et forte plures sunt quas videre non possumus propter distan-
 tiam quam videmus. **E**t secundum astronomos minima stellarum fixarum maior est to-
 ta terra. ecce quanta magnitudo octauae sphaere super quam aduc restat nona

inlco maior. Prima ppositio omnia encia citra pimum reguntur ab ali
quo intellectu siue mediate siue in mediate patet de angelis qui p in tel
lectum diuinu vt pdixit aug^o. iij. de trinitate. Naturalia eciam encia
oia fm phos reguntur ab intelligencia no errante qua dicim^o intellec
tum angelicu Et hanc ppositioem ponit thomas i pma pte. q. 110. arti.
. 1. Et e Gregorij in quarto dialogoz vbi dicit q in hunc mundum
uisibilem nichil est nisi quod p creatura in uisibilem disponi pt quia
omnis pias pticularis gubernat et regitur a pteate vti. Sicut pias
baliui gubernat p pteatem regis & in angelis vt dictu est Nam sicut
platonici Ita et sancti doctores posuerunt diuisis rebz corporeis diuisas
substancias spuales esse prepositas Dicit em aug^o. in libro .8. 3. q. 9. Q
vnaqueqz res visibilis in hoc mundo habet angelica sibi pteate prepos
sitam Et damascenus dicit q diabol^o erat in hys angelicis virtutibz
qui perat terrestri ordini Et origenes dicit sup illud numeri xxii. Cu
vidisset asina angelu q opus e mundo angelis qui pfit sup bestias &
pfit aialiu necessitati virgultoz plantacoem & ceteraz pccreatarum
reru incremetis Et hoc e ex ordine diuine sapiencie que diuersis rebz
diuersos retores posuit & hoc experimentaliter pt dinosci fm q dicit
aug^o. sup psalmu Quo grex ceruoz volentu p aliquam grande aqua
natate ordinate se habent pimus ceruus fortissimus se offert qui a nul
lo sustentat Secundus post eu caput reclinat sup pmo Tercio eode
modo sup secundo & sic de alijs vsqz ad ultimū postqua fatigat^o fuerit
primus mutat locum suum ad ultimū donec itoz ille fuerit fatigat^o
Sic in gruibz videm^o quis docet aut regit eos nisi angelica creatura
ecce quanta cura est deo eciam de minimis et vilibz vt ecia nobilissimā
creaturam non solum hoibus s; et oibus infimis seruire pcessit Nec
tū ideo forme rebz insite a deo p quas res naturales exercent opacones
sūt supflue quia iste p misteria angeloz & directōes agūt suas accōes
Secunda ppo Omnia encia citra pimum reguntur ab aliquo spū racōali
siue intellectu patet illa ppositio p pcedentē nā angeli supmi p diuinū
intellectū & p pimum hoies similiter p angelos et p pimum res natu
ales similit^o & sic de alijs Et tū nō excludūt formas substantiales prias
q insit. s; angeli assistūt qz ut dicit paul^o ad heb. 1. sūt ad ministratoz spi
rit^o nō errores. defect^o. seu mōstra otigēta i rebz ascribenda sūt causi
vltibz s; pticularibz sc; materie aut extrinsecis impedimtis sic claudicacō nō
imputat aie seu forme s; materie S; que pfectōnis sūt causatur ex aia
Sic nec deo qui e causa vltis ascribunt culpe seu defect^o s; liberoarbi
trio aut alijs rebz cause pticulari Sic motus siderū mutacōs elimē
toz & alie opacones encium ad ministrantē p angelos Deo videm^o ea fieri
vniiformiter et ordinate quia p creaturam non errantem gubernantem

Tercia ppositio Omnia entia citra primum habent regulam aliquam
 directiuam a se distinctam patet quia primum ens prima causa est oim
 regula directiua Sic etiam pceditur i causis essentialiter subordinatis
 ab inferiori ad superiorem et non est pcessus i infinitum in talibus scilicet
 efficientibus et finalibus ut tam in phya qua in thxologia e demons
 trabile no obstantibus regulis particularibus cuiuslibet rei deputatis que sunt
 forme rez **M**am forma e quoddam diuinum optimum et appetibile ex pmo
 phicoz **E**st em forma assimilatio gnatis ex qua assimilatio sequitur
 aliquis appetitus impellus forme a gnante **E**x appetitu aut sequit ac
 cio cum non possit esse frustra et illa actio tendit econuerso in gnantem
 cui appetit res assimilari ex quo generatum impeditur e generati **M**a
 pfectio cuiuslibet rei in hoc consistit ut possit generare sibi simile et per
 hoc assimilari generanti quantum potest **Q**uarta ppositio citra primum ens
 et citra pure naturalia omnia pnt deserere regulas suas directiuas quas
 tum e ex sui natura et p ois sunt obliquabilia et defectiua **P**atet pmo
 in celesti ierarchia p casum luciferi qui primam regulam scz deum deseruit
Patet etiam in ptoplasto scz adam qui similiter dei regulam contempsit
Artificialia etiam quoz regula e intellectus factio ex secundo phicoz pnt
 a regula deuiare ut scriptor et pictor monstra faciendo **E**t dixi quam
 tum est ex sui natura ppter angelos in bono iam pfirmatos et sanctos in
 celo qui a reatitudine deuiare non pnt finem suo conuinci sed hoc est ex
 gracia non natura **D**eus etiam se ipsum negare non potest igitur nec a regu
 la recedere **N**aturalia uero a sua regula recedere non pnt quantum e de
 se ppter formas sibi deputatas et ad unum determinatas cum non sint
 potencie ad opposita ex nono metaphisice **D**eo nec merentur nec demerentur
Mam semper natura facit ex contingentiis quod melius est nec de
 ficit in necessariis nec abundat in superfluis **E**t natura non incipit mor
 tum quem ptingit non potest quantum e ex se ppter retores indeuiabiles
 scz formam que inclinatur semper ad deputatos sibi fines et ppter in
 telligentiam non errantem **Q**uinta ppositio Omnis error in defectibili
 creatura saltem uoluntaria ex hoc ptingit quia deserit regulam sibi p
 fixam **P**atet hoc etiam ex iam de ductis in ductiue **S**i em sequeretur
 regulas non errantes nec ipsa erraret et utiqz posset eas non deserere cu
 in potestate sua habet easdem dimittere vel non **S**icut carpentarius
 omittens regulam curuam facit lineam et murator curuam erigit murum qz
 non applicat plumbeam regulam alias si non posset eam sequi sibi non im
 putaretur cu deus neminem obligat ad impossibile inter q entia que
 dam pgnoscunt suas regulas quedam uero nime de secundis i animata
 .s. lapis qui non pgnoscit cursu deorsum mouetur .elementa similiter et
 uergetabilia **S**agitta etiam missa ad metam ipsam non pgnoscit **S**ensitia

vero agnoscunt per potestatem sensitivam tamen. **R**acionabilia vero ut homo et
angelus suas regulas plene agnoscunt ceteris partibus. propter amenciam captos
furiosos arceptios infantes etc. **Q**ui licet intellectu habeat tamen ille est imper-
ditus. **E**t ideo talibus non imputatur nec virtus nec vitium nisi ex propria cul-
pa pro lapsi essent in istas infirmitates et defectus. unde clare patet quam in-
excusabiles sint homines in criminibus sponte pro lapsi qui regulas noscunt
quas plures habent sed nolunt eis uti. **E**t hae regule sunt instimulatio rationis
que ratio semper deprecatur ad optima. **L**ex naturalis quod tibi non vis
fieri doctrina christi tradita in lege moysi prophetis evangelis et epistolis apo-
stolorum exempla sanctorum tam in vita quam in doctrina hae regule quantum
ad generalitatem ab exordio mundi usque ad nostra tempora et a nostris temporibus
usque ad finem seculi semper permanerunt et permanebunt eodem scilicet
dilectio dei fides recta observantia divinum mandatorum licet in particulari
aliquodens sit variate scilicet in ceremonialibus et legalibus veteris testa-
menti. **I**n nouo vero testamento quantum ad deum non creduntur mutari quae
eternum dicitur et nouum testamentum licet quantum ad particulares presiden-
tes scilicet quantum ad prelatos plura statuuntur quibus etiam non est recalcitran-
dum dummodo non repugnant divinis. **S**exta propositio has regulas a pre-
positis in ecclesiastica hierarchia secundum rectam rationis considerationem magis
oportet obsuari patet quia ipsi dati sunt in lucem prophetarum quasi exemplares
a primo exemplari effigiat et quasi vivi libri aliorum in quo alii legere
debent quid agere debeant. **D**icit enim christus talibus. vos estis sal terrae vos
estis lux mundi et quasi meta ad sagittam posita qui si deuiaverint tanto
culpabiliores erunt et seuerius puniendi a primo institutore quanto gloriosius
ores si a regulis sibi traditis non deuiassent. **S**eruo enim sciens voluntatem
domini sui nec faciens vapulabit plagis multis. **S**eptima propositio probabile est
quod non semper secundum altitudinem statuum in ecclesia etiam merita personarum pro-
portionantur seu equantur ut scilicet quanto quis in eminentiori statu esset constitutus
tanto apud deum excellentior esset in meritis. **N**am sepius aliter preterita
secula nos docuerunt et in quibusdam etiam romanis pontificibus episcopis et
aliis ecclesiarum prelatibus. **E**t quod possibile olim fuit nunc etiam non creditur
impossibile si non apostolus modo quod pro tunc putat promissum est per paulum. **I**n domo
magna non solum sunt vasa aurea et argentea etc. **D**eo vehementer presumi-
tur quod multa mala contingunt in ecclesia a subditis quia vident in exemplaribus
quod non debent imitari planum est enim quod si exemplares vidatum
fuerit ex eo non sequitur pulchrum exemplatum. **N**on tamen ideo credendi sunt
subditi excusandi quia pro se sciunt regulas sequendas aut saltem scire preterita
si diligenter scrutari voluerint. **O**ccurat exemplum de benedicto paupere ne-
pote alterius benedicti quod narrat per damianum quod post eius mortem visus
est iuxta quoddam molendinum in specie mostri quod habebat aures et

cadam in specie asini et reliquū corpus vrsinū. Et dixit cuidā eū aspici
 cienti quia bestialiter vixi bestie speciem pfero. Ego inquit fui benedi-
 ctus solo noīe nup papa et hic usq; ad diem iudicij p̄dumeta et loca feti-
 da sulfurea et incēdijs cōfragata p̄trahor donec post iudiciū tē sit in
 corpore et aīa dāpnahor quia asin⁹ ē al̄ luxuriosi et vrsus furiosi. Et
 quia luxuriose vixit et carnaliter ideo in specie mōstri visus fuit. Oda-
 ua pp̄o nichil repugnat q̄n ad huc in ecclesia reperiri possēt homines
 in gracia gratū faciēte tā sublimes et p̄fēti sic in p̄mitua ecclesia. Da-
 tet quia nō est defect⁹ ex liberalitate dei cū nō sit abbreviata man⁹ dñi.
Nec ex capacitare hominis se ad hoc disponere volentis coopante si-
 bi diuina gracia que cuiuslibet p̄sto esse creditur. Et dico notāte in gra-
 cia gratū faciente quia in gracia gratis datis nōn creditur aliquis stā-
 te fide in sui firmitate similis forte repiri posse nec necessariū ē si cut ī
 miraculis in gracia linguarū in p̄phēcia et sic de alijs carismatib⁹ spūs
 sancti p̄ apostolum enumeratis. i. **Co** xii. Nam hec dona eciā p̄uectis
 donātur quia non sequūt p̄prie p̄sone vtilitatē sed om̄nem vtilitatem
 īmmo opimabile michi vidēt si hodie sanct⁹ petr⁹ ageret in hūanis fide
 sic fundata mīme tanta sibi assisteret grā miraculoꝝ et grā liguarū
 sicut p̄ vt p̄ vmbra eius in firmi sanaretur. **V**nde ex raritate signoꝝ
 non p̄t argui defect⁹ sanctitatis in hoibus. Sicut nec ex raritate cano-
 nifacōis sanctoꝝ. **Q**uid vero impedit q̄ nō tāta caritas in qua cōsistit
 p̄fēctio humane vite possit repiri in aliquo homine se disponente sicut
 petrus habuit non video. licet eī dicat x̄ps maiorem caritatem nemo
 habet vt aīam suam ponat quis p̄ amicis suis p̄hoc p̄bens sanctam ca-
 ritatem. nō tñ sine martirio de negauit p̄fēctam posse repiri caritatē in
 homine ut in glorioza virgine maria et Johāne euangelista. Nam et p̄
 x̄p̄o aīas suas ponētes sc̄dm magis et minus credunt grad⁹ dilectōis
 habuisse. Sicut linus et petr⁹. **C**essante igitur modo p̄secucōis tempe
 nil repugnat posse repiri equales gradus caritatis sicut tpe p̄secucō-
 nis. **E**t existente tempe eciā nūc t̄yrānce p̄secucōis nō dubiū quī deus
 suis electis p̄stāciam et paciēciam datur⁹ esset sicut olim. **S**ed q̄ hodie
 non vidēt dare vt apparet multis non ē mirum quia gracias suas et
 dona sua om̄mensurat et p̄tempat necessitati fidei et indigēcie ecclesie et
 om̄ni vtilitati. **S**ic tpe ant̄i x̄pi daturus ē electis suis p̄ tuuc p̄fide
 pugnaturis quī maxima p̄secucō creditur ventura in ecclesia vt dicēt
math. xxiii. Sicut eciā in alijs suis dom̄s p̄ticularib⁹ credend⁹ est se
 habere ut eloquēciam fortitudinē sapiēciā sensuū viuacitatem ingemū
 memoriā et cetera dona p̄porcionet et p̄tempet in electis suis sc̄dm
 suam gloriā et ecclesie vtilitatem ac officioꝝ ip̄is impositōꝝ exigēciā
 sicut legim⁹ in rudib⁹ ex natura et tñ exigente mīsterio in iundo facūs

diffimi sunt repta vt in amos ppheta. pastore ouiu dauid. tribus pueris
· danielle dumō se nō nigerūt ex ambicōne sed a deo vocantur tanquā
aaron **N**am dans formā dat oīa psequēcia formā et ideo dixit ad pu
erum jeremiam qui se excusabat ab officio p̄dicatōis **N**oli dicere qz
puer ego sum. jeremie p̄mo **E**t ad moysen dixit **Q**uis fecit os hoīs
quasi diceret nōne ego qui tibi dare possum eloquēdā vñ iacobo dicit
Si quis v̄r̄m indiget sapiēcia postulet a deo. **I**ndiget scz p̄ om̄m bo
no aut redā intencōe p̄ se **C**uz em̄ de^o dona sua gratuita daret alicui
vbi non esset executō possibilis aut necessaria frustra est enim potē
cia que nō reducituz ad actum et frustra est calciamentum cui^o nō est
calciacō vnde non legim^o m̄rem ihesu xpi fuisse p̄uentā dono lingua
rum nec gracia miratulozū. **C**um tñ in die penthecostes cum ceteris
ap̄lis legitur sp̄m̄ s̄ctum recepisse quia nō fuit missa ad aliquas gen
tes extra iudeam predicare eu angelium dei sicut ceteri ⁊ hec loquor
opinatur qz non recolo me legisse ip̄am hec dona recepisse. **N**ona p̄p̄
est **N**on est diffidendum ecclesiam dei in se multa milia sanctorū in hac
terza p̄ egrinancium adhuc p̄tinē **N**am xps dicit ecce ego vobiscum
sū vsqz ad p̄sumaciouen mundi **O**ltimo **V**obiscum scilicet nō cū
ap̄lis solum qui ante finem seculi mortui sunt s; cū alijs electis qui ve
stigia v̄ra in fide et moribz sunt secuturi **A**b exordio em̄ ecclesie in ab
el ecclesia non defecit in sanctis nam fims duracōis tot^o mundi est vt
numerus p̄destinatozū a deo compleatur quo p̄pleto non dubium est a
p̄miq̄re finem mūdi **S**ic in domo p̄risfamilias filiozū p̄suacō ē fims
p̄pter quē tota domus p̄suatur nō sui uel canes. ⁊c **S**icut ⁊ mot^o celi
cessabit p̄pletis p̄destinatis ⁊ vegetabilia ⁊ aīancia cessabūt ut tradūt
doctores nam p̄pter hoīes hec sūt facta. **D**rama p̄posicō non ē in credi
bile mundo in semū v̄rgente et iniquitate habūdāte ac caritate refri
gescente qz p̄pter corrupcōem mimiā mozū in hoībz in aliquibus regnia
aut puincijs deus ex sua pietate aut p̄ sanctos impulsuere quiescentes
aut p̄ viuos faciat miracula iterum clarescere si nouerit ibi esse p̄de
stinatos patet hec p̄posicō ex euidencia facti quia tempore gregozij pa
pe in anglia paugustinū nō illū magnū dōctore s; eodem nomine susci
tauit deus multa miracula. **E**t tpe abrosij copora sanctorum geruasij
et p̄basij martirū repta scribit aug^o in libro suaz cōfessionū **I**nuale
stente p̄fidia ariana cui^o fauorix erat impatrix iustina qz sanctorū
miraculis cōp̄ssa fuit p̄secucō. **E**t tpe beati bernardi quādo in valuit
scisma leominū q̄nta miracula p̄eudem facta sunt **T**estā eius legenda
post h̄ eciam tpe sancte elizabeth ī thuringia lxudwigen in slesia **S**i
miliē eciam modernis t̄pibz p̄bernardinū fr̄em ordinis minozū vt re
fercur miracula fiunt **C**ur autem tam raro hoc p̄tingit puto ī causa

esse qz homines non
fieri nimis qui se
nomē se estimātes
cū estimare quia hu
mū sup paup̄culū
verūle estimat qz
fide viros in dign
Primū ex gl̄ie. 1.
me. v. **P**otentes
que p̄ne om̄z regy
ve tradūt doctores
us de ier archis su
sua maiores h̄ic oc
Maxa illud sancti
custodis in actōe
scere soliti sunt cō
ti secorū via me
tudinem fugerit
pius hoīs p̄dic
Aliores status h̄
quillo. **D**octr
necuti humane a
stra p̄plectur et
a ⁊ voluptuab
vitan p̄nem d̄
nes p̄pter deum
1. 2. 4. 0. circa
tudo h̄m̄ plus
bis virtutis v̄t
pauci ad modū
curiositate v̄m̄
et vociferantibz
ti sunt vt eam
odiosū est p̄p̄ca
aliquē ex m̄de
bertus in suo r̄
sermonem ad
tur cur sic ben
ad p̄p̄u v̄t
et **Q**uā pau

esse quod homines non sunt digni vocari aut quod rari sunt qui se patiuntur vili
 ficari nimis qui se carpendentes et appreciātes et in oculis suis alicuius
 momentū se estimātes. Nam multū valet in oculis dñi se vilē et abiectū
 estimare quia humilibus grām dare cōsuevit et req̄scent spiritus do
 minū sup paupculū et spiritu cōritū ysaie vlt. **Undecima** p̄posicio est
 v̄z̄is̄te estimāre quod regē et leges diuine min⁹ p̄seruant apud alte po
 tēte viros in dignitate cōstitutos quā apud inferiores potest h̄ appē
Prīmū ex ysaie. 1. omne caput languidū et omne cor merēs. **Itē** **Jerē**
mie. v. Potentes magis iugū p̄regerūt. **Item** ex sacra scriptura
 quē pene om̄s reges ȳsraēl et iude dicit in volutos crimib⁹ varijs et
 vt tradūt doctores sup ij. sen. **Et** de āgelis cadētib⁹ maior erat numer
 us de ierarchijs supiorib⁹ quā inferiorib⁹. **Edā** quia alciōres in eccle
 sia maiores hāt occōnes peccandi p̄ in iusticiam auariciam voluptatē
Iuxta illud sancti cypriani nullus tut⁹ est piculo p̄ximus et min⁹ sūt
 custoditi in accōib⁹ eorū p̄pter mltiplicitatem negotiorū minus edā acq̄
 scere soliti sunt cōsilijs peritorū oīa libita putātes esse licita. **Deo** volē
 ti securiori via incedere in cura aīme p̄prie expedit omnem seculi alti
 tudinem fugere sicut em̄ in turbido mari et tempestatibus agitato se
 pius hoīes piclitantur sic mari quietato facilius ad portum p̄uenitur
Alciōres status sūt in mari tempestuoso. **Inferiores** vero in mari trās
 quillo. **Duodecima** p̄posicio nil repugnat asserere multas p̄dicōnes se
 neduti humane a p̄prietate edā in suemre mltitudini hominū quos nos
 tra p̄plectitur etas. patet quia curam corpis sollicitate adhibere mollitias
 ei et voluptatibus carnis insistere. **Auaricie** opam dare se ip̄os amare
 vitam p̄ntem diligere bella contra vicia refugeze asperitates et afflicō
 nes p̄pter deum declinare. **Deo** hoc tempus p̄ns scz circa ānum dom̄i.
 1. 2. 4. 0. circa vlt ante a doctozib⁹ merito noiatur mltib⁹ in quomulti
 tudo hoīm plus insistit p̄cumulandis delicijs corpis q̄ p̄ aggregandis
 virtutibus vt dicit paul⁹. om̄s que sua sunt querūt nō que ihu xp̄i
 pauci ad nodū repiuntur qui non more pecudū ad terrena aspiciunt
 curiositate vanitate loquacitate cupiditate de mersi edā clamātibus
 et vociferantibus vbiq̄ scripturis et p̄dicatozib⁹ qui iam sic mltiplica
 ti sunt vt edā viluit apud plures verbū dei. **Nec** edā demomb⁹
 odiosa est p̄dicacō cū vident auditores p̄tēpnere verbū dei nec fructū
 aliquē ex inde p̄ficere fideles s; magis inde gaudent. **Nam** narrat gil
 bertus in suo rudimento quendā demonē in quodā obfesso subtilissimū
 sermonem ad p̄p̄m habuisse p̄ allegacōnes elegātes qui cū it̄rogare
 tur cur sic bene p̄dicaret. **R̄ndit** vt hoīes iduceret ad ingratitudinē et
 ad p̄tēptū verbi dei vt eos post haberet accusare de defectu fruct⁹ verbi
 dei. **Quā** pauc⁹ ē numer⁹ illoz de q̄bz dicit ascēsiōnes ī corde suo dispo

fuit i valle lacrimarum quaz' sūt quoz grad^o. **P**rim^o ē abstractō ab oī
feculencia delectacōnū & occupacōnum mūdanoz. **S**ecū^o vnicō & collect
cō i se ipō. **T**erz^o i deū dulcis affectō **Q**uart^o i deo quietacō & fructō
qñ aīa s̄fidēter cum deo suesat loquēdo orando sicut moyses in caligi
ne loquit^o ē cū dño sicut homo ad amicum suū **S**arā ē talis auis pen
nata intera nra nisi forte in claustris aut in alia solitaria vita in tētibz
em̄ segregatis a tumultibus & strepitu negotioz seculariū & sibi ipis
vacantiū estimo numerosiorē mltitudinē posse repiri qui diuinās le
ges custodiūt & obſuant ex cubias dñi dicēte x̄po **M**t. xi. **A**bscōdisti
hęc a sapientibz & prudētibz & reuelasti puulis **N**ullis tñ denegant ea
que salutis sūt siue dignitate p̄fulgeant siue inter inferiores deputantē
dūmō se sufficiētē studeant ad hoc preparare **C**ause igitē corrupcōis
in omī statu & in omni genere hominū sūt hęc scilicet originalis culpa
ad quā p̄sequitur ignorancia & concupiscencia p̄latoz somn^o & defectu
osa vita eozundē cōsuetudo in veterata in prauis moribz praua p̄sordia
mltitudō delinquēciū carnalis delectacō voluptas corpis cecitas mētis
que nō sūt ad futas penas seu gaudia intuitu mētis r̄ferēda & sup hęc
oīa defectus diuini timoris mala p̄silia et cōfidencia in p̄p̄is viribz p̄p̄
hęc et hīs filia pene oīs status hūan^o ē et creditē lauciat **M**anguet
n. fere tot^o status hūan^o i istis. **N**ec videoz mihi ignorare nō nullos
repiri in statibz ecclā excellētibz vt i religioibz & vita solitaria q̄ p̄
emmēcia sc̄tatis et p̄fectōis sibi a pplaudere videntē ex eo q̄ crimina gra
uioza scz incōtinēcia usura auaricia ebriositate et s̄p̄ia i eis nō locū ha
beant q̄ q̄busdā opibz exterioribz vtuosis m̄sūt scz Ieiunijs vigilijs
psalmodijs missarum celebracōibz & hīs similibz **E**x hoc sibi ipis blan
diunt quasi iam i apice p̄fectōis p̄sidentēs nō attendētes interiorē
vermē qui occulte rodit radicem operū exteriorum & sine fructu effi
at solis folijs virentibz resuatis ad speciem hūanoz oculoꝝ qui cor
diū archana speculari nō p̄nt & tanto piculosius icēdūt quāto exteri
us i habitu & consura & p̄didis magis i oculis hoīm fuerint p̄fulgen
tes vnde nec manū corrigētis aut medētis admittūt se iustos arbitra
tes more illi^o pharisei euāgelici qui exterioribz p̄tētus venena elacōis
& p̄ximi p̄tētus in se latēcia nō attendit **D**eo a saluatoz legitur re
p̄batus **S**i vero velimus p̄templari hos vermes d̄ molientes & sine
fructu & mercede opa exteriora euacuātes ad instar fatuaz virginū
q̄ lampades se habere gaudebant sed oleo de fraudate erant non dubie
possem^o respondere ex testimonijs in eternum fundatis p̄mo leticiam
interiorē sp̄ualem in corde & p̄sciencia nō habere s̄ in fama hominum
ponere & ore hoīm velle laudari & i hac laude acquiscere. vt ex pomie
Aug. hanc pabolam de quo quilibet sibi ipi soli cōsciū esse p̄t qz hoc

